

Załącznik do
Uchwały Nr
Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem
z dnia

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030

Krościenko nad Dunajcem, październik 2024 roku

Zespół ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030:

Zespół ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do 2030 roku powołany Zarządzeniem nr 45.2023 Wójta Gminy Krościenko nad Dunajcem z 25 maja 2023 roku i zmienionym Zarządzeniem nr 100.2023 Wójta Gminy Krościenko nad Dunajcem z 6 listopada 2023 roku w składzie:

Tadeusz Topolski – Zastępca Wójta Gminy – Koordynator Zespołu

Dorota Jurkiewicz – Sekretarz Gminy

Artur Kwiatek – Skarbnik Gminy

Krystyna Kubik – Kierownik Referatu Inwestycji i Infrastruktury

Jacek Pałka – Kierownik Referatu Gospodarki Nieruchomościami, Zagospodarowania Przestrzennego i Ochrony Środowiska

Jadwiga Cepuch – Kierownik Referatu Organizacyjno-Administracyjnego

Grzegorz Szerszeń – Kierownik Zakładu Gospodarki Komunalnej

Adam Musiał – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Józef Szałwia – Dyrektor Centrum Kultury i Promocji

Weronika Walkowska – Kierownika Gminnej Biblioteki Publicznej

Agata Sobkowiak – Kierownik Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół

Zofia Urban – Kierownik Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej

Zofia Jerzyńska – Dyrektor Szkoły Podstawowej Nr 1 w Krościenku,

Krzysztof Koper – Dyrektor Szkoły Podstawowej Nr 2 w Krościenku

Władysław Bąk – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Grywałdzie

Renata Kubik – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Krośnicy

Opracowanie

Barbara Łączna

Grzegorz Godziek

dr Daniel Budzeń

Grzegorz Roman

Jakub Pyrzanowski

Zdjęcia

Urząd Gminy Krościenko nad Dunajcem

PROREGIO CONSULTING Grzegorz Godziek

& PERIDEA Barbara Łączna

biuro@proregio.pl

+48 601 961 499, +48 695 600 690

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	7
1.1 Uwarunkowania formalno-prawne planowania strategicznego	7
1.2 Metodologia, w tym partycypacyjny model tworzenia „Strategii”	9
2. Założenia do Strategii rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030	11
2.1 Diagnoza stanu gminy – synteza	11
2.2 Strategiczne wyzwania rozwoju.....	30
3. Wizja i cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym	41
3.1 Wizja rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem	41
3.2 Cele strategiczne i operacyjne.....	42
4. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	47
4.1 Cel strategiczny I. Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki	47
4.2 Cel strategiczny II. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców	49
4.3 Cel strategiczny III. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska	56
5. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia	61
5.1 Zasady pomiaru i doboru wskaźników monitorowania	65
5.2 Ocena „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030”	66
6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Krościenko nad Dunajcem	68
6.1 Położenie obszaru Gminy w regionie.....	68
6.2 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej dla obszaru Gminy Krościenko nad Dunajcem	98
7. Obszary strategicznej interwencji	106
7.1 Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	106
7.2 Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań.....	110
8. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	111
8.1 Poziom merytoryczny	111
8.2 Poziom organizacyjny.....	125
8.3 Poziom społeczny	128
9. Zgodność „Strategii” z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu	130
10. Ramy finansowe „Strategii” i źródła finansowania	135
10.1 Ramy finansowe	135
10.2 Potencjalne źródła finansowania	144

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Schemat prac nad Strategią	10
Rysunek 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju i województwa	13
Rysunek 3. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju i województwa	14
Rysunek 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Krościenko nad Dunajcem	15
Rysunek 5. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2022 roku	15
Rysunek 6. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2022 roku	17
Rysunek 7. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2022	18
Rysunek 8. Gmina Krościenko nad Dunajcem za 20 lat oczami młodych uczestników warsztatów	42
Rysunek 9. Gmina Krościenko na tle gmin sąsiednich	68
Rysunek 10. Schemat struktury ośrodków usługowych Małopolski	69
Rysunek 11. Mapa pogładowa Gminy Krościenko nad Dunajcem	70
Rysunek 12. Pokrycie MPZP Gminy Krościenko nad Dunajcem	72
Rysunek 13. Zapotrzebowanie na nową zabudowę w Gminie Krościenko do 2042 roku (w m ²)\	73
Rysunek 14. Obszary o zwartej i w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w gminie Krościenko nad Dunajcem	74
Rysunek 15. Wstępna ocena ryzyka powodziowego	84
Rysunek 16. Mapa zagrożenia powodziowego (1%)	84
Rysunek 17. Mapa zagrożenia powodziowego (10%)	85
Rysunek 18. Mapa korytarzy ekologicznych 2012 (obszar Krościenko n. Dunajcem)	86
Rysunek 19. Położenie przyrodniczych obszarów i obiektów chronionych w gminie Krościenko nad Dunajcem	88
Rysunek 20. Mapa Nadleśnictwa Krościenko	89
Rysunek 21. Trasy piesze w okolicy Krościenka nad Dunajcem	91
Rysunek 22. Infrastruktura techniczna na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem	93
Rysunek 23. Obszar dojścia/dojazdu do szkół podstawowych na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem w czasie 15 minut	95
Rysunek 24. Infrastruktura społeczna na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem	97
Rysunek 25. OSI gmin zmarginalizowanych wskazane w SOR/KSRR 2030 (komponent – OSI krajowe), jak i te wskazane na podstawie analizy regionalnej (komponent – OSI regionalne)	107
Rysunek 26. Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030”	108
Rysunek 27. Obszary cenne przyrodniczo	109
Rysunek 28. Schemat organizacyjny wdrażania „Strategii”	126
Rysunek 29. Procedura modyfikacji „Strategii”	127
Rysunek 30. Budżet UE 2021–2027	145
Rysunek 31. Podział wydatków UE 2021–2027	146

SPIS TABEL

Tabela 1. Cele strategiczne i operacyjne „Strategii Rozwoju dla Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030”	43
Tabela 2. Powiązanie celów strategicznych i operacyjnych względem zidentyfikowanych wyzwań	44
Tabela 3. Cel operacyjny oraz kierunki działań w ramach I. celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki”	48
Tabela 4. Cele operacyjne oraz kierunki działań w ramach II. celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców”	52
Tabela 5. Cele operacyjne oraz kierunki działań w ramach III. celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska”	58

Tabela 6. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki”	61
Tabela 7. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców”	62
Tabela 8. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska”	64
Tabela 9. Zapotrzebowanie na nową zabudowę	72
Tabela 10. Charakterystyka JCWP leżących na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem	81
Tabela 11. Charakterystyka JCWPd (wody podziemne) leżących na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem	82
Tabela 12. Szczegółowe wytyczne w zakresie poszczególnym dokumentów wykonawczych realizowanych przez Gminę Krościenko nad Dunajcem	114
Tabela 13. Zgodność „Strategii” z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego, krajowego i regionalnego	131
Tabela 14. Potencjał inwestycyjny oraz zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia gminy Krościenko nad Dunajcem w latach planowanych 2024–2030	142

1. Wstęp

1.1 Uwarunkowania formalno-prawne planowania strategicznego

Opracowana „Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajem do roku 2030” została przygotowana zgodnie z treścią i duchem wprowadzonej w życie dnia 13 listopada 2020 roku ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Z kolei nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju realizuje postanowienia „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)” w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii: krajowej, wojewódzkiej i gminnej, a także strategii ponadlokalnej dla grupy sąsiadujących, powiązanych ze sobą funkcjonalnie, lokalnych jednostek samorządu terytorialnego (dalej: JST). W konsekwencji oznacza to, iż „Strategia” gminy Krościenko nad Dunajcem wpisuje się w nowy paradygmat polityki rozwoju.

Konsekwencją opracowania „Strategii” w zgodzie ze znowelizowaną ustawą jest fakt, iż położono w niej bardzo mocny nacisk na integrację wymiaru społecznego, gospodarczego i przestrzennego, a także na odniesienie planów rozwojowych gminy Krościenko nad Dunajcem do szerszego kontekstu ponadlokalnego, w tym współpracy terytorialnej i transgranicznej, a także przyjętych rozstrzygnięć na poziomie regionalnym, a wyrażonych m.in. w „Strategii Rozwoju Województwa MAŁOPOLSKA 2030”.

„Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajem do roku 2030” powinna być traktowana jako podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, zawierający wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego. Stąd tak ważne w procesie jej przygotowania było dogłębne i wieloaspektowe – poprzez analizę danych statystycznych, badania opinii, prace eksperckie – zdiagnozowanie najważniejszych uwarunkowań, trendów, potrzeb rozwojowych oraz potencjałów gminy Krościenko nad Dunajem. Dopiero na tej bazie możliwe było określenie celów i kierunków działań planowanych do realizacji w gminie, w perspektywie najbliższych lat.

„Strategia” została opracowana w modelu partycypacyjno-ekspertycznym, w którym analizy statystyczne i strategiczne były wynikiem prac zewnętrznych specjalistów, niemniej jednak na każdym kroku były one weryfikowane w procesie społecznej partycypacji oraz stanowiły jedynie bazę dla prac zespołu ds. opracowania strategii.

„Strategia” w procesie zarządzania rozwojem gminy pełni 3 podstawowe funkcje:

1) kierunkowania polityki rozwoju

W sposób czytelny ukierunkowuje politykę rozwoju gminy i nadaje jej spójny, a zarazem skoncentrowany na zdefiniowanych celach wymiar. W tym znaczeniu zapewnia ciągłość procesów rozwojowych w dłuższej perspektywie czasu, niezależnie od bieżących zmian politycznych na poziomie lokalnym. Ważnym aspektem tej funkcji jest także ograniczenie kosztów wynikających z ciągłego podejmowania decyzji bez ustalonego planu długoterminowego czy podejmowania decyzji stojących w sprzeczności ze sobą;

2) integrowania

Łączy wokół wspólnie zdefiniowanych celów lokalną społeczność, a także jasno komunikuje swoje cele rozwojowe innym zainteresowanym podmiotom: otaczającym

gminę samorządom, potencjalnym inwestorom czy osobom planującym związać z gminą swoją przyszłość;

3) pozyskiwania i alokowania środków na rozwój

Ułatwia pozyskiwanie i alokowanie środków zewnętrznych i własnych na te przedsięwzięcia, które wpisują się w przyjętą strategię i mają realną szansę przyczynić się do zrealizowania celów rozwojowych i zdynamizowania rozwoju gminy.

Niezwykle ważne w procesie opracowania „Strategii” było właściwe zidentyfikowanie zmian, które zachodzą tak w samej gminie, jak i w jej bliższym i dalszym otoczeniu. To one bowiem stanowią istotne uwarunkowania rozwoju. Bez dogłębnego przeanalizowania takich uwarunkowań jak: zmiany demograficzne, społeczne, gospodarcze, technologiczne, prawne, instytucjonalne, polityczne, przestrzenne czy środowiskowe, a także kontekstu wcześniej podjętych decyzji i działań oraz ich efektów nie można w sposób świadomy kształtować polityki rozwoju i w sposób właściwy odpowiadać na potrzeby i wyzwania obecnych i przyszłych mieszkańców gminy Krościenko nad Dunajem.

„Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajem do roku 2030” opracowana zgodnie z ustawą z dnia 13 listopada 2020 roku wymaga m.in.:

- przyjęcia uchwały Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem określającej szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb jej konsultacji (Uchwała nr XLVII/435/2023 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie szczegółowego trybu opracowania projektu „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030”, w tym trybu konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju);
- przeprowadzenia konsultacji projektu strategii z sąsiednimi gminami oraz z właściwym dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska;
- zasięgnięcia opinii w Zarządzie Województwa w zakresie zgodności z zasadami regionalnej polityki przestrzennej określonej w strategii rozwoju województwa;
- przeprowadzenia ewaluacji *ex ante*.

Nowelizacja zdefiniowała także wytyczne merytoryczne, w tym nowe, obligatoryjne elementy i całe rozdziały dla strategii, w tym m.in.:

- określenie obszaru geograficznego, którego dotyczy dana strategia,
- analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru,
- opis zintegrowanego podejścia do stwierdzonych potrzeb rozwojowych i potencjałów,
- opis włączenia partnerów w przygotowanie strategii i jej wdrożenie,
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy,
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla gminy,
- ramy finansowe strategii.

1.2 Metodologia, w tym partycypacyjny model tworzenia „Strategii”

Ramy dla opracowania dokumentu strategicznego gminy Krościenko nad Dunajcem stanowi ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, wielokrotnie nowelizowana (tekst jednolity z 2022 roku poz. 559 ze zmianami) oraz ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 roku (tekst jednolity z 2021 roku poz. 1057 ze zmianami), a w szczególności art. 10e i 10f ustawy o samorządzie gminnym, który wskazuje ramy dla opracowania strategii gminy. Korzystano także z poradnika opracowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej przez FRDL Małopolski Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji z Krakowa.

Ostateczny dokument jest wynikiem zaangażowania grona osób i instytucji zainteresowanych rozwojem gminy Krościenko nad Dunajcem, uczestniczących w pracach nad tym dokumentem. W efekcie prowadzonych badań, opinii, konsultacji, spotkań i warsztatów udało się wypracować spójny i przejrzysty plan strategiczny rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem w perspektywie najbliższych kilku lat, który wykracza poza kompetencje samorządu i powinien stać się podstawą budowania swoistego konsensusu wokół wspólnych celów rozwojowych.

Podczas prac nad dokumentem przyjęto partycypacyjno-eksperymentalny model tworzenia strategii, który zakłada udział przedstawicieli szerokiego grona interesariuszy w opracowaniu dokumentu. Służyć temu miało z jednej strony powołanie przez Wójta Gminy zespołu ds. opracowania strategii, a z drugiej możliwość szerokiego udziału lokalnej społeczności w badaniach ankietowych, debatach i warsztatach strategicznych. Metoda partycypacyjno-eksperymentalna jest najbardziej optymalna dla tego typu opracowań, gdyż łączy wiedzę specjalistów ze społecznym zaangażowaniem i odpowiada na autentyczne potrzeby. Rola społeczności lokalnej jest niezmiernie istotna na każdym etapie konstruowania strategii rozwoju gminy – od definiowania problemów, barier rozwoju, poprzez wskazywanie potencjałów rozwoju, kierunków działań i sposobów rozwiązywania problemów. Pozwala także na integrację lokalnej społeczności wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów.

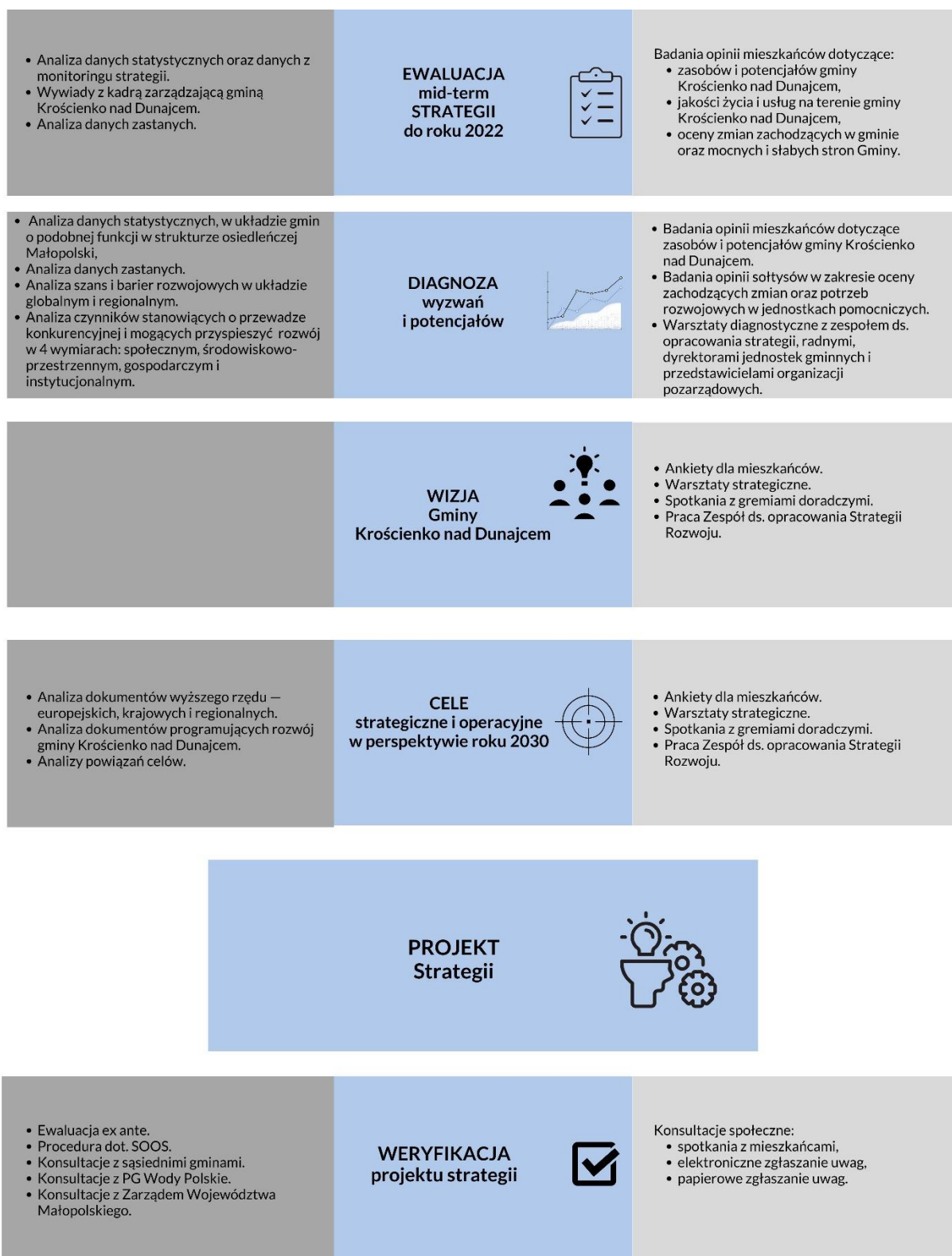
Etapy prac nad „Diagnozą Stanu i Strategią Gminy Krościenko nad Dunajcem” opisuje poniższy schemat. Uwidoczniło w nim kluczowe elementy procesu na każdym z jego etapów wraz z uwzględnieniem społecznego zaangażowania w proces jej tworzenia.

Projekt „Strategii” poddano szerokim konsultacjom społecznym i dokonano ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności oraz efektywności realizacji z uwzględnieniem wpływu terytorialnego skutków planowanych działań. Celem ewaluacji *ex ante* było sprawdzenie czy działania planowane w ramach „Strategii” przyniosą zakładane efekty przy użyciu określonych instrumentów i zasobów. Oceny w ramach ewaluacji dokonano na podstawie 4 kryteriów:

- 1) trafności celów strategicznych i operacyjnych, a w konsekwencji działań, względem zidentyfikowanych wyzwań (*patrz rozdział 3, tabela 2*);
- 2) przewidywanej skuteczności działań na rzecz realizacji celów oraz metod ich wdrażania i zabezpieczenia odpowiednich zasobów (*patrz rozdział 8 i 10*);
- 3) spójności wewnętrznej między jej celami a priorytetami i działaniami oraz zewnętrznej – między założeniami strategii a założeniami dokumentów wyższego rzędu lub równorzędnymi (*patrz rozdział 9, tabela 15*);

4) przewidywanej efektywności sumy zasobów przeznaczonych na realizację działań (patrz rozdział 10).

Rysunek 1. Schemat prac nad Strategią

Źródło: opracowanie własne

2. Założenia do Strategii rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030

2.1 Diagnoza stanu gminy – synteza

2.1.1 Metodyka diagnozy

Kompleksowa i pogłębiona diagnoza stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju gminy. W tej części dokumentu wskazaliśmy jedynie najważniejsze wnioski płynące z przeprowadzonej diagnozy, a sama „Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Krościenko nad Dunajcem” z grudnia 2023 roku stanowi odrębny dokument, dostępny m.in. na stronie internetowej Gminy poświęconej strategii i pracy nad jej opracowaniem.

Na potrzeby diagnozy przeanalizowaliśmy dane dotyczące gminy Krościenko nad Dunajcem, osadzając je na tle danych innych **gmin wiejskich o funkcjach pozarolniczych**, tj. gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, a zatem o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych. Grupy te przyjęliśmy na podstawie opracowania¹ zrealizowanego w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk przez profesorów Przemysława Śleszyńskiego i Tomasza Komornickiego dla celów monitoringu planowania przestrzennego, które to opracowanie wydzieliło 10 różnych grup funkcjonalnych gmin, w tym właśnie gminy wiejskie o funkcjach pozarolniczych. W skali kraju autorzy opracowania wskazują 128 takich gmin, w tym Krościenko nad Dunajcem.

W pierwszej części dokumentu diagnostycznego analizowaliśmy sytuację gminy Krościenko nad Dunajcem na tle wszystkich 128 gmin o podobnej funkcji, a jedynie dla czytelności materiałów graficznych wyróżniono spośród nich – oprócz Krościenka – sześć położonych w południowych powiatach województwa małopolskiego. Były to:

- Biały Dunajec (powiat tatrzański, województwo małopolskie);
- Bukowina Tatrzańska (powiat tatrzański, województwo małopolskie);
- Gródek nad Dunajcem (powiat nowosądecki, województwo małopolskie);
- Uście Gorlickie (powiat gorlicki, województwo małopolskie);
- Czorsztyn (powiat nowotarski, województwo małopolskie);
- Łapsze Niżne (powiat nowotarski, województwo małopolskie).

W drugiej części „Diagnozy” analizowaliśmy sytuację gminy Krościenko nad Dunajcem na tle procesów rozwojowych zachodzących w tych samych gminach, ale już bez osadzania ich w szerszym kontekście grupy funkcjonalnej, natomiast odnosząc analizowane zjawiska do wartości średnich dla powiatu nowotarskiego, Małopolski, a w części także średniej dla całego kraju.

Znaczną część informacji przedstawiano także na kartogramach, w tym w części osadzając gminę Krościenko nad Dunajcem w kontekście procesów zachodzących w skali całej Polski, ze szczególnym przybliżeniem kontekstu Małopolski.

¹ „Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego”, Przemysław Śleszyński, Tomasz Komornicki, Przegląd Geograficzny, 2016, 88, 4, s. 469-488

W analizach wykorzystano dane pochodzące bezpośrednio z GUS (w oparciu o Bank Danych Lokalnych), z narzędzia analitycznego Związku Miast Polskich – Monitora Rozwoju Lokalnego, czerpiącego dane zarówno z zasobów GUS, jak i ZUS/KRUS, Poltaxu.

Niezwykle istotnym źródłem danych były wyniki ankiet i badań opinii. W części diagnostycznej przeprowadzono 3 odrębne badania ankietowe, identyfikujące zarówno potencjały, jak i bariery rozwojowe, a także warsztaty i spotkania tak z mieszkańcami, młodzieżą i przedsiębiorcami, jak i grupą roboczą powołaną do pracy nad „Strategią”.

W konsekwencji „Diagnoza”:

- identyfikuje najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy;
- wskazuje i nazywa główne bariery i szanse wynikające ze zidentyfikowanych uwarunkowań;
- określa potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Przygotowana „Diagnoza” nie jest jedynie oceną stanu oraz dotychczasowych tendencji rozwojowych. Wskazuje ona bowiem główne trendy i potencjalne kierunki rozwoju w przyszłości. Zawiera zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Jest prezentowana z uwzględnieniem otoczenia, uwarunkowań zewnętrznych i trendów rozwojowych o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. W konsekwencji spełnia warunek prezentacji danych zarówno w ujęciu dynamicznym, jak i porównawczym.

Przeprowadzoną „Diagnozę” zaprezentowano w 5 wymiarach: społecznym, środowiskowo-przestrzennym, gospodarczym, instytucjonalnym i powiązań funkcjonalnych, ich swoistym podsumowaniem zaś jest prezentacja wyników prac analitycznych i warsztatowych w odniesieniu do potencjałów i barier rozwojowych, zidentyfikowanych problemów oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych.

2.1.2 Wnioski z „Diagnozy” sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem miejskiego obszaru funkcjonalnego

Gmina Krościenko nad Dunajcem położona jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Gmina usytuowana jest w malowniczej kotlinie górskiej na wysokości 420-500 m n.p.m., u podnóża Pienin. Otoczona jest także pasmami Gorców oraz Beskidu Sądeckiego.

Niemal połowę obszaru gminy zajmują lasy. Część terenu objęta jest ochroną w ramach Pienińskiego Parku Narodowego oraz Popradzkiego Parku Krajobrazowego. Znajdują się tu części trzech obszarów chronionych w ramach sieci Natura 2000, obszar Pieniny (PLC120002), obszar Ostoja Popradzka (PLH120019), obszar Środkowy Dunajec z dopływami (PLH120088), cały zaś obszar gminy leży także w Południowomałopolskim Obszarze Chronionego Krajobrazu. W „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego” wskazano Krościenko nad Dunajcem jako obszar posiadający surowce lecznicze, w którym za celowe uznaje się rozpoczęcie starań o nadanie statusu uzdrowiska.

Pod względem administracyjnym gmina Krościenko nad Dunajcem graniczy od wschodu z miastem Szczawnica, od strony południowej i zachodniej z gminą Czorsztyn, od strony północnej z gminami Ochotnicą Dolną i Łąckiem.

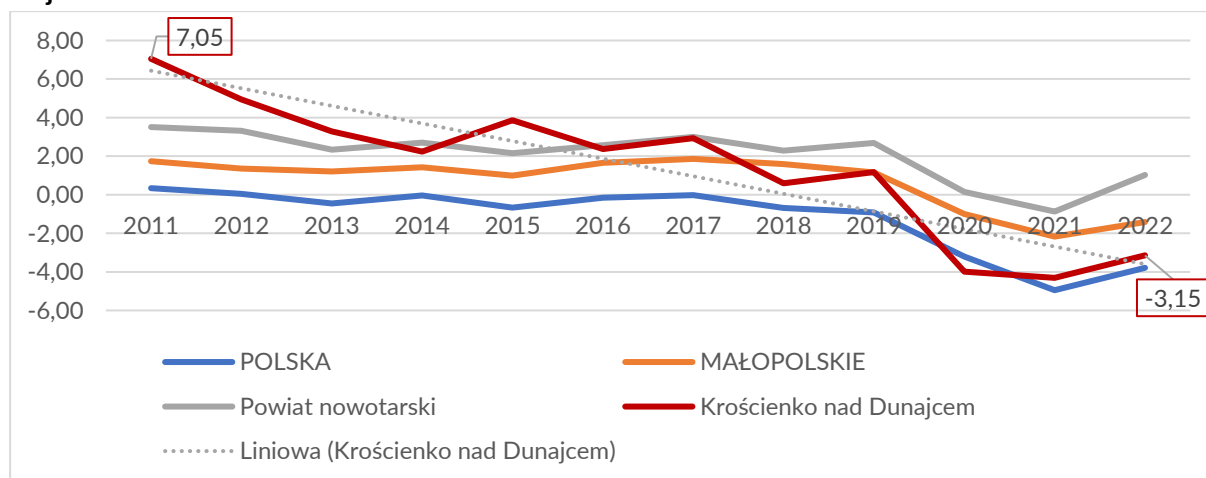
Gmina Krościenko nad Dunajcem leży w obszarze przygranicznym, a na niewielkim odcinku graniczy ze Słowacją (naturalną granicę stanowi Dunajec). Krościenko leży w odległości niespełna 35 km od Nowego Targu, z czasem dojazdu od około 35 do 50 minut w zależności od natężenia ruchu i około 45 km od centrum Nowego Sącza, z czasem dojazdu wahającym się około jednej godziny. Odległość od stolicy województwa to w zależności od wybranej trasy od 105 do 115 km, z czasem dojazdu samochodem około 1 h 45 minut (zależnie od wybranej drogi i pory dnia). Przez Gminę prowadzi droga wojewódzka 969, łącząca Nowy Targ z Nowym Sączem.

Gmina Krościenko nad Dunajcem obejmuje osiem wyodrębnionych sołectw: Grywałd, Dziadowe Kąty, Hałuszową, Kąty-Niwki, Krościenko – Centrum, Krościenko – Zawodzie, Krośnicę, Tylkę – Biały Potok.

Obszar gminy Krościenko nad Dunajcem wynosi 57 km², co stanowi zaledwie 3,87% ogólnej powierzchni powiatu nowotarskiego (1 474 km²). Na terenie Gminy mieszka obecnie 6 670 osób (stan na koniec roku 2022), co stanowi około 3,51% ludności powiatu (190 143 osób) i liczba ta na przestrzeni ostatnich lat była stabilna – w roku 2011 było to bowiem 6 679 osób (oczywiście z nieznacznymi fluktuacjami na przestrzeni ostatniej dekady). Na terenie Gminy mniej jest mężczyzn (3 233) niż kobiet (3 437), co daje proporcję 48,47% mężczyzn do 51,53% kobiet i proporcja ta utrzymuje się na podobnym poziomie przez ostatnie lata. Średnia gęstość zaludnienia Gminy wynosi 116,6 osób na km² w 2022 roku i także nie uległa istotnej zmianie na przestrzeni ostatniej dekady (116,9 os/km² w roku 2011).

Niepokojącym zjawiskiem jest stale (na przestrzeni ostatnich 5 lat) spadający współczynnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności. Jeszcze w 2016 roku wynosił on (+)2,37, a z końcem 2022 roku jego wartość była mocno ujemna i wynosiła (-)3,15. Jest to ważne, bo wskaźnik ten dla Polski w ostatniej dekadzie również przyjmował wartości ujemne i wyniósł średnio na przestrzeni ostatnich 10 lat (-)1,49, a w samym tylko roku 2022 (-)3,79. W Małopolsce średnia jest znacząco lepsza niż w Krościenku nad Dunajcem (średnia dla dekady wyniosła (+)0,53, ale już w ostatnim roku analizy wartość ta była ujemna (-)1,42).

Rysunek 2. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju i województwa

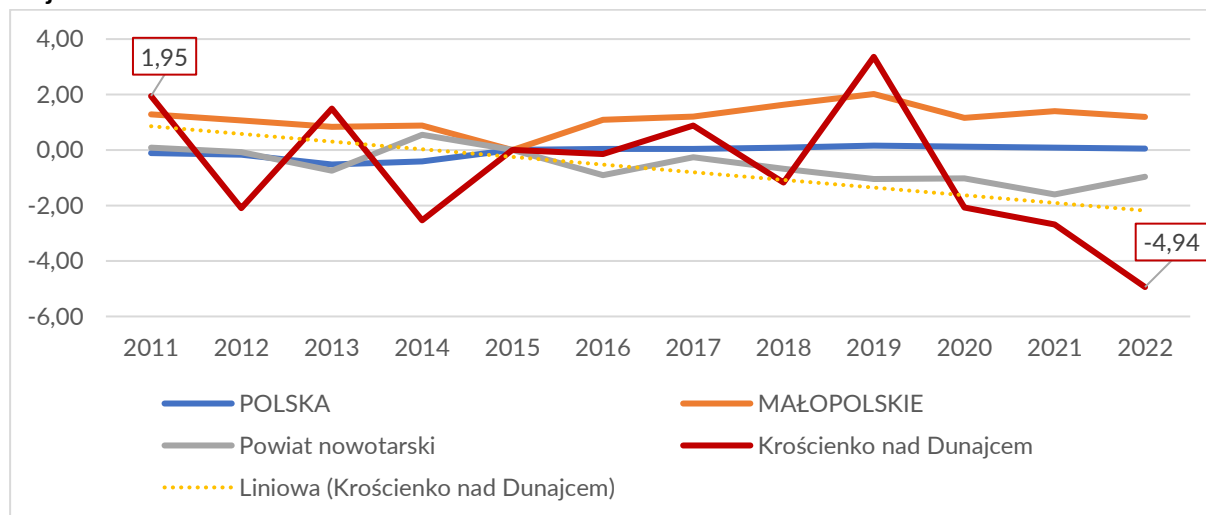

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podobnie niekorzystne są dane dotyczące migracji. Saldo w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na przestrzeni dekady wyniosło średnio (-)0,78. Średnia dla tego okresu dla

całej Polski wyniosła (-)0,03, a już dla Małopolski (przy czym głównie za sprawą metropolitalnego Krakowa) była dodatnia i wyniosła średniorocznie 1,14 osoby na 1 000 mieszkańców w ostatniej dekadzie.

Rysunek 3. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju i województwa

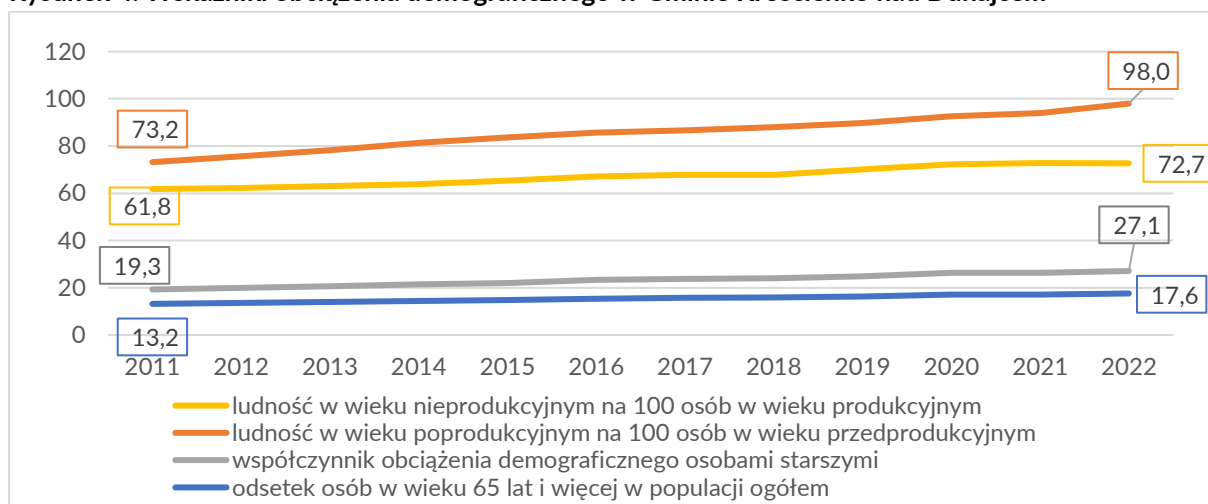
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W konsekwencji ujemne saldo migracji wraz z niskim przyrostem naturalnym będzie powodować systematyczny ubytek ludności w kolejnych latach, o ile trend ten nie zostanie zatrzymany. Warto jednocześnie zauważyć, że liczba mieszkańców gminy Krościenko nad Dunajcem nie zmienia się w ostatnich latach drastycznie. Pytanie oczywiście, jak na ogólny trend wpłynie postpandemiczny rok 2023 oraz sytuacja za wschodnią granicą Polski. Czy osoby, które przyjechały do Krościenka nad Dunajcem po agresji Rosji na Ukrainę, pozostaną tu na dłużej, zmieniając obraz demograficzny Gminy – dziś trudno wyrokować.

Kolejną negatywną tendencją jest systematyczny i znaczący spadek liczby osób w wieku produkcyjnym z 61,8% w roku 2011 do 57,9% w 2022, przy jednoczesnym zauważalnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym z 22,1% w roku 2011 do 21,7% w 2022 i w konsekwencji dynamicznym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym z 16,1% w 2011 roku do 20,4% obecnie. Oznacza to, iż właśnie następuje przecięcie się tzw. „nożyc demograficznych” w odniesieniu do mieszkańców gminy z grupy wiekowej osób w wieku przed- i poprodukcyjnym.

Niekorzystnym zjawiskiem jest także systematyczne obniżanie się liczby ludności w wieku produkcyjnym mobilnym (tj. w wieku 18–44 lata). O ile zgodnie z danymi GUS w roku 2011 osoby takie stanowiły na terenie gminy 39,39% (wśród mężczyzn 41,97%, a wśród kobiet 37,06%), o tyle w roku 2022 to już tylko 35,83% ogółem (wśród mężczyzn 37,61%, a wśród kobiet 34,16%).

Rysunek 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Krościenko nad Dunajcem

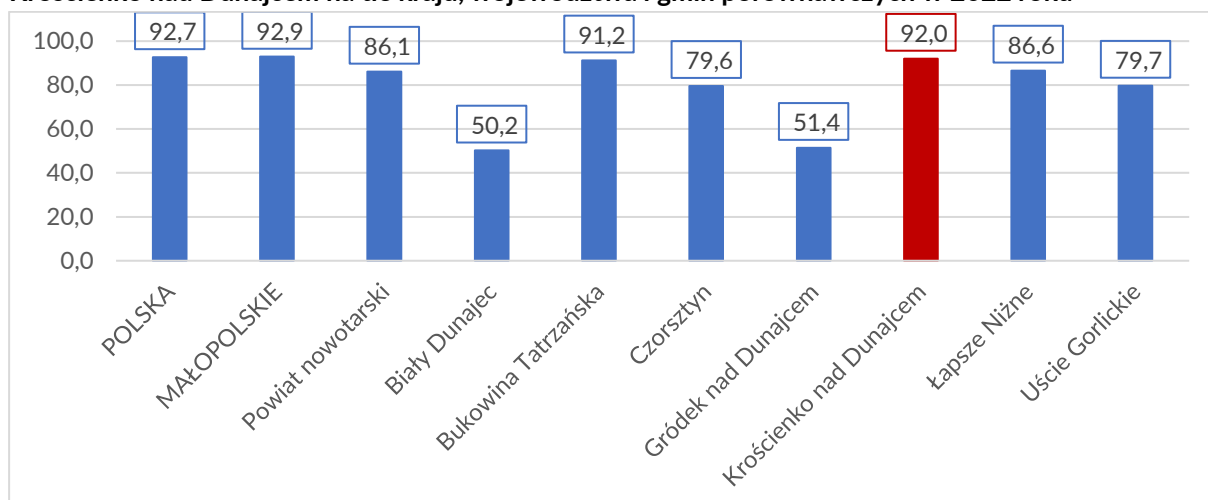

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W perspektywie 2030 roku szacuje się – na podstawie prognoz GUS – wzrost liczby ludności w całym powiecie o ponad 1%, a w skali całego województwa prognozowany jest nieznaczny spadek ludności o (-)0,2%. Jednocześnie liczba ludność gmin takich jak Krościenko na Dunajcem najprawdopodobniej będzie spadać, a na znaczeniu zyskiwać będą miasta małe i średnie, nie wspominając już o metropoliach.

W gminie Krościenko nad Dunajcem korzystnie kształtują się wskaźniki dotyczące korzystania z przedszkoli. Z tej formy wsparcia wychowawczego (dzieci w wieku 3–5 lat) i przygotowania do startu do dalszej edukacji w roku 2022 korzystało 92% dzieci w wieku przedszkolnym. Wzrost tego wskaźnika jest ważny zarówno w kontekście wczesnej socjalizacji dzieci w środowisku rówieńczym, jak i lepszego przygotowania do obowiązkowej nauki w szkole.

Rysunek 5. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W roku 2022 w 4 szkołach podstawowych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Krościenko nad Dunajcem, kształciło się łącznie 658 uczniów. Jak wynika z danych GUS, liczba uczniów w szkołach podstawowych wzrosła o 46% w latach 2011–2022, przy

czym było to w dużej mierze spowodowane likwidacją gimnazjów i przejściem przez szkoły podstawowe dwóch dodatkowych roczników. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w gminie wyniósł 96,05% i był znacząco wyższy od wartości średnich dla powiatu nowotarskiego (91,94%) i również wyższy niż średnia dla województwa (94,75%).

Efekty nauczania na poziomie szkół podstawowych mierzone są wynikami egzaminu po ósmej klasie. W 2023 roku uczniowie ósmych klas szkół podstawowych w gminie Krościenko nad Dunajcem osiągnęli wyniki z egzaminu ósmoklasisty lepsze w każdej dziedzinie niż średnie dla powiatu oraz lepsze (oprócz matematyki) niż średnie dla województwa. I tak z egzaminów:

- z języka polskiego średnia wyniosła: 72%, przy średniej powiatowej: 68% i średniej dla województwa: 68%;
- z matematyki średnia wyniosła: 54%, przy średniej powiatowej: 53% i średniej dla województwa: 56%;
- z języka angielskiego średnia wyniosła: 67%, przy średniej powiatowej: 61% i średniej dla województwa: 64%.

W Krościenku nad Dunajcem funkcjonuje także Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego oraz Zespół Szkół Zawodowych i Placówek im. prof. Władysława Szafera, dla których organem prowadzącym jest powiat nowotarski. W roku 2022 do liceum ogólnokształcącego uczęszczało 198 uczniów, a do szkół zawodowych 228 uczniów. Zdawalność matury w roku 2022 wśród uczniów liceum była na poziomie 72%, przy średniej dla powiatu dla wszystkich typów szkół średnich na poziomie 82%, podobny procent (tj. 82) dotyczył także województwa. Oznacza to, iż wynik uzyskany przez uczniów był niższy od średniej wojewódzkiej i niższy od średniej powiatowej.

Dostęp do instytucji kultury oraz średnie wydatki samorządu na kulturę należy uznać za mieszczące się w średniej dla tego typu gmin. Spada liczba czytelników w bibliotekach prowadzonych przez gminę Krościenko nad Dunajcem (spadek z 280 czytelników na 1 000 mieszkańców w 2012 roku do 194 w 2022 roku). W tym samym czasie o ponad połowę zmniejszyła się liczba grup artystycznych z 7 (w 2012) do 3 (w 2022), a także liczba członków tych grup z 82 osób w roku 2012 do 60 w roku 2022.

Jednocześnie należy zauważyć, iż z uwagi na funkcję gminy w strukturze osiedleńczej kraju udział mieszkańców, zarówno w kulturze wysokiej, jak i masowej, jest w dużej części realizowany poza obszarem gminy.

Na terenie gminy znajduje się także kilka godnych odnotowania obiektów zabytkowych. W całym powiecie nowotarskim znajduje się 268 obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków (stan na grudzień 2023 r.). Ponad 4,8% z nich (tj. 13 obiektów) jest na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem.

Wydatki ogółem z budżetu gminy Krościenko nad Dunajcem na kulturę fizyczną, sport i rekreację na 1 mieszkańca są na tle grupy porównawczej ok. 5 razy mniejsze. Liczba klubów sportowych w latach 2012–2022 waha się między 3 a 4. Podobnie stosunkowo niezmienna jest liczba członków klubów sportowych – w roku 2012 było ich 182, a w roku 2022 – 190.

Gmina Krościenko nad Dunajcem charakteryzuje się umiarkowaną dostępnością do usług podstawowej opieki zdrowotnej. Na terenie samej gminy znajduje się jeden Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej w roku 2022 udzielono 27 506 porad (i wartość ta utrzymuje się na podobnym poziomie przez

ostatnie lata), co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje 4,12 porady. Są to wartości wyższe niż średnie powiatowe (3,56), ale niższe niż wojewódzkie (4,35).

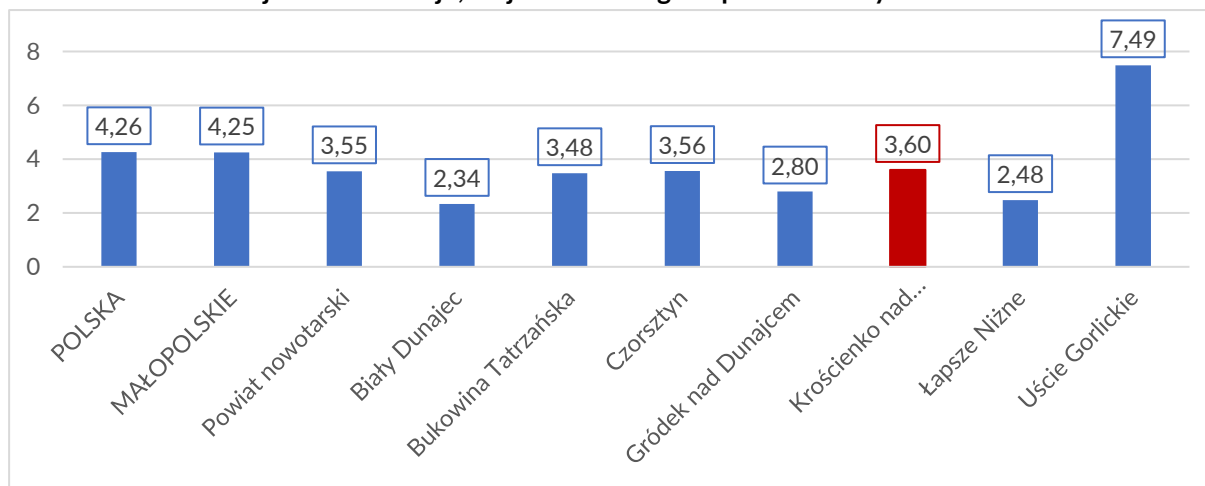
Systematycznie spada liczba osób korzystających z pomocy społecznej, co jest raczej zjawiskiem systemowym. W 2012 roku wskaźnik beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności wynosił 693, a z końcem 2022 roku już tylko 298 osób.

W zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego obsługę prewencyjną zapewnia Komisariat Policji w Szczawnicy oraz posterunek w Krościenku nad Dunajcem. W 2022 roku Policja wszczęła 247 postępowań przygotowawczych o popełnienie przestępstwa, ujawniła 2 503 wykroczenia. Funkcjonariusze wyjeżdżali do wypadków drogowych 4 razy, odnotowali także 154 kolizji drogowych. Wykrywalność ogólna przestępstw wyniosła 76,25%.

Na terenie gminy działa 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP): w Tylce, Kątach, Krośnicy, Hałuszowej, Grywałdzie oraz w Krościenku nad Dunajcem. Na poziom poczucia bezpieczeństwa może wpływać liczba pożarów w gminie Krościenko nad Dunajcem – w latach 2018-2022 było ich 84, co stanowi jedynie 3,5% wszystkich tego typu zdarzeń w powiecie. Dużą część interwencji jednostek OSP z terenu gminy stanowią wyjazdy związane z likwidowaniem skutków klęsk żywiołowych, zalań, podtopień, skutków nawałnych deszczy i wichur, a także zdarzeń komunikacyjnych.

Analizując aktywność obywatelską, należy stwierdzić, iż w gminie Krościenko nad Dunajcem systematycznie rośnie liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych, jednak liczba fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców (3,60 organizacji) jest zbliżona do średniej powiatowej i niższa od średniej województwa i kraju.

Rysunek 6. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Aktywność obywatelską można zmierzyć korzystaniem z biernego prawa wyborczego w różnego typu wyborach (samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich). Analizując frekwencję wyborczą w ostatnich wyborach samorządowych w Krościenku nad Dunajcem, można stwierdzić, że była ona wyższa od średniej dla powiatu i wyższa niż średnia dla Małopolski i wyniosła 59,57% (powiat 46,87%, województwo 52,20%). Z kolei frekwencja w wyborach parlamentarnych (w 2023 roku) w gminie Krościenko nad Dunajcem wyniosła 71,30%, czyli więcej niż średnio w powiecie (66,06%) i mniej niż w całej Małopolsce (75,38%).

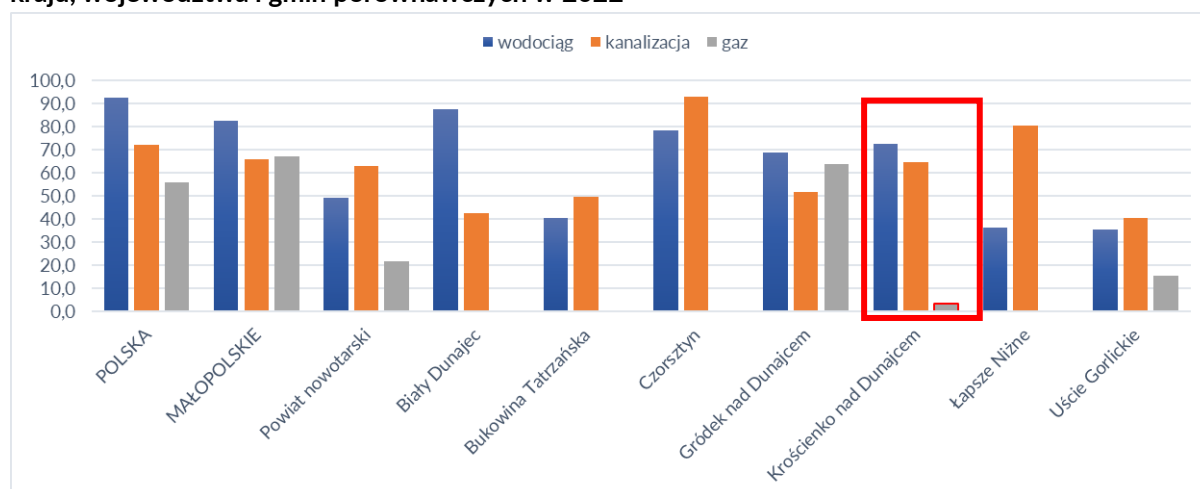
Gmina Krościenko nad Dunajcem należy do atrakcyjnych turystycznie regionów Polski zarówno pod względem krajobrazowym, jak i przyrodniczym. Gmina częściowo leży na obszarze Pienińskiego Parku Narodowego i w jego otulinie, a także częściowo na obszarze Popradzkiego Parku Krajobrazowego.

Krościenko nad Dunajcem leży w kotlinie, którą otaczają masywy Beskidu Sądeckiego, Gorców oraz Pienin. Przez gminę przepływa rzeka Dunajec oraz Krośnica. Kotlina górską, w której zlokalizowane jest miasto, ma wysokość około 420–500 m n.p.m. Gmina z przepływającym przez nią Dunajcem, unikalną przyrodą Pienin (w tym Pienińskiego Parku Narodowego) i bogatym dziedzictwem kulturowym stanowi doskonałą bazę dla turystyki górskiej, pieszej, rowerowej, konnej, kajakowej. Szlaki turystyczne z Krościenka nad Dunajcem prowadzą m.in. na szczyty Pasma Radziejowej Beskidu Sądeckiego: Przehybę (1175 m n.p.m.), Radziejową (1266 m n.p.m.).

Lasy na terenie gminy zajmują blisko 50% powierzchni i wartość ta utrzymuje się, w prawie niezmięnionej wielkości, przez ostatnie lata. Na obszarze funkcjonuje Nadleśnictwo Krościenko, a swoją dyrekcją ma Pieniński Park Narodowy.

Gmina Krościenko nad Dunajcem ma relatywnie dobrze rozwiniętą infrastrukturę wodociągową. Łączna długość sieci wodociągowej na jej terenie wynosi ok. 54 km, w tym długość sieci spółek wodnych ok. 48 km, długość sieci gminnej prawie 6 km. Wg danych Urzędu Gminy (stan na 31.12.2022 r.) do sieci spółek wodnych podłączonych jest 1 230 budynków, a do sieci gminnej (miejscowość Krośnica) – 158 budynków. Odprowadzanie ścieków realizowane jest przez Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Nowym Targu (PPK Sp. z o.o.), w którym Gmina posiada 11,21% udziałów oraz przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Krościenku (ZGK) będący jednostką organizacyjną gminy. 74% budynków w gminie jest podłączonych do kanalizacji (w tej wartości mieszczą się także obiekty mające taką możliwość, ale z niej niekorzystające). Najkorzystniej sytuacja wygląda w sołectwie Krościenko-Zawodzie – 91,2% skanalizowanych budynków, a najgorzej w sołectwie Dziadowe Kąty – jedynie 21% skanalizowanych budynków.

Rysunek 7. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w Gminie Krościenko nad Dunajcem na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jedynie 205 osób w 2022 roku korzystało z sieci gazowej, co daje tylko 3,07% wszystkich mieszkańców, przy średniej dla Małopolski wynoszącej 67,22%. Należy przy tym

wspomnieć, iż możliwość przyłączenia się do sieci gazowej pojawiła się w Krościenku nad Dunajcem dopiero w latach 2021–2022, stąd wykorzystanie gazu zarówno w Krościenku nad Dunajcem, jak i w pozostałych gminach w regionie do celów bytowych wygląda jeszcze bardzo słabo.

Systematycznie zwiększa się wielkość wytworzonych przez mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem odpadów, co nie jest ani dobrą, ani powszechną tendencją. Z roku 2021 na 2022 masa wytworzonych odpadów komunalnych wzrosła z 235 do 243 ton, czyli o 3,3%. Jednocześnie, co jest pozytywną tendencją, z roku na rok zwiększa się wielkość odpadów zbieranych selektywnie.

Jednym z większych problemów gminy Krościenko nad Dunajcem, choć nieujawnianym w prowadzonych badaniach ankietowych mieszkańców, jest zła jakość powietrza, powodowana głównie niską emisją pochodzenia bytowego. Dobowe wartości stężenia PM10 mają charakter sezonowy i są ściśle związane z okresami grzewczymi. Wówczas obserwuje się wysokie stężenia i przekroczenia dopuszczalnej normy ($D24 = 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Średnie roczne stężenia polutanta oscyluje wokół wartości $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$, co stawia gminę Krościenko nad Dunajcem pod względem jakości powietrza na równi z większymi miastami, takimi jak: Żywiec, Nowy Sącz, Nowy Targ czy Sucha Beskidzka. Nie występuje przekroczenie średniego rocznego stężenia PM10, jednak stężenia dobowe przekracza dopuszczalne wartości od 91 dni w 2018 roku do 42 dni w 2022 roku – co pokazuje pozytywny, choć niewystarczający, kierunek dokonujących się w ostatnich latach zmian, które są efektem sukcesywnego wycofywania się z użytkowania paliw stałych w sektorze bytowo-komunalnym.

Gmina Krościenko nad Dunajcem posiada „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy” przyjęte uchwałą Rady Gminy w Krościenku nad Dunajcem nr XX/138/200 z dnia 28.02.2000 roku wraz z dalszymi zmianami. Teren gminy częściowo objęty jest także miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Należy jednocześnie pamiętać, iż spory udział terenów zielonych, w tym objętych ochroną obszarową (PPN, PPK), sprawia, iż nie ma potrzeby obejmowania obszaru całej gminy miejscowymi planami zagospodarowania.

Na terenie gminy obserwuje się ekstremalne zjawiska pogodowe związane m.in. z wysokością opadów – lata mokre z powodzią oraz lata z małą ilością opadów i dotkliwą suszą. Największe zagrożenie powodziowe stanowią wody powierzchniowe. Niektóre, w okresie braku opadów deszczu, całkowicie zanikają, by uaktywnić się w czasie obfitych opadów, burz lub gwałtownego topnienia śniegu. Gmina nie posiada strategii działania na wypadek suszy oraz nie realizuje obecnie programu zmierzającego do ograniczenia strat związanych z suszą.

Analiza różnych aspektów związanych z atrakcyjnością osadniczą i mieszkalnictwem, w tym dostępem do mieszkań, prowadzi do konkluzji, iż gmina Krościenko nad Dunajcem charakteryzuje się wysoką atrakcyjnością osadniczą. Liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców stale rośnie i jest największa w grupie gmin porównywanych.

Gmina charakteryzuje się średnią dynamiką tempa wzrostu gospodarczego. Na koniec grudnia 2022 roku w bazie REGON ujętych było 828 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 804 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 75 nowych podmiotów, a 55 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni ostatniej dekady systematycznie rośnie na terenie gminy liczba zarejestrowanych

przedsiębiorstw (wzrost liczby podmiotów w stosunku do roku 2011 wyniósł 63,16%, a najwięcej nowych podmiotów przybyło w latach 2018 i 2019), przy czym wzrosty te pokrywają się ze średnimi wzrostami dla powiatu i województwa.

Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników, można stwierdzić, że najwięcej – 97,34% (806 podmiotów) – to mikroprzedsiębiorstwa niezatrudniające nikogo lub zatrudniające od 1 do 9 pracowników. Z kolei 2,42% (20 podmiotów) to firmy małe (10–49 pracowników), tylko zaś 0,24% (2 podmioty) to firmy średnie, zatrudniające pomiędzy 50 a 249 pracowników. Bezrobocie rejestrowane w gminie Krościenko nad Dunajcem wynosiło w 2022 roku 4,3% (4,1% wśród kobiet i 4,4% wśród mężczyzn). Z końcem 2022 roku bez pracy pozostawało 166 osób.

W 2022 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Krościenko nad Dunajcem wynosiło 5 168,93 PLN, co odpowiada 77,10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Według stanu na 31 grudnia 2023 roku w Urzędzie Gminy Krościenko nad Dunajcem zatrudnienie wyniosło 25 osób zatrudnionych w wymiarze 22,05 etatu. Poza samym Urzędem funkcjonują następujące wydzielone jednostki organizacyjne Gminy:

- Zakład Gospodarki Komunalnej w Krościenku nad Dunajcem (zatrudniający 18 osób w wymiarze 17 etatów);
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krościenku nad Dunajcem (13 osób na 12,5 etatu);
- Centrum Kultury i Promocji w Krościenku nad Dunajcem (5 osób na 3,75 etatu);
- Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku nad Dunajcem (4 osoby na 3,12 etatu);
- Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół Gminy Krościenko nad Dunajcem (3 osoby w pełnym wymiarze etatu);
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krościenku nad Dunajcem (20 osób na 19 etatach);
- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Adama Mickiewicza w Krościenku nad Dunajcem (43 osoby, w tym 36 nauczycieli, zatrudnione na 38,71 etatu, w tym nauczyciele na 31,71 etatu);
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Jana Pawła II w Krościenku nad Dunajcem (33 osoby, w tym 25 nauczycieli, zatrudnione na 29,81 etatu, w tym nauczyciele na 22,81 etatu);
- Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Krośnicy (30 osób, w tym 26 nauczycieli, zatrudnione na 27,77 etatu, w tym nauczyciele na 23,27 etatu);
- Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Warszawy w Grywałdzie (33 osoby, w tym 27 nauczycieli, zatrudnione na 28,2 etatu, w tym nauczyciele na 21,78 etatu).

Łącznie w całej administracji samorządowej Gminy Krościenko nad Dunajcem wg stanu na 31 grudnia 2023 roku zatrudnionych było 227 osób (na 204,91 etatach), w tym w samym Urzędzie Gminy 25 osób, a w jednostkach organizacyjnych gminy i samorządowych instytucjach kultury 202 osoby.

Analizując stan finansów samorządowych, można stwierdzić, iż charakteryzuje je zrównoważony harmonogram spłaty długu w latach 2024+, relatywnie wysoki poziom bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu (przy zrealizowaniu założeń WPF), zadawalający poziom finansowania wydatków majątkowych pozyskanymi dochodami majątkowymi

(dotacje) – w szczególności w latach wykonanych, duża stabilność bazy dochodowej oraz wysoki poziom samodzielności dochodowej wskazujący na potencjał dochodowy. Niepokoić z kolei może niski potencjał do finansowania inwestycji środkami własnymi pochodzącymi z dochodów bieżących, fakt realizacji wydatków majątkowych w latach historycznych w szczególności za pośrednictwem dochodów zewnętrznych, a także przychodów zwrotnych (np. kredyty) i bezzwrotnych (np. wolne środki), niski poziom wyniku operacyjnego, który nie zabezpiecza spłaty długu (2023–2025), ujemny poziom marży operacyjnej netto w latach 2023–2025 i jej zbyt niski poziom w 2026 roku (wysokie ryzyko finansowania zadań bieżących i spłaty długu środkami bieżącymi) oraz wysokie ryzyko związane z finansowaniem działań bieżących i spłaty długu środkami bezzwrotnymi (2023–2025).

Szansą dla finansów publicznych gminy Krościenko nad Dunajcem jest możliwość zwiększenia efektów finansowych polityki podatkowej, stabilna baza dochodów własnych, w tym podatkowych, aktywność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych (zwłaszcza na realizację inwestycji), utrzymanie zrównoważonego harmonogramu spłaty długu, a także utrzymanie planowanego poziomu bezpieczeństwa w zakresie spłaty i obsługi długu.

Wśród zagrożeń dla stabilności finansów samorządu należy wskazać na takie zjawiska jak: dalszy wzrost ryzyka związanego z obciążeniem środków własnych wydatkami bieżącymi i spłatą długu w okresie objętym WPF w porównaniu do wartości planowanych (w związku z niestabilną sytuacją społeczno-gospodarczą), ryzyko w zakresie planowanej marży operacyjnej związanej m.in. z zaniżonymi wydatkami bieżącymi (w szczególności w okresie 2024–2026), możliwość dalszego pogłębienia zjawiska uzależnienia finansowania inwestycji środkami zewnętrznymi, ryzyko zwiększenia stóp procentowych – w przypadku zmiennego oprocentowania zaciągniętego długu – możliwy wzrost kosztów obsługi na skutek wzrostu stóp procentowych powodujący zmniejszanie nadwyżki operacyjnej oraz dalsze zwiększanie relacji skutków finansowych polityki podatkowej względem potencjalnych dochodów podatkowych.

W „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego” przyjętym w roku 2018, w typologii obszarów funkcjonalnych wymagających restrukturyzacji i rozwoju funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej Krościenko nad Dunajcem zostało zaliczone do „Funkcjonalnego obszaru przygranicznego”, który obejmuje swym zasięgiem gminy położone bezpośrednio wzdłuż granicy polsko-słowackiej: Zawoję, Lipnicę Wielką, Jabłonkę, Czarny Dunajec, Kościelisko, Zakopane, Bukowinę Tatrzańską, Łapsze Niżne, Czorsztyń, Krościenko nad Dunajcem, Szczawnicę, Piwniczną, Muszynę, Krynicę, Ujście Gorlickie i Sękową. Zgodnie z zapisami dokumentu polityka przestrzenna na tym obszarze funkcjonalnym winna być ukierunkowana na: integrację podejmowanych działań planistycznych, szczególnie w zakresie powiązań komunikacyjnych oraz przyrodniczych, w tym również uzdrowiskowych; wykorzystanie w zagospodarowaniu przestrzennym ciągłości kulturowej pogranicza polsko-słowackiego oraz koordynację zagospodarowania w zakresie lokalizacji infrastruktury sportowej o standardach umożliwiających organizację imprez sportowych najwyższej rangi.

Z kolei w kierunkach polityki przestrzennej w układzie terytorialnym gminę Krościenko nad Dunajcem zaliczono do terytorium P2 „Park Górski”. Obszar ten – zajmujący ponad ¼ powierzchni województwa – tworzą tereny górskie stanowiące najcenniejszy w skali kraju kompleks przyrodniczo-krajobrazowy i ważny element europejskiego systemu biosfery.

Głównym wyzwaniem rozwojowym terytorium „Parku” jest utrzymanie atrakcyjności turystycznej obszaru jako najważniejszego w kraju terenu rekreacji zimowej i turystyki górskiej oraz osiągnięcie standardu usług turystycznych i sanatoryjnych konkurencyjnego w stosunku do regionów zagranicznych.

Pełny tekst „Diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Krościenko nad Dunajcem” stanowi odrębny dokument i dostępny jest m.in. na stronie internetowej Gminy Krościenko nad Dunajcem w zakładce poświęconej strategii.

2.1.3 Zasoby gminy Krościenko nad Dunajcem

Zasoby gminy Krościenko nad Dunajcem to takie elementy, które w sposób szczególny wyróżniają ten obszar i dobrze wykorzystane, mogą stanowić o przewadze gminy nad innymi obszarami. Bezsprzecznie zaliczyć do nich należy liczne i nierzadko unikatowe w skali kraju atrakcje turystyczne wykorzystujące walory przyrodniczo-krajobrazowe, a także niezwykle korzystne z tego punktu widzenia położenie, ułatwiające dostęp do tych atrakcji. Co ważne, różnorodność oferty umożliwia korzystanie z części atrakcji w okresach letnich, a z części w okresach zimowych, co buduje całosezonowość oferty gminy Krościenko nad Dunajcem. Ogromnym jej zasobem jest lokalna kultura i wielowiekowe tradycje – ważne dla samych mieszkańców, ale stanowiące też magnes dla wielu osób chcących odwiedzić gminę i poczuć autentyczny klimat kultury Górali Pienińskich. Kultura i tradycja są żywe tylko wtedy, kiedy stoją za nią ludzie z głęboką wiedzą o miejscu, w którym żyją, i pasją do dzielenia się tą wiedzą z innymi. W prowadzonych na potrzeby strategii ankietach padały licznie nazwiska ludzi będących niejako ambasadorami Gminy i potrafiących tę pasję przekazać innym mieszkańcom Gminy Krościenko nad Dunajcem, zachowując je dla następnych pokoleń, ale też z zaangażowaniem opowiadać o swoim miejscu do życia gościom odwiedzającym poszczególne miejscowości. Bezdyskusyjnym wyróżnikiem gminy jest jej bogata historia i ciekawe zabytki (szczególnie sakralne), a także miejsca, gdzie zachowano jeszcze unikatową architekturę charakterystyczną dla obszaru Pienin. Co istotne, jest ona w części żywa i twórczo wykorzystywana (*vide* odnowiony zabytkowy budynek ratusza, w którym funkcjonują Urząd Gminy oraz Centrum Kultury i Promocji).

Niezwykle cennym zasobem, potwierdzonym niegdysiejszym statutem miejscowości uzdrowskiej, są licznie występujące źródła wód mineralnych.

Ważna jest także pewna specyfika gminy, która odróżnia ją od innych okolicznych gmin turystycznych. Gmina Krościenko nad Dunajcem to ciągle jeszcze miejsce ciche, spokojne i pozbawione wszechogarniającej komercji (albo przynajmniej z mocno ograniczoną komercją), co jest postrzegane przez mieszkańców jako jej atut, którym może się ona odróżnić od mocno skomercjalizowanych, a często też zdeptanych destynacji turystycznych. To niezwykle cenny i warty uświadomienia zasób, a także szansa na dotarcie z ofertą turystyczną do tych osób, które dla odpoczynku poszukują miejsc cichych, spokojnych, z bogatą i atrakcyjną przyrodą i możliwością spędzania czasu w jej otoczeniu.

Krościenko ma też szereg atutów związanych z tradycją ruchu oazowego i ofertą związaną z szeroko pojmowaną duchowością, a także podkreślaną wysoką jakością i dostępnością oferty senioralnej.

Mieszkańcy gminy jako atut wskazują także często dostępność infrastruktury publicznej, w tym w szczególności edukacyjnej i kulturalnej, a także wysoką jakość świadczonych usług,

szczególnie w dziedzinie edukacji, kultury czy czytelnictwa. To niewątpliwy zasób, na którym można opierać przyszły rozwój społeczno-ekonomiczny gminy i stwarzać jeszcze lepsze warunki do życia jej mieszkańców.

2.1.4 Szanse i bariery rozwojowe Gminy Krościenko nad Dunajcem

Poniżej poddano analizie zjawiska globalne, ogólnopolskie i regionalne, które mogą mieć wpływ na rozwój gminy Krościenko nad Dunajcem. To ważne, aby mówiąc o rozwoju samej gminy, umieć dobrze odczytywać szersze konteksty – poczynając od zjawisk zachodzących na świecie w sposób powszechny, aż do poziomu uwarunkowań regionalnych. Zauważenie i wykorzystanie części tych zjawisk jako swojej szansy oraz dostrzeżenie i zrozumienie potencjalnego negatywnego oddziaływania na procesy rozwojowe daje realną możliwość wykorzystania szans i przeciwstawienia się barierom na drodze do rozwoju.

Dopiero mając rozpoznany szerszy kontekst, w jakim przyjdzie prowadzić politykę rozwojową, można przejść do analizy czynników, które mają wpływ na rozwój gminy. Dla konsekwencji utrzymaliśmy podział na cztery podstawowe wymiary przyjęty w dokumencie diagnostycznym: społeczny, środowiskowo-przestrzenny, gospodarczy i instytucjonalny.

ZJAWISKA GLOBALNE	
mogące mieć wpływ na rozwój gminy Krościenko nad Dunajcem	
SZANSE ROZWOJOWE	BARIERY ROZWOJOWE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dynamiczny rozwój cyfryzacji, sieci 5G i nadchodząca epoka Internetu rzeczy. ▪ Podejmowanie wyzwań związanych z potrzebą przebudowy gospodarek globalnych i stylu życia, jako odpowiedzi na zagrożenia i wyzwania klimatyczne. ▪ Doświadczenia pandemii COVID-19, które zwiększają nowe formy pracy, w tym szczególnie pracy zdalnej. ▪ Zwiększanie się mobilności społeczeństw, w tym mobilności zawodowej. ▪ Wzrost popytu na pracowników o wysokich, często bardzo specjalistycznych, kwalifikacjach. ▪ Przenikanie się kultur. ▪ Wydłużanie się średniego czasu życia i dynamiczny rozwój sektora obsługi ludzi starszych (sektor „srebrnej gospodarki”). ▪ Szybszy i globalny transfer technologii. ▪ Łatwość komunikacji (w każdej formie) pomiędzy odległymi krajami i kontynentami. ▪ Bogacące się społeczeństwo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niestabilna sytuacja ekonomiczna i polityczna na świecie. ▪ Nierozpoznane, długofalowe skutki światowej pandemii COVID-19 zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społecznej. ▪ Narastające zagrożenia klimatyczne. ▪ Kurczenie się zasobów nieodnawialnych, ale także odnawialnych Ziemi. ▪ Postępujące zmiany demograficzne w skali całej Europy. ▪ Nierównomierne korzystanie z efektów globalizacji.

- Moda na aktywność i zdrowy tryb życia.
- Rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństw europejskich.
- Rosnące zapotrzebowanie na żywność ekologiczną.

**ZJAWISKA REGIONALNE I SUBREGIONALNE
mogące mieć wpływ na rozwój gminy Krościenko nad Dunajcem**

SZANSE ROZWOJOWE	BARIERY ROZWOJOWE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Silny akcent na terytorializację polityki rozwoju. ▪ Relatywnie bliskie położenie Krościenka nad Dunajcem zarówno w stosunku do Nowego Targu, jak i Nowego Sącza. ▪ Nowy Targ i Nowy Sącz jako silne ośrodki usług publicznych związanych m.in. ze zdrowiem, edukacją na poziomie średnim i wyższym zawodowym, kulturą oraz sportem i rekreacją. ▪ Współpraca terytorialna w ramach instrumentu LRKS (Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”). ▪ Przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich oraz ich wysoki, wciąż niedostatecznie wykorzystywany potencjał rezydencjonalny. ▪ Rosnąca rola przemysłów czasu wolnego związanych m.in. z dziedzictwem przyrodniczym. ▪ Bliskość uzdrowiskowej i turystycznej Szczawnicy, dla której Krościenko może stanowić zaplecze noclegowo-gastronomiczne. ▪ Bliskość znanych i rozwijających się stacji narciarskich (najczęściej z ofertą całoroczną) w Szczawnicy, Kluszkowcach i Niedzicy, a także w kierunku Podhala i Słowacji oraz potencjał Jeziora Czorsztyńskiego z jego ofertą rekreacyjną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niepewna sytuacja społeczno-ekonomiczna w kraju, utrzymująca się inflacja, rosnące koszty pracy. ▪ Koncentracja środków w subregionie na rozwój Podhalańskiego Obszaru Funkcjonalnego. ▪ Niewielka skłonność okolicznych gmin do współpracy międzysamorządowej i budowania wspólnego produktu turystycznego na obszarze. ▪ Starzenie się społeczeństwa i malejący odsetek osób w wieku produkcyjnym w skali całego subregionu. ▪ Relatywnie słaba dostępność komunikacyjna i nie najlepsze powiązania komunikacyjne pomiędzy częścią obszarów na terenie. ▪ Tendencje do rozpraszania zabudowy oraz dzielenia działek budowlanych. ▪ Zanikające tradycje rolnicze. ▪ Powszechne przekonanie o niskiej opłacalności produkcji rolnej. ▪ Niezadowolająca jakość życia i dostępność do usług na obszarach wiejskich. ▪ Niska skuteczność działań samorządów podejmowanych na rzecz rozwoju współpracy.

- Dynamicznie rozwijająca się infrastruktura rowerowa (VeloDunajec, VeloCzorsztyn, AquaVelo).
- Bliskość obiektów dziedzictwa kulturowego (np. zamki w Niedzicy i Czorsztynie).
- Rosnące zainteresowanie ekologią, zmianami klimatycznymi, szeroko rozumianą ochroną środowiska, szczególnie przez najmłodsze pokolenie.
- Dynamicznie wzrastający rynek usług związanych z profilaktyką zdrowotną oraz leczeniem najróżniejszych schorzeń poprzez lecznictwo uzdrowiskowe.
- Dynamicznie rozwijająca się branża Beauty&SPA.
- Promowanie Małopolski jako regionu z dominującym przemysłem czasu wolnego oraz bogatą ofertą turystyczno-rekreacyjną opartą na dziedzictwie kulturowym oraz region usług uzdrowiskowych.
- Potencjał turystyczno-krajoznawczy Pienin oraz Pienińskiego i Gorczańskiego Parku Narodowego.
- Współpraca terytorialna i transgraniczna w zakresie rozwijania i promowania nowych, unikatowych produktów turystycznych.
- Tradycje rolnicze, w tym hodowli owiec.

**Czynniki, które mają wpływ na rozwój gminy Krościenko nad Dunajcem
STANOWIĄCE O PRZEWADZE KONKURENCYJNEJ**

HAMUJĄCE ROZWÓJ

WYMIAR SPOŁECZNY

▪ Stabilna liczba mieszkańców gminy na przestrzeni ostatniej dekady (2012: 6 702, 2022: 6 670 osób). ▪ Utrzymująca się stabilna liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (21,8% w 2011 roku, 21,3% w 2022 roku). ▪ Rosnący wskaźnik liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (92% dzieci w wieku 3–5 lat).	▪ Pogorszające się (od roku 2020) wskaźniki przyrostu naturalnego ujemne (–3,15 w 2022 roku), przy dodatniej średniej dla powiatu (0,29%). ▪ Utrzymujące się przez ostatnią dekadę ujemne saldo migracji (–2,55), szczególnie ludzi młodych w wieku 15–34 lata.

- Wysoki wskaźnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych (96,05%) – wyższy niż dla powiatu nowotarskiego (91,94%).
- Wysoka ocena mieszkańców dostępności placówek oświatowych i wychowawczych na terenie gminy (także w odniesieniu do szkół, dla których organem prowadzącym nie jest gmina).
- Relatywnie wysokie wyniki z egzaminu ósmoklasisty, lepsze w każdej dziedzinie niż średnie dla powiatu oraz lepsze (oprócz matematyki) niż średnie dla województwa.
- Bogate tradycje i dziedzictwo górali pienińskich.
- Rosnące wydatki na kulturę na 1 mieszkańca (54,16 w roku 2021, przy 176,94 w roku 2022).
- Z uwagi na znaczące walory fizjograficzne i przyrodnicze – duży potencjał rozwoju rekreacji i turystyki aktywnej.
- Dobry dostęp do obiektów i terenów sportu i rekreacji w ocenie ankietowanych mieszkańców.
- Liczba porad lekarskich w POZ na mieszkańca (4,12) na poziomie wyższym od średniej dla powiatu (3,56)
- Wysokie (zdaniem ankietowanych) poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, co potwierdzają wskaźniki z tej kategorii.
- Spadająca liczba zagrożeń wymagających interwencji służb, np. PSP i OSP.
- Wysoki poziom zaangażowania się mieszkańców w sprawy gminy, mierzony procentowym udziałem w wyborach samorządowych, w relacji do średniej dla powiatu i województwa.
- Wysoka aktywność Kół Gospodyń Wiejskich i OSP.
- Rośnie liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców (w roku 2012 było to 2,39,
- Systematycznie obniżająca się liczba ludności w wieku mobilnym (18–44 lata).
- Starzenie się społeczeństwa. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym z 16,5% w 2012 roku, do 20,8% w 2022 roku.
- Niska dostępność do usług opiekuńczych dla najmłodszych mieszkańców (tj. żłobków).
- Wyniki egzaminów maturalnych poniżej średniej dla powiatu nowotarskiego i Małopolski.
- Wysoki procent ankietowanych mieszkańców Gminy słabo ocenia ofertę usług kultury (nieadekwatna do potrzeb oferta kulturalna, w tym szczególnie dla dzieci i młodzieży, a także dorosłych mieszkańców, deficyt miejsc spędzania czasu wolnego przez młodzież).
- Słabe poczucie dostępności do dobrej jakości opieki zdrowotnej ankietowanych mieszkańców.
- Niska dostępność specjalistycznych i wysokospecjalistycznych usług zdrowotnych.
- Zanikająca tradycja międzysąsiedzkiej współpracy na rzecz społeczności lokalnej.
- Niewielka skłonność gminy do powierzania zadań publicznych organizacjom pozarządowym mierzona kwotą dotacji do zadań publicznych (2021: 136 000, 2022: 137 000). Wartości te są znacząco niższe niż w innych gminach powiatu nowotarskiego.
- Rosnące obawy związane z bezpieczeństwem materialnym, w związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19 i sytuacją międzynarodową.

- a w roku 2022: 3,58). Średnia wyższa od średniej dla powiatu nowotarskiego.
- Systematycznie malejąca liczba osób korzystających z pomocy społecznej (298 na 10 tys. w 2022 roku), jest on jednak wyższy dla średniej dla powiatu (247 na 10 tys.).
- Wysoki poziom czytelnictwa mierzony średnią liczbą wypożyczeń w Bibliotece Publicznej przypadającą na jednego czytelnika (18,3 rocznie) wyższa od średniej dla powiatu nowotarskiego 14,8 i małopolski 16). Jednocześnie spada liczba (podobnie jak w innych bibliotekach w całej Polsce) korzystających z bibliotek publicznych.
- Dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego.
- Wciąż wysoki wskaźnik zasięgu ubóstwa głębokiego – 4,6% ludności to beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego.
- Słaba dostępność usług senioralnych w opinii mieszkańców.
- Słaba ocena dostępności gminy dla osób z niepełnosprawnością.
- Nie najlepsze relacje wewnątrz wspólnoty lokalnej, brak współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi.

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

- Atrakcyjne położenie w paśmie Pienin oraz częściowo w pasmie Gorców i Beskidu Sądeckiego.
- Cały obszar gminy objęty jest obszarami prawnie chronionymi (Pieniński Park Narodowy, Gorczański Park Narodowy, Popradzki Park Krajobrazowy, Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu, obszary Natura 2000).
- Mieszkańcy bardzo wysoko oceniają dostępność terenów zielonych w gminie.
- Obecność źródeł wód mineralnych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na terenie gminy.
- Poprawiająca się (choć nie idealna) jakość powietrza, także w sezonach grzewczych.
- Niewielkie rozproszenie zabudowy.
- Infrastruktura wodociągowa obejmująca 72,4% mieszkańców, znacznie przewyższająca średnią powiatową (49,4).
- Relatywnie wysoka ocena mieszkańców dotycząca czystości i estetyki na terenie gminy.
- Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców.
- Występowanie ekstremalnych zjawisk klimatycznych zestawionych ze specyficznym, górzystym charakterem gminy.
- Możliwe występowanie miejscowego zagrożenia powodziowego.
- Mocno zdezaktualizowane „Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego”.
- Zbyt mały poziom dostępności sieci kanalizacyjnej (odsetek mieszkańców podłączonych do sieci: 64,5%).
- Gazyfikacja Gminy w początkowej fazie.
- 34,5% odpadów zbierane jest w sposób selektywny, to nieznacznie mniej niż średnia dla powiatu nowotarskiego (35,2%) i Małopolski (41,5%).
- Niski wskaźnik atrakcyjności zamieszkania na terenie gminy.

- Wysoki odsetek mieszkań na 1 000 mieszkańców (331).
- Dobry stan dróg wojewódzkich.
- Niewystarczający system komunikacji publicznej wewnętrznej i zewnętrznej.
- Brak obwodnicy miasta i cały czas korkujący się (w okresach natężenia ruchu turystycznego) wyjazd ze Szczawnicy.
- Część dróg gminnych wymaga pilnej regulacji stanu prawnego.
- Część dróg gminnych i powiatowych wymaga napraw lub przebudowy.

WYMIAR GOSPODARCZY

- Systematycznie poprawia się wskaźnik przedsiębiorczości liczony liczbą zarejestrowanych przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców.
- Systematycznie wzrastają dochody podatkowe gminy z tytułu prowadzonej na jej obszarze działalności gospodarczej (Udziały w PIT i CIT).
- Dobre warunki środowiskowe i klimatyczne do rozwoju sektorów gospodarki związanych z turystyką i produkcją ekologicznych produktów żywnościowych.
- Systematycznie spada liczba zarejestrowanych bezrobotnych. Obecnie bezrobocie wynosi 4,3% i jest nieznacznie większe wśród mężczyzn.
- Unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz wysokie walory turystyczne sprzyjające rozwojowi działów gospodarki związanych z turystyką i rekreacją.
- Rozbudowana i atrakcyjna infrastruktura rowerowa.
- Obecność źródeł wód mineralnych o właściwościach leczniczych.
- Dominacja mikroprzedsiębiorstw na lokalnym rynku (97,34% rynku stanowią firmy zatrudniające do 9 osób).
- Mała konkurencyjność usług na rynku lokalnym.
- W opinii ankietowanych bardzo niska atrakcyjność lokalnego rynku pracy.
- Ujemne saldo przyjazdów do pracy.
- Wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi młodych.
- Brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy.
- Warunki działania przedsiębiorstw pozytywnie ocenia jedynie 25% ankietowanych.
- Odchodzenie od rolnictwa.
- Brak oferty inwestycyjnej związanej z wiodącymi profilami rozwoju gminy.
- Brak promocji gospodarczej, w tym rozwijającego się profilu turystycznego gminy.
- Brak przygotowanych terenów pod inwestycje w oczekiwanych preferowanych przez samorząd kierunkach rozwoju.
- Kompetencje pracowników niedostosowane do potrzeb rynku pracy.

- Poziom wynagrodzeń poniżej przeciętnej w Polsce.
- Niewielka liczba miejsc noclegowych w stosunku do ambicji gminy i słaby standard oferty noclegowej.
- Brak spójnej i nowoczesnej promocji gminy oraz słabo zdefiniowany profil odbiorców oferty turystycznej.
- Słaba współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie wspólnego kreowania produktu turystycznego.
- Słabo rozwinięta infrastruktura narciarska.

WYMIAR INSTYTUCJONALNY I BUDŻETOWY

▪ Zrównoważony harmonogram spłaty długu w latach 2024+. ▪ Relatywnie wysoki poziom bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu (przy zrealizowaniu założeń WPF). ▪ Poziom finansowania wydatków majątkowych pozyskanymi dochodami majątkowymi – aktywność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. ▪ Stabilność bazy dochodowej. ▪ Wysoki poziom samodzielności dochodowej wskazujący na potencjał dochodowy.	▪ Brak sformalizowanej współpracy międzygminnej. ▪ Niski potencjał do finansowania inwestycji środkami własnymi pochodzącymi z dochodów bieżących. ▪ Realizacja wydatków majątkowych w latach historycznych w szczególności za pośrednictwem dochodów zewnętrznych, a także przychodów zwrotnych (np. kredyty) i bezzwrotnych (np. wolne środki). ▪ Niski poziom wyniku operacyjnego, który nie zabezpiecza spłaty długu (2023–2025). ▪ Ujemny poziom marży operacyjnej netto w latach 2023–2025 i zbyt niski jej poziom w 2026 r. (wysokie ryzyko finansowania zadań bieżących i spłaty długu środkami bieżącymi). ▪ Wysokie ryzyko związane z finansowaniem działań bieżących i spłaty długu środkami bezzwrotnymi (2023–2025). ▪ Negatywne skutki pandemii COVID, wojny w Ukrainie oraz

inflacji wpływające na szybszy wzrost wydatków bieżących JST niż dochodów bieżących.

- Niewystarczające włączenie mieszkańców w kształtowanie usług publicznych.
- Niewdrożony system zarządzania ryzykiem przy realizacji projektów rozwojowych.
- Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań strategicznych.
- Słaba cyfryzacja urzędu.
- Duża część ankietowanych mieszkańców uważa, że nie ma lub prawie nie ma wpływu na ważne decyzje podejmowane przez władze samorządowe.
- Większość ankietowanych uważa, że jest słabo informowana o zamierzeniach i decyzjach podejmowanych w samorządzie.
- Słaba ocena pracowników samorządowych w oczach mieszkańców.

2.2 Strategiczne wyzwania rozwoju

2.2.1 Kontekst wewnętrzny i zewnętrzny wyzwań rozwojowych

Ostatnia dekada to czas umiarkowanego rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem. Analiza danych statystycznych wskazuje, że poprawiały się wskaźniki związane z potencjałem i konkurencyjnością lokalnej gospodarki, a także rynkiem pracy. Wysoki był także poziom bezpieczeństwa, co zresztą potwierdzają także badania ankietowe mieszkańców. Na relatywnie dobrym poziomie kształtują się wskaźniki związane z ładem i strukturą przestrzenną obszaru, a także z jakością środowiska przyrodniczego, co jednak w dużej mierze jest funkcją dużej powierzchni obszarów chronionych na terenie gminy. Na dodatnim poziomie, ale ze słabnącą dynamiką, kształtują się wskaźniki związane z zasobami instytucjonalnymi, integracją i kapitałem społecznym. W miarę korzystna sytuacja w gospodarce gminy nie przekłada się na dobrą sytuację materialną mieszkańców – tutaj suma wskaźników kształtuje się w wartościach ujemnych, a dodatkowo problem pogłębia ich ujemna dynamika. Statystyka wskazuje także na obniżającą się dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych oraz – co potwierdzają odczucia mieszkańców – słabą dostępność komunikacyjną. Dość dobra na przestrzeni kilku lat sytuacja demograficzna gminy zaczęła się w ostatnich trzech latach drastycznie pogarszać – przyrost naturalny i saldo migracji są

ujemne, spada liczba młodych ludzi, a tempa nabiera proces starzenia się społeczności gminy Krościenko nad Dunajcem. Na razie liczba mieszkańców – na przestrzeni ostatniej dekady – utrzymuje się na w miarę stałym poziomie, ale negatywne czynniki demograficzne doprowadzą niebawem do kurczenia się lokalnej społeczności. Odwrotnie niż demografia kształtują się wskaźniki dotyczące sytuacji finansowej gminy – te w ostatnich latach zaczęły się systematycznie poprawiać. Natomiast wskaźniki dotyczące dostępności i jakości usług i infrastruktury utrzymują się w ostatnich latach na zbliżonym i niezmiennym poziomie.

Gmina Krościenko nad Dunajcem nie została uznana – co należy uznać za dobry prognostyk – ani na poziomie krajowym („Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” oraz „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego”), ani na poziomie regionalnym („Strategia Rozwoju Województwa MAŁOPOLSKA 2030”) za obszar zmarginalizowany. Oznacza to, iż suma analizowanych zmiennych w trzech grupach zagadnień, tj. społecznej, ekonomicznej i środowiskowej, i średnie wartości wynikające z tej analizy nie wskazują, iż gmina ma cechy obszaru „problemowego”. Jednocześnie, analizując wartość wskaźnika dochodów podatkowych dla gmin, powiatów i województw (tzw. wskaźnik „G”) publikowanego przez Ministerstwo Finansów, obraz sytuacji Krościenka nad Dunajcem nie jest już tak optymistyczny. Wartość tego wskaźnika dla roku 2024 wynosi 1 234,50 PLN, przy średniej dla Małopolski wynoszącej 1 810,47 PLN, a dla kraju 2 788,93 PLN. Wartość tego wskaźnika sytuuje gminę Krościenko nad Dunajcem na 146 pozycji wśród 182 małopolskich gmin.

Bez wątplenia na sytuacji tej waży nieco marginalne położenie gminy, zarówno w kontekście peryferyjnego położenia w skali Małopolski, jak i nawet powiatu nowotarskiego, a także oddalenie od głównych szlaków komunikacyjnych (drogowych i kolejowych). Cieniem na rozwoju gminy położyły się też przemiany gospodarcze lat 80. i zamieranie przedsiębiorstw zajmujących się tradycyjnym rękodziełem i rzemiosłem, dające zatrudnienie mieszkańcom obszaru. Także rolnictwo – z uwagi na specyficzne położenie – nie było nigdy wiodącym obszarem działalności zarobkowej na terenie gminy. Czy z tych – pozornie – słabszych stron da się uczynić dzisiaj atut, a przynajmniej starać się wykorzystać je dla konsekwentnego budowania silniejszej pozycji gminy Krościenko nad Dunajcem, pokażą kolejne lata. Nie będzie to jednak możliwe bez jasnej wizji rozwoju, determinacji samorządu i mieszkańców, w tym przedsiębiorców, oraz dobrej współpracy wszystkich osób i instytucji, które powinny współdziałać i wzajemnie się wspierać w konsekwentnym dążeniu do wzmocnienia pozycji rozwojowej gminy. Analizując i kreśląc scenariusze rozwojowe dla gminy Krościenko nad Dunajcem, należy na nie patrzeć przez pryzmat:

- szans stwarzanych przez unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe;
- rozpoznawalności atrakcji turystycznych i przyrodniczych w skali ponadkrajowej (Pieniny, Przełom Dunajca);
- systematycznie rozwijanej i wzmacnianej infrastruktury turystycznej i pobytovej o zróżnicowanym charakterze i szerokiej grupie odbiorców;
- marki Krościenka nad Dunajcem jako miejsca cichego, spokojnego, z dobrą infrastrukturą pobytową dla osób starszych i rodzin z dziećmi;
- rozpoznawalności Krościenka nad Dunajcem jako ważnego miejsca na religijnej mapie Polski, szczególnie w kontekście Ruchu Światło-Życie;
- bliskości innych ośrodków turystycznych o ugruntowanej pozycji i rozpoznawalności, a także ofercie turystyczno-uzdrowiskowo-rekreacyjnej

(uzdrowiskowa Szczawnica czy słowacki Czerwony Klasztor, kilka ośrodków narciarskich w promieniu od 10 do 40 km, trasy rowerowe o bardzo zróżnicowanej charakterystyce, od dróg asfaltowych po trasy typu downhill, parki narodowe i krajobrazowe, zamki i zabytkowe klasztory w Niedzicy, Czorsztynie, Starej Lubowni, Czerwonym Klasztorze czy, letnie atrakcje jeziora Czorsztyńskiego i szereg innych);

- aktywności mieszkańców i przedsiębiorców, którzy na przestrzeni ostatnich lat konsekwentnie rozwijają Gminę, i gotowości samorządu do wspierania tych działań;
- wyzwań rozwojowych, które stoją przed całym regionem;
- wyzwań wynikających z globalizacji, w tym z pandemii COVID-19, która już wywarła znaczący wpływ na gospodarki globalne i bez wątpienia będzie miała wpływ na zmiany technologiczne, organizacyjne i społeczne w kolejnych latach, a także wojny w Ukrainie.

W tym kontekście niezmiennie pozostaną rekomendacje zawarte w dokumencie „Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015–2022” odnoszące się do oparcia swojego rozwoju społeczno-ekonomicznego o szeroko rozumiany **przemysł czasu wolnego**, z takimi jego segmentami jak turystyka aktywna, turystyka przyrodnicza, turystyka kulturowa, turystyka zdrowotna, turystyka kulinarna oraz turystyka religijna. Wszystkie one powinny zostać objęte także pojęciem **turystyki ekologicznej**. Ekoturystyka (turystyka zielona lub łagodna) to sposób podróżowania, którego istotą jest dogłębne poznanie odwiedzanych obszarów poprzez odkrywanie miejsc mało uczęszczanych przez innych turystów. Ekologiczny styl życia powoli przestaje już być modą, a staje się społecznym obowiązkiem. Turystyka masowa wywiera niekorzystny wpływ na stan środowiska naturalnego. Jej przeciwieństwem jest ekoturystyka. Stąd już tylko krok do pojęcia „**slow**”, w którym wszystkie bariery (słabsza dostępność komunikacyjna, słabiej rozbudowana infrastruktura turystyczna, mniejsze zatłoczenie, a co za tym idzie szansa na cieszę i spokój) stają się nagle atutem i szansą gminy Krościenko nad Dunajcem, także szansą na mądre odróżnienie się od innych, coraz bardziej zatłoczonych i zdeptanych destynacji turystycznych. „Slow tourism” to wreszcie szansa na wykorzystanie wszystkich endogennych potencjałów Krościenka nad Dunajcem – walorów przyrodniczo-krajobrazowych, położenia, dziedzictwa kulturowego i wielowiekowej tradycji, ludzi z dogłębną wiedzą o miejscu, w którym żyją, i pasją do dzielenia się tą wiedzą, bogatej historii i ciekawych zabytków, źródeł wód mineralnych, tradycyjnej pienińskiej kuchni opartej na zdrowej żywności, a wreszcie błogiej ciszy i ciągle jeszcze braku komercji.

Przyjęcie założenia, iż produkt turystyczny Krościenka nad Dunajcem będzie kształtowany w duchu „slow”, oznacza konieczność po pierwsze bardzo dobrego rozplanowania funkcji na całym obszarze gminy (a zatem świadomego i długofalowego planowania przestrzennego), po wtóre ogromnej konsekwencji i determinacji w kreowaniu określonych rozwiązań. Koncepcja „slow tourism” to np. ograniczenie transportu prywatnego na rzecz publicznego w docieraniu do określonych destynacji turystycznych, a na miejscu korzystanie z alternatywnych środków transportu (spacer, rower, hulajnoga, melex itp.). „Slow tourism” to także „slow food” oparty o miejscową kuchnię, o zdrowy, lokalny produkt żywnościowy wytwarzany na miejscu, a nie dowożony setki kilometrów. „Slow tourism” to także lokalna kultura i dziedzictwo zwiedzane i odwiedzane niespiesznie, w trakcie spaceru czy jazdy rowerem. To wielość doznań z pełnym prymatem dla minimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko i maksymalizacja kontaktu z przyrodą. Powolna turystyka

powinna umożliwiać maksymalizację czasu na przyjemności poprzez podejmowanie różnych aktywności, np. czytanie książki, uczenie się nowych umiejętności lub po prostu oglądanie przyrody. Powinna ona obejmować również kontakt z miejscową ludnością, kulturą i dziedzictwem historycznym – poprzez bierny lub czynny udział w imprezach. Muzyka, sztuka i zabytki pomagają nawiązywać silne lokalne więzi i ułatwiają zrozumienie funkcjonowania społeczności lokalnej. Ważnym sposobem poznawania lokalnych tradycji rolniczych, hodowlanych oraz gastronomicznych i doświadczania lokalnej odrębności są produkty lokalne. Powolna turystyka preferuje długie posiłki w miejscowych restauracjach, kontakt z lokalnymi producentami, poznanie lokalnych specjałów, w tym potraw z ziemniaków, kapusty, kasz, grzybów, serów (głównie owczych), mięs (w tym baraniny i jagnięciny) oraz ryb pozyskiwanych z okolicznych rzek. Kluczem do sukcesu w tego typu powolnej turystyce jest jakość doświadczeń i doznań turystów czy wczasowiczów.

W sukurs planowaniu takiej ścieżki rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem mogą przyjść także priorytety Unii Europejskiej sformułowane dla nowego okresu programowania. Jest to ważne zarówno dlatego, że będąc częścią zjednoczonej Europy, uznajemy je także za nasze priorytety, wynikające z analizy sytuacji i potrzeb na „Starym Kontynencie”, jak i dlatego, że pokazują one, w jaki sposób dystrybuowana będzie zasadnicza część środków finansowych w okresie 2021–2027.

W stosunku do poprzedniej perspektywy finansowej w obecnym okresie dokonano uproszczenia dotychczas obowiązujących 11 celów tematycznych, sprowadzając je do 5 jasno sformułowanych celów polityki:

- **Inteligentniejsza Europa** poprzez innowacyjność, cyfryzację, transformację gospodarczą i wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- **Ekologiczna, niskoemisyjna Europa** dzięki inwestowaniu w transformację energetyczną, odnawialne źródła energii i walkę ze zmianą klimatu;
- **Bardziej połączona Europa**, posiadająca strategiczne sieci transportowe i informatyczne;
- **Bardziej prospołeczna Europa**, bazująca na europejskim filarze praw socjalnych i wspierająca dostęp do wysokiej jakości zatrudnienia, edukacji, umiejętności, włączenie społeczne i równe prawa do opieki zdrowotnej;
- **Europa bliżej obywateli** dzięki wspieraniu strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE.

W przypadku Polski sformułowano jeszcze jeden cel bezpośrednio związany z łagodzeniem skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej, zwiększeniem atrakcyjności inwestycyjnej regionów „węglowych” oraz zmniejszeniem emisji gazów cieplarnianych i większej efektywności energetycznej – cel ten przyjął brzmienie „Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu” i co do zasady nie będzie dotyczył gminy Krościenko nad Dunajcem.

Tak rozumiana polityka spójności będzie nadal główną polityką inwestycyjną UE, wspierającą spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną Unii jako całości i jej poszczególnych członków. W kontekście trwającej debaty na temat nowego paradygmatu polityki regionalnej oraz formułowania jej celów, priorytetów, narzędzi realizacji, podmiotów oraz zasięgu interwencji, na pierwszy plan wysuwa się przesądzenie o znaczącym wzmocnieniu podejścia terytorialnego do polityki rozwoju. W konsekwencji oznacza to

wprowadzenie szeregu instrumentów, a także zachęt o charakterze finansowym, do współdziałania samorządów w ramach wspólnych, uzgodnionych terytorialnie celów rozwojowych. Dostrzeżenie sieci powiązań, wielorakich zależności i ciągłego przepływu ludzi na obszarach gmin funkcjonalnie ze sobą powiązanych musi prowadzić do wzmocnienia współpracy wewnątrz obszarów funkcjonalnych i przejścia z etapu konkutowania do etapu współpracy. Stąd tak ważne jest współdziałanie gmin sąsiadujących ze sobą czy inicjatywy podejmowane np. przez Lokalną Grupę Działania Gorce – Pieniny. Zbudowanie silnej pozycji gminy Krościenko nad Dunajcem w tym układzie polityki terytorialnej pozwoli lepiej podejść do:

- tworzenia i wykorzystania kapitałów i uwarunkowań terytorialnych (m.in. endogenicznych zasobów i sieci współpracy);
- integracji działań podejmowanych w różnych układach instytucjonalnych (m.in. wzmacniania partycypacji, partnerstwa i współpracy);
- dynamizacji mechanizmów rozwoju w obszarach funkcjonalnych niezależnie od układu administracyjno-politycznego.

To z kolei pozwoli na realizację szeregu działań i przedsięwzięć niemożliwych do realizacji przez pojedyncze samorzady, a w konsekwencji pozwoli budować przewagę konkurencyjną całego obszaru, minimalizować koszty szeregu działań i świadczenia wielu usług dzięki efektowi skali, bardziej efektywnie wykorzystywać dostępne zasoby, zwiększać potencjał rozwojowy obszaru i integrować system usług publicznych.

2.2.2 Strategiczne wyzwania rozwojowe gminy Krościenko nad Dunajcem

Wykorzystując pogłębioną analizę statystyczną sytuacji gminy Krościenko nad Dunajcem zarówno w zakresie danych historycznych, jak i trendów, wyzwań zdefiniowanych w czterech wymiarach poddanych analizie:

- społecznym;
- środowiskowo-przestrzennym;
- gospodarczym;
- instytucjonalnym;

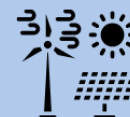
wyników badań opinii mieszkańców, a także prac warsztatowych prowadzonych w ramach uspołecznienia procesu przygotowania nowej strategii, sformułowaliśmy kilkanaście wyzwań strategicznych, na które zarówno sama „Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030”, jak i przyszłe działania samorządu i jego partnerów społeczno-gospodarczych powinny odpowiedzieć.

Jedenaście strategicznych wyzwań dla gminy Krościenko nad Dunajcem

1. Poprawa dostępności komunikacyjnej Gminy zarówno w układzie wewnętrznym, jak i zewnętrznym

2. Dbłość o najwyższe standardy środowiska, w tym czyste powietrze

3. Wykreowanie produktów turystyczno-rekreacyjnych kojarzonych w sposób jednoznaczny z gminą Krościenko nad Dunajcem wraz z rozbudową infrastruktury służącej do obsługi tych produktów

4. Wykorzystanie surowców naturalnych dla rozwoju Gminy

5. Odzyskanie przez Krościenko nad Dunajcem praw miejskich i zrównoważony rozwój wszystkich miejscowości gminy

6. Dbłość o dziedzictwo kultury materialnej i duchowej regionu Pienin oraz twórcze zachowanie go dla przyszłych pokoleń

7. Przygotowanie gminy na zachodzące zjawiska demograficzne

8. Włączenie mieszkańców w proces współzarządzania Gminą

9. Prowadzenie racjonalnej polityki zagospodarowania przestrzennego uwzględniającej zarówno interesy rozwojowe Gminy, jak i ochronę cennych przyrodniczo obszarów Gminy

10. Uodpornienie Gminy na zmiany klimatyczne, w tym zjawiska ekstremalne zachodzące na jej terenie

11. Współpraca z sąsiednimi gminami w celu zintegrowanego rozwoju oferty turystyczno-rekreacyjnej, a także wspólnego świadczenia części usług publicznych

1. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy zarówno w układzie wewnętrznym, jak i zewnętrznym

Porządkowanie stanu prawnego dróg, systematyczna rozbudowa dróg umożliwiająca bezpieczne dotarcie do skupisk i osiedli w dalszych częściach gminy, możliwość łatwego przemieszczania się pomiędzy miejscowościami gminy (także z wykorzystaniem komunikacji publicznej oraz alternatywach środków komunikacji) i wreszcie udrożnienie głównych ciągów komunikacyjnych, tak aby samochody – szczególnie w okresach natężonego tranzytu turystycznego – nie zanieczyszczały spalinami i hałasem Krościenka to istotne wyzwania w kontekście rozwoju funkcji turystycznych, ale przede wszystkim jakości życia mieszkańców – łatwiejszego dotarcia miejsc pracy, edukacji, usług zdrowotnych lub kulturalnych czy po prostu przemieszczania się w celu integracji społecznej (co w kontekście dostępności komunikacji publicznej jest szczególnie ważne dla osób starszych, niepełnosprawnych i dzieci). To szansa na otwarcie nowych terenów dla rozwoju gospodarczego, w tym także o funkcjach turystycznych. Poprawa dostępności to wreszcie poprawa bezpieczeństwa dla osób korzystających z tej infrastruktury. Ważne, aby poprawiając dostępność komunikacyjną, nie zapominać o atutach gminy i rozwijać ją w sposób zrównoważony, promując transport publiczny i infrastrukturę rowerową, które mogą przyczynić się do zmniejszenia zależności od samochodów, co jest korzystne dla środowiska i zdrowia publicznego.

2. Dbałość o najwyższe standardy środowiska, w tym czyste powietrze

Położenie Gminy na terenie Parku Narodowego zobowiązuje. Aby jakość środowiska mogła z roku na rok się poprawiać, konieczna jest poprawa jakości i dostępności (także w wymiarze fiskalnym) usług komunalnych. Musi być rozwijana sieć wodno-kanalizacyjna oraz gazowa na terenie gminy wraz z racjonalizacją kosztów za te usługi ponoszonych przez mieszkańców. Gospodarka odpadami powinna dążyć do rozwiązań, które przyczyniają się do systematycznego i zauważalnego ograniczania samego powstawania odpadów (filozofia „zero waste”). Aby jednak dbałość o jakość środowiska była powszechna, należy dążyć do takiego zorganizowania systemu gospodarki komunalnej, aby ceny świadczonych usług były społecznie akceptowane, a składowe tych cen czytelnie i wiarygodnie wyjaśnione osobom korzystającym z tych usług.

W kontekście walorów turystycznych, ale także zdrowia samych mieszkańców, niezwykle istotna jest dbałość o jakość powietrza (szczególnie w okresach jesienno-zimowych). Jego zanieczyszczenie jest bowiem jednym z głównych czynników ryzyka dla zdrowia, wpływa na rozwój chorób układu oddechowego, sercowo-naczyniowego, a także może przyczyniać się do powstawania nowotworów. Czyste powietrze jest kluczowe dla utrzymania dobrego stanu zdrowia mieszkańców i budowania pozycji konkurencyjnej w usługach turystycznych (także w kontekście pozytywnego odróżniania się od okolicznych miejscowości o charakterze turystycznym).

W obliczu rosnących zagrożeń związanych ze zmianami klimatycznymi i degradacją środowiska dbałość o czyste powietrze i wysokie standardy środowiskowe jest nie tylko wyzwaniem, ale również koniecznością dla zapewnienia zdrowej i zrównoważonej przyszłości.

3. Wykreowanie produktów turystyczno-rekreacyjnych kojarzonych w sposób jednoznaczny z gminą Krościenko nad Dunajcem wraz z rozbudową infrastruktury służącej do obsługi tych produktów

Turystyka i przemysł czasu wolnego – czy tego chcemy, czy nie – będzie jedną z wiodących gałęzi gospodarki gminy i filarem jej rozwoju. Dziś ważne jest, aby znaleźć swoje miejsce na turystycznej mapie Małopolski i Polski i umieć zaoferować turystom coś, czego nie znajdą u konkurencji, lub coś, co w gminie Krościenko nad Dunajcem będzie lepsze, przyjaźniejsze, ciekawsze, dostępne niż u „innych”. Dlatego tak ważne jest budowanie tego produktu w oparciu o swoje endogeniczne potencjały, a więc współpraca i współdziałanie – samorządu, przedsiębiorców, organizacji ekologicznych zajmujących się ochroną dziedzictwa przyrodniczego i wreszcie samych mieszkańców. Ważne będzie tutaj także dobre rozpoznanie grup docelowych i próba konsekwentnego budowania „swojego” produktu pod potrzeby dobrze zdiagnozowanych grup, a nie „wszystkich” potencjalnych turystów. To oznacza także bardzo świadome – i w ciągłym dialogu z przedsiębiorcami z branży turystycznej – wskazywanie tych inwestycji turystycznych, które wzmacniają wybrany kierunek rozwoju i umiejętność powstrzymywania tych inwestycji, które stoją w sprzeczności ze wspólnie wyznaczonymi kierunkami rozwoju. Odrębną kwestią jest dobra, nowoczesna i skoncentrowana na właściwej grupie odbiorców promocja gminy, jej atrakcji i samego produktu turystycznego.

4. Wykorzystanie surowców naturalnych dla rozwoju gminy

Krościenko nad Dunajcem ma za sobą także czas formalnego bycia uzdrowiskiem. Po roku 1822 ówczesni właściciele Krościenka – rodzina Grossów – zwrócili uwagę na tutejsze źródła mineralne oraz ich lecznicze właściwości, wskutek czego zainwestowali w rozbudowę infrastruktury zdrojowej. Wkrótce rozpoczęto budowę łazienek i pierwszych pensjonatów dla gości, dzięki czemu Krościenko nabrało charakteru uzdrowiskowego. Oficjalnie jednak władze państwowe uznały Krościenko za uzdrowisko dopiero w 1934 roku, który to status utraciło po II wojnie światowej. Czy zasobność złóż i ich właściwości lecznicze wód mineralnych pozwalają na odzyskanie tego statusu – pewnie warto rozpoznać i zbadać. Dziś posiadanie statusu uzdrowiska niesie za sobą zdecydowanie więcej korzyści niż ograniczeń. Ale surowce naturalne warte rozpoznania na terenie gminy to nie tylko wody mineralne. W odległości zaledwie 35 km wydobywane są wody termalne. Czy są one także pod Krościenkiem, na jakiej głębokości, czy opłacalne jest ich wydobycie – jest to z pewnością również kwestia warta zainteresowania i zbadania.

5. Odzyskanie przez Krościenko nad Dunajcem praw miejskich i zrównoważony rozwój wszystkich miejscowości gminy

Do 1932 roku Krościenko było miastem. Kiedy utraciło ten status, był nawet czas, że na krótko (w latach 1973–1982) tworzyło z sąsiednią Szczawnicą jedną gminę. Podejmowane w ostatnich latach starania o odzyskanie praw miejskich to przede wszystkim kwestia odzyskania ważnego dla mieszkańców elementu tożsamości i wzrost prestiżu. To większy potencjał administracyjny i szanse na dodatkowe źródła finansowania, przyciągnięcie inwestorów i nowych mieszkańców, a w konsekwencji ważny impuls rozwojowy. Z kolei obawy o wzrost obciążeń podatkowych – co jest argumentem najczęściej podnoszonym przez przeciwników takich zmian – są, jak pokazuje historia ośrodków, które status miejski odzyskały, raczej chybione. Jednocześnie ważne, aby w procesie rozmowy o odzyskiwaniu praw obawą miejskich przez Krościenko prowadzić mądry dialog z mieszkańcami – przedstawiać korzyści i w sposób wiarygodny i uczciwy rozwiewać wątpliwości. Ostatecznie to przecież oni, w referendum, zdecydują, czy chcą takiej zmiany.

6. Dbłość o dziedzictwo kultury materialnej i duchowej regionu Pienin oraz twórcze zachowanie go dla przyszłych pokoleń

Zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu Pienin jest nie tylko wyrazem szacunku dla przeszłości, ale również inwestycją w przyszłość, przyczyniającą się do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego, społecznego i gospodarczego. Jest także swego rodzaju „marką”, która w dzisiejszym świecie ma swoją wymierną wartość. Dbłość o dziedzictwo to szacunek dla własnej tożsamości i historii lokalnej społeczności. To możliwość osadzenia się we wspólnocie i budowanie jej – sąsiedzkiej, lokalnej, samorządowej. To szansa na tworzenie dobrego miejsca do życia i klimatu do przyjmowania gości (turystów) w oparciu o autentyczną kulturę i wielowiekowe dziedzictwo, a nie tylko „cepelię”, którą można spotkać w wielu kurortach turystycznych. Dbłość o dziedzictwo przodków to także element zachowania różnorodności kulturowej – tak ważny w globalnym świecie, gdzie kultury stają się coraz bardziej zhomogenizowane. Dziedzictwo Pienin jest częścią tej różnorodności i jego ochrona przyczynia się do bogactwa kulturowego świata. Ważne jednak, by chroniąc i zachowując to dziedzictwo dla przyszłych pokoleń, być otwartym na nowe, dostrzec także wartość w nowoczesnym przetworzeniu tego dziedzictwa, wykorzystania go dla rozwoju nowych gałęzi sztuki, a nawet gospodarki. Tu kluczem niewątpliwie będą ludzie – nauczyciele, wychowawcy, twórcy kultury, mentorzy, którzy swoją pasją do kultury ludowej zainspirują innych i będą umieli docenić znaczenie odświeżania i reinterpretowania tej tradycji.

7. Przygotowanie gminy na zachodzące zjawiska demograficzne

Nie może być trwałego rozwoju gminy bez jej mieszkańców. W czasach, gdy atrakcyjnym miejscem do zamieszkania (szczególnie dla ludzi młodych) są wielkie metropolie – kluczem i wyzwaniem dla samorządu i całej lokalnej wspólnoty jest stwarzanie warunków do powstrzymania odpływu młodych mieszkańców gminy Krościenko nad Dunajcem oraz zachęcanie ich do powrotu po okresie nauki poza terenem gminy. Będzie to możliwe wtedy, kiedy gmina Krościenko nad Dunajcem stanie się atrakcyjnym miejscem pracy, z ciekawą i dostępną ofertą mieszkaniową (często zresztą opartą o zasoby rodzinne) oraz dobrej jakości usługami publicznymi, w tym związanymi z usługami wychowawczymi dla dzieci, doskonałą edukacją (w tym edukacją przez całe życie), dostępem do nowoczesnej opieki medycznej, ciekawą ofertą rekreacyjną i dobrej jakości środowiskiem. Jednocześnie ciesząc się z faktu, że żyjemy coraz dłużej, chcemy pozostać jak najdłużej aktywni – fizycznie i intelektualnie – wyzwaniem, ale i odpowiedzialnością wspólnoty samorządowej jest przygotowanie atrakcyjnej oferty dla osób starszych (poprawiającej aktywność psychofizyczną aktywnych seniorów i zapewniającej właściwe warunki osobom starszym i niesamodzielnym). Oferta senioralna może być także jedną z ważnych dróg rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem, które ma w tym zakresie sporo doświadczeń, a wszystko wskazuje na to, że tzw. srebrna gospodarka będzie obok „przemysłu czasu wolnego” jedną z prężnie rozwijających się gałęzi współczesnej gospodarki.

8. Włączenie mieszkańców w proces współzarządzania gminą

Jednym z fundamentów budowania nowoczesnego, odpowiedzialnego i upodmiotowionego społeczeństwa obywatelskiego jest włączenie mieszkańców w procesy decyzyjne dotyczące kwestii istotnych z ich punktu widzenia. Nie oznacza to konsultowania każdej najdrobniejszej decyzji, ale stworzenie mechanizmów, które pozwolą mieszkańcom wypowiadać się w sprawach dla nich ważnych, tak aby ich głos był słyszalny i wysłuchany.

Może to być np. rozmowa o kształcie planowanych działań przed decyzją o ich podjęciu, tak żeby prowadzony dialog był realny i miał wpływ na procesy decyzyjne. To także kwestia budowania wzajemnego zaufania wewnątrz wspólnoty lokalnej. Kluczem do budowania takiej przestrzeni dialogu powinna być jeszcze większa aktywizacja organizacji pozarządowych czy środowisk gospodarczych i tworzenie platform rozmowy i współpracy. Daje to realną szansę na odbudowę zaufania i wzmocnienie relacji wewnątrz lokalnej wspólnoty. To ważne, bo daje szansę, że dzięki takiemu dialogowi beneficjentem mądrze prowadzonej polityki rozwoju w gminie Krościenko nad Dunajcem będzie mogła czuć się maksymalnie duża grupa mieszkańców.

9. Prowadzenie racjonalnej polityki zagospodarowania przestrzennego uwzględniającej zarówno interesy rozwojowe Gminy, jak i ochronę cennych przyrodniczo obszarów Gminy

Jednym z kluczowych wyzwań, przed jakimi stoi gmina Krościenko nad Dunajcem, jest uporządkowanie całej sfery związanej z planowaniem przestrzennym. Ułożenie wzajemnych relacji pomiędzy samorządem, instytucjami odpowiedzialnymi za ochronę dziedzictwa przyrodniczego, przedsiębiorcami i mieszkańcami to wyzwanie, na które muszą odpowiedzieć wszystkie zainteresowane strony. A odpowiedź musi wykuwać się w dialogu, wzajemnym poszanowaniu i zrozumieniu interesów i odpowiedzialności wszystkich stron rozmowy. Obszary chronione nie mogą hamować rozwoju miejscowości, a partykularne interesy mieszkańców i przedsiębiorców nie mogą prowadzić do fragmentacji siedlisk czy zamykania korytarzy ekologicznych. Samorząd zaś – we własnym, dobrze pojętym interesie (rosnące koszty budowy infrastruktury komunalnej) – musi dbać o maksymalną zwartość zabudowy i właściwe relacje przestrzenne.

10. Uodpornienie gminy na zmiany klimatyczne, w tym zjawiska ekstremalne zachodzące na jej terenie

W świetle prognoz oraz scenariuszy Polska znajduje się w strefie znaczących zmian klimatu, które wpływają na styl życia i gospodarkę całej Europy i reszty świata. W przypadku gmin górskich, a taką jest Krościenko nad Dunajcem, zjawiska te nierzadko przybierają ekstremalne rozmiary. Nawalne deszcze spływające w jednej chwili z gór korytami małych potoków, wiatry siejące spustoszenie w drzewostanie i infrastrukturze, wzrost temperatury i zmiany rocznej sumy opadów skutkujące narastającymi problemami z dostępem do dobrej jakości wody pitnej, zmiana okresu wegetacji roślin, coraz częstsze okresy suszy – to wszystko zmiany i zjawiska, na które jako gmina musimy nauczyć się odpowiadać i w maksymalnie możliwym stopniu (przy zachowaniu właściwej relacji kosztów do korzyści) przed nimi zabezpieczać. Ukształtowanie terenu gminy Krościenko nad Dunajcem oraz zagospodarowanie przestrzenne są tymi czynnikami, które warunkują szczególną podatność na zjawiska ekstremalne, czego w ostatnich latach nie raz mogliśmy jako społeczność doświadczyć. Odpowiedzialnością samorządu i nas, mieszkańców, jest z jednej strony przygotować z awansu infrastrukturę na wystąpienie tych zjawisk, z drugiej swoimi działaniami i codziennymi wyborami starać się minimalizować czynniki wpływające na klimat i powodujące jego zmiany w skali mikro i w skali makro.

11. Współpraca z sąsiednimi gminami w celu zintegrowanego rozwoju oferty turystyczno-rekreacyjnej, a także wspólnego świadczenia części usług publicznych

Przesłanką i misją gmin jest współorganizowanie życia wspólnotowego oraz zaspokajanie potrzeb bytowych i społecznych. Ograniczone możliwości finansowe sprawiają, że coraz częściej nie są one w stanie skutecznie i efektywnie wykonywać powierzonych zadań. W takiej sytuacji współpraca między sąsiadującymi gminami staje się pragmatycznym sposobem na osiągnięcie niezbędnej skali i zebrania wymaganej masy krytycznej zasobów rzeczowych, ludzkich i finansowych dla lepszego i tańszego świadczenia usług publicznych.

Kontekst turystyczny jest tutaj niezwykle istotny, bo prowadzi do zwiększenia atrakcyjności obszaru przy jednoczesnym ograniczaniu nakładów na wytworzenie infrastruktury i oferty przyciągającej turystę. Zintegrowana oferta turystyczna może obejmować szerszy zakres atrakcji, infrastruktury turystycznej i wydarzeń kulturalnych, których koszty przygotowania rozkładają się na większą liczbę podmiotów, tworząc jednocześnie bardziej zróżnicowaną ofertę. Z kolei w zakresie usług publicznych współpraca taka prowadzić będzie do bardziej efektywnego wykorzystania zasobów i zwiększać efektywność kosztową poszczególnych działań. To szczególnie ważne np. w czasie zmniejszania się liczby ludności (m.in. mniej dzieci w szkołach) czy przemian demograficznych (m.in. rosnąca liczba osób starszych potrzebujących wsparcia i opieki). Odrębną kwestią jest innowacyjność takiego podejścia – współpracując, gminy mogą uczyć się od siebie nawzajem, wymieniając doświadczenia i najlepsze praktyki. To może prowadzić do wdrażania innowacyjnych rozwiązań w różnych obszarach, od turystyki po zarządzanie usługami publicznymi.

W konsekwencji współpraca międzygminna w zakresie rozwoju turystyki i świadczenia usług publicznych jest strategicznym podejściem, które powinno przynieść korzyści każdemu zaangażowanemu w tą współpracę podmiotowi, zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym.

3. Wizja i cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym

3.1 Wizja rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem

Wizja gminy to nic innego jak inspirujący obraz przyszłości, stanowiący punkt odniesienia zarówno dla jej mieszkańców, przedsiębiorców jak i gości, ważniejszych tym bardziej, gdy mówimy o gminie, dla której jedną z ważnych funkcji jest ta związana z turystyką i rekreacją. Wizja to także swego rodzaju marzenie, ale i czytelny drogowskaz, dokąd zmierzamy. W tym znaczeniu wizja jest tym elementem, który powinien organizować wszelkie działania i być kluczem do podejmowania zarówno strategicznych, jak i codziennych decyzji samorządu i każdej osoby i instytucji, które współtworzą wspólnotę lokalną Krościenka nad Dunajcem. Jest także deklaracją pewnych wartości, ważnych dla tej wspólnoty i winnych organizować jej działania i podejmowane decyzje.

Współdziałanie wszystkich – mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji zaufania publicznego, urzędników samorządowych – w dążeniu do realizacji tej wizji będzie kluczowe dla osiągnięcia sukcesu, realizacji celu, który postawiliśmy przed sobą jako wspólnota samorządowa w momencie definiowania tego, w jakiej gminie chcemy mieszkać za lat dziesięć i dwadzieścia i jak chcemy kształtować nasze wzajemne relacje.

Wizja to wreszcie wyraz naszych – jako wspólnoty lokalnej – aspiracji, ale także zobowiązanie względem osób i instytucji, które na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem mieszkają i działają, a także gości odwiedzających nas i korzystających z naszej gościny i tego, co oferują nasza przyroda, krajobraz, kultura i my wszyscy jako współgospodarze tej gminy. To czytelna deklaracja tego, jak chcielibyśmy być postrzegani na zewnątrz i jak naszymi działaniami chcemy kształtować dobro dane nam tylko na chwilę, aby zgodnie z naszą powinnością zostało zachowane dla dzieci i wnuków.

Jako wspólnota samorządowa gminy Krościenko nad Dunajcem chcemy, aby było to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki, która daje nam, mieszkańcom, atrakcyjną pracę i źródło stabilnego dochodu; aby wysoka jakość usług publicznych zachęcała do wiązania przyszłości z naszą gminą, a dbałość o dobrą dostępność komunikacyjną i wysokie walory środowiska naturalnego tworzyła warunki do wysokiej jakości życia naszych mieszkańców i zachęcała do spędzania tutaj czasu przez naszych gości. Jesteśmy przekonani, że nigdzie indziej tak jak w Krościenku nad Dunajcem, które jest sercem i bramą Pienin, unikatowa natura spotyka się autentyczną i osadzoną w tradycji kulturą i dziedzictwem. Realizując zatem cele rozwoju lokalnej wspólnoty samorządowej, jesteśmy przekonani, że naszą wizję powinniśmy sformułować w sposób następujący:

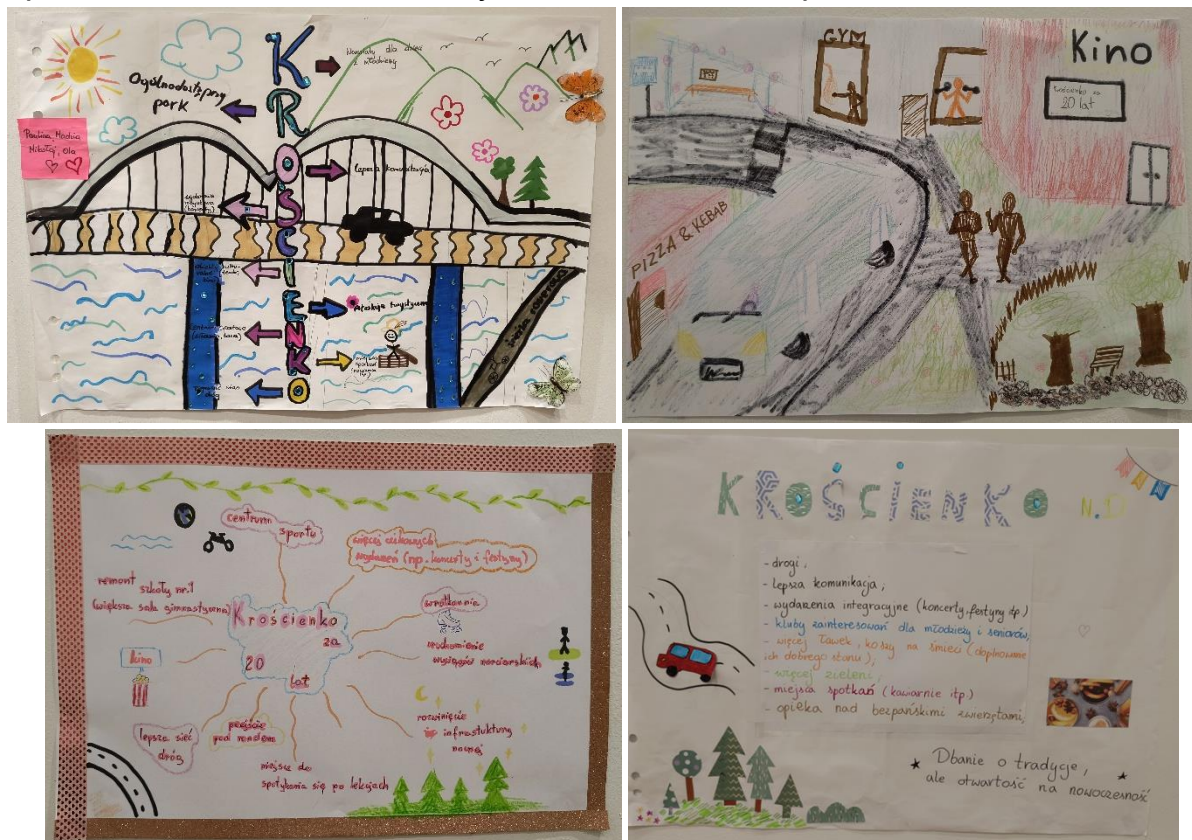
Gmina Krościenko nad Dunajcem – mieszkać, pracuj i wypoczywaj w harmonii z naturą

Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym:

- krajobraz, przyroda i kultura zapewniają turystom niezwykle doznania,
- pielęgnuje się tradycję, kulturę i dziedzictwo przodków, czerpiąc z bogactwa Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego, tworząc dobre i bezpieczne miejsce do życia dla mieszkańców,

– dziedzictwo przyrodnicze, jakość środowiska i dobra dostępność komunikacyjna tworzą doskonałe warunki do mieszkania, rozwijania nowoczesnej gospodarki i spędzania wolnego czasu.

Rysunek 8. Gmina Krościenko nad Dunajcem za 20 lat oczami młodych uczestników warsztatów

Źródło: Prace uczestników warsztatów strategicznych, które odbyły się 18 stycznia 2024 roku

3.2 Cele strategiczne i operacyjne

Ta wizja jest deklaracją całej naszej wspólnoty samorządowej Gminy Krościenko nad Dunajcem – mieszkańców, przedsiębiorców, społeczników, urzędników – i wszyscy wspólnie chcemy ją realizować. Jest także swoistą odpowiedzią na jedenaście wyzwań sformułowanych w procesie refleksji strategicznej, które porządkujemy w trzy cele strategiczne i siedemnaście celów operacyjnych.

Każdy z tych celów organizuje i wskazuje kierunki działań zarówno władz samorządowych, jak i pozostałych uczestników życia społeczno-gospodarczego w wybranym, ważnym obszarze aktywności. W konsekwencji działania planowane i realizowane w kolejnych latach powinny w każdym przypadku w sposób pośredni bądź bezpośredni służyć i przyczyniać się do osiągnięcia tych celów, a wskazane w „Strategii” najważniejsze, wiodące kierunki działań, będą traktowane priorytetowo przy podejmowaniu decyzji o szczegółowych przedsięwzięciach i aktywnościach, przydziale środków budżetowych i staraniach o zewnętrzne źródła finansowania.

Tabela 1. Cele strategiczne i operacyjne „Strategii Rozwoju dla Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030”

Cel strategiczny	Cele operacyjne
I. Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki	I.1. Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla rozwijania zintegrowanego produktu turystycznego
II. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców	II.1. Podniesienie prestiżu Krościenka nad Dunajcem i wzrost atrakcyjności poszczególnych miejscowości gminy
	II.2. Wysoka jakość i dostępność usług wychowawczych oraz edukacyjnych jako element świadomej polityki rozwojowej samorządu Krościenka nad Dunajcem
	II.3. Dostęp do dobrej jakości usług medycznych daje mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa
	II.4. Usługi społeczne wspierają osoby i rodziny w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych
	II.5. Gmina wspiera i prowadzi aktywną politykę prorodzinną
	II.6. Gmina dostosowuje swoją ofertę do zmieniającej się sytuacji demograficznej, w tym rosnącej liczby osób starszych, a także dba o zapewnienie dla nich pełnej dostępności usług i infrastruktury
	II.7. Dziedzictwo materialne i niematerialne jest elementem budowania tożsamości mieszkańców gminy oraz zapewnia atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego
	II.8. Infrastruktura i oferta sportowo-rekreacyjna jest dostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców i sprzyja aktywnemu trybowi życia osób w różnym wieku
	II.9. Instytucje publiczne zapewniają mieszkańcom gminy wysoki poziom bezpieczeństwa
	II.10. Administracja samorządowa jest przyjazna dla mieszkańców, wykorzystuje nowoczesne narzędzia zarządzania gminą oraz współpracuje z sąsiednimi gminami w celu rozwijania i poprawy jakości świadczonych usług
	II.11. Gmina i jej otoczenie stwarza warunki dla zdynamizowania jej rozwoju gospodarczego
III. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości	III.1. Dobra dostępność wewnętrzna i zewnętrzna Gminy sprzyja procesom rozwojowym
	III.2. Dostęp do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz systemów przetwarzania odpadów na obszarze całej Gminy podnosi atrakcyjność zamieszkania i jest gwarancją utrzymania wysokich standardów dbałości o przyrodę

przyrodnicze i wysoką jakość środowiska	III.3. Tworzone są warunki do korzystania z czystej energii oraz inwestycji w odnawialne źródła energii będące gwarancją niezależności energetycznej gminy i wysokich standardów jakości powietrza o każdej porze roku
	III.4. Świadomie prowadzona polityka przestrzenna zapobiega rozlewaniu się zabudowy i dba o dziedzictwo przyrodnicze obszaru Pienin i Gorców
	III.5. Gmina prowadzi aktywną politykę mieszkaniową nakierowaną na zatrzymanie młodych ludzi i przyciągnięcie nowych mieszkańców (zarówno dawnych mieszkańców Gminy, jak i osób chcących osiedlić się w atrakcyjnym i bezpiecznym miejscu)

Cele strategiczne i operacyjne w pełni odpowiadają na zdefiniowane wyzwania, co zilustrowano w poniżej tabeli.

Tabela 2. Powiązanie celów strategicznych i operacyjnych względem zidentyfikowanych wyzwań

Wyzwania/Cele strategiczne	I. Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki	II. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców	III. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska
Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy, zarówno w układzie wewnętrznym, jak i zewnętrznym	I.1.		III.1.
Dbłość o najwyższe standardy środowiska, w tym czyste powietrze	I.1.		III.2., III.3
Wykreowanie produktów turystyczno-rekreacyjnych kojarzonych w sposób jednoznaczny z gminą Krościenko nad Dunajcem wraz z rozbudową infrastruktury służącej do obsługi tych produktów	I.1.	II.1., II.7., II.8.	III.1.
Wykorzystanie surowców naturalnych dla rozwoju gminy	I.1.		
Odzyskanie przez Krościenko nad Dunajcem praw miejskich i zrównoważony rozwój wszystkich miejscowości gminy	I.1.	II.1.	III.5.
Dbłość o dziedzictwo kultury materialnej i duchowej regionu Pienin oraz twórcze zachowanie go dla przyszłych pokoleń	I.1.	II.7.	

Przygotowanie gminy na zachodzące zjawiska demograficzne		II.2., II.3., II.4., II.5., II.6.	III.5.
Włączenie mieszkańców w proces współzarządzania gminą		II.10.	
Prowadzenie racjonalnej polityki zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającej zarówno interesy rozwojowe gminy, jak i ochronę cennych przyrodniczo obszarów gminy		II.1.	III.4.
Uodpornienie gminy na zmiany klimatyczne, w tym zjawiska ekstremalne zachodzące na jej terenie		II.9.	III.3, III.4.
Współpraca z sąsiednimi gminami w celu zintegrowanego rozwoju oferty turystyczno-rekreacyjnej, a także wspólnego świadczenia części usług publicznych	I.1.	II.10.	

Źródło: opracowanie własne

Projektując cele i kierunki działań, uwzględniono w nich podejście zintegrowane, co oznacza planowanie działań w sposób funkcjonalny, a nie sektorowy (dziedzinowy). Taki sposób prowadzenia polityki rozwoju pozwala osiągnąć lepsze rezultaty, np. poprzez wykorzystanie efektów już zrealizowanych inwestycji lub optymalne zaplanowanie kolejności przeprowadzenia działań w czasie. W niniejszej „Strategii” podejście zintegrowane przejawia się w kilku płaszczyznach:

- **integracja na poziomie celów** oznacza, iż są one wzajemnie powiązane, a zakres działań jednego celu wpływa na efekty realizacji działań przypisanych innemu celowi;
- **integracja w sferze organizacyjnej** oznacza budowanie kultury współpracy w ramach urzędu, referatów, samodzielnych stanowisk i jednostek organizacyjnych oraz na linii urząd – interesariusze;
- **uwzględnienie polityki rozwojowej stanowiącej na wyższym szczeblu**, które oznacza w szczególności zachowanie spójności z zapisami „Strategii Rozwoju Województwa MAŁOPOLSKA 2030” oraz „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego”.

W kolejnym rozdziale przedstawiona została szczegółowa struktura realizacji „Strategii”, z uwzględnieniem:

- **celów strategicznych**, wskazujących istotę podejmowanych przez wspólnotę samorządową Krościenka nad Dunajcem działań, a także ich odbiorców i w tym znaczeniu będących jasną deklaracją wizji i kierunków, w jakich ma się rozwijać Gmina w najbliższych latach, oraz tego, czemu lub komu rozwój ten ma służyć;
- **celów operacyjnych** rozumianych jako najważniejsze zagadnienia w ramach danego obszaru strategicznego;
- **kierunków działań** rozumianych jako najważniejsze zagadnienia w ramach danego celu operacyjnego i określających przedsięwzięcia (wiodące grupy działań/programów) –kluczowe interwencje konieczne z punktu widzenia realizacji

poszczególnych celów strategii rozwoju, co do których uznaje się, iż bez ich realizacji osiągnięcie tych celów i założonej wizji nie będzie możliwe.

W toku prac nad „Strategią” starano się ograniczyć liczbę celów strategicznych i operacyjnych, wychodząc z założenia, iż skupienie się na ograniczonej liczbie celów pozwoli zagwarantować największy efekt podejmowanych działań (zasada koncentracji). Z kolei rozbudowana lista **kierunków działań** ma stanowić swoistą mapę drogową, która zagwarantuje z jednej strony właściwe rozumienie poszczególnych zagadnień, a ponadto stanowi bardzo silną wskazówkę strategiczną co do rodzaju i typu podejmowanych interwencji. W konsekwencji zestaw kierunków działań odgrywa rolę porządkującą i organizującą dla realizacji celów i operacyjnych „Strategii” i ma ułatwić zarządzanie jej realizacją. Poszczególne kierunki działań wymagają dalszej operacjonalizacji na poziomie strategii i planów dziedzinowych, a także opracowania konkretnych projektów i zadań. Są jednak mocną przesłanką zarówno co do kierunku ich opracowania, jak i koncentracji środków właśnie na tych zaproponowanych przedsięwzięciach.

W odrębnym rozdziale („Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia”) w układzie poszczególnych celów strategicznych przedstawiono kilka propozycji tzw. miar sukcesu, którymi będzie można zmierzyć w połowie okresu realizacji „Strategii” (tj. w roku 2027) oraz na jej koniec, czyli w roku 2030, postęp w osiągnięciu założonych celów w stosunku do sytuacji dnia dzisiejszego.

4. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

4.1 Cel strategiczny I. Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki

Rozwój zrównoważony to taki, w którym potrzeby obecnego pokolenia są zaspokajane w taki sposób, aby uwzględnić przyszłość następnych pokoleń. Zakłada zatem solidarność międzypokoleniową i to, że dziedzictwo nam powierzone zachowamy i prześlemy naszym dzieciom i wnukom. Ale rozwój zrównoważony to równocześnie rozwój, który zakłada równowagę pomiędzy potrzebami rozwoju gospodarczego, dobrem lokalnych społeczności oraz ochroną środowiska naturalnego i aktywnie wspiera rozwój ekonomiczny i społeczny regionu.

Gmina – dzięki swoim walorom – ma potencjał przyciągania turystów zainteresowanych naturą, wypoczynkiem oraz aktywnym spędzaniem czasu na łonie natury. Warto i należy ten potencjał w mądry sposób rozwijać i wykorzystywać dla powstawania i rozwijania lokalnych przedsiębiorstw i tworzenia coraz bardziej atrakcyjnych miejsc pracy. Rozwój turystyki zrównoważonej ma już dziś przynosić wymierne korzyści ekonomiczne dla gminy poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój lokalnych firm i usług, a także zwiększenie dochodów mieszkańców. Ważne, by działało się to w dialogu zarówno z podmiotami zainteresowanymi zdynamizowaniem rozwoju, jak i instytucjami odpowiedzialnymi za ochronę cennych zasobów, wypracowane rozwiązania zaś godziły racje, a nie były tylko próbą zawierania czasowych kompromisów. Ważne też, aby dialog ten prowadzić w taki sposób, by dostrzec swoje największe potencjały i umieć odróżnić siebie i swoją ofertę od wielu destynacji turystycznych, które dysponują zbliżonym potencjałem i podobnymi zasobami.

Podejmujemy się realizacji tego celu, bo:

- znamy wartość miejsca, w którym przyszło nam żyć, i chcemy się tym miejscem dzielić z innymi, czerpiąc z tego także korzyści dla siebie i swoich rodzin. Mamy świadomość, że wyposażeni w tak niezwykle walory przyrodnicze, tworząc **ofertę turystyczno-rekreacyjną**, powinniśmy ją opierać o rozwiązania ekologiczne i nieobciążające w nadmierny sposób środowiska. Wiemy też, jakie są nasze atuty i dlatego Krościenko nad Dunajcem jest miejscem rozpoznawalnym w kraju i za granicą – chcemy konsekwentnie rozwijać infrastrukturę pieszą i rowerową, jeszcze lepiej wykorzystać Dunajec dla tworzenia turystyki wykorzystującej potencjał rzeki, chcemy być także miejscem, w którym zimą odwiedzać nas będą narciarze, korzystając w większym stopniu z infrastruktury narciarskiej sąsiednich miejscowości, ale mieszkając na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem. Podejmujemy ten cel także dlatego, że jesteśmy przekonani o wartości i autentyczności naszej kultury i dziedzictwa – materialnego i duchowego – i chcemy się nim dzielić z naszymi gośćmi. Głęboko wierzymy też w idee współpracy – zarówno tej sąsiedzkiej w rozumieniu mieszkańców, ale także tej, w której dla dobra rozwoju obszaru całych Pienin współpracują ze sobą sąsiednie miejscowości i gminy, także słowackie. Wiemy bowiem, że turysta szuka dziś różnorodności i tylko dobra

współpraca jest w stanie dostarczyć naszym gościom zróżnicowanej oferty i bardzo różnych atrakcji i wyzwań, których mogą doświadczyć w promieniu 30 kilometrów, przemieszczając się w ich poszukiwaniu ekologicznymi i alternatywnymi środkami transportu.

Tabela 3. Cel operacyjny oraz kierunki działań w ramach I. celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki”

I. Cel strategiczny: Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki
Cel operacyjny: I.1. Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla rozwijania zintegrowanego produktu turystycznego
<p>Główne kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój turystyki przyrodniczej i ekoturystyki w ścisłej współpracy m.in. z Pienińskim Parkiem Narodowym, Zespołem Parków Krajobrazowych, Województwem Małopolskim, Lasami Państwowymi, Polskim Towarzystwem Turystyki Krajoznawczej oraz Centrum Ekologii Integralnej: <ul style="list-style-type: none"> ○ szlaki piesze, nordic walking, szlaki konne, rowerowe, ○ ścieżki edukacyjne, ○ place tematyczne, ○ innowacyjne formy udostępniania miejsc ciekawych przyrodniczo, ○ stworzenie oferty edukacji ekologicznej powiązanej z ofertą pobytową (np. oferta edukacyjna dla zielonych szkół), ○ konsekwentna ochrona krajobrazu jako szczególnego waloru przyrodniczego gminy, ○ budowa i utrzymanie miejsc widokowych, ○ dbałość o jakość panoram widokowych, ○ promocja (wspólnie z Lasami Państwowymi) programu i oferty „Zanocuj w lesie” na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem; ▪ Rozwój turystyki pieszo-rowerowej w ścisłej współpracy z Zarządem Dróg Wojewódzkich oraz sąsiednimi gminami (polskimi i słowackimi): <ul style="list-style-type: none"> ○ zaangażowanie samorządu w budowę ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, ○ wyznaczenie, opisanie i sparametryzowanie ścieżek rowerowych łączących największe atrakcje przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe Krościenka nad Dunajcem wraz z ich promocją, ○ rozwój oferty dla rowerzystów np. trasy rodzinne, trasy górskie (MTB, single tracki), pumptrucki, festiwale i imprezy rowerowe, system wypożyczalni rowerów w tym elektrycznych; ▪ Rozwój oferty zimowej w oparciu o istniejącą infrastrukturę turystyczną i sportową: <ul style="list-style-type: none"> ○ rozwój narciarstwa zjazdowego, biegowego i skiturowego w oparciu o część wyznaczonych tras rowerowych, ○ sezonowa budowa lodowiska krytego dla uczniów, mieszkańców oraz turystów, ○ budowa stacji narciarskich na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem na obszarach wskazanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, ○ promocją zimowej oferty jako oferty turystycznej pobytowej i rekreacyjnej dla mieszkańców gminy i turystów; ▪ Wykorzystanie Dunajca dla rozwoju turystyki opartej na rzece: <ul style="list-style-type: none"> ○ utrzymanie istniejącego naturalnego toru kajakarstwa górskiego, ○ współpraca międzygminna i transgraniczna dla rozwoju produktu turystycznego opartego na wykorzystaniu Dunajca, ○ dbałość o jakość wód w Dunajca i potoków przepływających przez gminę Krościenko nad Dunajcem poprzez współpracę z Wodami Polskimi, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w Krakowie oraz mieszkańcami i właścicielami posesji na terenie gminy, ○ zarybianie potoków,

- promocja turystyki wodnej i wędkarstwa;
- Modernizacja istniejącej strefy turystyczno-rekreacyjnej przy ul. Zdrojowej w Krościenku nad Dunajcem:
 - modernizacja pola namiotowego,
 - rozwój bazy gastronomicznej i noclegowej w rejonie strefy,
 - rozwój komercyjnej oferty rekreacyjnej (np. kręgielnia, pole paintballowe, atrakcje dla dzieci, wypożyczalnie sprzętu wodnego i rowerowego itp.);
- Podejmowanie działań, których celem jest integracja zasobów gminy Krościenko nad Dunajcem – przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i ludzkich – dla rozwijania zintegrowanego produktu turystycznego:
 - integracja różnych gałęzi turystyki w celu stworzenia spójnej, wzajemnie uzupełniającej się i pakietowej oferty pobytowej,
 - inicjowanie działań nakierowanych na tworzenie warunków do współpracy osób i instytucji zajmujących się szeroko rozumianym produktem turystycznym,
 - pakietyzacja oferty turystycznej i dostosowanie oferty do wymagań określonych, jasno rozpoznanych grup odbiorców,
 - wykreowanie marki „Krościenko nad Dunajcem” oraz produktów turystycznych i rekreacyjnych dostępnych na terenie gminy;
- Inicjowanie i wspieranie współpracy samorządu z przedsiębiorcami z branży turystycznej i okołoturystycznej, a także kreowanie wspólnych działań rozwojowych i promocyjnych;
- Inwentaryzacja zasobów uzdrowiskowych, szerokie konsultacje społeczne oraz opracowanie koncepcji odzyskania statusu uzdrowiska przez Krościenko nad Dunajcem;
- Systematyczne wzmacnianie rangi krościeńskich festiwali i wydarzeń cyklicznych, w tym sportowo-rekreacyjnych;
- Promocja gminy Krościenko nad Dunajcem przez pryzmat festiwali i wydarzeń o znaczeniu ponadregionalnym;
- Podjęcie działań na rzecz identyfikacji i późniejszego wykorzystania wód geotermalnych dla rozwoju produktu turystycznego.

4.2 Cel strategiczny II. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców

Nadrzędnym celem każdego planu strategicznego i wspólnoty samorządowej odpowiedzialnej za to jest zapewnienie dobrej jakości życia swoim mieszkańcom. Co przesądza o tym, że gdzieś dobrze się nam żyje? Wiele czynników, ale z pewnością bez dobrej edukacji, usług społecznych i zdrowotnych dostosowanych wieku i potrzeb mieszkańców, bez dostępu do dobrej jakości oferty kulturalnej i rekreacyjnej, bez pewności, że w miejscu, w którym żyjemy i pracujemy, możemy czuć się bezpiecznie, wreszcie bez dialogu społecznego i bez aktywnego, słuchającego i sprawnie działającego samorządu – nie będziemy mówili o dobrym miejscu do życia. Za wiele tych obszarów odpowiada samorząd, ale bez naszego zaangażowania nie zbudujemy takiego miejsca, w którym będziemy chcieli mieszkać, pracować i do niego wracać; które będąc nowoczesnym i dobrze zorganizowanym miejscem do życia i pracy, będzie jednocześnie mocno osadzone w naszej kulturze i tradycji; gdzie będziemy potrafili pielęgnować nasze tradycje i wspólnie budować naszą małą wspólnotę – rodzinną, sąsiedzką, samorządową.

Podejmujemy się realizacji tego celu, bo:

- chcemy żyć w nowoczesnym i rozpoznawalnym miejscu, które będzie miało swój **prestż**, a poszczególne miejscowości będą po prostu dobrymi miejscami do życia, w których atrakcyjnie zagospodarowane przestrzenie publicznie będą napawały mieszkańców dumą z miejsca, w którym żyją, i będą przyczyniały się do wzmacniania

relacji wewnątrz lokalnych wspólnot, autentycznie budując nasze małe ojczyzny, za które wspólnie będziemy brali odpowiedzialność;

- wiemy, że wysoka **jakość edukacji** wspierającej rozwijanie „kompetencji przyszłości” to szansa na dobrą przyszłość dla naszych dzieci, gdziekolwiek się znajdą, na przygotowanie kadr, które będą wspierały rozwój naszej gminy, to wreszcie nadzieja, że nasze dzieci będą chciały wiązać swoją przyszłość z gminą Krościenko nad Dunajcem i będą widziały w tej decyzji swoją autentyczną szansę. Mamy też świadomość, że nie stanie się to bez ciągłego unowocześniania placówek oświatowych i inwestowania w rozwój kadry pedagogicznej. Wiemy też, że dobrej jakości usługi wychowawcze nie tylko pomagają naszym dzieciom łatwiej wejść w czekający je cykl edukacyjny, ale i otwierają przed nami – rodzicami – możliwość szybszego powrotu do aktywności zawodowej. Jesteśmy też przekonani, że w dzisiejszym, szybko zmieniającym się świecie waga edukacji przez całe życie jest kluczowa zarówno dla naszej pozycji zawodowej, jak i zachowania dobrej kondycji psychofizycznej na długie lata;
- mamy przekonanie, że o dobrej jakości życia **decyduje dobry stan naszego zdrowia**. Chcemy dzięki dobrej profilaktyce pozostawać, jak to długo możliwe, w dobrej kondycji, ale chcemy też mieć pewność, że w sytuacji, w której będziemy potrzebowali wsparcia – przynajmniej na podstawowym poziomie – znajdziemy w naszej gminie dobrej jakości i dostępne podstawowe usługi medyczne;
- chcemy też czuć się zabezpieczeni, kiedy znajdziemy się w trudniejszym położeniu – czy to z powodu niepełnosprawności, choroby czy wieku. Jesteśmy przekonani, że we współczesnym świecie – bez względu na miejsce zamieszkania – **dobrej jakości i dostępne usługi społeczne** to nasza przyszłość i nasze podstawowe prawo. Mamy świadomość, że nie za wszystko musi brać odpowiedzialność samorząd, stąd tak ważna będzie dla nas współpraca z organizacjami pozarządowymi, które będą nas wspierać w świadczeniu usług społecznych;
- mamy przekonanie, że **najważniejszym podmiotem** naszej – samorządowej – działalności **jest mieszkaniec** gminy Krościenko nad Dunajcem, to dla niego i jego rodziny, a w gruncie rzeczy po prostu dla nas – wszystkich mieszkańców – podejmujemy starania, żeby tworzyć jak najlepsze warunki do życia i rozwoju wewnątrz naszej samorządowej wspólnoty;
- zdajemy sobie sprawę, że cieszymy się coraz dłuższym życiem i fakt ten wymaga zauważenia i podjęcia **szeregu działań w obszarze polityki senioralnej** – z jednej strony zmierzających do tego, by stwarzać takie warunki, by osoby starsze mogły pozostawać jak najdłużej aktywne – zawodowo, fizycznie, społecznie; a z drugiej strony, kiedy zaistnieje potrzeba, dających narzędzia do zaopiekowania się seniorami, wspierania osób starszych w sposób nowoczesny i odpowiadający na indywidualne potrzeb każdej z takich osób. To także odpowiedzialność za uczynienie naszej gminy w pełni dostępnej – w każdym wymiarze tego pojęcia – wiemy bowiem, że dostępność to nie przywilej, a prawo każdego z nas;
- jesteśmy **osadzeni w kulturze i dziedzictwie naszych przodków** i naszym marzeniem jest, aby tę miłość przekazać naszym dzieciom. I choć wiemy, że świat wokół nas dynamicznie się zmienia, to wierzymy, że tak jak my odczytywaliśmy po nowemu

przekaz naszych ojców i dziadków, tak nasze dzieci i ich dzieci będą potrafiły wziąć z tej tradycji to, co najbardziej wartościowe, nie zamykając się jednocześnie w zastałych wzorcach. Wiemy też, jak ważny dla nas wszystkich jest dostęp do atrakcyjnej oferty kulturalnej i możliwości dobrego spędzenia czasu wolnego – czasem wystarczy nam do tego otwarta przestrzeń, a czasem dobrze wyposażone Centrum Kultury z ciekawą i dostosowaną do naszych potrzeb i oczekiwań ofertą, dostępną nie tylko w centrum gminy, ale także w miejscowościach oddalonych od samego Krościenka. To także dziś odpowiedzialność samorządu i organizacji pozarządowych, aby taką ofertę dla różnych grup odbiorców budować i stwarzać warunki do jej rozwijania. To także jeden z wyznaczników dobrego miejsca do życia;

- możliwość **atrakcyjnego spędzenia czasu wolnego** nie tylko przez dzieci, ale przez wszystkich mieszkańców Gminy to dziś absolutny standard w miejscu, w którym mieszkamy. Stąd rozwój infrastruktury i oferty sportowo-rekreacyjnej będzie jednym z naszych priorytetów. To przecież aktywność fizyczna jest gwarancją dobrego zdrowia, kondycji, ale też sposobem na rozwijanie kontaktów międzyludzkich i jednym z elementów budowania naszej wspólnoty;
- **bezpieczeństwo** publiczne, bezpieczeństwo naszego mienia, bezpieczeństwo w sytuacji wystąpienia nagłych, niespodziewanych zdarzeń jest naszym niezbywalnym prawem w społeczeństwie. Faktem jest, iż za szeroko rozumiane bezpieczeństwo publiczne w największym stopniu odpowiadają instytucje państwa, co nie umniejsza roli samorządu lokalnego w zabieganiu i organizowaniu takich struktur i podejmowaniu takich działań, by ogół mieszkańców gminy Krościenko nad Dunajcem czuł się bezpiecznie w miejscu, w którym żyje. Nie umniejsza to wreszcie naszej odpowiedzialności – jako mieszkańców gminy – za podejmowanie wszelkich działań w taki sposób, by minimalizować ryzyko wystąpienia zdarzeń mogących zagrozić nam samym bądź innym mieszkańcom czy gościom odwiedzającym naszą gminę;
- wiemy, że **wspólnota samorządowa to my wszyscy** – chcemy być za nią odpowiedzialni, ale chcemy też być słyszalni dla tych, którzy na co dzień podejmują decyzje nas dotyczące. Jesteśmy przekonani, że „razem” znaczy „solidarnie”, a przecież na dobru nas wszystkich w jednakowy sposób zależy każdemu mieszkańcowi naszej gminy. Jesteśmy przekonani, że sprawna, słuchająca mieszkańca i korzystająca z nowoczesnych narzędzi administracja to także jeden z elementów budowania naszej wspólnoty lokalnej jako dobrego miejsca do życia;
- odpowiedzialnością samorządu jest także **stwarzanie dobrych warunków do rozwoju gospodarczego** oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych. Samorząd ma wspierać – na tyle, na ile leży to w jego kompetencjach i możliwościach – lokalnych przedsiębiorców. Niezwykle ważne jest w tym kontekście budowanie klimatu współpracy i zaufania – tylko wtedy obie strony mogą słuchać i słyszeć się nawzajem, mogą komunikować o swoich potrzebach i podejmować współpracę na rzecz rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem.

Tabela 4. Cele operacyjne oraz kierunki działań w ramach II. celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców”

II. Cel strategiczny: Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców
Cel operacyjny: II.1. Podniesienie prestiżu Krościenka nad Dunajcem i wzrost atrakcyjności poszczególnych miejscowości gminy
<p>Główne kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Podjęcie dalszych działań zmierzających do nadania miejscowości Krościenko nad Dunajcem praw miejskich zgodnie z wolą mieszkańców wyrażoną w przeprowadzonych konsultacjach społecznych; ▪ Utworzenie Parku Kulturowego na terenie historycznego centrum Krościenka nad Dunajcem; ▪ Wypracowanie koncepcji wspólnie z mieszkańcami i odnowa centrów poszczególnych miejscowości wchodzących w skład gminy, w tym przede wszystkim stworzenie wspólnej przestrzeni spotkań i miejsc, które będą organizować lokalną społeczność (zagospodarowanie przestrzeni publicznej w formie np. wielopokoleniowych placów zabaw, ogrodów sensorycznych, tężni, grillowiska, stołów do szachów, stołów do ping-ponga, niewielkiego amfiteatru z elementami małej architektury sprzyjającym nawiązywaniu relacji społecznych).
Cel operacyjny: II.2. Wysoka jakość i dostępność usług wychowawczych oraz edukacyjnych jako element świadomej polityki rozwojowej samorządu Krościenka nad Dunajcem
<p>Główne kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie usług opiekuńczo-wychowawczych przygotowujących dzieci do edukacji, a rodzicom zapewniających szybki powrót do aktywności zawodowej: <ul style="list-style-type: none"> ○ działania zabezpieczające w różnych formach organizacyjnych opiekę nad dziećmi do lat 3, ○ modernizacja i rozwijanie placówek przedszkolnych w celu zwiększenia ich dostępności, ○ systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadry w przedszkolach na terenie gminy; ▪ Promocja wychowania przedszkolnego wśród mieszkańców jako ważnego elementu socjalizacji dzieci i przygotowania ich do wyzwań edukacyjnych; ▪ Zagwarantowanie wysokiej jakości usług edukacyjnych w szkołach podstawowych: <ul style="list-style-type: none"> ○ racjonalizacja zarządzania placówkami oświatowymi, w tym aktywne zarządzanie posiadanymi zasobami nieruchomości oświatowych, ○ prowadzenie systematycznej oceny jakości świadczonych usług edukacyjnych oraz badanie potrzeb edukacyjnych, ○ systematyczne doposażenie placówek oświatowych w nowoczesne narzędzia wspomagające proces dydaktyczny, ○ dostosowanie procesów kształcenia do możliwości efektywnego uczenia się z wykorzystaniem aktywizujących uczniów metod dydaktycznych oraz cyfrowego środowiska uczenia (się), ○ nakierowanie na rozwijanie „kompetencji przyszłości” wśród młodych mieszkańców Gminy Krościenko nad Dunajcem, w tym budowania relacji i komunikacji, zdolności do adaptacji, gotowości do nabywania wiedzy, samodzielności i umiejętności współpracy, ○ promowanie i rozwijanie działań w zakresie edukacji włączającej, ○ wsparcie szkół w pozyskiwaniu środków na realizację szerokiego spektrum programów edukacyjnych, w tym zarówno dla dzieci i młodzieży uzdolnionej, jak i wymagającej wsparcia w procesie edukacyjnym, ○ wsparcie szkół w pozyskiwaniu środków na realizację szerokiego spektrum programów edukacji pozalekcyjnej, rozwijających zainteresowania związane z nauką, kulturą i sztuką oraz sportem (w tym systemowe działania ze strony Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w opracowaniu projektów i zarządzaniu pozyskanymi środkami dla placówek oświatowych), ○ opracowanie i bieżąca aktualizacja katalogu oferty zajęć pozalekcyjnych i programów edukacyjnych oczekiwanych przez lokalną społeczność, ○ systemowe wsparcie podnoszenia kompetencji nauczycieli (przygotowanie projektów, w ramach których nauczyciele mogą podnosić swoje kompetencje, system częściowych refundacji udziału w studiach podyplomowych i kierunkowych),

- systemowe wsparcie dyrektorów placówek i kadry zarządzającej oświatą w zakresie wprowadzania innowacyjnych zmian w poszczególnych jednostkach oświatowych;
- Tworzenie oferty i miejsc aktywnego spędzania czasu przez dzieci w okresie wakacji i ferii;
- Rozwijanie i promocja „Programu wspierania edukacji uzdolnionych uczniów uczęszczających do szkół na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem”;
- Rozwijanie usług doradztwa zawodowego kierowanego do uczniów (w tym przygotowanie kadry nauczycielskiej szkół do świadczenia usług doradztwa zawodowego, zaangażowanie pracodawców w system doradztwa i poradnictwa zawodowego – dni otwarte, wykłady, zorganizowane wizyty w przedsiębiorstwach, lekcje wychowawcze cyklicznie dedykowane poznawaniu lokalnego biznesu);
- Promocja postaw uczenia się przez całe życie – organizacja wydarzeń promujących kształcenie ustawiczne (targi, akcje w szkołach, konkursy, plebiscyty) skierowanych do różnych grup odbiorców (młodzież, seniorzy, nauczyciele, przedsiębiorcy);
- Inspirowanie i wspieranie jednostek gminnych i NGO w wyszukiwaniu i przygotowaniu programów i projektów edukacji przez całe życie, podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób pracujących oraz osób 50+, a także osób wchodzących na rynek pracy;
- Edukacja informatyczna osób cyfrowo wykluczonych, w tym osób starszych.

Cel operacyjny: II.3. Dostęp do dobrej jakości usług medycznych daje mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa

Główne kierunki działań:

- Poprawa jakości i dostępności specjalistycznej opieki medycznej poprzez dofinansowanie, zakupy najpotrzebniejszego sprzętu dla działających na terenie gminy placówek oraz udostępnianie pomieszczeń w lokalach gminnych na prowadzenie działalności medycznej;
- Zwiększenie dostępności oraz rozwój oferty z zakresu usług związanych z opieką długoterminową;
- Zwiększanie aktywności i świadomości mieszkańców gminy w zakresie zdrowia poprzez:
 - prowadzenie działań profilaktyki zdrowotnej w placówkach szkolnych,
 - prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych z zakresu promocji aktywności fizycznej oraz zdrowego odżywiania,
 - prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych nt. szkodliwości spożywania alkoholu, palenia papierosów oraz stosowania innych środków uzależniających,
 - realizacja programów profilaktyki zdrowotnej, w szczególności z zakresu chorób nowotworowych, chorób układu krążenia, chorób układu oddechowego,
- Prowadzenie polityki w zakresie badań profilaktycznych i przesiewowych.

Cel operacyjny: II.4. Usługi społeczne wspierają osoby i rodziny w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych

Główne kierunki działań:

- Przygotowanie nowej siedziby Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krościenku nad Dunajcem wraz z przestrzeniami umożliwiającymi zarówno bieżącą pracę GOPS, jak i świadczenie szeregu specjalistycznych usług w warunkach właściwych dla ich specyfiki i potrzeb ostatecznych odbiorców (tj. zapewniających anonimowość, intymność rozmowy i przyjazność otoczenia);
- Podejmowanie działań zmierzających do coraz silniejszej deinstytucjonalizacji pomocy społecznej;
- Dostosowywanie usług społecznych do zbadanych potrzeb mieszkańców;
- Rozbudowa bazy mieszkań chronionych (treningowych) i wspomaganych (wspierających);
- Utworzenie mieszkań socjalnych / komunalnych na terenie Gminy;
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się wsparciem osób z niepełnosprawnością; w tym zwiększenie wsparcia finansowego dla takich organizacji jak np. Przytulisko św. Brata Alberta w Grywałdzie, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną. Koło w w Szczawnicy z siedzibą w Krościenku nad Dunajcem, inne w miarę podejmowania zadań istotnych z punktu widzenia interesu gminy i jej mieszkańców;
- Wspieranie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami z orzeczeniem o niepełnosprawności (opieka wytchnieniowa w tym wsparcie okresowe/całodobowe);

- Zapewnienie przez gminę poradnictwa specjalistycznego dla osób zagrożonych wykluczeniem (psycholog, prawnik, itp);
- Zapewnienie przez gminę wsparcia psychologicznego dla dzieci oraz dorosłych mieszkańców gminy, którzy znaleźli się w sytuacjach kryzysowych;
- Inicjowanie i pomaganie osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem w znajdowaniu nowych form aktywności (w tym inicjowanie i pomoc w tworzeniu podmiotów ekonomii społecznej);
- Podejmowanie działań zmierzających do większej aktywizacji zawodowej osób zdolnych do pracy, a korzystających z pomocy społecznej;
- Wspieranie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami poprzez promocje dobrych praktyk w tym zakresie oraz działania motywacyjne.

Cel operacyjny: II.5. Gmina wspiera i prowadzi aktywną politykę prorodzinną

Główne kierunki działań:

- Promocja działań na rzecz łączenia funkcji rodzicielskich oraz pracy w okresie wychowywania dzieci – subsydiowana aktywizacja zawodowa, telepraca, elastyczne formy zatrudnienia, praca krótkookresowa;
- Promowanie i podejmowanie działań skierowanych do rodziców powracających na rynek pracy po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim lub wychowawczym (np. szkolenia, staż, dotacje na założenie działalności gospodarczej, refundację kosztów opieki nad dzieckiem);
- Uruchomienie placówki wsparcia dziennego (światlicy środowiskowej) na terenie gminy;
- Dostosowanie czasu funkcjonowania opieki przedszkolnej do czasu pracy rodziców;
- Skuteczne i efektywne przeciwdziałanie przemocy domowej, a także podejmuje działań, których celem jest zwiększenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy domowej;
- Wprowadzenie Karty Mieszkańca, która dawałaby ulgi i preferencje np. w ramach nowej polityki parkingowej na terenie gminy.

Cel operacyjny: II.6. Gmina dostosowuje swoją ofertę do zmieniającej się sytuacji demograficznej, w tym rosnącej liczby osób starszych, a także dba o zapewnienie dla nich pełnej dostępności usług i infrastruktury

Główne kierunki działań:

- Rozwój usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania (wraz z dostosowaniem ich zakresu i wymiaru godzinowego do potrzeb osób korzystających);
- Cyfryzacja usług opiekuńczych – rozwój systemów teleopieki, wczesnego ostrzegania o zagrożeniach (wraz z systemem powiadamiania);
- Umożliwienie seniorom z obszaru Gminy Krościenko nad Dunajcem korzystania z oferty Uniwersytetu III wieku;
- Wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia miejsc opieki nad samotnymi osobami starszymi i osobami z niepełnosprawnością (np. kluby seniora, stałe lub dzienne domy opieki);
- Uwzględnienie potrzeb osób w podeszłym wieku w projektowaniu i zagospodarowywaniu przestrzeni publicznych (np. lokalizacja ławek, nawierzchnie chodników, wysokość krawężników);
- Doskonalenie rozwiązań w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej;
- Uzyskanie pełnej dostępności we wszystkich obiektach i instytucjach publicznych na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem;
- Uwzględnianie trudności osób ze szczególnymi potrzebami w planowanej i prowadzonej działalności oraz realizacji zadań publicznych.

Cel operacyjny: II.7. Dziedzictwo materialne i niematerialne jest elementem budowania tożsamości mieszkańców gminy oraz zapewnia atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego

Główne kierunki działań:

- Pobudzanie lokalnej tożsamości poprzez wspieranie działań na rzecz pielęgnowania rodzimej tradycji i kultury (np. zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży, w tym nauka gry na instrumentach regionalnych, nauka tańców regionalnych, zajęcia z gwary);
- Promocja i wspieranie zespołów regionalnych;

- Ochrona dziedzictwa kulturowego i dostosowanie go do nowych funkcji społecznych i gospodarczych;
- Realizacja cyklicznych wydarzeń z zakresu kultury;
- Kompleksowy program remontu zabytkowych kapliczek i kościółków;
- Zwiększanie różnorodności oferty kulturalnej i wprowadzanie propozycji interdyscyplinarnych w celu podnoszenia dostępności i atrakcyjności oferty;
- Wspieranie aktywności twórców, artystów i lokalnych animatorów kultury odpowiadających na potrzeby mieszkańców;
- Zapewnianie przyszłym pokoleniom dostępu do bezcennych dóbr lokalnej kultury, w tym dziedzictwa niematerialnego, poprzez jego utrwalenie i cyfryzację.

Cel operacyjny: II.8. Infrastruktura i oferta sportowo-rekreacyjna jest dostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców i sprzyja aktywnemu trybowi życia dla osób w różnym wieku

Główne kierunki działań:

- Rozwijanie istniejących kompleksów sportowo-rekreacyjnych oraz budowa nowych obiektów poszerzających ofertę dla mieszkańców i turystów;
- Rozwój i specjalizacja oferty zajęć sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- Rewitalizacja przestrzeni gminy pod aktywności związane ze sportem i rekreacją (m.in. miejsca spotkań, miejsce aktywności dla seniorów, ogrody sensoryczne).

Cel operacyjny: II.9. Instytucje publiczne zapewniają mieszkańcom gminy wysoki poziom bezpieczeństwa

Główne kierunki działań:

- Wdrożenie nowych rozwiązań poprawiających jakość i efektywność realizowanych zadań w zakresie bezpieczeństwa m.in. doposażenie w niezbędny sprzęt i rozwiązania informatyczne służące komunikacji i koordynacji;
- Edukacja związana z poprawą bezpieczeństwa;
- Podejmowanie działań na rzecz ochrony terenów zabudowanych przed zalewaniem oraz poprawa dostępności wody na obszarze gminy we współudziale z instytucjami odpowiedzialnymi za gospodarkę wodną;
- Budowa systemów monitoringu (w szczególności na terenie obiektów edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych i intensywnie użytkowanej przestrzeni publicznej);
- Niezbędne modernizacje obiektów służących bezpieczeństwu publicznemu;
- Wzmacnianie gminnego systemu zarządzania kryzysowego;
- Stała współpraca z służbami dbającymi o bezpieczeństwo na terenie gminy, takimi jak: Policja, Straż Pożarna, GOPR;
- Poprawa oznakowania dróg i ścieżek poprawiających dojazd szub ratowniczych.

Cel operacyjny: II.10. Administracja samorządowa jest przyjazna dla mieszkańców, wykorzystuje nowoczesne narzędzia zarządzania gminą oraz współpracuje z sąsiednimi gminami w celu rozwijania i poprawy jakości świadczonych usług

Główne kierunki działań:

- Systematyczne wzmacnianie kompetencji zawodowych pracowników samorządowych:
 - badanie potrzeb pracowników i pracodawcy w zakresie kluczowych kompetencji „miękkich” wymagających doskonalenia w celu poprawy skuteczności realizacji zadań,
 - badanie obciążenia zadaniami pracowników wraz z rekomendacjami zmian,
 - szkolenia zgodnie z potrzebami pracowników i pracodawcy, m.in. komunikacja, obsługa klienta;
- Cyfryzacja usług świadczonych przez administrację samorządową:
 - lepsze wykorzystanie potencjału technologii cyfrowych do zarządzania administracją,
 - cyfryzacja administracji samorządowej Krościenka nad Dunajcem i rozwój e-usług,
 - wdrożenie rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo cyfrowe;
- Rozwijanie współpracy wewnętrznej pomiędzy jednostkami gminy oraz współpracy z gminami sąsiednimi:
 - rozwijanie partnerskiej współpracy z instytucjami o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym działającymi na terenie gminy,

- rozwijanie współpracy z sąsiednimi gminami i dążenie do podejmowania wspólnych działań w zakresie realizacji części usług publicznych na obszarze przekraczającym jedną gminę,
- rozwijanie współpracy transgranicznej w celu wspólnego wzmocnienia regionu w zakresie wspólnych działań związanych z turystyką, dziedzictwem przyrodniczym, transportem, administracją publiczną);
- Wzmacnianie lokalnych organizacji pozarządowych poprzez delegowanie części zadań publicznych do tych organizacji:
 - kontynuacja wspierania NGO m.in. poprzez uzupełnienie środkami z budżetu gminy środków pozyskanych z innych źródeł,
 - przekazywanie części zadań gminnych do realizacji przez organizacje pozarządowe,
 - wspieranie inicjatyw lokalnych (formalnych i nieformalnych), w których wkład gminy jest uzupełnieniem dla istotnego wkładu finansowego lub wkładu pracy grupy inicjatywnej;
- Wspieranie budowy społeczeństwa obywatelskiego w ujęciu lokalnym:
 - systematyczne diagnozowanie potrzeb społecznych w oparciu o analizę wniosków z zebrań wiejskich,
 - promocja wśród dzieci i młodzieży zasad wolontariatu i uczestnictwa w działaniach organizacji pozarządowych,
 - realizacja projektów wzmacniających tożsamość lokalną w oparciu o dialog międzypokoleniowy,
 - wdrażanie systematycznych działań w zakresie edukacji lokalnej i regionalnej wzmacniającej tożsamość lokalną mieszkańców w różnym wieku,
 - popularyzacja spotkań i wydarzeń integrujących społeczność lokalną organizowanych z inicjatywy mieszkańców w poszczególnych sołectwach,
 - rozwijanie oferty – zgodnie z zgłaszanymi potrzebami mieszkańców – świetlic wiejskich i miejsc lokalnej integracji.

Cel operacyjny: II.11. Gmina i jej otoczenie stwarza warunki dla zdynamizowania jej rozwoju gospodarczego

Główne kierunki działań:

- Prowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (np. coroczna nagroda wójta dla najbardziej społecznie zaangażowanej firmy prowadzącej działalność na terenie Krościenka nad Dunajcem);
- Wspieranie działań na rzecz szeroko rozumianej współpracy lokalnych przedsiębiorców;
- Zapewnienie dostępu do dobrej jakości infrastruktury telekomunikacyjnej (światłowodowej i telefonii komórkowej) na wszystkich zurbanizowanych obszarach Gminy.

4.3 Cel strategiczny III. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska

Dostępność komunikacyjna, jakość środowiska i mądre planowanie przestrzenne – to trzy aspekty związane z szeroko rozumianym celem środowiskowym, a jednocześnie wyznacznik dobrej jakości życia i gwarant rozwoju podstawowej funkcji gospodarczej, jaką jest zrównoważona turystyka. To także kolejny dowód na to, że tylko podejście zintegrowane, które uwzględnia potrzeby infrastrukturalne, ochronę wartości przyrodniczych oraz utrzymanie wysokiej jakości środowiska, jest kluczem do zrównoważonego rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem i sprzyja rozwojowi i poprawie jakości życia mieszkańców, ale także zwiększa atrakcyjność gminy jako miejsca przyjaznego dla turystów i inwestorów.

Podjęliśmy się realizacji tego celu, bo:

- **dobra dostępność komunikacyjna** (wewnętrzna i zewnętrzna) gminy Krościenko nad Dunajcem to jeden z warunków rozwoju gminy, ale też możliwości korzystania z szeregu usług publicznych poza jej granicami – edukacji na poziomie średnim i wyższym, wysokospecjalistycznej opieki zdrowotnej, kultury wysokiej i szeregu

innych usług i dóbr. To także możliwość łatwiejszego dotarcia tutaj turystów i takiego ich przemieszczania się po gminie, by jak najmniej szkodzić środowisku. Uregulowanie stanu prawnego części dróg, inwestycje w drogi, ścieżki rowerowe i chodniki, które ułatwiają wewnętrzne skomunikowanie miejscowości i atrakcji turystycznych, a także rozwój publicznych i alternatywnych form transportu sprawią, że mieszkańcy i turyści będą mogli sprawnie przemieszczać się pomiędzy miejscowościami, a cenne walory przyrodnicze na tym nie ucierpią. Nic przecież nie stoi na przeszkodzie, aby wspierać i promować zrównoważone środki transportu, takie jak rowery czy transport elektryczny, w celu ograniczenia negatywnego wpływu transportu na środowisko;

- wiemy, że szereg rzeczy, która jest dla nas ważna, nie stanie się bez zapewnienia dostępu do dobrej jakości wody pitnej i zagwarantowania odbioru ścieków w taki sposób, by nie trafiały one do środowiska. Udoskonalenia wymaga także system odbioru odpadów, a przede wszystkim ograniczanie ich wytwarzania i coraz aktywniejsze przechodzenie na gospodarkę w obiegu zamkniętym. Nie będzie to możliwe bez **nowoczesnych, dobrej jakości i dostępnych cenowo usług komunalnych**, tak aby w sposób odpowiedzialny i zrównoważony korzystać z zasobów środowiska naturalnego, które jest wartością dla naszych mieszkańców i gości odwiedzających Krościenko nad Dunajcem. Wiemy też – jako mieszkańcy gminy – że oprócz działań odgórnych, za które odpowiada samorząd, potrzebna jest też dobra informacja o stanie środowiska, dobra edukacja ekologiczna na każdym etapie życia, a wreszcie zmiana postaw nas wszystkich i powszechne uznanie, że jakość środowiska, w którym żyjemy i z którego korzystamy, jest naszą wspólną wartością, odpowiedzialnością i zobowiązaniem, także przed naszymi dziećmi i wnukami;
- bez **czystego środowiska** nie mamy co marzyć o rozwoju nowoczesnego produktu turystycznego i promowaniu gminy jako miejsca atrakcyjnego przyrodniczo. Rozwój odnawialnych technologii produkcji energii czy doprowadzenie – po latach starań – do gazyfikacji gminy daje nam niepowtarzalną okazję, by wykorzystać postęp technologiczny do jeszcze większej dbałości o jakość środowiska, w szczególności powietrza. Wiemy też, że postępujące zmiany klimatyczne i wyczerpywanie się surowców energetycznych stawia przed nami wyzwania związane z koniecznością przeprojektowania wielu naszych zachowań i przyzwyczajeń, ale też stwarza gigantyczne szanse na tańszą energię, niezależną od zawirowań politycznych i ekonomicznych, a jednocześnie przyjazną dla środowiska;
- wiemy, jaką wartość w wielu różnych wymiarach – materialnym, sentymentalnym, ekologicznym – ma ziemia w gminie Krościenko nad Dunajcem. Bez **uporządkowania polityki przestrzennej nie będzie możliwe właściwe dysponowanie posiadanymi zasobami** – przeznaczaniem terenów na rozwój funkcji mieszkaniowych i turystycznych, przy jednoczesnym zachowaniu maksymalnej zwartości zabudowy i utrzymaniu cennych siedlisk przyrodniczych i korytarzy ekologicznych na obszarze gminy. Zdajemy sobie też sprawę, że porządkowanie planowania przestrzennego – choć czasem wydaje się uciążliwe – w gruncie rzeczy zabezpiecza interesy nas jako wspólnoty lokalnej przed działaniami podejmowanymi

przez pojedyncze osoby wbrew interesowi wspólnoty samorządowej i celów, jakie sobie postawiła;

- elementem polityki rozwoju jest też dbałość o zasób mieszkaniowy gminy, a także takie **świadome kształtowanie polityki mieszkaniowej** (w tym również przygotowania terenów pod budownictwo), aby zaspokajać potrzeby wspólnoty samorządowej oraz przyciągać nowych mieszkańców, czy to stałych, czy to rezydentów, którzy wspólnie z nami kształtować będą przyszłość naszej gminy i budować bazę podatkową Krościenka nad Dunajcem.

Tabela 5. Cele operacyjne oraz kierunki działań w ramach III. celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska”

<p>III. Cel strategiczny: Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska</p>
<p>Cel operacyjny: III.1. Dobra dostępność wewnętrzna i zewnętrzna gminy sprzyja procesom rozwojowym</p>
<p>Główne kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalsze działania związane z regulacją stanu prawnego dróg na terenie gminy; ▪ Modernizacja istniejących i rozbudowa dróg lokalnych na terenie gminy (w tym otwieranie terenów pod zabudowę); ▪ Poprawa dostępności komunikacyjnej (wewnętrznej i zewnętrznej) poprzez rozwijanie transportu publicznego i stałe monitorowanie sposobu funkcjonowania; ▪ Współpraca w Zarządzie Województwa w sprawie inwestycji wskazanej w Planie Zagospodarowania Województwa – budowa obejścia drogowego Krościenka nad Dunajcem; ▪ Poprawa układu komunikacyjnego w rejonie ronda i mostu nad Dunajcem; ▪ Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym na terenie gminy (bezpieczne przejścia dla pieszych, bezpieczne zatoki przystankowe wraz z modernizacją wiat, budowa chodników w miejscach uzasadnionych potrzebami bezpieczeństwa); ▪ Budowa parkingów przy głównych atrakcjach turystycznych gminy; ▪ Wprowadzenie organizacji ruchu w centrum gminy przyjaznej dla pieszych i rowerzystów; ▪ Planowanie organizacji ruchu pieszo-rowerowego na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem wraz z integracją sieci ścieżek pieszo-rowerowych z gminami ościennymi; ▪ Dbałość o zielen na terenach zurbanizowanych (zielen wzdłuż dróg i ciągów pieszych): <ul style="list-style-type: none"> ○ wdrożenie standardu projektowania nowych i remontu istniejących dróg, chodników i ścieżek rowerowych, gdzie normą są nasadzenia zieleni wysokiej i niskiej w ciągu tras komunikacyjnych, ○ edukacja ekologiczna w zakresie terenów zielonych (m.in. promocja łąk kwietnych, przeciwdziałanie wypalaniu traw), ○ organizacja konkursów dla mieszkańców i przedsiębiorców promujących wysokie standardy dbałości o estetykę terenów zielonych.
<p>Cel operacyjny: III.2. Dostęp do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz systemów przetwarzania odpadów na obszarze całej gminy podnosi atrakcyjność zamieszkania i jest gwarancją utrzymania wysokich standardów dbałości o przyrodę</p>
<p>Główne kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dokończenie budowy wodociągów i kanalizacji w obszarach, w których inwestycje te są uzasadnione ekonomicznie oraz w obszarach planowanej zabudowy mieszkaniowej i rezydencjonalnej; ▪ Modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na odcinkach zużytych technologicznie;

- Podejmowanie działań mających zapewnić dostęp do dobrej jakości wody pitnej dla obszarów pozbawionych wodociągu komunalnego poprzez stałą współpracę z działającymi Spółkami Wodnym na terenie gminy;
- Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie jakości środowiska z uwzględnieniem współodpowiedzialności mieszkańców za powstające zanieczyszczenia wraz z pokazaniem ich krótko-, średnio- i długoterminowych skutków dla jakości i długości życia ludzi;
- Rozwijanie i promowanie gospodarki odpadami prowadzonej w obiegu zamkniętym:
 - edukacja ekologiczna w zakresie ograniczania wytwarzania odpadów oraz ich właściwej utylizacji,
 - promowanie zagospodarowania bioodpadów w miejscu ich powstawania (w odniesieniu do budynków jednorodzinnych).

Cel operacyjny: III.3. Tworzone są warunki do korzystania z czystej energii oraz inwestycji w odnawialne źródła energii będących gwarancją niezależności energetycznej gminy i wysokich standardów jakości powietrza o każdej porze roku

Główne kierunki działań:

- Dalsza gazyfikacja poszczególnych obszarów gminy;
- Stworzenie bazy budynków komunalnych i infrastruktury energetycznej wykorzystywanej przez samorząd;
- Audyty energetyczne w odniesieniu do infrastruktury komunalnej (budynki, oświetlenie uliczne);
- Rozbudowa i modernizacja gminnego systemu oświetlenia ulic wraz z wymianą opraw na energooszczędne oraz z wykorzystaniem OZE;
- Wspieranie działań termomodernizacyjnych i związanych z podnoszeniem efektywności energetycznej w budynkach prywatnych oraz działań związanych z OZE;
- Wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem OZE z uwzględnieniem lokalnych warunków środowiskowych w partnerstwie z ościennymi gminami).

Cel operacyjny: III.4. Świadomie prowadzona polityka przestrzenna zapobiega rozlewaniu się zabudowy i dba o dziedzictwo przyrodnicze obszaru Pienin i Gorców

Główne kierunki działań:

- Przygotowanie gminy do integracji planowania przestrzennego i strategicznego, w tym do opracowania „Planu ogólnego dla Gminy Krościenko nad Dunajcem”;
- Dążenie do zachowania równowagi pomiędzy obszarami zabudowanymi (zagospodarowanymi), a terenami zielonymi i terenami o ważnych funkcjach przyrodniczych, w szczególności chronionych oraz korytarzy ekologicznych;
- Wypracowanie w dialogu pomiędzy zainteresowanymi instytucjami (samorząd i dyrekcja Pienińskiego Parku Narodowego) zasad współpracy w zakresie zagospodarowania terenów znajdujących się w otulinie Parku, tak aby służyły zarówno ochronie cennych przyrodniczo terenów, jak i umożliwiały funkcjonowanie mieszkańców i rozwój poszczególnych miejscowości;
- Powstrzymanie presji zabudowy i zagospodarowania terenów objętych ochroną;
- Czytelne wytyczenie granic pomiędzy terenami zabudowanymi oraz terenami niezabudowanymi i konsekwentne powstrzymanie przekraczania wyznaczonych linii zabudowy.

Cel operacyjny: III.5. Gmina prowadzi aktywną politykę mieszkaniową nakierowaną na zatrzymanie młodych ludzi i przyciągnięcie nowych mieszkańców (zarówno dawnych mieszkańców gminy, jak i osób chcących osiedlić się w atrakcyjnym i bezpiecznym miejscu)

Główne kierunki działań:

- Modernizacja komunalnego zasobu mieszkaniowego Krościenka nad Dunajcem i aktywne wykorzystanie tego zasobu dla przeciwdziałania depopulacji gminy;
- Zagwarantowanie zasobu mieszkaniowego dla osób w trudnym położeniu (mieszkania socjalne, mieszkania chronione, mieszkania wspomagane);
- Aktywne włączenie się w rządowe inicjatywy mieszkaniowe, np. program „Społeczna inicjatywa mieszkaniowa” i inne;
- Wskazanie w dokumentach planistycznych i uzbrojenie terenu w poszczególnych miejscowościach pod funkcje mieszkaniowe i rezydencjonalne;

- Współpraca z firmami oferującymi dostęp do Internetu dużych prędkości na wszystkich obszarach zurbanizowanych gminy Krościenko nad Dunajcem.

5. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Realizowana – w sposób konsekwentny, uspołeczniony i w oparciu o wyznaczone cele – długofalowa polityka rozwoju gminy Krościenko nad Dunajcem powinna przynieść efekt w postaci trwałego rozwoju, w oparciu o posiadane zasoby, potencjały i wykorzystane szanse, a także w postaci **zatrzymania odpływu młodych ludzi z Krościenka nad Dunajcem i stworzenia takich warunków życia w gminie, że będzie się chciało tutaj żyć, pracować, powracać, a także spędzać czas wolny.**

Nie będzie to możliwe bez konsekwentnego i we współpracy i wzajemnym zaufaniu rozwijania wiodących kierunków rozwoju – rozwijanie produktu turystycznego w oparciu i z poszanowaniem dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, unowocześnianie i rozwijanie usług publicznych, czy dbałość o dobre planowanie przestrzenne i wysoka jakość środowiska naturalnego.

Podstawą skutecznego wdrażania „Strategii” jest dysponowanie wiedzą na temat postępów w zakresie realizacji wskazanych w niej instrumentów i działań oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami. W konsekwencji w poniższym rozdziale wskazaliśmy kilka kluczowych wskaźników wraz z określeniem ich wartości bazowej, tj. na moment opracowania strategii oraz oczekiwany kierunek zmiany wartości tego wskaźnika. W rozdziale związanym z zarządzaniem opisaliśmy strukturę wdrażania strategii, umieszczając w niej także zasady dokonywania ewaluacji i reagowania na zmiany zachodzące zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu, które powinny skłonić „właścicieli dokumentu” do dokonania w nim zmian bądź korekt wyznaczonych celów lub kierunków. Służyć temu winny w pierwszej kolejności poniżej zdefiniowane wskaźniki.

Tabela 6. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki”

Kierunek działania	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa (2023 rok)	Oczekiwany kierunek zmiany
Wskaźnik oddziaływania do celu strategicznego: I. Gmina Krościenko nad Dunajcem to miejsce, w którym unikatowe walory krajobrazowe, dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe tworzą warunki do rozwoju zrównoważonej turystyki	Liczba podmiotów prowadzących działalność w branży turystycznej	BDL GUS (Sekcja I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi)	108 podmiotów (dane za rok 2022)	wzrost
WSR dla celu operacyjnego I.1.: Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla	Liczba miejsc noclegowych na obszarze gminy	BDL GUS (Sekcja I dział 55)	77 podmiotów (dane za rok 2022)	Wzrost
	Liczba wejść do PPN	UG Krościenko nad Dunajcem w	973 tys.	Wzrost

rozwijania zintegrowanego produktu turystycznego		uzgodnieniu z PPN		
	Długość tras rowerowych na obszarze gminy	UG Krościenko nad Dunajcem	4,3 km	Wzrost

Tabela 7. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców”

Kierunek działania	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa	Oczekiwany kierunek zmiany
Wskaźnik oddziaływania do celu strategicznego II. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem do życia dla swoich mieszkańców	Liczba ludności Gminy Krościenko nad Dunajcem	BDL GUS (ludność)	6 670 os. (dane za rok 2022)	Wzrost
	Saldo migracji osób w grupie wieku 15–39 lata na 1 000 osób	MRL analizy (9.3.4)	-11,32 (dane za rok 2022)	Dodatnie
WSR dla celu operacyjnego II.1.: Podniesienie prestiżu Krościenka nad Dunajcem i wzrost atrakcyjności poszczególnych miejscowości gminy	Uzyskanie praw miejskich przez Gminę Krościenko nad Dunajcem	Rozporządzenie Rady Ministrów	0	Uzyskanie statusu
	Liczba projektów dotyczących odnowy centrów wsi	UG Krościenko nad Dunajcem	0	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.2.: Wysoka jakość i dostępność usług wychowawczych oraz edukacyjnych jako element świadomej polityki rozwojowej samorządu Krościenka nad Dunajcem	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	BDL GUS	0 (dane za rok 2022)	Wzrost
	Odsetek dzieci objętych opieką w przedszkolach (3–5 lat)	BDL GUS	92% (dane za rok 2022)	Wzrost
	Wyniki egzaminu ósmoklasisty	OKE Kraków	<ul style="list-style-type: none"> • j. polski: 72%; • matematyka: 54%; • j. angielski: 67% 	Wskaźniki utrzymujące się na poziomie wyższym od średniej dla pow. nowotarskiego i woj. małopolskiego
WSR dla celu operacyjnego II.3.: Dostęp do dobrej jakości usług medycznych daje mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa	Liczba porad w POZ na 1 mieszkańca	BDL GUS (Ochrona zdrowia)	4,12 (dane za rok 2022)	Wzrost
	Wydatki ponoszone z budżetu gminy na programy profilaktyki zdrowotnej	UG Krościenko nad Dunajcem	317 tys. PLN	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.4.: Usługi społeczne wspierają osoby i	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. osób	BDL GUS (Ochrona zdrowia)	298 (dane za rok 2022)	Spadek

rodziny w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych	Wielkość środków przekazywanych z budżetu gminy na działania organizacji pozarządowych zajmujących się wsparciem osób z niepełnosprawnością	UG Krościenko nad Dunajcem	42 tys. PLN	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.5.: Gmina wspiera i prowadzi aktywną politykę prorodzinną	Uruchomiona placówka wsparcia dziennego (świetlica środowiskowa) na terenie Gminy	UG Krościenko nad Dunajcem	0	Wzrost
	Odsetek dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	BDL GUS	28,5	Spadek
WSR dla celu operacyjnego II.6.: Gmina dostosowuje swoją ofertę do zmieniającej się sytuacji demograficznej, w tym rosnącej liczby osób starszych, a także dba o zapewnienie dla nich pełnej dostępności usług i infrastruktury	Liczba osób korzystających z inicjatyw, których celem jest tworzenie miejsc opieki nad samotnymi osobami starszymi i osobami z niepełnosprawnością (np. kluby seniora, stałe lub dzienne domy opieki)	UG Krościenko nad Dunajcem	0	Wzrost
	Liczba usprawnień wynikających z „Raportu o stanie zapewnienia dostępności podmiotu publicznego” (stan na 01.01.2024)	UG Krościenko nad Dunajcem	0	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.7.: Dziedzictwo materialne i niematerialne jest elementem budowania tożsamości mieszkańców gminy oraz zapewnia atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego	Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Centrum Kultury i Promocji	UG Krościenko nad Dunajcem (CKiP)	64	Wzrost
	Wydatki ogółem z budżetu JST na kulturę fizyczną, sport i rekreację na 1 mieszkańca	MRL analizy (5.2.2)	176,94 zł	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.8.: Infrastruktura i oferta sportowo-rekreacyjna jest dostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców i sprzyja aktywnemu trybowi życia dla osób w różnym wieku	Członkowie klubów sportowych	BDL GUS	190	Wzrost
	Wielkość środków w budżecie gminy przeznaczanych na działalność sportowo-rekreacyjną 1 mieszkańca	MRL analizy (5.2.2)	46,40 zł	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.9.: Instytucje publiczne zapewniają	Przestępstwa dla których wszczęto postępowania przez Policję ogółem	UG Krościenko nad Dunajcem na podstawie rocznych	247	Spadek

mieszkańcom Gminy wysoki poziom bezpieczeństwa		sprawozdań policji		
	Wykrywalność przestępstw	UG Krościenko nad Dunajcem na podstawie rocznych sprawozdań Policji	76,25%	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.10.: Administracja samorządowa jest przyjazna dla mieszkańców, wykorzystuje nowoczesne narzędzia zarządzania gminą oraz współpracuje z sąsiednimi gminami w celu rozwijania i poprawy jakości świadczonych usług	Liczba spraw wpływająca do UG Krościenko nad Dunajcem za pośrednictwem ePUAPu	UG Krościenko nad Dunajcem	1 901	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego II.11.: Gmina i jej otoczenia stwarza warunki dla zdynamizowania jej rozwoju gospodarczego	Podmioty wpisane do rejestru na 1000 osób	BDL GUS	124	Wzrost
	Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT	MRL analizy (1.1.1)	6 183 206 zł	wzrost
	Dochody budżetu JST z tytułu udziału w CIT	MRL analizy (1.3.1)	86 436,22 zł	wzrost

Tabela 8. Wskaźniki oddziaływania (WO) i strategicznego rezultatu (WSR) dla celu strategicznego „Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska”

Kierunek działania	Wskaźnik	Źródło danych	Wartość bazowa	Oczekiwany kierunek zmiany
Wskaźnik oddziaływania do celu strategicznego: III. Gmina Krościenko nad Dunajcem jest miejscem, które rozwija się dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej, dbałości o unikatowe wartości przyrodnicze i wysoką jakość środowiska	Saldo migracji ogółem na 1 000 osób	BDL GUS	- 4,94 (dane za 2022 rok)	Dodatnie
WSR dla celu operacyjnego III.1.: Dobra dostępność wewnętrzna i zewnętrzna gminy sprzyja procesom rozwojowym	Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km ² powierzchni (dane powiatowe) (km/km ²)	MRL analizy (10.2.1)	99,72 (dane za 2022 rok)	Wzrost
	Liczba kilometrów dróg publicznych o nieuregulowanym stanie prawnym	UG Krościenko nad Dunajcem	ok. 10.3 km	Zmniejszenie
WSR dla celu operacyjnego III.2.:	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji	BDL GUS	135,84%	Wyrównanie proporcji

Dostęp do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz systemów przetwarzania odpadów na obszarze całej gminy podnosi atrakcyjność zamieszkania i jest gwarancją utrzymania wysokich standardów dbałości o przyrodę	do długości sieci wodociągowej			
	Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca	BDL GUS	243 kg	Spadek
WSR dla celu operacyjnego III.3.: Tworzone są warunki do korzystania z czystej energii oraz inwestycji w odnawialne źródła energii będących gwarancją niezależności energetycznej gminy i wysokich standardów jakości powietrza o każdej porze roku	Liczba budynków komunalnych w standardzie pasywnym na terenie gminy	UG Krościenko nad Dunajcem	0	Wzrost
	Liczba mieszkańców korzystających z sieci gazowej na terenie gminy	BDL GUS	3,1%	Wzrost
WSR dla celu operacyjnego III.4.: Świadomie prowadzona polityka przestrzenna zapobiega rozlewaniu się zabudowy i dba o dziedzictwo przyrodnicze obszaru Pienin i Gorców	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba)	MRL analizy (11.3.2)	1 228,28 (dane za 2021 rok)	Spadek
	Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców	MRL analizy (11.1.2)	4,03 (dane za 2021 rok)	Spadek
WSR dla celu operacyjnego III.5.: Gmina prowadzi aktywną politykę mieszkaniową nakierowaną na zatrzymanie młodych ludzi i przyciągnięcie nowych mieszkańców (zarówno dawnych mieszkańców gminy, jak i osób chcących osiedlić się w atrakcyjnym i bezpiecznym miejscu)	Odptyw ludności w grupie wieku 25–34 lata	MRL Przedsiębiorczość (Struktura migracji)	20 os.	Spadek
	Liczba budynków mieszkalnych w gminie	BDL GUS	2 059	Wzrost

5.1 Zasady pomiaru i doboru wskaźników monitorowania

Wskaźniki monitorowania podzielono na dwie kategorie: wskaźniki oddziaływania (WO) definiowane na poziomie celu strategicznego oraz wskaźniki strategicznego rezultatu (WSR) definiowane na poziomie celu operacyjnego. Zaleca się, co najmniej dwa okresy pomiaru wskaźników tj. rok 2027, w którym mierzona winna być pośrednia wartość wskaźnika oraz rok 2030, w którym mierzona winna być wartość docelowa. Oczywiście, szczególnie na poziomie wskaźników strategicznego rezultatu, pomiar może być dokonywany częściowo jako element

okresowych przeglądów strategicznych (np. na etapie sporządzania corocznych „Raportów o stanie gminy”) i wprowadzania do dokumentu działań korygujących.

5.2 Ocena „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030”

Ocena (ewaluacja) „Strategii” pozwala oszacować oddziaływanie samej „Strategii” i interwencji publicznych oraz prywatnych wynikających z przyjętych celów i kierunków działania na zmianę sytuacji społeczno-ekonomicznej zarówno całej Gminy Krościenko nad Dunajcem, jak i poszczególnych mieszkańców tej wspólnoty. Wyniki oceny powinny zostać wykorzystane w celu jak najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do rzeczywistych potrzeb oraz najbardziej efektywnego wydatkowania środków. Ocena udziela odpowiedzi na pytanie o celowość, trafność i wartość dodaną interwencji planowanej, przeprowadzanej lub zakończonej. Warunkiem dobrej oceny jest dostępność danych i terminowość raportowania przez wszystkie podmioty zaangażowane w system wdrażania „Strategii”. Ocena taka bada zarówno samą „Strategię”, jak i jej długotrwałe efekty, czyli oddziaływanie. Wiąże się zatem z przedstawionym wyżej monitoringiem rzeczowym.

Proponuje się, by system i rodzaje oceny „Strategii” odpowiadały metodologii ogólnie stosowanej, metodologii oceny i systemu sprawozdawczości programów finansowanych ze środków UE.

5.2.1 Ocena przed realizacją programu (ocena *ex-ante*)

Celem oceny *ex-ante* jest dostarczenie danych dla przygotowania (aktualizacji) „Strategii” i zawartych w niej planów dzięki oparciu się na doświadczeniach z wdrażanych wcześniej dokumentów o charakterze strategicznym. Ogólnie ocena *ex-ante* powinna zawierać m.in. analizę wpływu dotychczasowych interwencji oraz analizę problemów i potencjałów na obszarze planowania strategicznego.

5.2.2 Ocena w połowie okresu realizacji (ocena *mid-term*)

Ocena w połowie okresu realizacji (ocena *mid-term*) „Strategii”, przeprowadzana nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji, obejmuje analizę:

- efektywności wykorzystania środków;
- skuteczności w zakresie osiągania założonych celów;
- oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą, w tym na zatrudnienie;
- funkcjonowania systemu realizacji.

5.2.3 Ocena na zakończenie okresu, na który przygotowano „Strategię” (ocena *ex-post*)

Celem oceny *ex-post* będzie określenie długotrwałych efektów wdrożenia „Strategii”, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji. Z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków

polityki rozwoju gminy, szczególnie w zakresie zdefiniowania czynników, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania „Strategii”.

Za organizację procesu ewaluacji końcowej odpowiada Wójt Gminy Krościenko nad Dunajcem natomiast rolą Rady Gminy w Krościenku nad Dunajcem powinno być przyjęcie i ocena przeprowadzonej ewaluacji.

Ocenę powinni przeprowadzić niezależni ewaluatorzy. Można przyjąć, iż ocena powinna zostać zakończona nie później niż 3 lata po zakończeniu okresu programowania. Raport z realizacji programu powinien zostać upubliczniony i opublikowany na stronie internetowej Gminy (Biuletyn Informacji Publicznej).

5.2.4 Ocena bieżąca (ocena *on-going*)

Niezależnie od prowadzenia wyżej wymienionych form ewaluacji Rada Gminy w Krościenku nad Dunajcem, a także Wójt Gminy Krościenko nad Dunajcem mogą inicjować bieżącą ocenę dokumentu, której przedmiotem jest efektywność stosowanych instrumentów i całego systemu wdrażania.

5.2.5 Kryteria oceny

Za główne kryteria oceny „Strategii” należy przyjąć ogólnie stosowane kryteria, do których należą:

- **trafność** – kryterium pozwalające ocenić, w jakim stopniu cele „Strategii” odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy, np. na poziomie poszczególnych miejscowości, całej gminy, a także np. obszaru funkcjonalnego tworzonego przez sąsiednie gminy czy całego subregionu podhalańskiego. Trafność jest głównym kryterium przy przeprowadzaniu oceny *ex-ante* i *mid-term*;
- **efektywność** – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” „Strategii”, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich i poświęconego czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów;
- **skuteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele i kierunki działań zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte;
- **użyteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie „Strategii” odpowiada potrzebom grup docelowych;
- **trwałość** – kryterium pozwalające ocenić, na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem „Strategii” będą trwać po jej zakończeniu. Ma zastosowanie przy ocenie wartości „Strategii” w kategoriach jej użyteczności w dłuższej perspektywie czasowej. W ocenie *ex-post* zaś, zwłaszcza realizowanej w dłuższym odstępie czasu, po zakończeniu okresu obowiązywania „Strategii” można zbadać, na ile zmiany wywołane jego oddziaływaniem są rzeczywiście istotnie trwałe.

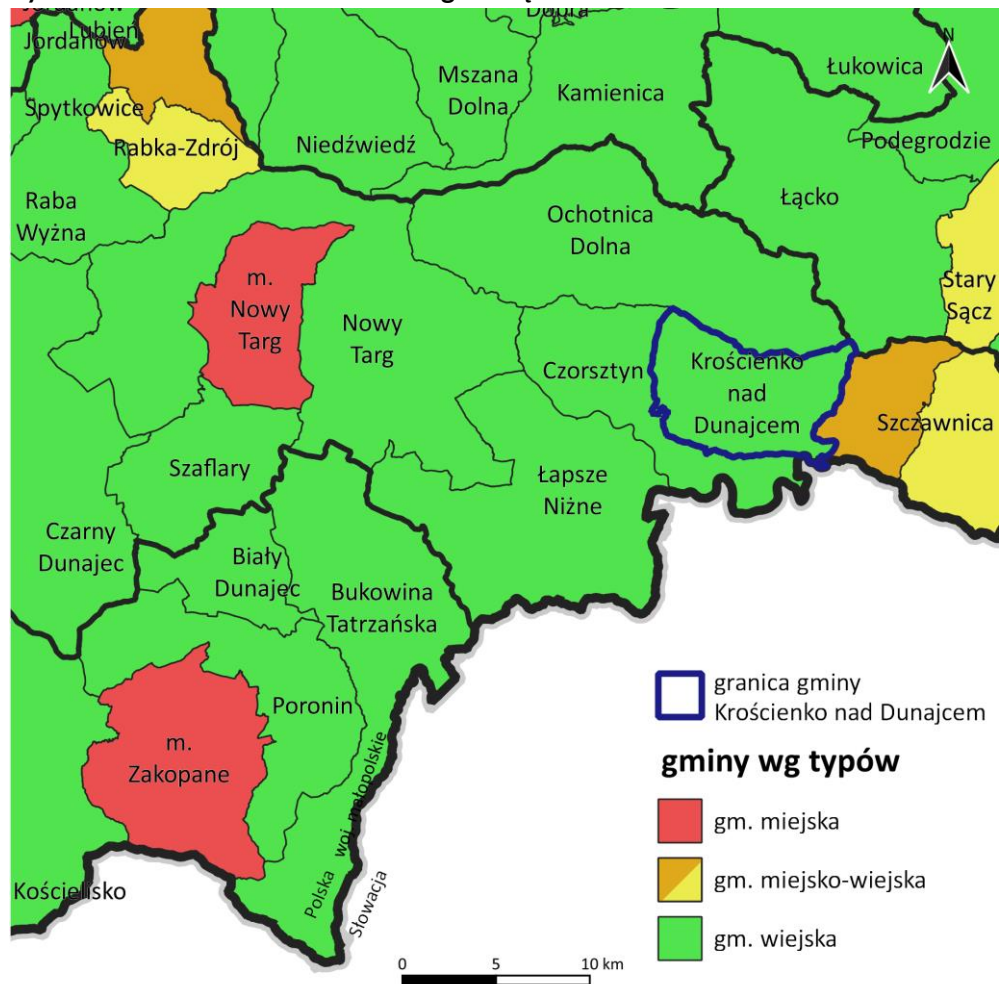
6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Krościenko nad Dunajcem

6.1 Położenie obszaru Gminy w regionie

Gmina Krościenko nad Dunajcem leży w południowej części województwa małopolskiego. Zajmuje bardzo urozmaity i malowniczy teren górski, a wchodzące w jej skład miejscowości usytuowane są w kotlinie wzdłuż potoku Krośnica oraz nad brzegiem Dunajca. Bezpośrednio graniczy: od wschodu z miastem Szczawnica, od strony południowej i zachodniej z gminą Czorsztyn, od strony północnej z gminami Ochotnica Dolna i Łącko.

Gmina Krościenko nad Dunajcem wraz z: miastem Nowy Targ; gminami miejsko-wiejskimi: Czarny Dunajec, Rabka-Zdrój, Szczawnica; gminami: Czorsztyn, Jabłonka, Lipnica Wielka, Łącko, Nowy Targ, Ochotnica Dolna, Raba Wyżna, Spytkowice, Szaflary, tworzy Powiat Nowotarski z siedzibą w Nowym Targu. Obszar powiatu zajmuje 1 475 km² powierzchni i jest zamieszkały przez 190 143 osoby (stan na koniec grudnia 2022 roku).

Rysunek 9. Gmina Krościenko na tle gmin sąsiednich

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Krościenko nad Dunajcem ma charakter turystyczny. Usługi oraz nieliczne zakłady przemysłowe koncentrują się w Krościenku. Rolnictwo, ze względu na warunki klimatyczne, gleby oraz rzeźbę terenu, charakteryzuje tendencję regresywną. Część

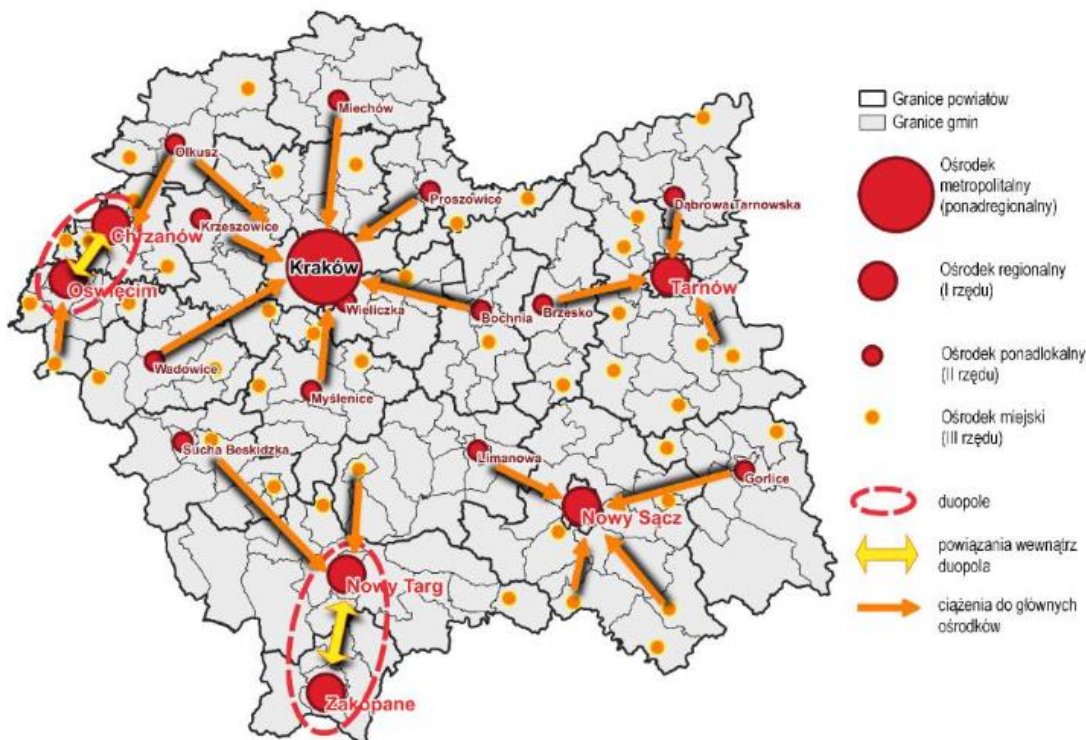
mieszkańców (ok. 400 osób) dojeżdża do pracy poza granicami gminy (Nowym Targ, Nowy Sącz i sąsiednie gminy).

W strukturze osadniczej województwa małopolskiego stolica gminy zaliczana jest do czwartego poziomu w hierarchii ośrodków usługowych regionu (miejsowość będąca siedzibą organów gminy). Oczekiwaną cechą charakterystyczną takich ośrodków jest kształtowanie w bezpośredniej bliskości urzędów gminy lokalnych centrów usługowych grupujących usługi publiczne i komercyjne. W przypadku wznoszenia nowych obiektów gminnych zaleca się integrację różnych funkcji usługowych – oprócz administracji np. biblioteki, centra kultury, a także inne usługi, w tym o charakterze komercyjnym. Ze względu na turystyczny charakter miejscowości jej oferta usługowa, zwłaszcza komercyjna, powinna wykraczać ponad poziom wyposażenia innych ośrodków podobnej wielkości.

Z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego, w dokumentach kształtujących kierunki rozwoju gmin województwa małopolskiego, funkcjonuje kilka propozycji podziałów, z których dwa wydają się kluczowe:

- na „obszary funkcjonalne” według typologii przyjętej w KPZK (podejście „od góry”), według którego gmina Krościenko nad Dunajcem funkcjonuje w:
 - OF Obszary górskie;
 - OF Obszary cenne przyrodniczo;
 - OF Obszary funkcjonalne ochrony krajobrazu i dziedzictwa kulturowego;
 - OF Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych;
 - OF Obszar przygraniczny.
- na „terytoria” – obszar wynikające z koncepcji zagospodarowania przestrzeni Małopolski (podejście „od dołu”), według którego gmina znalazła się w Obszarze funkcjonalno-krajobrazowym „Park”.

Rysunek 10. Schemat struktury ośrodków usługowych Małopolski

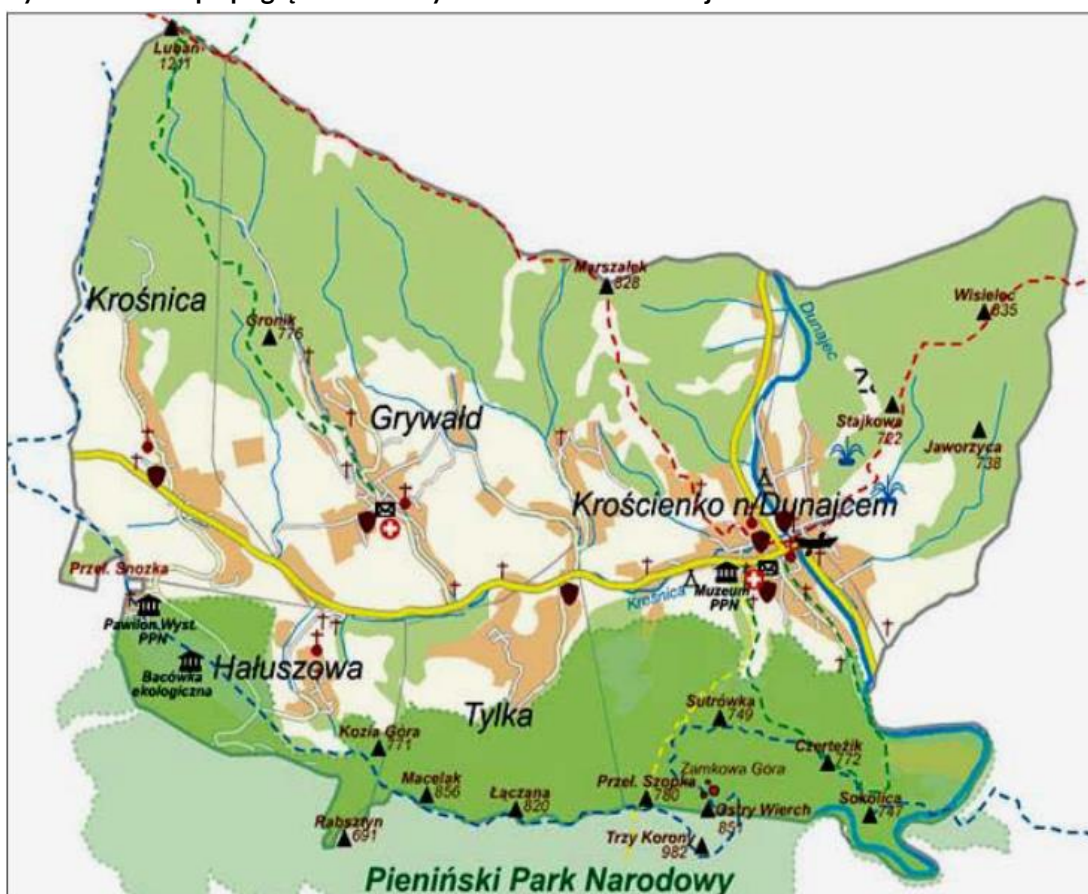

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego, tom II, Kraków 2018 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

6.1.1 Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Ogółem obszar gminy Krościenko nad Dunajcem liczy 57 km² powierzchni i jest zamieszkały przez 6 670 osób (stan na koniec roku 2022). Średnia gęstość zaludnienia w skali całej gminy to niecałe 117 osób na km². Na przestrzeni ostatnich lat liczba ludności gminy wykazywała się wysokim poziomem stabilności – na koniec roku 2011 wynosiła bowiem 6 679 osób. Jednak opracowana przez GUS (2023) prognoza rozwoju ludnościowego gminy wskazuje na umiarkowany, lecz stały spadek liczby mieszkańców. W 2040 roku, w gminie ma być już tylko 5 965 mieszkańców. Ten powolny spadek liczby ludności będzie pochodną spadku przyrostu naturalnego oraz negatywnego bilansu migracyjnego.

Rysunek 11. Mapa poglądowa Gminy Krościenko nad Dunajcem

Źródło: <http://turystyka.interia.pl/>

Struktura administracyjna gminy Krościenko nad Dunajcem to 8 wydzielonych sołectw (jednostek pomocniczych): Grywałd, Dziadowe Kąty, Hałuszowa, Kąty-Niwki, Krościenko-Centrum, Krościenko-Zawodzie, Krośnica, Tylka-Biały Potok, które w układzie geodezyjnym stanowią całość. Jednocześnie w układzie jednostek pomocniczych gminy, samo Krościenko nad Dunajcem podzielone jest na trzy jednostki pomocnicze: Kąty-Niwki, Krościenko-Centrum oraz Krościenko-Zawodzie i liczyło w roku 2022 3 449 mieszkańców (tj. 51,8% mieszkańców gminy). W tym kontekście Krościenko będąc jednocześnie miejscowością mającą status wsi, wypełnia z naddatkiem wszystkie kryteria stosowane w procedurze nadawania praw miejskich tego typu miejscowości (znaczenie polityczno-społeczne, wielkość populacji i jej struktura, zakres oferowanych usług publicznych i komercyjnych, układ zabudowy i architektura oraz historia).

Spośród pozostałych miejscowości najbardziej zaludniony był Grywałd (1 867 osób) oraz Krośnica (1 138 osób). Najmniej osób mieszkało na obszarze Hałuszowej (290 osób).

Polityka przestrzenna przyjęta w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” (uchwała Rady Gminy w Krościenko nad Dunajcem nr XX/138/200 z dnia 28.02.2000 roku wraz z dalszymi zmianami) ukierunkowana została na:

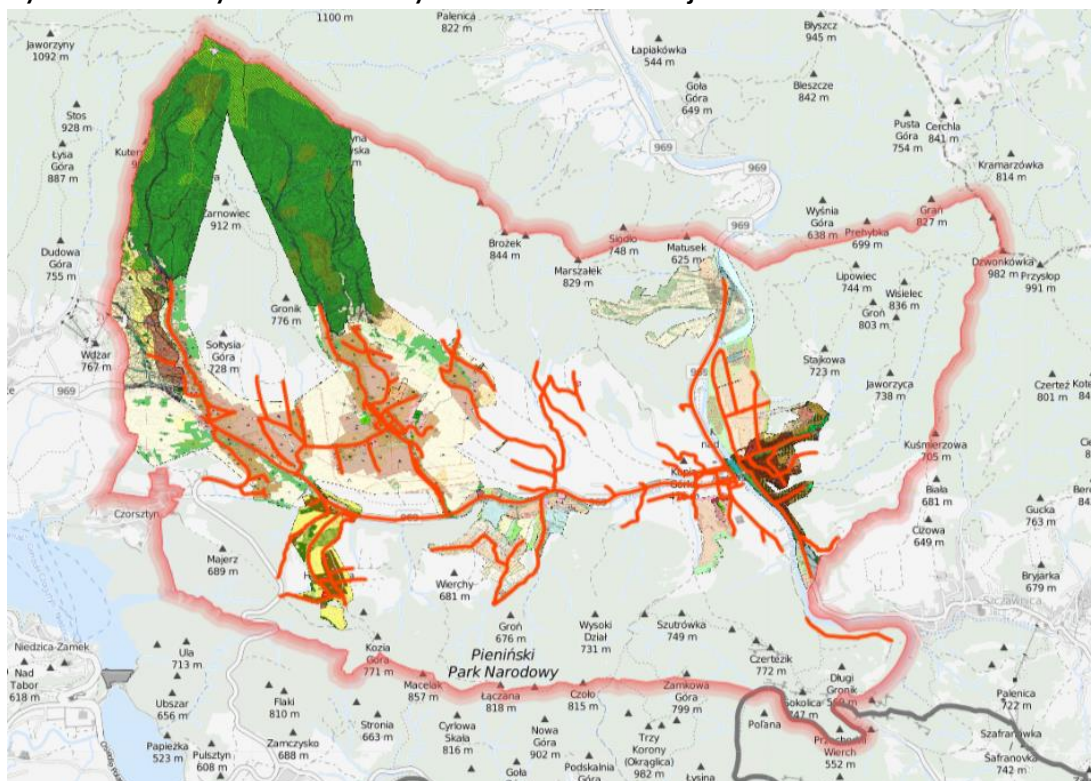
- osłabienie uwarunkowań negatywnych;
- stworzenie warunków dla wielokierunkowego rozwoju;
- usprawnienie funkcjonowania i zwiększenie efektywności obecnego zagospodarowania gminy;
- poprawienie standardów jakości życia mieszkańców, turystów i wczasowiczów;
- chronienie wartości przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na zróżnicowanie gminy oraz specyficzne warunki aplikacji przyjętej polityki wskazano następujące strefy i obszary jej realizacji:

- Strefa I – „Osadnicza Krościenka”, obejmująca tereny zwartej historycznej zabudowy centrum, jednorodzinnej o charakterze pensjonatowym, usług administracyjnych, publicznych, zagospodarowania dla potrzeb turystyki i wypoczynku, infrastruktury wraz z otaczającymi terenami rolnymi i zadrzewieniami;
- Strefa II – „Osadniczo-rolnicza”, obejmująca tereny zamieszkania, usług, intensyfikacji zagospodarowania dla potrzeb turystyki i wypoczynku wraz z otaczającymi terenami rolnymi i zadrzewieniami;
- Strefa III – „Pienińskiego Parku Narodowego”, obejmująca tereny Pienińskiego Parku Narodowego oraz bezpośrednio przyległe kompleksy leśne;
- Strefa IV – „Leśna Popradzkiego Parku Krajobrazowego”, obejmująca południowo-zachodnie stoki Dzwonkówki położone w obrębie Popradzkiego Parku Krajobrazowego wraz z otaczającymi terenami leśnymi, polan śródleśnych i użytków rolnych;
- Strefa V – „Leśna Pasma Lubania”, obejmująca zwarte kompleksy leśne, polany śródleśne oraz przyległe użytki rolne położone na południowych stokach Lubania.

Teren gminy częściowo objęty jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (32,2% powierzchni w roku 2022). Plany te, obejmują większość istotnych dla zabudowy i zagospodarowania obszarów gminy.

Rysunek 12. Pokrycie MPZP Gminy Krościenko nad Dunajcem

Źródło <https://sip.gison.pl/kroscienkonaddunajcem>

6.1.2 Maksymalne zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowo-usługowe na obszarze Gminy Krościenko nad Dunajcem

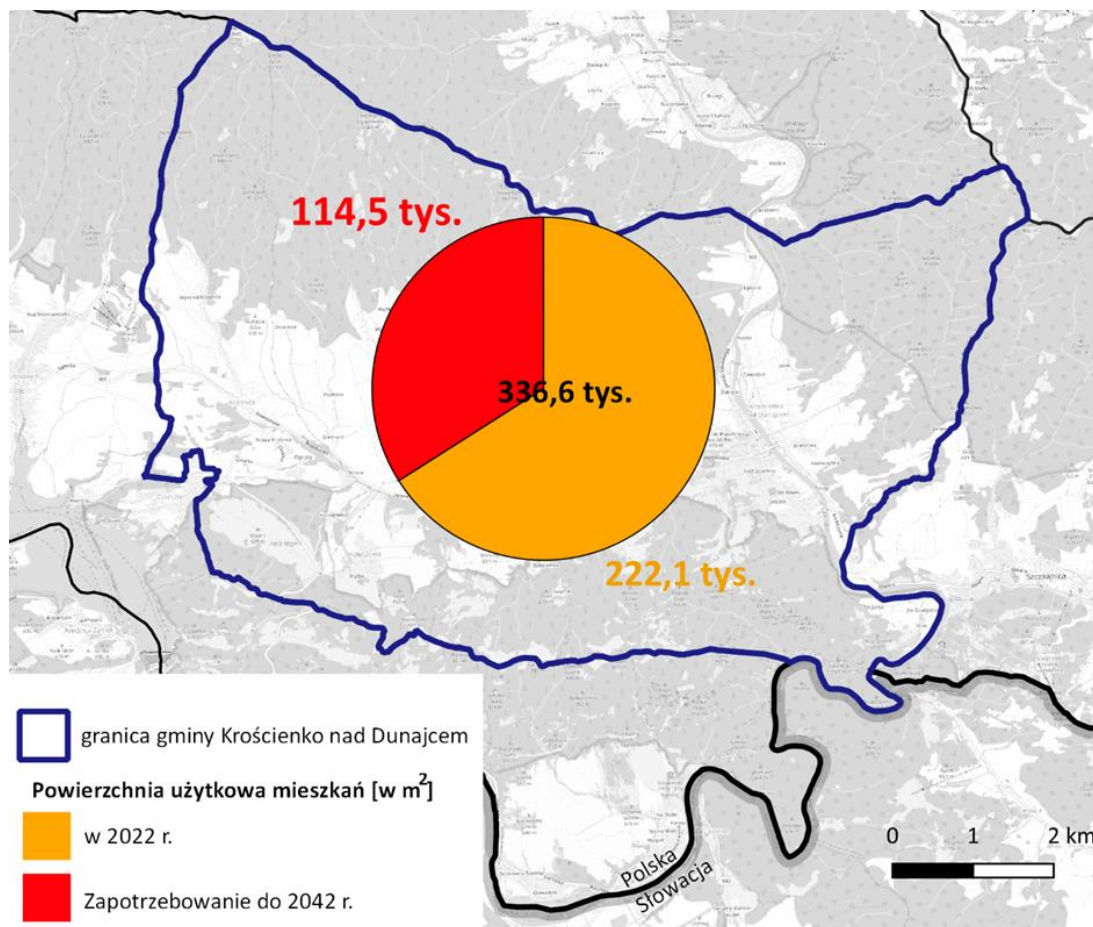
Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę w Gminie oszacowane zostało na podstawie Rozporządzenia Rady Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 roku w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (D.U. z dnia 22 grudnia 2023 r., poz. 2758). Prognozowana liczba mieszkańców gminy przy prognozowanych standardach zamieszkiwania na poziomie około 51,3 m²/mieszkańca generuje **maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową na poziomie 114,5 tys. m² PUM (336,6 m² PUM ogółem), dla około 6 562 osób w 2042 roku** (prognoza GUS dla roku 2040 na poziomie 5 965 powiększona o 10% daje wartość dla roku 2042 na poziomie wskazanym w tabeli poniżej).

Tabela 9. Zapotrzebowanie na nową zabudowę

Gmina	Liczba ludności			Standard zamieszkiwania (PUM/mieszkańca)		Powierzchnia użytkowa mieszkań		Zapotrzebowanie na nową zabudowę w PUM (m ²)
	w osobach			m ² /osobę		m ² (ogółem)		
	2022	2040	2042	2022	2042	2022	2042	do 2042
Krościenko nad Dunajcem	6 670	5 965	6 562	33,3	51,3	222 127	336 572	114 445

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 13. Zapotrzebowanie na nową zabudowę w Gminie Krościenko do 2042 roku (w m²)\

Źródło: Opracowanie własne

6.1.3 Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Na podstawie analiz zwartości zabudowy, jej wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, przeprowadzonych w ramach raportu diagnostycznego, wyznaczono obszary o w pełni wykształconej, zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (WZS). Uznano, że są to obszary, które wykazują określony stopień zwartości zabudowy, posiadają dostęp do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz do podstawowych usług publicznych (szkoły).

Za minimalny stopień zwartości struktur zabudowy przyjęto zgrupowanie co najmniej 40 budynków, niebędących budynkami o funkcji pomocniczej (tj. bez budynków rolniczych, magazynów i garaży), w którym odległości pomiędzy sąsiadującymi budynkami nie przekraczają 100 m. Za obszary posiadające dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej przyjęto te, które położone są w granicach wyznaczonych aglomeracji wodno-ściekowych przyjmując dodatkowo bufor 200 m. Za obszary wyposażone w wystarczającym stopniu w infrastrukturę społeczną przyjęto te, które położone są w odległości do 3 000 m od szkoły podstawowej.

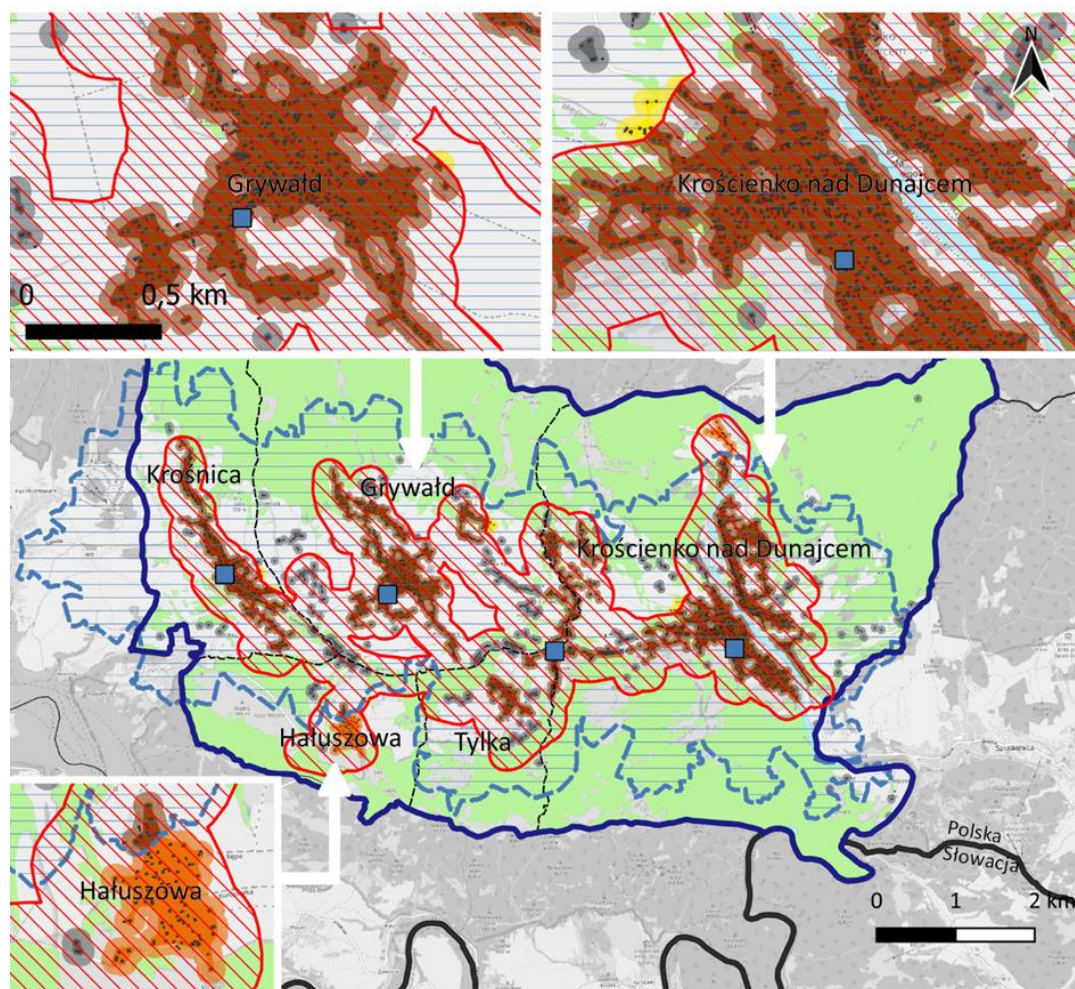
W praktyce planistycznej przyjmuje się, że obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej to tereny o wysokim stopniu zwartości zabudowy, wyposażone w układ dróg (ulic) oraz w niezbędną infrastrukturę społeczną i techniczną w

takim zakresie, że zlokalizowanie na tych obszarach nowej zabudowy nie wymaga istotnych inwestycji infrastrukturalnych.

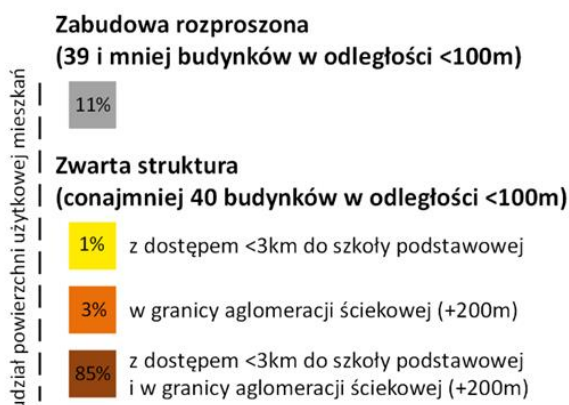
Jednocześnie obszar skupiający wg wyżej opisanych zasad 40 budynków, uznawany jest za zwartą strukturę. W tym obszar spełniający oba warunki to zwarta i w pełni wykształcona struktura funkcjonalno-przestrzenna (WZS), zaś niespełniający jednej z dwóch wyżej wymienionych dostępności do aglomeracji wodno-ściekowej lub szkół, uznawany jest za nie w pełni niewykształcony.

Obszar skupiający wg wyżej opisanej zasady 39 i mniej budynków, uznawany jest za zabudowę rozproszoną.

Rysunek 14. Obszary o zwartej i w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w gminie Krościenko nad Dunajcem

- granica gminy Krościenko nad Dunajcem
- granice miejscowości
- budynki
- aglomeracja wodno-ściekowa (+bufor 200m)
- szkoła podstawowa
- dojście piesze do szkoły podstawowej <3km

Wyznaczone obszary zwartej zabudowy obejmują około 89% wszystkich terenów zabudowy na terenie gminy. W tym 85% zabudowy położone jest w zasięgu dostępu <3 km do szkoły oraz w <200m od aglomeracji ściekowej. 3% zabudowy spełnia tylko warunek dostępności <200m od aglomeracji ściekowej, zaś 1% tylko w zasięgu dostępu <3 km do szkoły. Poza wyżej wymienionymi zasięgami nie pozostaje żaden obszar zwarty.

Pozostałe 11% terenów zabudowy występuje w formach mniejszych zgrupowań zabudowy (39 i mniej budynków) i w formie zabudowy rozproszonej.

Na terenie gminy dominuje rozciągnięta wzdłuż dróg zabudowa typu łańcuchowego. Z takiego układu wsi wykształciła się też znacznie bardziej skupiona w obszarze centralnym, zabudowa wsi Krościenko nad Dunajcem oraz Grywałd.

6.1.4 System powiązań przyrodniczych

6.1.4.1 Fizjografia

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym J. Kondrackiego (2000) obszar gminy należy do podprowincji Zewnętrzne Karpaty Zachodnie, makroregionu Beskidy Zachodnie z mezoregionami: Beskid Sądecki i Gorce oraz podprowincji Centralne Karpaty Zachodnie, makroregionu Obniżenie Orawsko-Podhalańskie z mezoregionami: Kotlina Orawsko-Nowotarska i Pieniny. Gmina położona jest w malowniczej kotlinie górskiej na wysokości od ok. 420 do ok. 500 m n.p.m. Otoczona masywami górskimi - od południowego zachodu Pieninami, od północy Gorcami, zaś od wschodu Beskidem Sądeckim. Leży na brzegu rzeki Dunajec i wzdłuż biegu potoku Krośnica.

Najważniejszym regionem, biegnącym równoleżnikowo przez obszar gminy są Pieniny Właściwe (Środkowe), dzielące się na: Pieniny Czorsztyńskie, Masyw Trzech Koron i Pieninki. Ich szczyty mają ostre sylwetki, a doliny miejscami postać wąwozów skalnych. Północne zbocza opadają ku dolinom stosunkowo łagodnie, zaś w stronę Dunajca obrywają się efektownie wapiennymi ścianami o wystawie południowej lub wschodniej i wysokości dochodzącej do 300 m. Nieskaliste części grzbietów to lasy bukowo-świerkowe oraz liczne śródleśne polany (hale). Flora Pienin wykazuje wielką różnorodność i bogactwo. Występują tu liczne gatunki endemiczne i reliktowe. Pieniny od południa otacza Dunajec, który jest na tym odcinku rzeką graniczną. Jego fragment między miejscowościami Sromowce Niżne, a Szczawnicą ma charakter przełomowy, tworząc jedną z największych osobliwości krajobrazowych Polski o skali europejskiej - przełom pieniński.

Północno-wschodnią część obszaru gminy zajmuje rozległe, gorczańskie pasmo Lubania (1 210.6 m n.p.m.) z biegnącym ku południowemu wschodowi grzbietem zakończonym kulminacją Marszałka (828 m n.p.m.) nad Krościenkiem. Jest ono oddzielone od Pienin, głęboko wcięta, biegnąca w kierunku wschód-zachód doliną potoku Krośnica, który wpada do Dunajca w Krościenku. Dominujące w tym paśmie lasy to drzewostany bukowo-świerkowe.

Dolina Dunajca, biegnąca na wysokości Krościenka prawie południkowo, oddziela Gorce od leżących na wschodzie wzniesień Beskidu Sądeckiego, z najwyższą w tym rejonie Dzwonkówką (982 m n.p.m.). Łagodne w częściach podszczytowych grzbiety przecięte są głębokimi dolinami potoków. Wysokości względne w tej części gminy wynoszą od 400 do

500 m. Stoki i partie grzbietowe Beskidów porasta zwarty kompleks leśny złożony z buczyny karpackiej z domieszką jodły i świerka.

6.1.4.2 Klimat

Warunki klimatyczne gminy Krościenko nad Dunajcem są zróżnicowane, zależne od pietra klimatycznego: piętro umiarkowanie ciepłe (do wysokości 520 m n. p. m.) oraz piętro umiarkowanie chłodne (powyżej 520 m n.p.m.), a także pasma górskiego oraz położenia fizjograficznego. Urozmaicona rzeźba powoduje lokalne zmiany mikroklimatu, szczególnie między głęboko wciętymi, zalesionymi dolinami, a rozległymi kotlinami lub fragmentami stoków i ścian skalnych o południowej ekspozycji.

Generalnie klimat gminy charakteryzuje się łagodnością i małymi amplitudami temperatur. Sprzyja osiedlaniu się. Zachmurzenie jest niewielkie, na poziomie od 135 do 140 dni pochmurnych w roku. Roczna liczba dni pogodnych waha się przeciętnie od 44 do 42. Średnie roczne temperatury powietrza kształtują się od 6,3°C (420 m n.p.m.) do 4°C na Wysokich Skałkach. Najcieplejszymi miesiącami są czerwiec i lipiec, najchłodniejszymi - styczeń i luty. Roczne wielkości opadów kształtują się na poziomie od 690-850 mm w dolinie Dunajca do 1 095 mm na Wysokich Skałkach w sąsiadującej gminie Szczawnica. Przeważają wiatry z zachodu i północnego zachodu, a ich średnia roczna prędkość waha się od 1,6-2,1 m/s w dolinach do 2,5 m/s na szczytach.

6.1.4.3 Zagrożenie suszą

Gmina nie posiada strategii działania na wypadek suszy oraz nie realizuje obecnie programu zmierzającego do ograniczenia strat związanych z suszą.

Równocześnie, w kontekście postępujących zmian klimatycznych, podczas planowania przestrzennego należy skoncentrować się na kompleksowym podejściu do stworzenia „błękitnej infrastruktury”, która będzie zajmować się zatrzymywaniem wody i opóźnianiem jej odpływu. Jednocześnie, istotne jest promowanie „zielonej infrastruktury”, która ma na celu rozwijanie i zachowywanie obszarów zieleni. Urbanizacja i uszczelnianie powierzchni zlewni zmieniają naturalny cykl wody, przyspieszają odpływ opadowej wody i zmniejszają zasilenie wód podziemnych. Niedostatek działań w tych obszarach znacząco przyczynia się do nasilającej się suszy i w przypadku nagłych opadów deszczu, sprzyja występowaniu tzw. powodzi błyskawicznych.

Zgodnie z treścią dokumentu „Plan przeciwdziałania skutkom suszy” (Dz. U. 2021 r. poz. 1615) obszar gminy Krościenko nad Dunajcem w umiarkowanym stopniu zagrożony jest suszą. Analizując stan zagrożenia w zależności od typu należy stwierdzić, iż:

- zagrożenie suszą rolniczą na terenach rolnych i leśnych jest słabe (klasa I),
- zagrożenie suszą hydrologiczna jest silne (klasa III),
- zagrożenie suszą hydrogeologiczną jest umiarkowanie zagrożone (klasa II).

Niemniej jednak samorząd gminy Krościenko nad Dunajcem wraz z instytucjami odpowiedzialnymi za właściwe i racjonalne gospodarowanie wodami, w podejmowanych działaniach winien dołożyć starań w celu:

- skutecznego zarządzania zasobami wodnymi dla zwiększenia dostępnych zasobów wodnych;
- zwiększania retencjonowania (magazynowania) wód;

- edukacji w zakresie suszy i koordynacji działań powiązanych z suszą;
- tworzeniem mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.
- W szczególności na terenie gminy należy podejmować działania związane z:
- zwiększeniem ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie nr 1 rekomendowane w PPSS);
- realizacją przedsięwzięć (na części obszaru gminy) zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie nr 4 w PPSS);
- analizą (na wskazanych obszarach gminy) możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji (działanie nr 6 w PPSS);
- wykorzystaniem wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (na wskazanych obszarach gminy) (działanie nr 9 w PPSS);
- przeprowadzeniem weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie nr 24 w PPSS);
- przeglądem pozwoleń wodnoprawnych i pozwoleń zintegrowanych na obszarach o zasobach dyspozycyjnych o intensywnym i o bardzo intensywnym stopniu wykorzystania na części obszaru gminy (działanie nr 25 w PPSS).

Warto także zwrócić uwagę, iż w opracowanej „Strategii” samorząd gminy Krościenko nad Dunajcem deklaruje podejmowanie m.in. interwencji związanych z dbałością o środowisko naturalne i zatrzymywaniem wody w środowisku naturalnym.

6.1.4.4 Wody powierzchniowe

Gmina Krościenko nad Dunajcem znajduje się w całości w zlewni rzeki Dunajec, przy czym 70,2% obszaru gminy należy do zlewni lewostronnego dopływu Dunajca, jakim jest potok Krośnica (Krośniczanka).

Na terenie gminy przebiegają ciekły wodne typowe dla regionu Karpat, charakteryzujące się nieregularnymi zmianami poziomu wody i potencjałem powodziowym, a także znaczną erozją koryt rzecznych oraz brzegów.

Potok Krośnica swoje źródło bierze na stokach Lubania, stanowiąc naturalną granicę między Pieninami, a Gorcami. W trakcie swojego biegu przyjmuje wiele potoków spływających z obu tych masywów górskich. Głównymi dopływami Krośnicy są potoki lewostronne, takie jak Wąski, Lubański i Czarna Krośnica, oraz potok Biały jako największy dopływ prawostronny, spływający z obszaru Pienin.

Dunajec, który jest główną rzeką przepływającą przez teren gminy, jest prawym dopływem Wisły i powstaje z połączenia Białego i Czarnego Dunajca w okolicy Nowego Targu w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej. Przepływa przez różne krainy geograficzne, w tym Pieniny, a następnie Beskid Sądecki, Kotlinę Sądecką, Pogórze Rożnowskie i Nizinę Nadwiślańską. Dunajec jest zasilany lewostronnie przez wiele mniejszych potoków spływających z Gorców, a prawostronnie przez potoki odwadniające zachodnie stoki Pasma Radziejowej, w tym potok Kozłeczki i Podkijowski.

Przy wodowskazie w Krościenku nad Dunajcem, który znajduje się 249 km wzdłuż biegu rzeki, obszar zlewni Dunajca wynosi 1 580 km², a spadek podłużny rzeki wynosi 3,2%. W opisie przepływów w omawianym przekroju, wg Roszkowskiego (1993), można wyróżnić następujące charakterystyczne wielkości przepływów: przepływ średni roczny (SSQ)

wynoszący 31,30 m³/s, przepływ średni niski (SNQ) wynoszący 6,42 m³/s, przepływ najniższy obserwowany (NNQ) wynoszący 3,00 m³/s i przepływ nienaruszalny (Q_{nh}) wynoszący 4,50 m³/s.

Dunajec jest rzeką o dużych zasobach wodnych, ale charakteryzuje się dużą zmiennością przepływów. Po wybudowaniu zbiorników Czorsztyn-Niedzica i Sromowce Wyżne, reżim hydrologiczny rzeki znacząco uległ zmianie. Stany wody i przepływy Dunajca na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem są teraz silnie uzależnione od zarządzania tymi zbiornikami, które pełnią różne funkcje, takie jak zwiększanie przepływów minimalnych, dostarczanie wody do aglomeracji krakowskiej, ograniczanie fal powodziowych i wykorzystywanie energii wodnej. Choć te zbiorniki znajdują się poza obszarem gminy, mogą wpływać na rozwój turystyki na jej terenie, szczególnie w przypadku spływów Dunajcem.

Zbiornik główny Czorsztyn-Niedzica położony jest w przeważającej części na obszarze gmin Czorsztyn i Łapsze Niżne, we wschodniej części Kotliny Nowotarskiej. Powierzchnia zalewu zbiornika przy normalnym poziomie piętrzenia wynosi 1 046,4 ha, zaś przy maksymalnym 1 214,1 ha. Całkowita pojemność zbiornika całkowita wynosi 238,55 mln m³, natomiast użytkowa 176,5 mln m³. Pojemność powodziowa stała wynosi 62,06 mln m³. Zapora wyposażona jest w przelew odprowadzający nadmiar wód. Zbiornik oddano do eksploatacji 9 lipca 1997 roku (w okresie powodzi stulecia).

Co prawda omawiane wyżej zbiorniki leżą poza obszarem Gminy Krościenko nad Dunajcem, lecz mogą one stanowić czynnik ożywiający rozwój turystyki na jej terenie. Gwarancją zapewnienia właściwych warunków do odbywania spływu Dunajcem oraz zachowania przepływu nienaruszalnego dla ochrony życia biologicznego w Dunajcu jest wydane pozwolenie wodno-prawne.

Ze względu na: nadmierny pobór wód, wprowadzanie do wód ścieków komunalnych oraz nawozów naturalnych (gnojówki, gnojowicy) jakość wód powierzchniowych gminy jest poważnie zagrożona. Już dziś, ich kumulacja doprowadziła do przekroczenia dopuszczalnych norm w wodach wielu potoków i rzek (w tym w Dunajcu).

6.1.4.5 Wody podziemne

Na wielkość zasobów wodnych mają wpływ między innymi:

- czynniki hydrometeorologiczne i geologiczne: wielkość opadów atmosferycznych, zdolności retencyjne zlewni, warunki infiltracji, środowisko sedymentacyjne, które uwarunkowało powstanie horyzontów wodonośnych wód podziemnych;
- czynniki antropogeniczne: melioracja terenów, regulacja cieków wodnych, zmiany struktury wykorzystywania gruntów, w tym głównie wyrąb lasów i zadrzewień, urbanizacja i związany z nią przyrost powierzchni trudno przepuszczalnych, wielkość poboru wody, ilość wprowadzanych do wód i do ziemi zanieczyszczeń, przerzuty wody.

Obszar Gminy cechują średnio korzystne warunki infiltracji, stąd też większość zbiorników wód podziemnych cechuje się średnią odnawialnością zasobów, przy średniej retencyjności zlewni. Średni współczynnik retencji strefy aktywnej wymiany dla całego obszaru szacuje się na 3–4%. Tempo odnawialności wód określa się na 5–10 lat.

Wody podziemne zwykłe

Na obszarze Gminy Krościenko wody podziemne pierwszego poziomu wodonośnego związane są z:

- utworami podczwartorzędowymi, takimi jak utwory fliszowe płaszczowiny magurskiej oraz utwory Pienińskiego Pasa Skałkowego.
- utworami czwartorzędowymi akumulacji rzecznej.

W wymienionych wyżej utworach istnieje łączność hydrauliczna pomiędzy poziomami wodonośnymi.

W utworach podczwartorzędowych (pochodzących z trzeciorzędu i jury) występują wody szczelinowe w piaskowcach i łupkach fliszowych. Wodonośność tych utworów jest niska i bardzo zróżnicowana przestrzennie. Miąższość strefy aeracji wynosi przeważnie od 3 m w pobliżu dolin rzecznych do (lub powyżej) 20 m w partiach szczytowych wzniesień. Wody te spływają w dół zgodnie z morfologią terenu, zasadniczo w kierunku dolin Dunajca, Grajczarka i Krośniczanki. Licznym źródłem wód podczwartorzędowych sprzyja duże urozmaicenie rzeźby terenu. Źródła te występują na wysokości od 400 do 1 200 m n.p.m., najczęściej w przedziale od 600-700 m n.p.m. Wydajność źródeł wynosi zazwyczaj poniżej 6 litrów/minutę.

Czwartorzędowy poziom wodonośny związany z utworami akumulacji rzecznej tworzy holocenijskie i plejstocenijskie tarasy. Zasilany jest opadami atmosferycznymi, w mniejszym stopniu wodami spływającymi ze zboczy i z wyżej morfologicznie zalegających utworów podczwartorzędowych. Zwierciadło wody podziemnej w dolinach Dunajca i Krośnicy jest swobodne lub naporowe, a woda stabilizuje się na poziomie od 0,9 do 5,1 m ppt - w dolinie Dunajca oraz na poziomie od 2,6 do 3,7 m ppt (dolina Krośnicy). Utwory akumulacji rzecznej tworzą na obszarze Gminy zbiorniki wód podziemnych, lecz wody poziomu podczwartorzędowego mają mniejsze znaczenie użytkowe ze względu na zmienną wydajność poziomu wodonośnego, niską jakość wód w obrębie doliny Dunajca wywołaną nadmierną ilością żelaza i manganu, a także związków azotu. Z kolei wody czwartorzędowe mogą występować lokalnie również w utworach pokryw zboczowych zwietrzelinowych. Charakteryzują się one zmienną miąższością i przepuszczalnością. W tych miejscach występują liczne wysięki wody, podmokłości lub mokradła.

Gmina położona jest w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych:

- GZWP nr 439 - zbiornik warstw Magura (Gorce);
- GZWP nr 438 - zbiornik warstw Magura (Nowy Sącz).

Są one zlokalizowane w górzystej i zalesionej północno-zachodniej i północno-wschodniej części Gminy, zostały wydzielone w utworach ponadczwartorzędowych.

Wody zwykłe w Gminie Krościenko są głównie typu węglanowo-wapniowo-magnezowego ($\text{HCO}_3\text{-Ca-Mg}$). Niska mineralizacja wód wskazuje na bliskie położenie stref zasilania i krótką drogę krążenia. Skutkuje to dużą ich podatnością na zanieczyszczenie z powierzchni terenu.

Jakość tych wód - zalegających w utworach podczwartorzędowych - jest dobra. Są one wykorzystywane do zaopatrzenia ludności lokalnej w wodę pitną i na potrzeby gospodarcze. Jak już wspomniano, większość gospodarstw jest zaopatrywana w wodę przez lokalne wodociągi, czerpiące wodę ze źródeł lub ze studni kopanych. Wodociągi działają na zasadzie grawitacyjnej poprzez ich lokalizowanie powyżej budynków.

Jedno ze źródeł, zlokalizowane na północnych zboczach Pienin, jest eksploatowane komercyjnie. Woda z tego źródła, nosząca nazwę handlową „Kinga” jest nisko zmineralizowana, zawiera znaczne ilości wapnia i magnezu, a niskie stężenie sodu i dwutlenku węgla. Ze względu na jej skład jest rekomendowana przez lekarzy Instytutu kardiologii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wody geotermalne

Gmina Krościenko leży na obszarze występowania wód geotermalnych; jak stwierdzili specjaliści z Oddziału Podkarpackiego PAN, zasoby tych wód są znaczne. Niestety, na razie nie były wykonywane badania zasobności, głębokości zalegania wód, ich temperatury oraz możliwości ich wykorzystania. Wody te można by wykorzystać do ogrzewania budynków, stanowią one bowiem czyste, ekologiczne i odnawialne źródło energii, jak również do prowadzenia kąpeli termalnych. Stanowi to szansę dla Gminy, gdyż spowodowałoby wzrost jej atrakcyjności turystycznej.

Wody mineralne i lecznicze

Wody mineralne w Karpatach występują we wszystkich jednostkach tektonicznych, przy czym największe ich nagromadzenie występuje w obrębie płaszczowiny magurskiej.

Wody te to najczęściej szczyawy wodorowęglanowe, sodowe, jodkowe, bromkowe bogate w sole mineralne i liczne mikroelementy, które w swoim składzie fizyko-chemicznym zawierają powyżej 1 g wolnego dwutlenku węgla (CO₂) w 1 dm³ wody.

Są to wody infiltracyjne, które wsiąkając w podłoże napotykają wyziewy dwutlenku węgla (w Polsce związane z wulkanizmem Karpat w trzeciorzędzie). Wody te po nasyceniu się CO₂, stają się bardziej aktywne chemicznie i rozpuszczają skały, w których płyną, co prowadzi do ich zmineralizowania się.

W rejonie Krościenka nad Dunajcem wyróżniony został jeden obszar występowania wód leczniczych, związany z utworami wulkanicznymi. Wody ze złoże w Krościenku nad Dunajcem zostały zaliczone do wód leczniczych na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16.08.1994 roku. Wg cytowanego rozporządzenia są one przeznaczone do „ogólnodostępnej kuracji pitnej w punktach czerpalnych”.

Na terenie Krościenka nad Dunajcem znajdują się cztery ujęcia wody leczniczej o zasobach eksploatacyjnych zatwierdzonych w kategorii „B”: „Stefan”, „Michalina”, „Maria” i „Dziki”. Oprócz tych ujęć w niewielkiej odległości są zlokalizowane dwa źródła z wodą mineralną o własnościach leczniczych: „Z-1” i „Z-2”.

6.1.4.6 Charakterystyka wód powierzchniowych i wód podziemnych

Charakterystyka wód powierzchniowych i wód podziemnych oparta jest o zapisy wynikające z zaktualizowanego „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”.

Tabela 10. Charakterystyka JCWP leżących na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa JCWP	Stan ogólny JCWP	Przypisane cele środowiskowe
RW200004 214197699	Ochotnica	brak danych	<ul style="list-style-type: none"> • Stan/potencjał ekologiczny: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Ochotnica od ujścia do ujścia Lubańskiego Potoku (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; • Stan chemiczny: dobry stan chemiczny.
RW200004 21419699	Grajcarek	zły stan wód	<ul style="list-style-type: none"> • Stan/potencjał ekologiczny: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Grajcarek od ujścia do ujścia Czarnej Wody (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; • Stan chemiczny: stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [heksabromocyklododekan (HBCDD)(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry.
RW200004 214199389	Obidzki Potok	brak danych	<ul style="list-style-type: none"> • Stan/potencjał ekologiczny: dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; • Stan chemiczny: dobry stan chemiczny.
RW200008 21419937	Dunajec od zb. Czorsztyń do Obidzkiego Potoku	zły stan wód	<ul style="list-style-type: none"> • Stan/potencjał ekologiczny: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Dunajec od ujścia Obidzkiego Potoku do zapory zb. Sromowce (dla łososia); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych; zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Dunajec od ujścia Obidzkiego Potoku do zapory zb. Sromowce (dla troci wędrownej); • Stan chemiczny: dobry stan chemiczny.
RW200006 21419729	Krośnica	brak danych	<ul style="list-style-type: none"> • Stan/potencjał ekologiczny: dobry potencjał ekologiczny • Stan chemiczny: dobry stan chemiczny.
RW200023 21415999	Zb. Czorsztyń	zły stan wód	<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał ekologiczny: dobry stan ekologiczny; • Stan chemiczny: dobry stan chemiczny.

Źródło: karty.apgw.gov.pl

„Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” zakłada, że na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem będą podejmowane następujące działania zmierzające do poprawy stany JCWP:

- rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń (Gorczański PN);
- kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność (WIOŚ w Krakowie);

- rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta (Gorczański PN, RDOŚ Kraków);
- realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych (Właściciele/ dzierżawcy gruntów);
- realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (gmina Krościenko nad Dunajcem);
- działania renaturyzacyjne (KZGW; RZGW Kraków; ZZ w Nowym Sączu).

Jednocześnie należy podkreślić, iż "Strategia" przewiduje szereg działań związanych z rozbudową sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków realizowane przez Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o i Gminę Krościenko nad Dunajcem.

Tabela 11. Charakterystyka JCWPd (wody podziemne) leżących na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem

Kod JCWPd (wody podziemne)	Numer JCWPd	Stan ogólny JCWPd	Przypisane cele środowiskowe
GW2000166	166	Dobry	<ul style="list-style-type: none"> • Stan chemiczny: dobry stan chemiczny; • Stan ilościowy: dobry stan ilościowy.
GW2000165	165	Dobry	<ul style="list-style-type: none"> • Stan chemiczny: dobry stan chemiczny; • Stan ilościowy: dobry stan ilościowy.

Źródło: karty.apgw.gov.pl

Stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych znajdujących się w granicach gminy Krościenko nad Dunajcem jest zróżnicowany – w przypadku mniejszych JCWP najczęściej stwierdza się brak danych, natomiast w przypadku części wód (Dunajec, Grajcarek) oznaczony został jako zły.

6.1.4.7 Zagrożenie powodziowe

Górski charakter rzek i potoków przepływających przez obszar gminy oraz coraz częściej występujące zjawiska nawalne stanowią istotne zagrożenie powodziowe, szczególnie zważywszy podgórski charakter gminy. Wybudowanie zapór w Czorszynie i Sromowcach znacząco poprawiło sytuację powodziową gminy w kontekście zagrożenia wysokimi stanami Dunajca, co nie oznacza, że zlikwidowało problem, szczególnie powodowany przez powierzchniowy spływ pienińskich potoków położonych poniżej zapory, z największym z nich jakim jest potok Grajcarek. Duże niebezpieczeństwo stanowią także nagłe, okresowe wezbrania potoku Krośnica prowadzącego wody zarówno z Pienin, jak i Pasma Lubania.

Wszystkie potoki odznaczają się góskim reżimem hydrologicznym. Wodostany i przepływy w potokach są zmienne, uzależnione od opadów atmosferycznych i roztopów. Minimalne stany wód występują w półroczu jesienno-zimowym, a maksymalne w miesiącach letnich i najczęściej związane są z opadami burzowymi. Podnoszenie i opadanie poziomu wody w ciekach następuje bardzo szybko i gwałtownie, wywołując wielkie zniszczenia w korytach i terenach przylegających. Potoki wynoszą z gór ogromne ilości materiału skalnego i zawiesiny, osadzając go w zbiornikach zaporowych, co wpływa na ich zamulanie. Z tych względów większość potoków w dolnych biegach została uregulowana lub jest w trakcie prac

regulacyjnych, posiada kamienną obudowę i zapory przeciwrumowiskowe. Koryta zostały też częściowo sprogowane.

Szczegółowe mapy zagrożeń powodziowych, w tym z prawdopodobieństwem przewyższenia Q1% i Q10%, prezentują poniższe mapy pochodzących z zasobów hydroportalu, w ramach Informatycznego Systemu Osłony Kraju.

Na podstawie powyższych map stwierdzono, że na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%) oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%) od Dunajca oraz potoku Krośnica. Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego, na terenie gminy występują obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%.

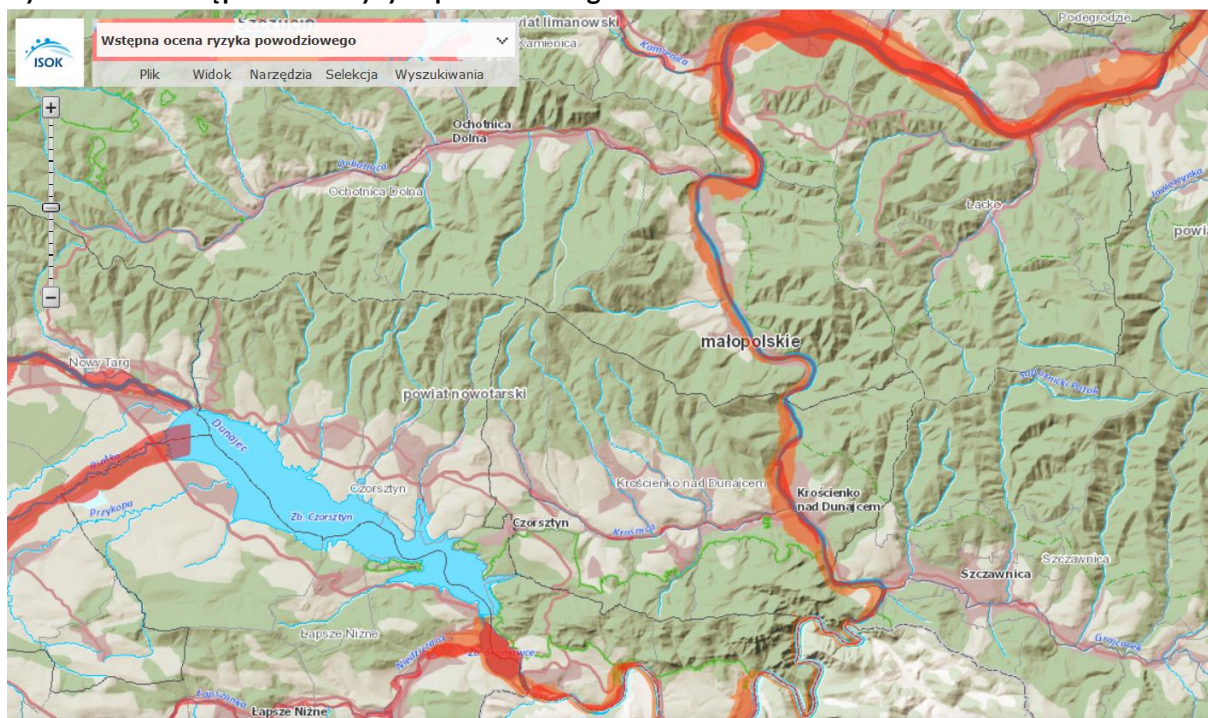
Należy pamiętać, że w myśl zapisu art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne, planowane zagospodarowanie terenów położonych w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią nie może m.in. stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym, czy też utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

W związku ze specyfiką terenu, przyszłe postępowania administracyjne, dotyczące wydawania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy, prowadzone będą z uwzględnieniem stosownych przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Również postępowania, dotyczące wydawania decyzji o pozwoleniach na budowę, prowadzone będą z uwzględnieniem ustawy Prawo budowlane oraz przepisów wykonawczych do niej.

Zgodnie z zapisami „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury, z dnia 18 października 2022 r. Dziennik Ustaw, poz. 2739) w granicach gminy Krościenko nad Dunajcem nie planuje się bezpośrednio żadnych zadań zmierzający do ograniczenia ryzyka wystąpienia powodzi i jej skutków. Jednocześnie zaplanowano działanie numer W_GZW_1942, „Zmiana reguł sterowania na zbiorniku Czorsztyn” którego głównym celem jest Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego, poprzez Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi (typ działania: Usprawnienie reguł sterowania obiektami i urządzeniami technicznej ochrony przed powodzią dla redukcji fali powodziowej).

Ponadto funkcjonująca na terenie gminy aglomeracja Krościenko nad Dunajcem powinna być sukcesywnie powiększana, a włączane w nią obszary (część m. Grywałd leżąca poza obszarem, a także miejscowości Niwki, Tylka, Łąkcica, Dziadowe Kąty) wyposażane w systemy kanalizacji zbiorczej i podpinane do oczyszczalni ścieków.

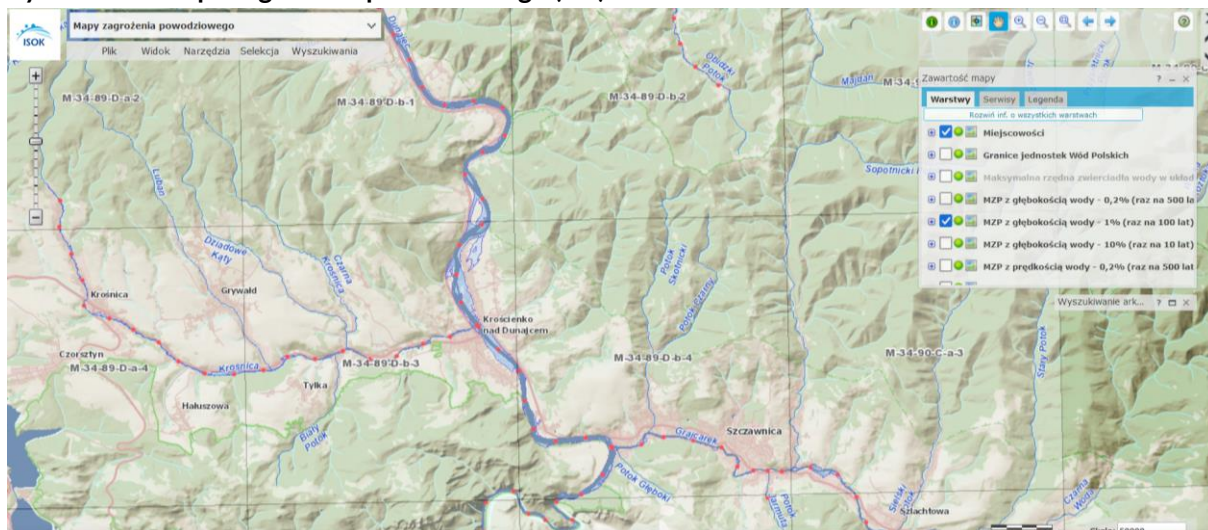
Rysunek 15. Wstępna ocena ryzyka powodziowego

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpWORP

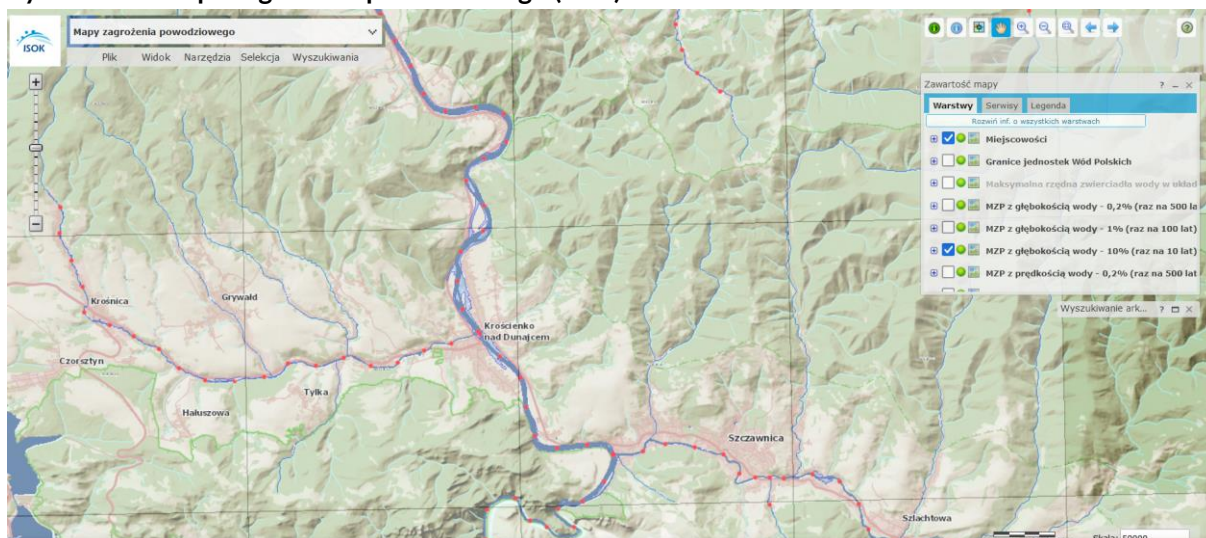
Z kolei poniższa mapa przedstawia obszary o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, dla których ryzyko wynosi 1% (raz na 100 lat).

Rysunek 16. Mapa zagrożenia powodziowego (1%)

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpWORP

Rysunek 17. Mapa zagrożenia powodziowego (10%)

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpWORP

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które wynikają z map zagrożenia powodziowego opracowanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej obejmują teren w dolinie Dunajca.

Zasięg zalewów dla przepływów o prawdopodobieństwie przewyższenia 1% zagraża istniejącej zabudowie i wskazane jest, by w obrębie wyznaczonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wykluczało się ewentualną zabudowę.

W związku ze specyfiką terenu, przyszłe postępowania administracyjne, dotyczące wydawania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy, powinny być prowadzone z uwzględnieniem stosownych przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisów dotyczących zagrożenia powodziowego. Również postępowania, dotyczące wydawania decyzji o pozwoleniach na budowę prowadzone będą, z uwzględnieniem ustawy Prawo budowlane oraz przepisów wykonawczych do niej.

6.1.4.8 Złóża kopalin

Baza zasobowa kopalin na obszarze gminy jest mało zróżnicowana i uboga. Występują tu jedynie kopaliny pospolite: surowce ilaste dla ceramiki budowlanej oraz kruszywa naturalne. Obecnie na omawianym terenie znajduje się tylko jedno udokumentowane złóże - „Krościenko” o powierzchni 2,27 ha. Kopalinę stanowią surowce ilaste. Złóże zaliczane jest do mało konfliktowych.

Perspektywy surowcowe dla kopalin użytecznych na obszarze gminy są ograniczone. Istotniejsze znaczenie ze względu na swoje szerokie rozprzestrzenienie, mogłyby mieć tylko piaskowce jako źródło kamieni budowlanych i drogowych. Występujące tu i wcześniej eksploatowane złóża wapieni i andezytów, ze względu na wybitne walory krajobrazowe i rekreacyjne terenu na jakim występują, utraciły walory gospodarcze.

6.1.4.9 Gleby

Gleby gminy Krościenko nad Dunajcem to mało urodzajne gleby górskie, z dużą zawartością części szkieletowych. Najbardziej rozpowszechnione są gleby brunatne i bielcowe, które występują powszechnie na podłożu skał fliszowych. W dolinach rzek

występują mady górskie, a na wapiennym podłożu Pienin - rędziny. Przeważają gleby V i VI klas bonitacyjnych. Na niżej położonych stokach występują w większej ilości gleby klasy IV, zaś w dolinach Dunajca i Krośnicy spotykane są lokalnie gleby klasy III. Z punktu widzenia ich przydatności rolniczej gleby te należą do kompleksów: zbożowego górskiego, pszennego dobrego śródgórskiego i podgórskiego, zbożowo-pastewnego górskiego i owsiano-pastewnego górskiego. Występują też liczne użytki zielone średnie, słabe i bardzo słabe.

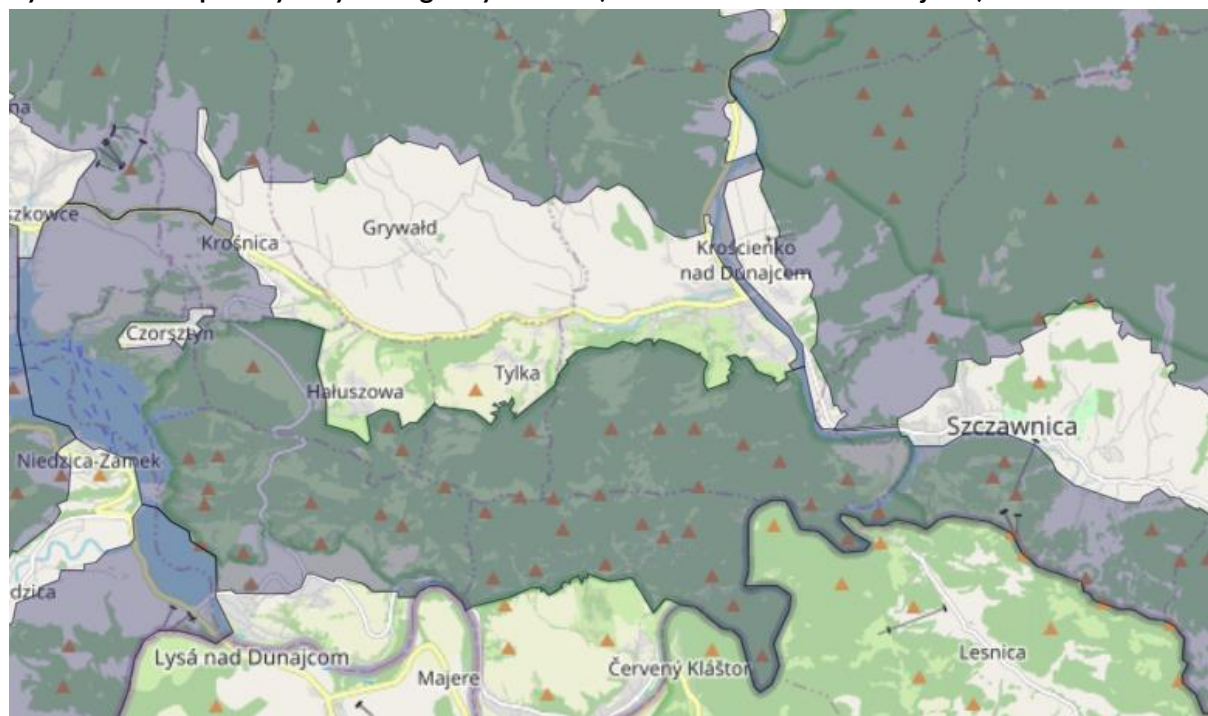
6.1.4.10 **Korytarze ekologiczne i formy ochrony przyrody**

Obszar gminy odgrywa znaczącą rolę w funkcjonowaniu ponadlokalnych systemów przyrodniczych całych Karpat. Jest on szczególnie istotny dla utrzymania przestrzennej ciągłości obszarów aktywnych biologicznie położonych na południu (Beskidy, Orawa, Podhale) i północy Beskidy, zapewniając migrację gatunków i stałe zasilanie zubożałych środowisk biotycznych w układzie południkowym (Korytarz Południowy) oraz w utrzymaniu przestrzennej ciągłości tzw. „transgranicznego obszaru karpackiego” zapewniając migrację gatunków w kierunku równoleżnikowym (Korytarz Karpacki), stanowiąc ogniwo pośrednie pomiędzy Beskidem Sądeckim, Gorcami, a Beskidem Żywieckim.

Na obszarze Krościenko nad Dunajcem występują wszystkie elementy tych głównych korytarzy ekologicznych:

- drogi (korytarze) migracyjne – trasy przemieszczania się zwierząt z różnych obszarów żerowania (przede wszystkim zalesione szczyty i zbocza górskie, rzeka Dunajec i jej dopływy);
- obszary węzłowe – obszary, gdzie występują odpowiednie warunki siedliskowe, umożliwiającym im spokojne żerowanie i odpoczynek do których należą przede wszystkim Pieniński Park Narodowy (Pieniński Obszar Węzłowy).

Rysunek 18. Mapa korytarzy ekologicznych 2012 (obszar Krościenko n. Dunajcem)

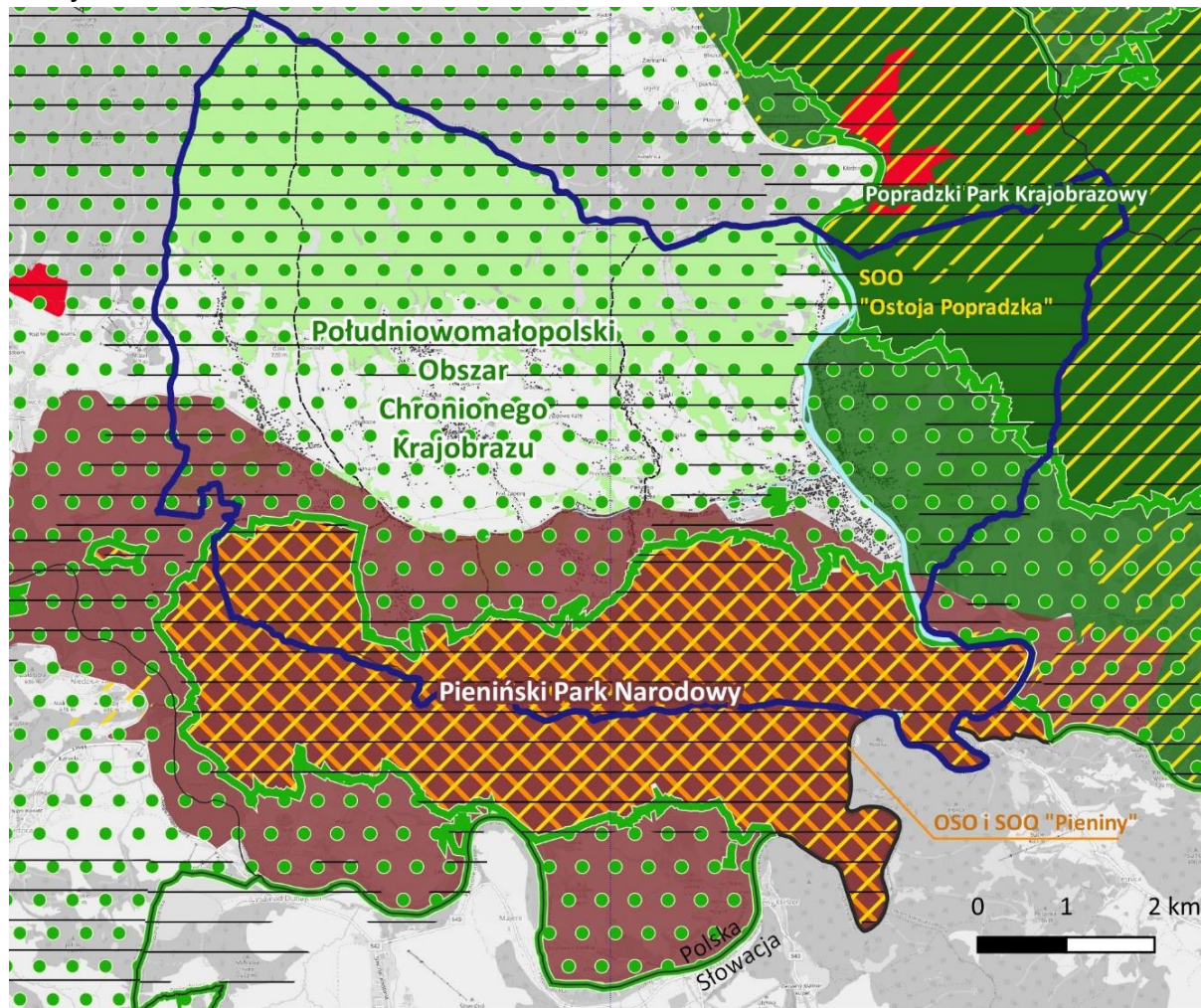

Źródło: Pracownia na rzecz Wszystkich Istot

System obszarów i obiektów prawnie chronionych Gminy stanowią:

- Pieniński Park Narodowy: powierzchnia na obszarze gminy 1 162,1 ha;
- Popradzki Park Krajobrazowy o powierzchni – 517,3 ha;
- Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu: 4 032,6 ha;
- Specjalne Obszary Ochrony (Natura 2000):
 - Środkowy Dunajec z doptywami, Kod PLH120088. Specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni – 26,0 ha;
 - Pieniny, Kod PLH120013. Specjalny obszar ochrony siedliskowej; Kod PLB120008. Specjalny obszar ochrony ptasiej o powierzchni o powierzchniach – 1 159,0 ha,
 - Ostoja Popradzka (dawniej Beskid Sądecki), Kod PLH120019. Specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni – 159,0 ha,
- 5 pomników przyrody – dwie aleje, dwie grupy drzew oraz pojedyncze drzewa.

Rysunek 19. Położenie przyrodniczych obszarów i obiektów chronionych w gminie Krościenko nad Dunajcem

	granica gminy Krościenko nad Dunajcem		Park Krajobrazowy
	tereny zabudowane		Park Krajobrazowy - otulina
	korytarz ekologiczny		Park Narodowy
	Obszar Chronionego Krajobrazu		Park Narodowy - otulina
	Obszar Specjalnej Ochrony - Natura 2000 (siedliska)		Rezerwat
	Specjalny Obszar Ochrony - Natura 2000 (ptasia)		

Źródło: Opracowanie własne

6.1.4.11 Obszary leśne

Naturalnym bogactwem gminy Krościenko nad Dunajcem są lasy, których powierzchnia wynosi 2 861 ha (w tym 1 271 ha lasów publicznych), co stanowi 49,1% powierzchni gminy. Lasy te pełnią wielorakie funkcje: ochronną (dodatknie oddziaływanie na środowisko przyrodnicze), produkcyjną (zasoby drewna, owoców leśnych, ziół) oraz społeczną (teren dla rekreacji i turystyki). Korzystnie oddziałują na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia

człowieka oraz na równowagę przyrodniczą. Z przyrodniczego punktu widzenia szczególnie cenne są ponad 100-letnie drzewostany występujące w 3 dość zwartych kompleksach w paśmie Lubania i Dzwonkówki. Równie cenne są nasienne drzewostany jodły i modrzewia usytuowane na stokach Marszałka. Dominującymi leśnymi typami siedliskowymi są: las górski (zajmujący 73% ogółu powierzchni gminy), las mieszany górski (23%) oraz bór mieszany górski. Na północnych stokach Pienin dominuje buczyna karpacka z jodłą i bukiem.

Rysunek 20. Mapa Nadleśnictwa Krościenko

Źródło: <https://kros cienko.krakow.lasy.gov.pl/lasy-nadlesnictwa>

6.1.5 Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Komunikacja i transport. Najważniejszym połączeniem drogowym przebiegającym przez obszar gminy jest droga wojewódzka DW 969, klasy G, biegnąca z Nowego Targu przez Krościenko do Starego Sącza (11 km na obszarze gminy). Leżące w jej przebiegu Krościenko nad Dunajcem, jest ważnym węzłem komunikacyjnym: drogi wojewódzkiej łączącej Nowy Targ (34 km) i Nowy Sącz (44 km) oraz drogi powiatowej (1636K) do Szczawnicy (5 km). Druga droga powiatowa (1638K) na terenie gminy łączy Krośnicę i Sromowce Niżne. Ponadto na obszarze gminy istnieje sieć dróg gminnych, utrzymywanych w systemie ulicznym. Ogólna długość tych dróg na obszarze gminy wynosi 52 km, przy czym na 33 km występuje nawierzchnia ulepszona. Stan techniczny dróg gminnych utwardzonych należy ocenić jako zadowalający.

Przez Gminę nie przebiega żadna trasa kolejowa.

Najbliższe porty lotnicze to: słowacki Poprad (ok. 70 km i czas dotarcia nieco ponad godzinę samochodem), Kraków-Balice (ok. 115 km i ok. 1,45 min godz. samochodem) oraz

Rzeszów–Jasionka (ok. 195 km i 2,40 godz. samochodem). W Nowym Targu funkcjonuje lotnisko o charakterze lokalnym (sportowym).

Spośród planowanych na najbliższe lata (władze wojewódzkie) inwestycji kluczowe znaczenie będzie miała inwestycja regionalna - budowa Obwodnicy Krościenka oraz budowa nowego mostu na Dunajcu, na kierunku Szczawnica.

Komunikacja autobusowa. Obsługa komunikacyjna w zakresie przewozów pasażerskich na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem organizowana jest przez podmioty prywatne, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu oraz Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Sieć powiązań o charakterze lokalnym, obsługuje ruch pasażerski na obszarze gminy oraz dociera do ważniejszych miejscowości gmin ościennych, w szczególności: Szczawnicy, Maniów, Jaworek, Szlachtowej, Sromowców Wyżnych i Niżnych, Ochotnicy Górnej i Czorsztyna). Na poziomie powiatowym i wojewódzkim system komunikacji autobusowej komunikuje mieszkańców Gminy z najbliższymi miastami powiatowymi: Nowym Sączem i Nowym Targiem oraz stolicą województwa małopolskiego. Autobusy odjeżdżają z przystanków zlokalizowanych na krościeńskim rynku. Zakres realizowanych usług przewozowych nie nadąża za potrzebami mieszkańców.

Infrastruktura rowerowa i piesza. System dróg rowerowych na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem składa się z mającego charakter krajowy, biegnącego wzdłuż Dunajca do Wisły szlaku nazwanego „VeloDunajec” oraz gminnego systemu ścieżek i szlaków rowerowych. Jego zwornikiem jest Krościenko.

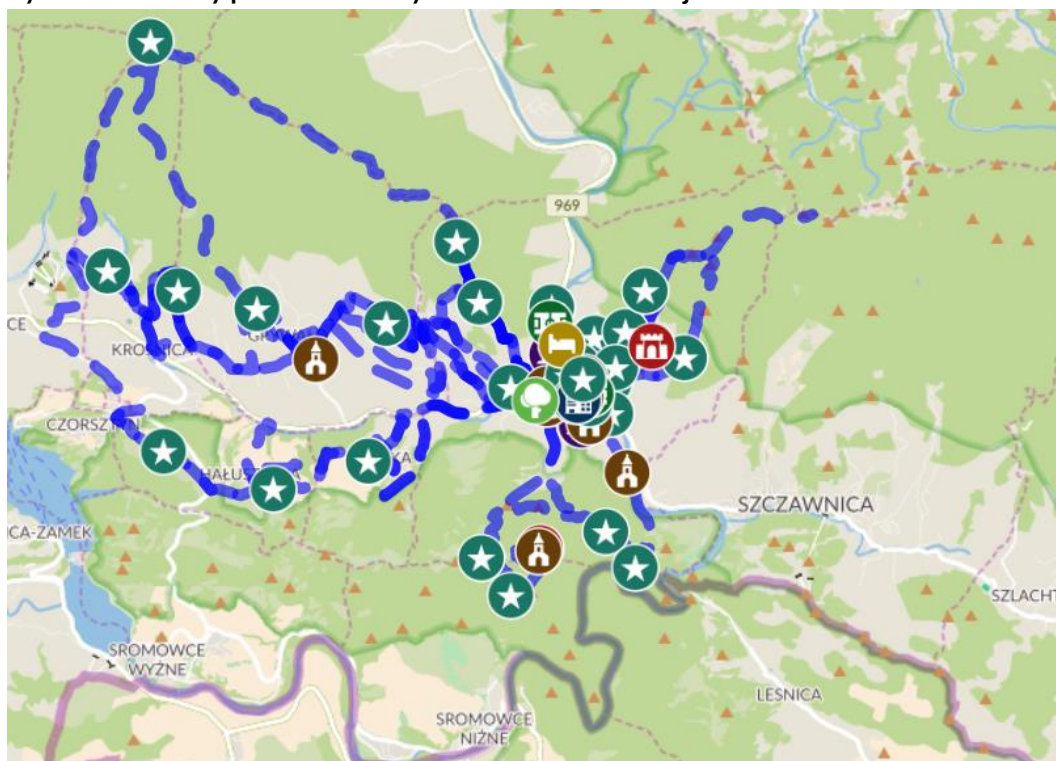
Trasy te, użytkowane przede wszystkim przez turystów, oferują wspaniałe widoki i niezwykle atrakcje. Ważniejsze obszary, które stanowią miejsce wycieczek rowerowych to:

- droga do Krasu;
- krościeńskie źródło;
- krościeńskie kapliczki wotywnie;
- Beskid Sądecki (okolice Tylmanowej);
- w kierunku Szczawnicy;
- w kierunku Grywałdu i Krośnicy i dalej w kierunku Czorsztyna i jeziora Czorsztyńskie lub w kierunku Gorców (okolice Lubonia).

Z pieszych szlaków turystycznych warto wymienić:

- szlak żółty – z przebiegiem: rynek w Krościenku nad Dunajcem – Pieniny;
- szlak zielony – z przebiegiem: rynek w Krościenku nad Dunajcem – Czertezik (772 m n.p.m.) w Pieninkach;
- szlak niebieski – na Sokolicę (742 m n.p.m.);
- szlak czerwony – z Krościenka nad Dunajcem – z jednej strony na Prehybę (1 176 m n.p.m.) w Beskidzie Sądeckim przez Górę Wisielec (835 m n.p.m.), z drugiej w Gorce – na Lubań przez Jaworzynę (1 050 m n.p.m.);
- zielony szlak - na Lubań.

Rysunek 21. Trasy piesze w okolicy Krościenka nad Dunajcem

Źródło: <https://www.traseo.pl/offline-map/sticker/id/375>

Gminny system dróg rowerowych i szlaków rowerowo-piesznych nadal jest rozbudowywany i wzbogacany o kolejne połączenia i atrakcje. Jego pełne domknięcie wymaga jednak budowy/rozbudowy kilku obiektów kompleksowej obsługi turystów.

Infrastruktura telekomunikacyjna. Obszar gminy Krościenko nad Dunajcem objęty jest zasięgiem wszystkich operatorów sieci telefonii komórkowej. Nie zapewnia to jednak pełnego dostępu do sieci komórkowych i internetowych. Na niektórych obszarach gminy, także na terenach zurbanizowanych, są miejsca, w których jakość sygnału części operatorów jest słaba lub wręcz nie ma dostępu do danej sieci. Pełny dostęp do cyfrowych sieci telefonicznych obejmujący: abonament telefoniczny, ISDN podstawowy i rozszerzony, szerokopasmowy dostęp do Internetu, sztywne łącze i telewizję będzie możliwy dopiero po zrealizowaniu kluczowego projektu Województwa Małopolskiego – Małopolską Sieć Szerokopasmową (MSS). Do 2025 roku zakłada on pokrycie obszarów zurbanizowanych zasięgiem sieci piątej generacji (5G), o parametrach porównywalnych z dzisiejszymi możliwościami sieci przewodowych. Potrzebny i oczekiwany jest bezpłatny dostęp w miejscach publicznych do sieci Wi-Fi.

6.1.6 Główne elementy infrastruktury technicznej i publicznej

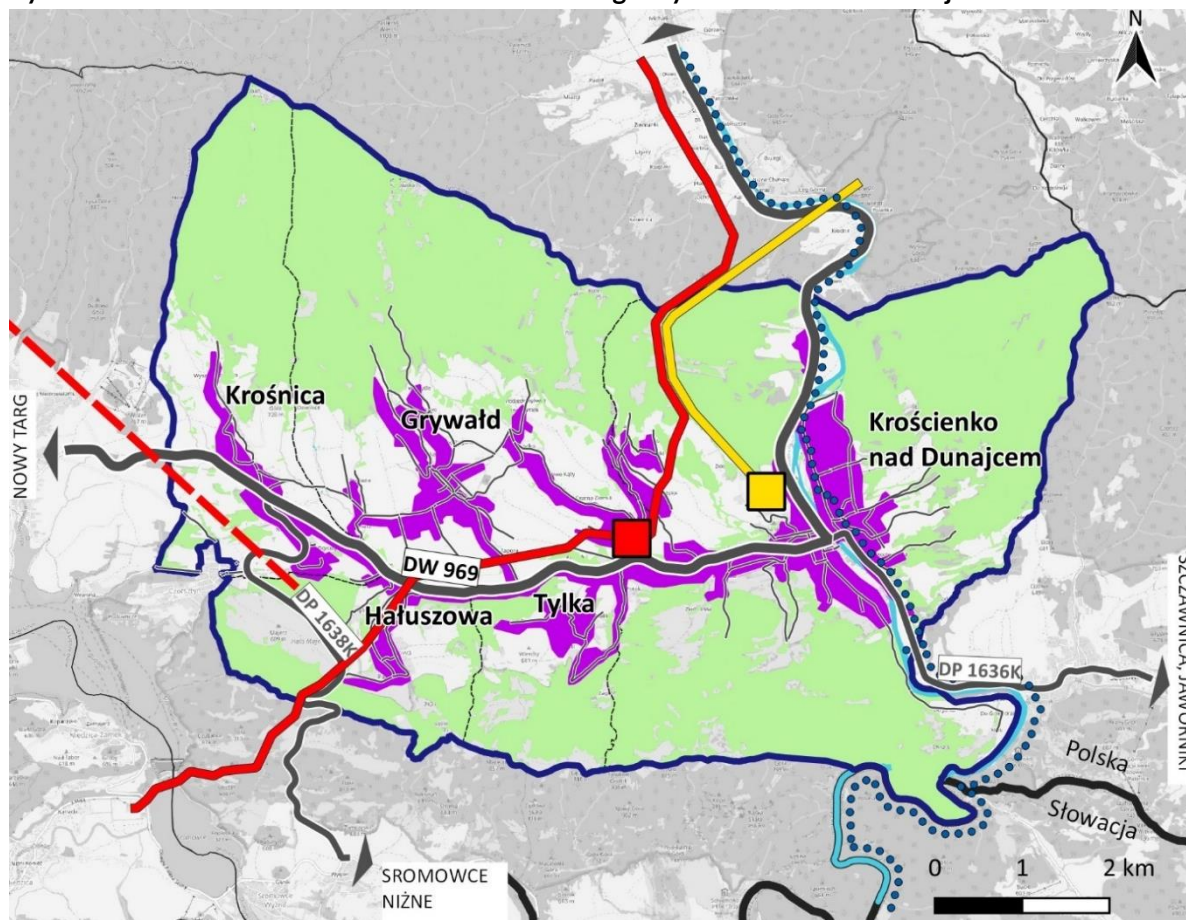
Rozwój infrastruktury technicznej stanowi jeden z kluczowych czynników sprzyjających lokalnemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Jakość i stan infrastruktury technicznej w gminie bezpośrednio przekłada się m.in. na jej rozwój gospodarczy, na jakość życia mieszkańców oraz stan środowiska naturalnego.

Energetyka. Na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem zaopatrzenie w energię elektryczną zapewnia krajowy system energetyczny. Obszar gminy zasilany jest liniami

elektroenergetyczną 110 kV z dwóch kierunków: od strony Nowego Sącza - z głównego punktu zasilającego GPZ Gorzków (110kV/15kV) oraz od strony Nowego Targu - z GPZ Szaflary (110kV/15kV). Energia dostarczana jest bezpośrednio do odbiorców siecią niskich napięć poprzez stacje transformatorowe 15/04 kw. Zapewnienie obecnym i przyszłym odbiorcom niezbędnych dostaw mocy i energii elektrycznej o obowiązujących standardach będzie wymagało zarówno rozbudowy sieci przesyłu o napięci 110kV (linia Krościenko - Bukowina Tatrzańska) oraz urządzeń i sieci dystrybucyjnej na obszarze gminy.

Gaz. Gaz, pochodzący z krajowego systemu przesyłu, na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem dystrybuowany jest przez firmę Polska Spółka Gazownictwa, która w ramach „Programu gazyfikacji gmin Szczawnica, Krościenko i Czorsztyn” wybudowała gazociąg wysokopięny o średnicy 200 mm poprowadzony ze Stopnic do Krościenka, wraz z budową stacji redukcyjno-pomiarowej 1° (zlokalizowanej w Krościenku) oraz sieci dystrybucyjnej o długości 12 487 m. W 2022 roku – tj. we wstępnym okresie dostępności sieci gazowej w Krościenku - do sieci przyłączonych było ogółem 97 budynków, w tym 57 budynków mieszkalnych. Z gazu korzystało 205 osób, które stanowiły 3,07% populacji gminy. Realizowana inwestycja (rozbudowa sieci w gminie) w pełni zapewni bezpieczeństwo w zakresie przyszłościowego zapotrzebowania w gaz ziemny.

Rysunek 22. Infrastruktura techniczna na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem

- granica gminy Krościenko nad Dunajcem
- granice miejscowości
- lasy
- wody (rzeka Dunajec)

- INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA**
- droga główna (wojewódzka)
 - droga zbiorcza (powiatowa)
 - droga lokalna
 - droga rowerowa "Velo Dunajec"

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

podstawowa sieć energetyczna

- istniejąca linia wysokiego napięcia 110kV
- projektowana linia wysokiego napięcia 110kV
- stacja elektroenergetyczna 110kV

podstawowa sieć gazowa

- gazociąg wysokoprężny 200mm: Stopnica-Krościenko
- stacja redukcyjno-pomiarowa gazu

infrastruktura sanitarna

- aglomeracja wodno-ściekowa

Źródło: Opracowanie własne

Woda i ścieki

Zaopatrzenie w wodę realizowane jest na obszarze Gminy przez 15 spółek wodnych (działających na podstawie ustawy z 20 lipca 2017 Prawo wodne) oraz Zakład Gospodarki Komunalnej w Krościenku nad Dunajcem, będący jednostką organizacyjną gminy. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi ok. 54 km. Wg danych Urzędu Gminy (stan na 31.12.2022 r.) do sieci wodociągowych podłączonych było 1 388 budynków. Urząd

Gminy nie posiada informacji dotyczącej wydajności ujęć wody posiadanych przez spółki wodne. Wydajność wodociągu gminnego w Krośnicy, wynikająca z pozwolenia wodnoprawnego, wynosiła 96 m³/dobę.

Na niektórych obszarach gminy mieszkańcy zaopatrują się w wodę do celów gospodarczych i bytowych z własnych zasobów. Źródłem wody są ujęcia wód powierzchniowych (ujęcia na potokach i strumieniach w obszarach źródliskowych) oraz wód podziemnych.

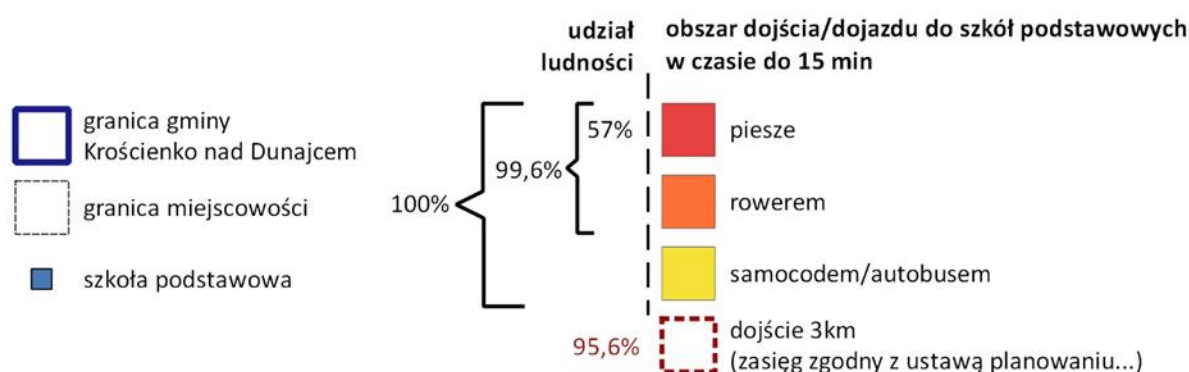
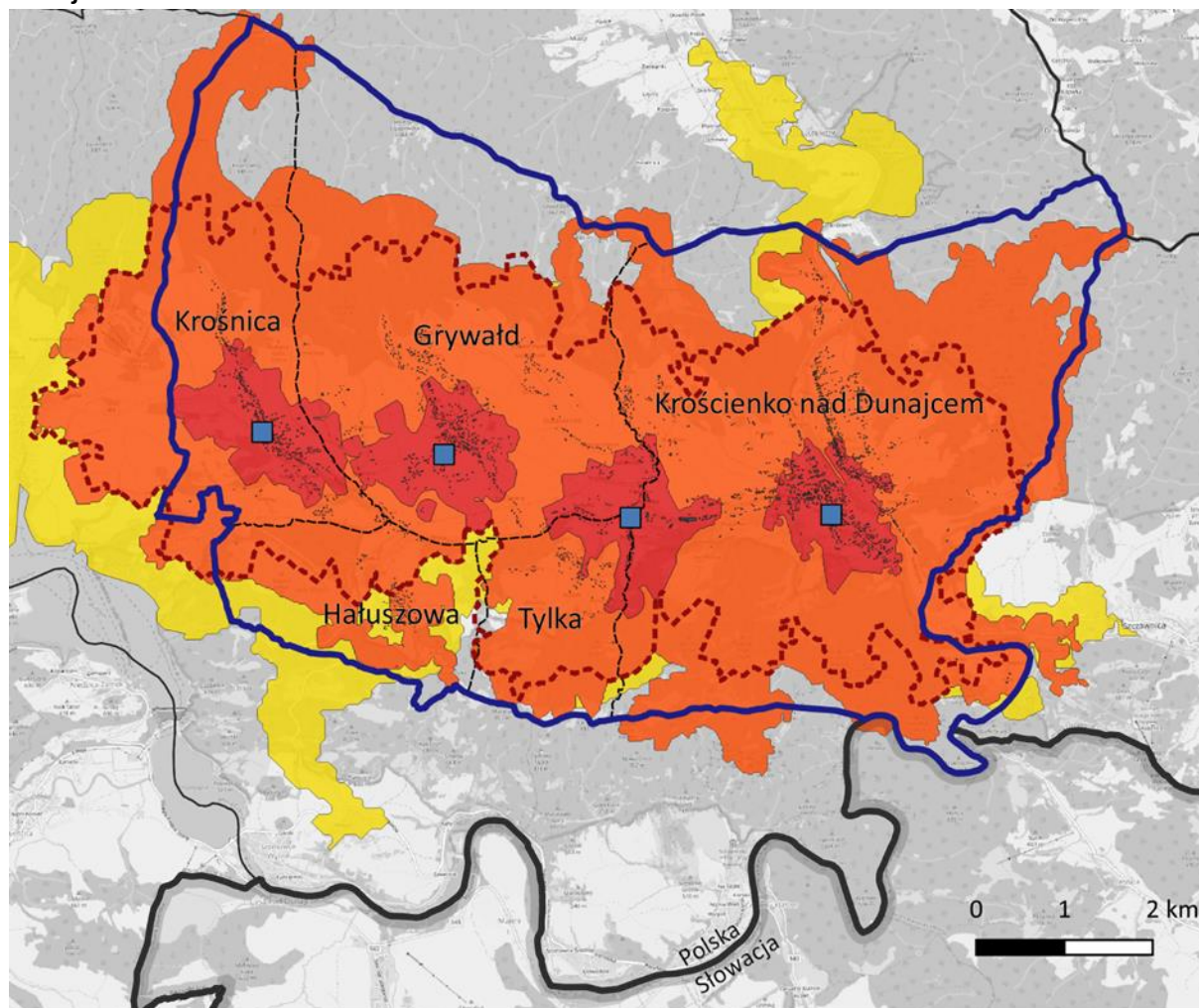
Na terenie gminy funkcjonuje jedna aglomeracja wodno-ściekowa obejmująca miejscowości: Grywałd, Hałuszowa, Kąty, Krościenko-Centrum, Krościenko-Zawodzie, Krośnica. Ścieki sanitarne odprowadzane są siecią kanalizacyjną grawitacyjną i tłoczną (poprzez przepompownie ścieków) do biologicznej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w Krościenku. Przepustowość oczyszczalni wynosi 1 320 m³/d. Łączna długość sieci kanalizacji (bez przyłączy) wynosi 56,9 km.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne w budynkach 98,53% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 97,01% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 94,03% mieszkań posiada łazienkę.

Oświata

Gmina Krościenko nad Dunajcem posiada niezwykle rozbudowany system edukacyjny. System przedszkolny zorganizowany został w oparciu o funkcjonujące na terenie gminy szkoły podstawowe i składa się z czterech szkół podstawowych i dwóch punktów przedszkolnych. Liczba miejsc w przedszkolach w pełni pokrywa zapotrzebowanie lokalnych społeczności. System edukacji podstawowej obsługiwany jest przez cztery, bardzo racjonalnie rozmieszczone w przestrzeni gminy, szkoły podstawowe i również w pełni zabezpiecza potrzeby gminy.

Rysunek 23. Obszar dościa/dojazdu do szkół podstawowych na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem w czasie 15 minut

Źródło: Opracowanie własne

Nadprogramowy, ze względu na wielkość gminy, jest system kształcenia ponad podstawowego. W jego skład wchodzi: Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego oraz Zespół Szkół Zawodowych i Placówek im. Prof. Władysława Szafera (technikum i branżowa szkoła I stopnia). System uzupełniają placówki kształcenia dla dorosłych (Technikum Uzupełniające dla absolwentów Zasadniczej Szkoły Zawodowej, Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych oraz Szkoła Policealna dla Dorosłych.

Ponadto na terenie Gminy funkcjonuje niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia.

Instytucje kultury

Główną instytucją kultury na terenie Gminy jest Centrum Kultury i Promocji w Krościenku nad Dunajcem. Centrum jest animatorem życia kulturalnego gminy, kieruje swą ofertą nie tylko do mieszkańców, ale również do turystów. Centrum dysponuje salą widowiskową wyposażoną w nagłośnienie i oświetlenie sceniczne, w którym znajduje się 100 standardowych miejsc dla widzów. W sezonie letnim, dla swej działalności korzysta również z amfiteatru.

Według danych z 2022 roku w gminie Krościenko nad Dunajcem działała jedna biblioteka publiczna (z siedzibą w Krościenku) wraz z jedną filią (w Grywałdzie). Dysponują one łącznie księgozbiorem liczącym 34 097 woluminów, z którego korzystało 1 297 czytelników. Działa tutaj też biblioteka naukowa w siedzibie Pienińskiego Parku Narodowego gromadząca liczne książki, czasopisma, archiwalia, separaty, filmy, nagrania dźwiękowe, mapy, dokumenty elektroniczne, dokumenty życia społecznego, zdjęcia, negatywy, przezrocza i pocztówki.

Mieszkańcy gminy Krościenko nad Dunajcem cieszą się umiarkowaną dostępnością do usług podstawowej opieki zdrowotnej oraz pomocy socjalnej. Na terenie samej Gminy znajduje się jeden Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Gmina nie dysponuje żłobkiem oraz placówką opiekuńczą dla ludzi w wieku podeszłym oraz z deficytami (np. typu dom opieki lub dom dziennego pobytu).

Bezpieczeństwo

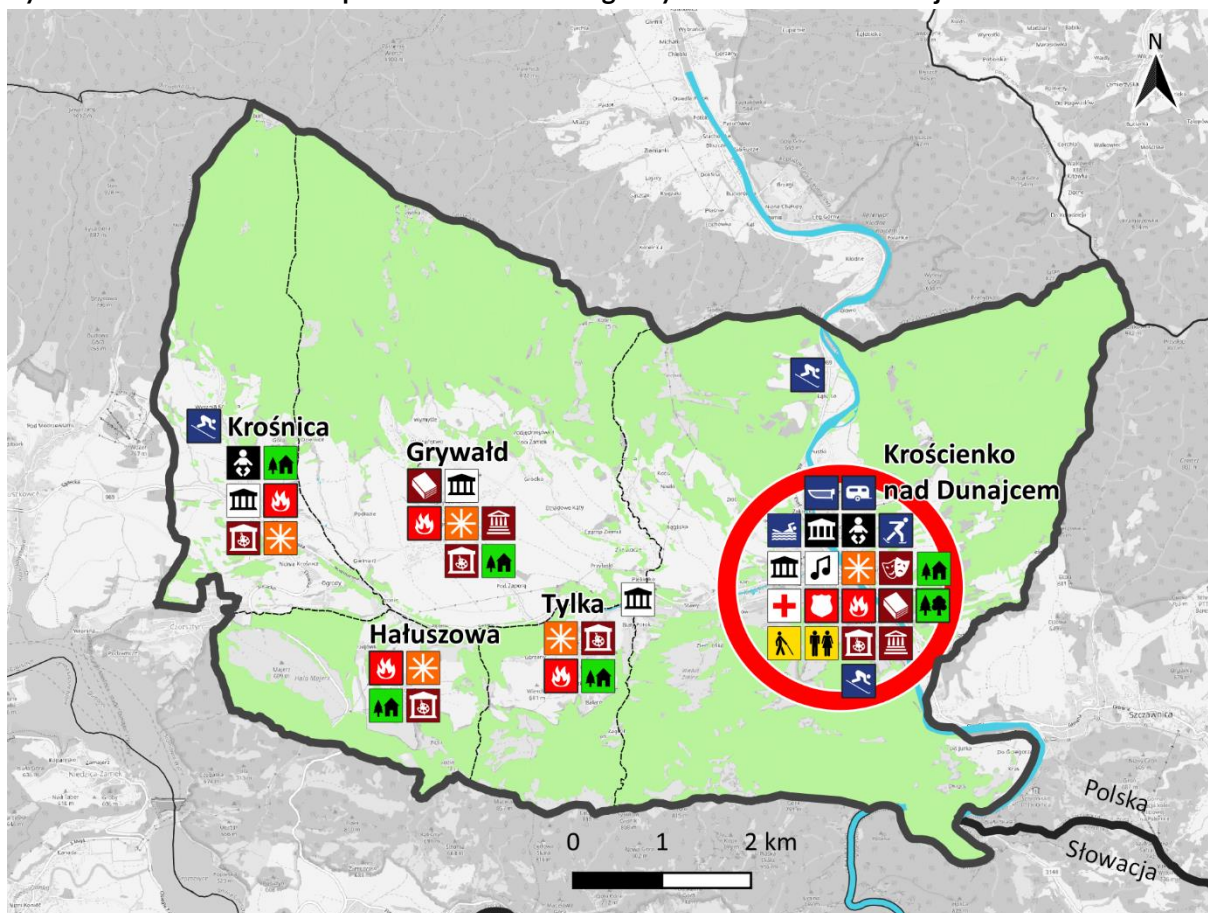
Bezpieczeństwa na terenie gminy zapewniają:

- policja - komisariat policji w Krościenku nad Dunajcem obejmuje swoim działaniem: gminę Krościenko nad Dunajcem, Czorsztyn i Ochotnica Dolna
- Podhalańska Grupa GOPR, Sekcja Operacyjna w Krościenku nad Dunajcem.
- 6 Ochotniczych Straży Pożarnych.

Dziedzictwo kulturowe

Na terenie gminy znajduje się kilka godnych odnotowania obiektów zabytkowych. Wojewódzki Rejestr i Ewidencja Zabytków (stan na grudzień 2023 roku) na terenie gminy odnotowała 13 obiektów: dwa kościoły (w Krościenku i Grywałdzie), zespół plebański, zamek, budynek poczty, gospodarstwo rolne i kilka domów mieszkalnych. Natomiast wykaz obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków liczył 220 pozycji.

Rysunek 24. Infrastruktura społeczna na obszarze gminy Krościenko nad Dunajcem

Źródło: Opracowanie własne

6.2 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej dla obszaru Gminy Krościenko nad Dunajcem

6.2.1 Polityka przestrzenna gminy Krościenka

Zalecenia i rekomendacje:

1. Odzyskanie statusu miasta przez Krościenko nad Dunajcem.
2. Rozbudowę gminnego zasobu nieruchomości jako podstawowego narzędzia prowadzenia polityki rozwoju.
3. Uporządkowanie sfery związanej z planowaniem przestrzennym w gminie poprzez szybkie sporządzenie i uchwalenie Planu Ogólnego.
4. Przygotowanie projektów odbudowy, rozbudowy lub rewitalizacji, w tym ofert inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych - mających na celu lepsze wykorzystanie terenów uzbrojonych oraz poprawę jakości życia mieszkańców.
5. Oszczędne gospodarowanie przestrzenią i racjonalne jej wykorzystanie poprzez:
 - a) ustanowienie jednoznacznej granicy pomiędzy terenami zurbanizowanymi (tereny zabudowy) i terenami otwartymi, nieprzewidywanymi do zabudowy;
 - b) wsparcie dla wzmacnianie zwartości zabudowy Krościenka i pozostałych miejscowości, przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy poprzez dostępne instrumenty polityki przestrzennej. Poprawa zagospodarowania przestrzennego poszczególnych miejscowości (wskazanie obszaru centrum, rewitalizacje ważnych dla lokalnej społeczności obiektów, wsparcie dla uzupełnienia zabudowy oraz rozwoju usług podstawowych);
 - c) recykling przestrzeni i obiektów, to jest wykorzystanie pod nową zabudowę terenów wcześniej zurbanizowanych, w szczególności terenów, budynków lub obiektów, które utraciły swoje walory użytkowe lub uległy degradacji, (brownfields) niewykorzystanych luk w istniejącej zabudowie, zajętych przez obiekty dysfunkcyjne;
 - d) realizację idei miejscowości zwartej, zapewniającej szybki dostęp do podstawowych usług publicznych i komercyjnych (długość dojścia pieszego do 1 km);
 - e) unikanie rozwoju zabudowy wzdłuż dróg powiatowych i wojewódzkich. Nowe jednostki powinny być kontynuacją istniejących struktur zabudowy (zabudowa krawędziowa); ograniczanie zabudowy letniskowej w formach rozproszonych, stanowiących zagrożenie dla środowiska oraz element ekspansji na tereny otwarte i zawłaszczania najbardziej atrakcyjnych elementów krajobrazu, który stanowi dobro wspólne i powinno podlegać ochronie;
 - f) zapewnienie właściwego poziomu usług odpowiednio do hierarchii miejscowości oraz rozwój lokalnego ośrodka usługowego w Grywałdzie (centrum bis);
 - g) wprowadzenie lokalnych przepisów dotyczącego umieszczania reklam. Zmiany w tym zakresie należy rozpocząć od trasy Nowy Sącz - Nowy Targ na obszarze gminy (znaczenie symboliczne);

- h) promowanie w projektowaniu nowej zabudowy tradycyjnej architektury regionu, a także unikanie zabudowy blokowej i pawilonowej;
 - i) ograniczenie wielkości nowo wznoszonych obiektów handlowych do max. 500 m² netto powierzchni handlowej, przy wdrożeniu zasady lokalizacji miejsc obsługi parkingowej obowiązkowo w obrysie obiektu.
6. Promowanie wśród przedsiębiorców i mieszkańców projektów architektonicznych nawiązujących do tradycyjnej architektury regionu oraz katalogu dobrych praktyk organizacji przestrzeni.
 7. Budowa atrakcyjnych przestrzeni publicznych. Rewitalizacja wartościowej substancji Krościenka (stworzenie parku kulturowego). Kształtowanie centrów miejscowości i wyposażenie ich w odpowiedni wachlarz usług, atrakcyjnych dla mieszkańców oraz turystów.
 8. Tworzenie przestrzeni dla relacji międzyludzkich. Kreowanie miejsc spotkań, które są potrzebne każdej społeczności, także tej zamieszkującej małe wsie gminne.
 9. Dbłość o małą architekturę, oświetlenie oraz wysokiej jakości tereny zielone w poszczególnych miejscowościach. Tereny zieleni wewnątrz miejscowości należy umiejętnie wiązać z obszarami zielonymi je otaczającymi.
 10. Należy zabiegać o właściwy poziom dostępności mieszkań komunalnych. Zbyt wysokie ceny i trudna dostępność będą negatywnie rzutować na podaż niskokwalifikowanych rąk do pracy, niezbędnych dla funkcjonowania lokalnej gospodarki.

6.2.2 Nowoczesny system komunikacji i transportu

Zalecenia i rekomendacje:

1. Uporządkowanie stanu prawnego dróg.
2. Zmianę paradygmatu komunikacyjnego poprzez preferencje dla komunikacji pieszej i rowerowej oraz komunikacji publicznej kosztem indywidualnej komunikacji samochodowej. Rozwój obszarów z dominacją ruchu pieszego i rowerowego, w szczególności w centrum Krościenka nad Dunajcem.
3. Wypracowanie i uruchomienie programu modernizacji układu dróg wiejskich (dróg o nawierzchni nieutwardzonej).
4. Wypracowanie i wdrożenie gminnego standardu projektowania nowych i remontu istniejących dróg, chodników i ścieżek rowerowych oraz nasadzeń zieleni wysokiej i niskiej w ciągach tras komunikacyjnych.
5. Zwiększenie bezpieczeństwa na drogach poprzez poprawę parametrów dróg oraz budowę obwodnic, bezpieczne przejścia dla pieszych, bezpieczne zatoki przystankowe wraz z modernizacją wiat oraz budową chodników w miejscach uzasadnionych.
6. Współpraca w Zarząd Województwa w sprawie inwestycji wskazanej w planie zagospodarowania województwa małopolskiego – budowa obejścia drogowego Krościenka nad Dunajcem.
7. Uporządkowanie elementów wojewódzkiego i powiatowego układu drogowego stwarzających bariery rozwoju dla przecinanych miejscowości.

8. Podejmowanie działań na rzecz rewizji istniejących sposobów użytkowania terenów dla zapewnienia ogólnodostępnych przejść i skrótów (zwłaszcza pieszych i rowerowych).
9. Tworzenie efektywnego systemu połączeń komunikacyjnych i transportowych pomiędzy ośrodkami regionalnymi, a gminą oraz wewnątrz gminnego (wysokiej jakości, atrakcyjny transport publiczny, zwłaszcza niskoemisyjny). Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwiązania węzła przesiadkowego w Krościenku - skracając maksymalnie drogi przejść pomiędzy różnymi środkami transportu.
10. Prowadzenie aktywnej polityki parkingowej. Punktem wyjścia winno być opracowanie programu budowy gminnego systemu parkingowego. Szczególnej uwadze podlegać powinny zagadnienia parkowania w centrum miejscowości, w których zapewnienie pełnej dostępności dla pieszych i rowerzystów oraz transportu zbiorowego jest nadrzędne w stosunku do dostępności samochodem oraz lokalizacja parkingów zbiorczych poza centrami miejscowości.
11. Długotrwały postój pojazdów ciężarowych oraz autobusów może być dopuszczony wyłącznie na specjalnych, wyznaczonych do tego parkingach.
12. Konsekwentne przestrzeganie zasady, w myśl której obsługa parkingowa nowo wznoszonego obiektu w całości musi zmieścić się na działce inwestycyjnej.
13. Poszukiwanie koncepcji zmierzających do określenia możliwości budowy alternatywnych dla istniejących możliwości komunikacyjnych (np. kolej gondolowa).
14. Budowę nowych dróg i szlaków turystycznych (rowerowych, pieszych, wodnych) łączących poszczególne miejscowości oraz w maksymalny sposób pozwalających korzystać z ofert turystycznych gminy i gmin sąsiednich.
15. Wprowadzenie spójnego systemu oznaczeń i informacji na drogach, ścieżkach rowerowych i szlakach turystycznych.

6.2.3 Ochrona środowiska naturalnego, krajobrazu i obiektów dziedzictwa kulturowego

Zalecenia i rekomendacje:

1. Rygorystyczne respektowanie zakazów i ograniczeń wynikających z ustanowionych form ochrony, przy jednoczesnym dbaniu o interesy mieszkańców funkcjonujących na stykach z obszarami chronionymi.
2. Realizację wspólnej polityki ekologicznej z gminami sąsiednimi oraz instytucjami statutowo odpowiedzialnymi za ochronę środowiska, podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu jako podstawy dla rozwoju rekreacji oraz turystyki.
3. Prowadzenie systematycznego dialogu pomiędzy zainteresowanymi instytucjami (samorząd i dyrekcja Pienińskiego Parku Narodowego) na temat współpracy w zakresie zagospodarowania terenów znajdujących się w otulinie Parku, tak aby służyły zarówno ochronie cennych przyrodniczo terenów, jak i umożliwiły funkcjonowanie mieszkańców i rozwój poszczególnych miejscowości.
4. Przeciwdziałanie partykularnym interesom mieszkańców i przedsiębiorców naruszającym interesy lokalnych społeczności i środowiska przyrodniczego.

5. Ułożenie wzajemnych relacji pomiędzy samorządem, instytucjami odpowiedzialnymi za ochronę dziedzictwa przyrodniczego, przedsiębiorcami i mieszkańcami to wyzwanie, na które muszą odpowiedzieć wszystkie zainteresowane strony.
6. Wprowadzenie w dokumentach przestrzennych zapisów dotyczących ochrony powiązań pomiędzy obszarami chronionymi i cennymi przyrodniczo (korytarze ekologiczne).
7. Wsparcie budowy lokalnych systemów produkcji energii odnawialnej (OZE) oraz działań termomodernizacyjnych związanych z podnoszeniem efektywności energetycznej w budynkach.
8. Rozwój systemu zieleni komunalnej.
9. Oszczędne gospodarowanie zasobami naturalnymi i dbałość o poprawę jakości środowiska poprzez:
 - a) ukierunkowanie polityki przestrzennej gminy na ochronę przed zabudową lub niekorzystną zmianą sposobu użytkowania terenów rolnych i leśnych, terenów położonych wzdłuż cieków wodnych, obszarów na przebiegu zielonych korytarzy ekologicznych oraz terenów otwartych i krajobrazu, które są ograniczonym dobrem wspólnym. Wyjątkiem mogą być jedynie obiekty gospodarcze, związane z gospodarką rolną lub leśną (bez możliwości realizacji nowych siedlisk), niezbędne obiekty infrastruktury, urządzenia związane z regulacją i retencją wód oraz wyspecjalizowane urządzenia obsługi turystyki;
 - b) ochronę oraz minimalizację zanieczyszczeń wód powierzchniowych, podziemnych i gleb,
 - c) dążenie do znaczącej poprawy jakości powietrza i zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez zwiększenie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej, ograniczenie zużycia energii oraz rozwój niskoemisyjnych systemów grzewczych (gaz);
 - d) ochronę zasobów oraz rozwój warunków do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego w miejscowościach o potencjale uzdrowiskowym (odzyskanie przez Krościenko nad Dunajcem statusu uzdrowiska).
10. Zachowanie bioróżnorodności poprzez wsparcie dla:
 - a) utrzymania występującego zróżnicowania siedlisk, biotopów i gatunków;
 - b) dominacji ochrony bioróżnorodności na terenach Obszarów Węzłowych;
 - c) ochrony ciągłości ekologicznej (korytarze) w skali ponadregionalnej, regionalnej i lokalnej;
 - d) przeciwdziałania rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych (roślin i zwierząt).
11. Ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu poprzez:
 - a) dbałość o zachowane elementy dziedzictwa kulturowego: wartościowe układy urbanistyczne, ruralistyczne, obiekty zabytkowe. Nadawanie nowych funkcji, tym które utraciły historyczne, przystosowując je do nowych, współczesnych potrzeb;

- b) utrzymanie i rozwój różnorodności i wielokulturowego dziedzictwa obszaru gminy. Rewitalizacja i rewaloryzacja najcenniejszych zespołów i obiektów dziedzictwa urbanistycznego, ruralistycznego i architektonicznego;
 - c) ochronę wartości zabytkowych i ich wykorzystanie, umożliwiające racjonalne gospodarowanie obiektami;
 - d) skutecznie zwalczanie przypadków samowoli budowlanej polegającej na nielegalnej realizacji zabudowy lub zmiany sposobu użytkowania terenów rolnych, także w przypadku realizacji obiektów niezwiązanych trwale z gruntem, niewymagających pozwolenia na budowę;
 - e) zabezpieczenia warunków dla funkcjonowania spływu Dunajcem jako ważnego elementu dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego oraz zasobu dla turystyki o znaczeniu ponad krajowym;
 - f) wzmocnienie faktycznej ochrony i świadomego kształtowania najcenniejszych krajobrazów gminy przy wykorzystaniu ustawy krajobrazowej;
 - g) g) działania na rzecz rozwoju form turystyki zachowującej potencjał i wartości środowiska przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu (wsparcie dla utrzymania górskich hal, terenów łąkowych, podmokłych i źródliskowych).
12. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, monitorowanie zagrożeń i klęsk żywiołowych, prognozowanie rozwoju sytuacji, podjęcie koordynacji działań ratowniczych i porządkowo-ochronnych prowadzonych przez jednostki organizacyjne zaangażowane w reagowanie kryzysowe na obszarze gminy oraz informowanie mieszkańców o zasadach postępowania w razie sytuacji kryzysowej. Zmniejszanie ryzyka katastrof naturalnych poprzez:
- a) identyfikację i monitoring osuwisk;
 - b) powstrzymanie zabudowy na terenach osuwiskowych;
 - c) powstrzymanie, a z czasem eliminacja, zabudowy w terenach zagrożonych ryzykiem powodziowym;
 - d) budowa systemu irygacyjnego pozwalającego nie tylko szybko zredukować nadmiary wód, lecz również nawadniać zagrożone suszą obszary gminy.
13. Realizację i wspieranie działań proekologicznych poprzez:
- a) modernizację systemów grzewczych w zabudowie jednorodzinnej oraz termomodernizację budynków (rozwój sieci gazownicze na terenie gminy, określenie możliwości pozyskiwania energii z wód geotermalnych, rozwój fotowoltaiki);
 - b) rozwój nowoczesnej gospodarki odpadami;
 - c) podnoszenie jakości gospodarki odpadami poprzez implementację rozwiązań przyczyniających się do systematycznego i zauważalnego ograniczania samego powstawania odpadów;
 - d) konsekwentną eliminację źródeł skażenia powietrza, między innymi poprzez rozwój sieci gazowniczej na obszarze gminy;
 - e) rozwój systemu infrastruktury wodno-ściekowej, włączając w to budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach oddalonych;
 - f) promocję edukacji ekologicznej.

6.2.4 Rozwój gospodarki oraz aktywności biznesowej mieszkańców

Zalecenia i rekomendacje:

1. Rozwój turystyki jako podstawy gospodarki gminy Krościenko nad Dunajcem poprzez:
 - a) tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi firm w branży turystyczno-uzdrowiskowej, w szczególności w zakresie rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej na terenie gminy;
 - b) wykorzystanie zasobów leczniczych wód mineralnych do utrwalenia i rozwoju funkcji lecznictwa uzdrowiskowego;
 - c) rozwój oferty turystyki zrównoważonej, szanującej środowisko i oszczędzającej jego zasoby;
 - d) przygotowanie i promocję ofert terenów inwestycyjnych o profilu turystyczno-uzdrowiskowym;
 - e) budowę nowoczesnego kamperowiska oraz modernizację pola namiotowego;
 - f) budowę/wytyczanie nowych szlaków turystycznych, szlaków tematycznych oraz budowa schronisk górskich;
 - g) kreacje nowych produktów turystycznych opartych na endogennych zasobach (szlaki konne, ścieżki edukacyjne, place tematyczne, zielone i białe szkoły, wody uzdrowiskowe i termalne);
 - h) intensyfikację turystycznego i rekreacyjnego wykorzystania Dunajca (naturalny tor dla kajakarstwa górskiego, zagospodarowanie brzegów rzeki dla aktywności wodnej, budowa kąpieliska);
 - i) rozwój komercyjnej oferty rekreacyjnej (np. kręgielnia, pole paintballowe, atrakcje dla dzieci, wypożyczalnie sprzętu wodnego i rowerowego itp.);
 - j) budowę stacji narciarskich na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem;
 - k) budowę i utrzymanie miejsc widokowych oraz dbałość o jakość ich panoram widokowych;
 - l) modernizację obiektów sportowych i rekreacyjnych gminy;
 - m) zwiększenie oferty kreowanej na rzecz turystów przez lokalne instytucje kultury, rozwój ich bazy;
 - n) wsparcie dla rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej;
 - o) dostosowanie edukacji zawodowej do potrzeb rozwoju gminy w zakresie turystyki, usług uzdrowiskowych i rehabilitacyjnych;
 - p) działania na rzecz przedłużenia czasu pobytu turystów w gminie i skierowanie ich zainteresowań na nowe atrakcje;
 - q) zwiększenie jakości i dostępności do Internetu, w tym tworzenie miejsc z bezpłatnym dostępem.
2. Utrzymanie i unowocześnienie lokalnego rolnictwa poprzez:
 - a) rozwój i promocję sektora przetwórstwa rolno-spożywczego, opartego na małych lokalnych potencjałach produkujących żywność wysokiej jakości, w tym ekologiczną i funkcjonalną;

- b) wspieranie gospodarstw ekologicznych i tradycyjnych metod produkcji żywności oraz promocja lokalnych kanałów dystrybucji, służących rosnącemu ruchowi turystycznemu.
- 3. Wyznaczenie w planie ogólnym nowych obszarów rozwoju biznesu.
- 4. Promocja lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych), wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnych (pszczołarstwo, hodowla owiec, przetwórstwo runa leśnego, produkty rolne).
- 5. Wsparcie w zakresie tworzenia, wzmacniania i promowania marek lokalnych.
- 6. Poprawa infrastruktury technicznej obsługującej lokalny biznes.
- 7. Wsparcie dla rozwoju organizacji grupujących biznes krościeński.

6.2.5 System usług publicznych jako baza wzrostu jakości życia mieszkańców i turystów

Zalecenia i rekomendacje:

1. Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej oraz dostosowanie jej do standardów i potrzeb mieszkańców, w tym turystów poprzez:
 - a) budowę nowoczesnej oferty kulturalnej skierowanej do różnych grup odbiorców;
 - b) ożywienie przestrzeni miejskiej (poprawa jakości przestrzeni publicznej na terenie gminy);
 - c) stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej służącej organizacji większych imprez.
2. Poprawa jakości usług, w tym usług publicznych poprzez:
 - a) poprawę jakości kształcenia w szkołach publicznych na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym (wzrost wyników egzaminów po klasie ósmej oraz maturalnych);
 - b) rozwój infrastruktury placówek oświatowych i wyposażenia ukierunkowane na poprawę warunków nauki i wychowania;
 - c) ochronę dziedzictwa kulturowego i dostosowanie go do nowych funkcji społecznych i gospodarczych (kompleksowy program remontu obiektów zabytkowych);
 - d) niezbędne modernizacje obiektów służących bezpieczeństwu publicznemu;
 - e) rozwój istniejących kompleksów sportowo-rekreacyjnych oraz budowę nowych obiektów poszerzających ofertę dla mieszkańców i turystów;
 - f) zwiększenie dostępności miejsc w żłobkach i przedszkolach oraz wyrównanie wysokości opłat w placówkach publicznych i prywatnych;
 - g) poprawę jakości i dostępności specjalistycznej opieki medycznej poprzez jej dofinansowanie, zakupy najpotrzebniejszego sprzętu dla działających na terenie gminy placówek oraz udostępnianie pomieszczeń w lokalach gminnych na prowadzenie działalności medycznej;
 - h) poprawę dostępności i wzrost jakości usług opiekuńczych i senioralnych poprzez budowę i rozwój placówek opiekuńczych oraz wdrożenie gminnych programów przeciwdziałania wykluczeniu, marginalizacji i zwalczaniu dysfunkcji w rodzinach;

- i) zwiększenie dostępności oraz rozwój oferty z zakresu usług związanych z opieką długoterminową;
- j) uruchomienie nowej siedziby Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krościenku;
- k) utworzenie placówki wsparcia dziennego (światlicy środowiskowej) na terenie Gminy;
- l) rozwój bazy i oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej dla mieszkańców małych miejscowości;
- m) modernizację lub budowę miejsc spotkań dla mieszkańców (światlice, miejsca rekreacji, lokalny skwer);
- n) uwzględnienie potrzeb osób w podeszłym wieku w projektowaniu i zagospodarowywaniu przestrzeni publicznych (np. lokalizacja ławek, nawierzchnie chodników, wysokość krawężników). Uzyskanie pełnej dostępności we wszystkich obiektach i instytucjach publicznych na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem.

7. Obszary strategicznej interwencji

7.1 Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obszar strategicznej interwencji (OSI) to obszar będący przedmiotem koncentracji działań polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie. Podejmowanie przytoczonej strategicznej interwencji wiąże się z jednej strony z wyrównywaniem szans obszarów zmarginalizowanych w celu równoważenia poziomu życia mieszkańców i zapewnienia spójności w gospodarce, a z drugiej strony ze wspieraniem rozwiniętych już obszarów, tak aby były bardziej konkurencyjne i efektywne, co oznacza, że *de facto* jest to urzeczywistnienie rozwoju zrównoważonego terytorialnie.

Nowe podejście do polityki regionalnej zakłada odejście od wspierania całego kraju czy regionów w jednolity sposób na rzecz większego różnicowania działań w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. Takie podejście przekłada się na bardziej precyzyjne wyznaczenie OSI z punktu widzenia priorytetów polityki rozwoju, jak również na tworzenie instrumentów terytorialnych dopasowanych do ich specyficznych potrzeb rozwojowych. OSI wyznaczane i wspierane na poziomie regionalnym mają pełnić dodatkową funkcję wobec OSI wskazanych na poziomie krajowym.

Na poziomie krajowym wyznaczono dwa główne typy terytoriów stanowiących obszary strategicznej interwencji państwa:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

Obszary te wspierane będą z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Z poziomu regionalnego przewiduje się objęcie wskazanych OSI krajowych dodatkową interwencją, np. w postaci specjalnych preferencji lub premiujących kryteriów wyboru projektów w RPO WM 2021–2027.

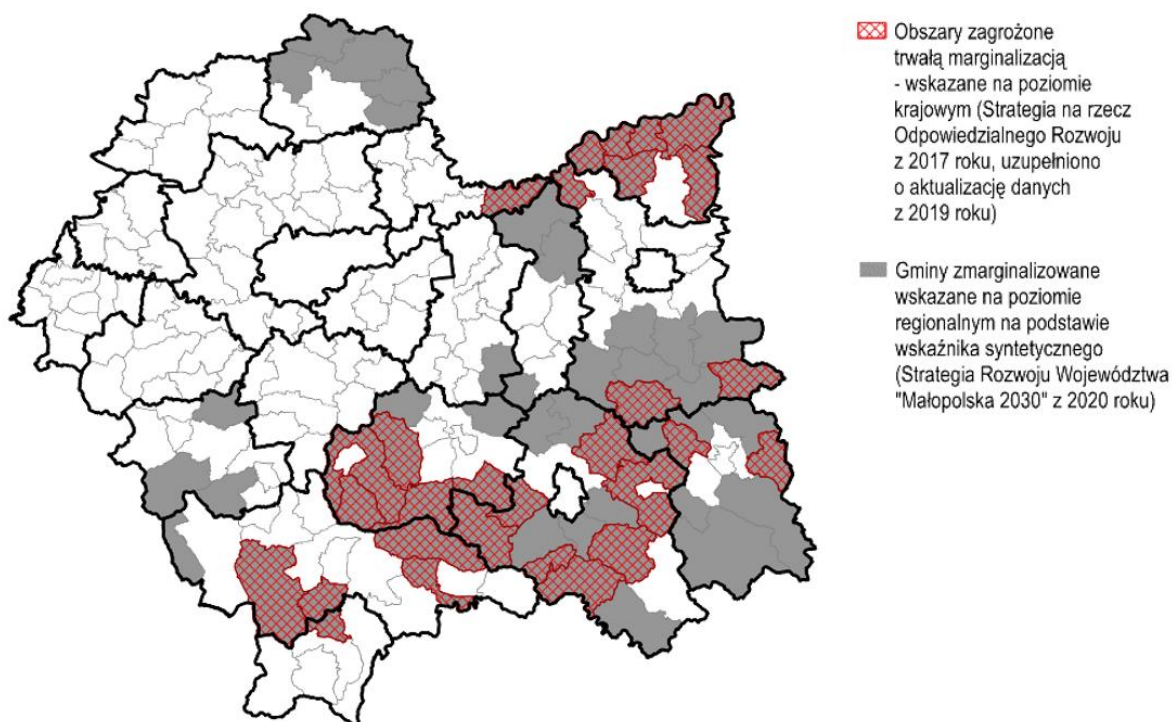
W województwie małopolskim wyodrębniono 6 typów obszarów strategicznej interwencji: 3 typy obszarów problemowych (kategoria ta obejmuje zarówno OSI krajowe, jak i OSI regionalne), 2 typy obszarów o wyjątkowym potencjale oraz 1 typ obszarów wzrostu, tj.: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – 6 miast wskazanych w SOR/KSRR 2030;

- miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (warunkiem wsparcia będzie formalne zawiązanie współpracy);
- obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia;
- gminy zmarginalizowane – wynikające z SOR/KSRR 2030 lub z rozszerzonej analizy regionalnej (razem 62 gminy);
- miejscowości uzdrowiskowe;
- gminy, na których terenie zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony, tj. park narodowy, park krajobrazowy lub obszar Natura 2000.

W „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)” oraz w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030” na obszarze Małopolski zidentyfikowano 6 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze: Chrzanów,

Gorlice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Tarnów, Zakopane. Z kolei do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją zaliczono 29 gmin, z których większość wykazywała przewagę problemów ekonomicznych. Ponadto, po dokonaniu przez samorząd województwa analizy na poziomie regionalnym, na podstawie wskaźnika syntetycznego, liczbę gmin zmarginalizowanych na obszarze Małopolski zwiększono do 62. Wśród tych gmin nie wymienia się Krościenka nad Dunajcem, choć sąsiadujące z nim (polskie) gminy, za wyjątkiem Szczawnicy, taki status otrzymały.

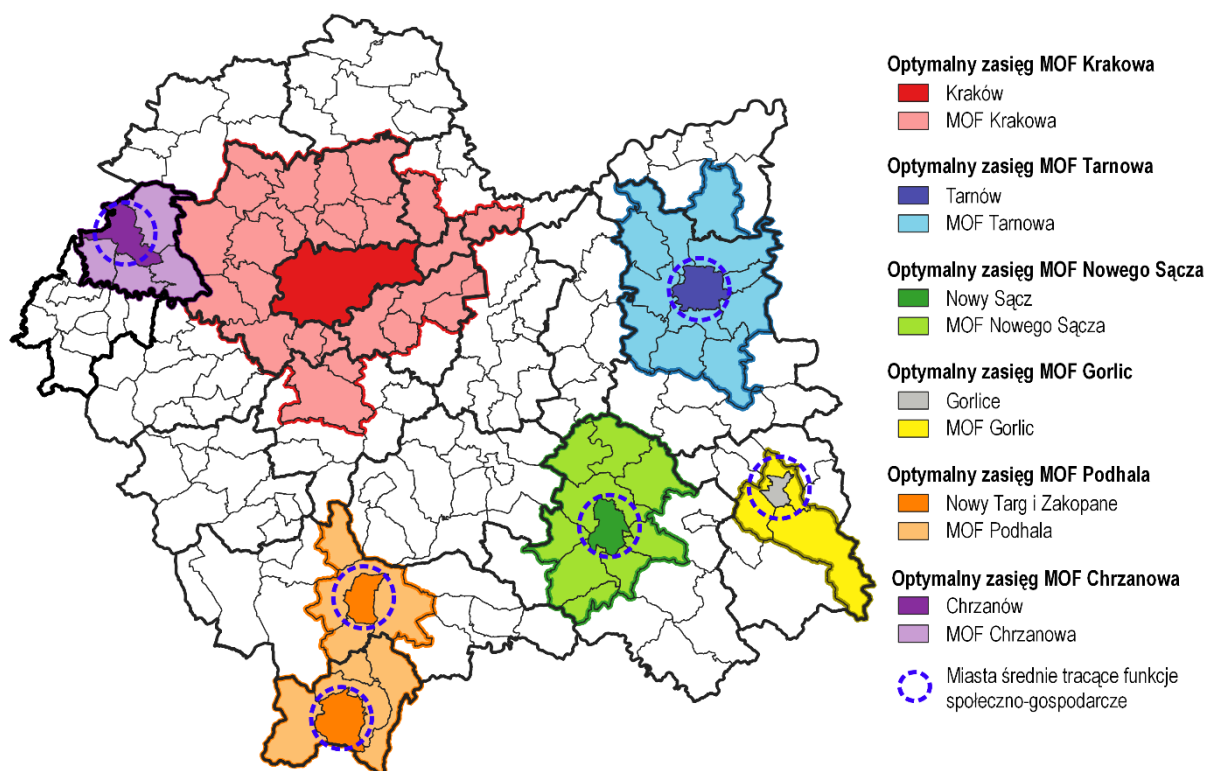
Rysunek 25. OSI gmin zmarginalizowanych wskazane w SOR/KSRR 2030 (komponent – OSI krajowe), jak i te wskazane na podstawie analizy regionalnej (komponent – OSI regionalne)

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”

Krościenko nad Dunajcem nie jest też objęte instrumentem terytorialnym w postaci miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF), które uznano za obszary wzrostu, o wyjątkowych możliwościach rozwojowych. Najbliższy MOF to Podhalański Obszar Funkcjonalny obejmujący 11 samorządów gmin z terenu Podhala: Miasto Nowy Targ, Miasto Zakopane, Gminę Biały Dunajec, Gminę Bukowina Tatrzańska, Gminę Kościelisko, Gminę Poronin, Gminę Czarny Dunajec, Gminę Łąpsze Niżne, Gminę Nowy Targ, Gminę Rabka-Zdrój, Gminę Szaflary, a także dwa powiaty: nowotarski i tatrzański.

Rysunek 26. Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030”

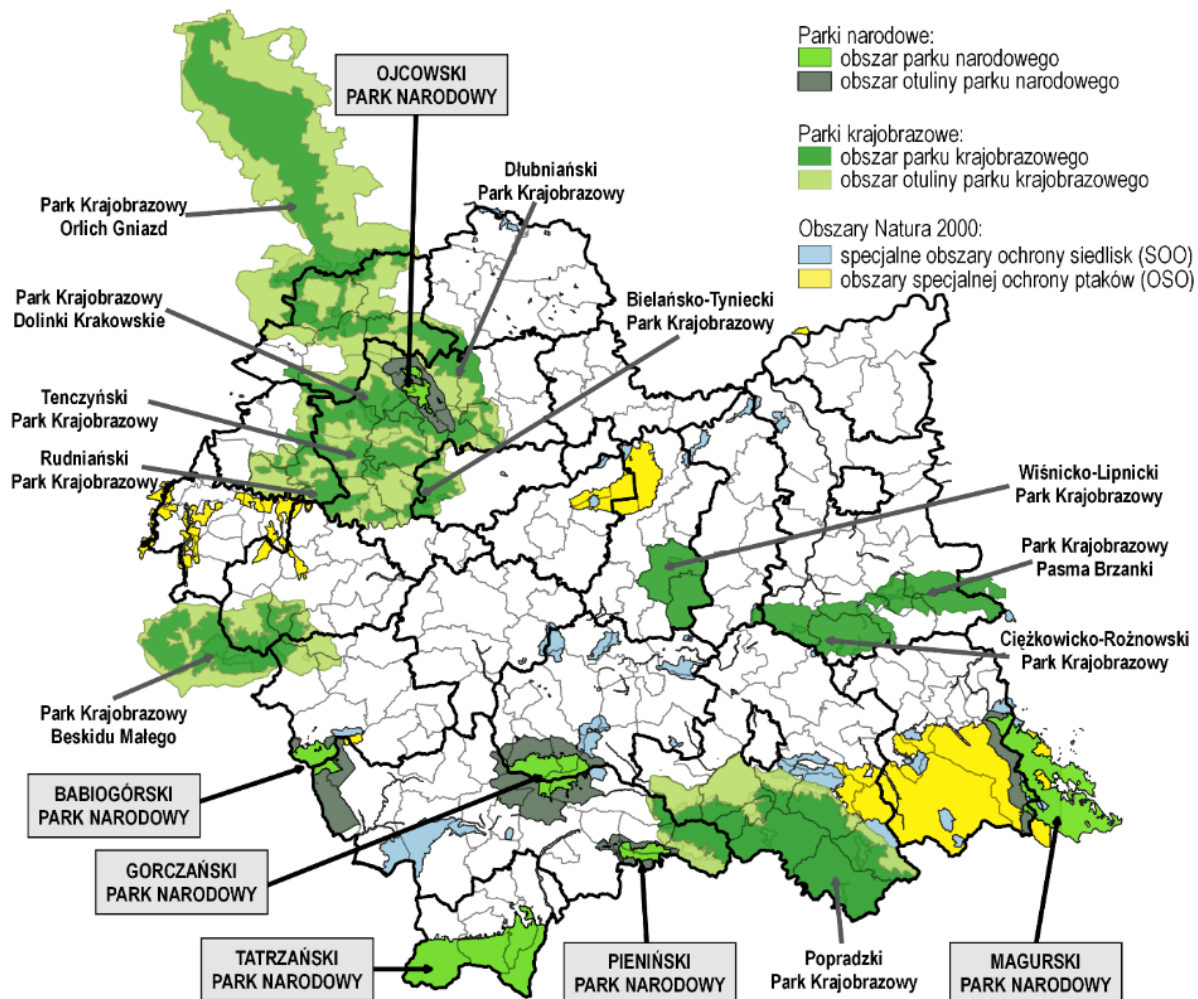

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”

W województwie małopolskim specjalnym wsparciem objęte zostaną również obszary prawnie chronione, takie jak np. parki narodowe, krajobrazowe czy obszary Natura 2000. Z jednej strony są to obszary szczególnie cenne pod względem przyrodniczym, co niewątpliwie powoduje konieczność objęcia ich dodatkową ochroną i wsparciem z poziomu województwa. Natomiast z drugiej strony ich obecność na danym obszarze wprowadza pewne ograniczenia związane z użytkowaniem mieszkalnym, ekonomicznym, rolniczym oraz leśnym tych i okolicznych terenów. Dlatego właśnie, poza dotychczasowym wsparciem w zakresie ochrony środowiska, szczególna interwencja z poziomu województwa zostanie skierowana do gmin, wśród których jest (tym razem) Krościenko nad Dunajcem, jako rekompensata dla barier wywoływanych przez obostrzenia środowiskowe.

W przypadku gminy Krościenko nad Dunajcem 1 162,1 ha jej powierzchni zajmuje Pieniński Park Narodowy, gmina graniczy także bezpośrednio z Gorcezańskim Parkiem Narodowym. Kolejne 517,26 ha to niewielki fragment Popradzkiego Parku Krajobrazowego. Ponadto na obszarze gminy znajdują się obszary Natura 2000 PLH 120009 – Pieniny (40,3% terenu siedliska znajduje się na terenie gminy) oraz niewielki fragment obszaru PLH 120010 – Ostoja Popradzka (na terenie gminy znajduje się jedynie 0,6% z 54 024,72 ha całkowitej powierzchni tego obszaru, czyli 324,15 ha). Kolejna forma ochrony obecna na terenie gminy to Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu. W konsekwencji 100% powierzchni gminy to obszary podlegające ochronie.

Rysunek 27. Obszary cenne przyrodniczo

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”

Oznacza to, iż obszar gminy Krościenko nad Dunajcem objęty jest tylko jednym OSI na poziomie regionalnym tj.:

gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony, tj. park narodowy, park krajobrazowy lub obszar Natura 2000 – będą one mogły uzyskać preferencje w programach konkursowych finansowanych ze środków budżetu województwa oraz w ramach konkursów wspieranych ze FEMP 2021–2027.

Jednocześnie – powołując się na zapisy aktualnej „Strategii Rozwoju Województwa” – należy zwrócić uwagę, że ze względu na szczególną specyfikę województwa, które uznawane jest za region o ogromnym potencjale kulturowym, turystycznym i przyrodniczym, bardzo trudne jest wskazanie konkretnych obszarów, do których powinna być adresowana specjalna interwencja. Stąd zdecydowano o stworzeniu mechanizmu wsparcia projektów realizowanych w tych dziedzinach. Mechanizm ten opierać się będzie na budowaniu partnerstw na rzecz realizacji wspólnych i kompleksowych projektów m.in. z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, podtrzymywania lokalnych tradycji, turystyki i promocji regionu, budowy ścieżek rowerowych czy rewitalizacji miast i odnowy wsi. Ponadto, w zakresie budowania potencjału regionu opartego na jego endogenicznych i specyficznych cechach, przewiduje się, iż wsparciem z poziomu regionalnego lub krajowego może zostać objęta aktywność jednostek samorządów terytorialnych lub podmiotów gospodarczych w zakresie działalności

wzmacniających przewagi konkurencyjne regionu, w szczególności współpraca w zakresie produkcji lub świadczenia usług odwołujących się do lokalnych tradycji i specyficznych uwarunkowań danego terenu.

7.2 Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań

W toku prac analitycznych i warsztatowych nie zdecydowano się ostatecznie na wskazanie Obszaru Strategicznej Interwencji na poziomie gminy Krościenko nad Dunajcem.

8. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Wdrażanie „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030” należy rozpatrywać na trzech poziomach:

- merytorycznym;
- organizacyjnym;
- społecznym.

Rekomendacje wdrożeniowe zawierają propozycje działań, których podjęcie może ułatwić wdrożenie zapisów „Strategii” oraz umożliwić ich stałe monitorowanie i dostosowywanie do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego.

8.1 Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje strategię oraz narzędzia zarządzania strategicznego gminą. Na poziomie merytorycznym powinno się uwzględniać skoordynowanie zapisów planu strategicznego z innymi dokumentami i działaniami podejmowanymi w gminie. Do dokumentów wykonawczych realizujących „Strategię” należy zaliczyć projekty i inicjatywy rozwojowe, polityki sektorowe i programy operacyjne. Polityki sektorowe to dokumenty dotyczące wybranej dziedziny funkcjonowania gminy, integrujące strategię z zarządzaniem operacyjnym oraz wyznaczające standardy realizacji usług publicznych dotyczących m.in.: edukacji, kultury, zdrowia, ochrony środowiska, rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju produktu turystycznego itp.

Projekty i inicjatywy rozwojowe to jednorazowe, niepowtarzalne, złożone przedsięwzięcia podejmowane w celu wytworzenia unikalnego produktu, dostarczenia unikalnej usługi lub uzyskania unikalnego rezultatu, realizowane przez powołany do tego celu zespół projektowy. Programy operacyjne to dokumenty sektorowe o charakterze wykonawczym, przygotowywane w trybie wynikającym wprost z odrębnych ustaw, m.in. Gminnego Programu Rewitalizacji. Dokumenty wykonawcze, poprzez które wdrażana będzie „Strategia”, muszą zachowywać spójność ze „Strategią”, co najmniej na poziomie:

- wniosków z diagnozy;
- celów strategicznych;
- kierunków działania;
- oczekiwanych efektów;
- ram i źródeł finansowania.

Wśród podstawowych narzędzi, które powinny wspierać realizację „Strategii”, należy wskazać **średniookresowy program zarządzania gminą**, który obejmuje swym zasięgiem okres 3–5 lat. Warto rozważyć opracowanie takiego planu, który powinien stanowić dla władz lokalnych narzędzie podejmowania decyzji w kluczowych sferach działalności samorządu oraz umożliwiać dostosowanie stylu zarządzania gminą do stale zmieniających się warunków otoczenia.

W przypadku „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030” zaleca się rozważenie opracowania „Programu operacyjnego na lata 2024–2027”, który powinien zostać sporządzony w układzie celów „Strategii”. Jego przegląd i aktualizacja powinny

następować corocznie, jako wstępny etap opracowywania budżetu Wieloletniej Prognozy Finansowej (WPF) na kolejne lata. W roku 2026 powinien zostać opracowany nowy „Program operacyjny na lata 2027–2030”, chyba że władze samorządowe Krościenka nad Dunajcem podejmą decyzję o kroczącej (tj. rok po roku) aktualizacji Programu operacyjnego. Bez względu na przyjętą koncepcję zarządzania średniookresowego w oparciu o plany operacyjne, w połowie okresu wdrażania obecnej strategii, tj. w roku 2027, należy dokonać ewaluacji okresowej całej „Strategii” (*mid-term*), której celem powinno być zbadanie trafności zaplanowanych kierunków działań oraz przybliżonych efektów realizowanych przedsięwzięć, a także wpływu tych efektów na osiągnięcie zakładanych celów. Nie zwalnia to rzecz jasna władz samorządowych z systematycznego analizowania i w miarę potrzeby aktualizowania dokumentu, chociażby w oparciu o coroczne przeglądy towarzyszące opracowaniu „Raportu o stanie gminy”.

Skuteczna i efektywna realizacja zamierzeń zawartych w dokumentach strategicznych, zawierających perspektywiczne ustalenia, wymaga zapewnienia odpowiednich środków pieniężnych na ich realizację. Instrumentem wieloletniego planowania finansowego w gminie Krościenko nad Dunajcem jest **Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF)**, w odniesieniu do której zarówno inicjatywa sporządzenia projektu uchwały w sprawie WPF, jak i jej zmiany należą wyłącznie do kompetencji Wójta Gminy. WPF obejmuje prognozę m.in. takich parametrów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego jak:

- dochody bieżące oraz wydatki bieżące budżetu;
- dochody majątkowe oraz wydatki majątkowe budżetu;
- wynik budżetu wraz ze wskazaniem przeznaczenia nadwyżki albo sposobu sfinansowania deficytu;
- przychody i rozchody budżetu, z uwzględnieniem długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia.

Obligatoryjnym elementem WPF jest również kwota długu jednostki samorządu terytorialnego wraz ze wskazaniem sposobu sfinansowania jego spłaty, fakultatywnym zaś – upoważnienie dla organu wykonawczego do zaciągania zobowiązań. Ustawodawca nakazuje ponadto, aby część składową WPF stanowiły objaśnienia przyjętych wartości. WPF obejmuje okres roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat. Prognozę kwoty długu sporządza się na okres, na który zaciągnięto oraz planuje się zaciągnąć zobowiązania.

Kolejny ważny element procesu zarządzania strategicznego, który powinien powstać w następstwie opracowania niniejszego dokumentu, to **strategie branżowe**, będące rozwinięciem strategii rozwoju gminy, np. strategia oświatowa, strategia rozwoju produktu turystycznego, strategia promocji Krościenka nad Dunajcem wraz z koncepcją marki, lokalny program rozwoju przedsiębiorczości, program rozwoju dziedzictwa kulturowego i kultury, program ochrony powietrza, program rozwoju elektromobilności. Część z nich jest opracowana, część wymaga aktualizacji, w przypadku kilku kolejnych warto rozważyć ich przygotowanie. W przypadku zmaterializowania się – w okresie wdrażania niniejszej strategii jednego z kierunków działań związanych z decyzją o powrocie do funkcji uzdrowiskowych konieczne będzie rozpoczęcie prac nad opracowaniem specyficznego dokumentu strategicznego w postaci Operatu Uzdrowiskowego, który wyznaczy ramy rozwojowe gminy w kontekście starania się o status uzdrowiska.

Przywołane powyżej dokumenty ukierunkowane są na bardzo konkretne zagadnienia i mogą wspomóc politykę rozwojową gminy w danej branży czy dziedzinie, a także są wyrazem nadania określonych priorytetów poszczególnym politykom wdrażanym przez samorząd.

Szczegółowe wytyczne w zakresie poszczególnym dokumentów wykonawczych realizowanych przez Gminę Krościenko nad Dunajcem przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 12. Szczegółowe wytyczne w zakresie poszczególnych dokumentów wykonawczych realizowanych przez Gminę Krościenko nad Dunajcem

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument gminny	Uchwała	Wytyczne wynikające z działań planu operacyjnego
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krościenko nad Dunajcem	<p>Uchwała Rady Gminy Krościenko n/Dunajcem Nr XX/138/2000 z dnia 28 lutego 2000 roku, ze zmianami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uchwała nr XL/250/2006 z 30.06.2006, • Uchwała nr XXXVII/270/2010 z 27.05.2010; • Uchwała nr XIV/134/2020 z dnia 6.02.2020. • Uchwała nr LIV/481/2023 z dnia 26.10.2023. 	<p>Dokument ponad dwudziestoletni, aktualizowany czterokrotnie od jego przyjęcia, wymagający pilnego zastąpienia go dokumentem odzwierciedlającym zmiany, które zaszły w ostatnich dwóch dekadach i przygotowujący gminę do nowych wyzwań związanych z prowadzoną polityką rozwojową.</p> <p>Jednocześnie, w związku z wejściem w życie 24 września 2023 roku zmiany ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1688), należy przystąpić do opracowania dokumentów planistycznych zgodnie z nowymi wymogami, tj. poprzez opracowanie planu ogólnego jako obligatoryjnie sporządzanego dokumentu planistycznego o zasięgu całej gminy. Plan ogólny będzie aktem prawa miejscowego i ma zastępować obecnie obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Na uchwalenie planu ogólnego gmina ma czas do 31 grudnia 2025 r. niemniej jednak z uwagi na złożoność procesów planistycznych należy do jego sporządzenia przystąpić niezwłocznie. Plan ogólny musi uwzględnić przyjęte w niniejszym dokumencie cele i kierunki rozwoju, a także implementować rozstrzygnięcia zawarte w rozdziale 7 „Model struktury funkcjonalno-przestrzennej”. Zaleca się zwrócić szczególną uwagę w ramach nowego opracowania na następujące kwestie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ integrację planu ogólnego z nową strategią rozwoju, ▪ poprawę ładu przestrzennego; ▪ ochronę obszarów o wysokich walorach przyrodniczych;

				<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój systemów komunikacyjnych; ▪ rozwój systemów infrastruktury technicznej. <p>Ponadto, wdrażając ustalenie nowej polityki przestrzennej zawartej w „Studium”, należy pamiętać (dotyczy to zarówno władz jednostki samorządowej, jak i mieszkańców oraz inwestorów), że przestrzeń gminy jest zasobem, a nie surowcem. W konsekwencji jak każdy zasób jest on zbiorem skończonym – im bliżej jego wyczerpania, tym cena za dostęp będzie większa.</p>
	<p>Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego</p>	<p>Plan „Toporzysko”, uchwała nr XXX/217/2000 RG Krościenko n/D z 28.12.2000 (dla części działek przy ulicy Trzech Koron); Plan „Przystań-Piaski”, uchwała nr XXXII/231/2001 RG Krościenko n/D z 02.03.2001; Plan „Łąkcica”, uchwała nr XXVI/156/2005 RG Krościenko n/D z 31.01.2005; Plan „Zawodzie”, uchwała nr XXIX/174/2005 RG Krościenko n/D z 28.04.2005; Plan „Hałuszowa”, uchwała nr XXXVII/233/2006 RG Krościenko n/D z 28.03.2006; Plan „Tylka”, uchwała nr XXXIX/243/2006 RG Krościenko n/D z 31.05.2006; Plan „Części sołectwa Zawodzie”, uchwała nr XLI/253/2006 RG Krościenko n/D z 21.08.2006; Plan „Biały Potok”, uchwała nr IX/60/2007 RG Krościenko n/D z 31.08.2007; Zmiana planu „Biały Potok”, uchwała nr XXXI/216/2009 RG Krościenko n/D z 30.11.2009; Plan „Zawodzie II”, uchwała nr XXXVII/271/10 RG Krościenko n/D z 27.05.2010; Plan „Grywałd- Krośnica 1”, uchwała nr XXXVII/269/10 RG Krościenko n/D z 27.05.2010; Zmiana planu „Toporzysko”, uchwała nr VI/48/2011 RG Krościenko n/D z 29.03.2011; Plan zagospodarowania „Tylka II”, uchwała nr VI/49/2011 RG Krościenko n/D z 29.03.2011; Zmiana planu zagospodarowania „Hałuszowa”, uchwała nr VI/50/2011 RG Krościenko n/D z 29.03.2011;</p>		<p>Wymienione plany miejscowe są aktualne. Jednocześnie trwają prace nad następującymi planami:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Kąty – Palenicka – Niwki”; ▪ opracowanie zmiany planu „Biały – Potok – Pasterniki”; ▪ opracowanie zmiany planu „Zawodzie” – Zdrojowa; ▪ opracowanie zmiany planu Zawodzie; ▪ opracowanie zmiany planu Toporzysko (rejon Trzech Koron); ▪ zmiana planu Toporzysko (skarga Wojewody).

		<p>Zmiana planu zagospodarowania „Zawodzie” (dopuszczenie szamb), uchwała nr XIV/128/2011 RG Krościenko n/D z 29.12.2011;</p> <p>Plan „Grywałd- Krośnica 2”, uchwała nr XX/162/2012 RG Krościenko n/D z 16.08.2012;</p> <p>Zmiana planu zagospodarowania „Łąkcica” (dopuszczenie szamb), uchwała nr XXXIII/268/2013 RG Krościenko n/D z 30.12.2013;</p> <p>Zmiana planu zagospodarowania „Grywałd–Krośnica 2”, Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Lubań, uchwała nr IV/17/2014 RG Krościenko n/D z 30.12.2014;</p> <p>Zmiana planu „Toporzysko” (zmniejszenie powierzchni działek podziałowych), uchwała nr XXV/205/2016 RG Krościenko n/D z 29.12.2016;</p> <p>Zmiana planu „Łąkcica” (tereny budowlane na obszarach zalewowych), uchwała nr XXV/206/2016 RG Krościenko n/D z 29.12.2016;</p> <p>Zmiana planu zagospodarowania „Zawodzie” (rejon Słoneczna–Jarek), uchwała nr XXXIII/274/2017 RG Krościenko n/D z 26.10.2017;</p> <p>Plan Zagospodarowania przestrzennego „Niwki (DPS)”, uchwała nr XXXIII/273/2017 RG Krościenko n/D z 26.10.2017;</p> <p>Zmian planu „Biały Potok” (teren 2UC/MN oraz część zabudowy jednorodzinnej), uchwała nr XXIX/240/2017 RG Krościenko n/D z 25.05.2017;</p> <p>Zmiana planu „Zawodzie” (dotyczy likwidacji projektowanego łącznika drogowego pomiędzy ulicą Zawodzie, a projektowana drogą „Jarek 2”), uchwała nr VII/53/2019 RG Krościenko n/D z 16.05.2019;</p> <p>Zmiana planu „Grywałd–Krośnica 1” (dot. dotyczy działki ew. nr 1047 w Grywałdzie), uchwała nr XIV/133/2020 RG Krościenko n/D z 06.02.2020;</p> <p>Zmiana planu „Tylka”, uchwała nr XIX/174/20 RG Krościenko n/D z 24.09.2020;</p> <p>Zmiana planu „Toporzysko” (dotyczy działki przy ulicy Esperanto), uchwała nr XXVIII/238/2021 RG Krościenko n/D</p>	
--	--	--	--

		<p>z 15.09.2021r. Zmiana planu „Zawodzie II” (dotyczy rejonu ulicy Źródlanej przy drodze na Stajkową), uchwała nr XXX/256/2021 RG Krościenko n/D z 24.11.2021; Zmiana planu „Grywałd- Krośnica 1” (dotyczy norm podziałowych w nowym terenie MN2a, ul. Podzagonie w Grywałdzie), uchwała nr XXXII/277/2022 RG Krościenko n/D z 27.01.2022; Zmiana planu „Grywałd–Krośnica 1” (dotyczy działki nr 1249/1 ulica Wymyśle w Grywałdzie), uchwała nr XXXIX/327/2022 RG Krościenko n/D z 22.06.2022; Plan zagospodarowania „Zawodzie 3” (rejon ulicy Karola Wojtyły- Nowak), uchwała nr XLII/380/2022 RG Krościenko n/D z 27.10.2022; Plan zagospodarowania „Grywałd–Krośnica 3” (rejon ulicy Zamkowej-Boggero), uchwała nr XLII/381/2022 RG Krościenko n/D z 27.10.2022; Zmiana planu zagospodarowania „Zawodzie II” (rejon ulicy Źródlanej – Jandura – koło Dusik), uchwała nr XLII/383/2022 RG Krościenko n/D z 27.10.2022; Plan zagospodarowania „Zawodzie 4” (rejon ulicy Zdrojowej), uchwała nr XLVI/412/2023 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 26.01.2023; Plan zagospodarowania „Zawodzie 5” (rejon ulicy Juraszowej), uchwała nr XLVI/413/2023 RG Krościenko n/D z 26.01.2023; Plan zagospodarowania „Biały Potok 1” (rejon ulicy Pod Tylką), uchwała nr XLVI/414/2023 RG Krościenko n/D z 26.01.2023; Zmiana planu „Toporzysko” (dotyczy działki przy ulicy Esperanto – zmiana parkingu na mieszkaniówkę oraz zmiana „U” na mieszkaniówkę), uchwała nr XLVI/414/2023 RG Krościenko n/D z 23.03.2023; Plan zagospodarowania „Grywałd” (przy ulicy Przylasek), uchwała nr XLIX/453/2023 RG Krościenko n/D z 18.05.2023; Zmiana miejscowego planu zagospodarowania „Biały Potok” (rejon Pasterniki – przy kładce stalowej na potoku Krośnica), uchwała nr XLIX/454/2023 RG Krościenko n/D z 18.05.2023; Zmiana miejscowego planu zagospodarowania Krościenko nad</p>	
--	--	--	--

		Dunajcem „Biały Potok 1” (zmiany po skardze Wojewody), uchwała nr LVI/509/2023 RG Krościenko n/D z 21.12.2023; Zmiana miejscowego planu zagospodarowania Krościenko nad Dunajcem „Zawodzie 4” (zmiany po skardze Wojewody), uchwała nr LVI/510/2023 RG Krościenko n/D z 21.12.2023r. (Dz.U. woj. Małopolskiego z 29.12.2023; Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Krośnica”, uchwała nr LVI/511/2023 RG Krościenko n/D z 21.12.2023; Zmiana miejscowego planu zagospodarowania Krościenko nad Dunajcem „Zawodzie 5” (zmiany po skardze Wojewody), uchwała nr LVI/512/2023 Rady RG Krościenko n/D z 21.12.2023.		
Energetyka	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Krościenko nad Dunajcem	Nie opracowano	Należy opracować przynajmniej jeden dokument na poziomie gminy, który będzie kompleksowo ujmować kwestie związane z oceną stanu aktualnego oraz przewidywanych zmian zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (co szczególnie ważne w momencie rozwoju sieci gazowej na terenie gminy Krościenko). Dokument taki winien odnosić się także do przedsięwzięć mogących zrationalizować użytkowanie ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych i szerzej – efektywności energetycznej na obszarze gminy, a także możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek zasobów paliw i energii w kontekście odnawialnych źródeł energii (OZE), kogeneracji oraz innych form odzysku ciepła, co szczególnie istotne w momencie intensywnego rozwoju OZE w kraju. Dokument winien określać zasady współpracy z sąsiednimi gminami w kontekście wyzwań i działań energetycznych. Opracowanie takiego dokumentu wynika zapisów art. 19 ustawy – Prawo energetyczne. Dokument winien być sporządzony co najmniej raz na 15 lat i być aktualizowany w cyklach trzyletnich. W momencie opracowania planu należy jego zapisy dostosować do rozstrzygnięć wynikających z niniejszej „Strategii”.
	Wieloletnie plany	Program Gospodarowania	Uchwała Nr XXXI/223/2009	Dokument nieaktualny. Dokument w zasadniczej części

Gospodarka komunalna	gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy	Mieszkaniowym Zasobem Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2010–2015	Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 30 listopada 2009	poświęcony zasadom finansowania polityki czynszowej oraz racjonalizacji gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Krościenko nad Dunajcem. Brak w dokumencie części rozwojowej związanej z prowadzeniem świadomej polityki zwiększania zasobu mieszkaniowego gminy czy to poprzez nawiązywanie kontaktów z instytucjami wspierającymi budownictwo mieszkaniowe (np. inicjatywy wdrażane przez Krajowy Zasób Nieruchomości), czy realizację projektów wynikających m.in. z ustawy „Lokal za grunt”, Społeczne Inicjatywy Mieszkaniowe, Mieszkanie dla rozwoju, czy prowadzeniem aktywnej polityki w zakresie powiększania zasobu komunalnego. Zgodnie z deklaracjami Gminy aktualny dokument w trakcie opracowania.
	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urzędzeń wodociągowych i urzędzeń kanalizacyjnych	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urzędzeń kanalizacyjnych na lata 2020–2022 dla Gminy Krościenko nad Dunajcem sporządzony przez Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z o.o.	Uchwała Nr XI/97/2019 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 7 listopada 2019	Plan nieaktualny. Opracowano plan na lata 2023–2025, obecnie na etapie uzgodnień z PGW Wody Polskie. Dotychczas obowiązujący plan zawiera listę zadań inwestycyjnych z zakresu gospodarki ściekowej na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem w perspektywie najbliższych lat.
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminny program opieki nad zabytkami	Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2015–2018	Uchwała Nr VII/49/2015 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 23 kwietnia 2015 r.	Dokument aktualny. Charakter dokumentu ramowy. Założenia dokumentu wdrażane na bieżąco.
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Gminny program ochrony środowiska	Program ochrony środowiska dla Gminy Krościenko nad Dunajcem lata 2012–2015 wraz z perspektywą do 2020 roku	Uchwała Nr XXVIII/233/2013 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 20 maja 2013	Program stracił ważność. Konieczna aktualizacja dokumentu lub opracowanie nowego. Jest to szczególnie ważne nie tylko z uwagi na obowiązek wynikający z ustawy Prawo ochrony środowiska oraz o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ale przed wszystkim ze względu na specyficzne położenie gminy na obszarach chronionych (w tym parków narodowych i krajobrazowych) oraz na powiązanie potrzeby

				zagwarantowania najwyższych standardów ochrony środowiska w celu rozwijania ważnej dla rozwoju gałęzi gospodarki, jaką jest turystyka i przemysł czasu wolnego. W trakcie prac nad dokumentem należy zwrócić uwagę na korelację zapisów szczególnie z dwoma celami: I.1. oraz III.2, a także III.3 i III.4.
	Plan Gospodarki Odpadami	Plan Gospodarki Odpadami Gminy Krościenko nad Dunajcem	Uchwała Nr XXIII/140/2004 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 25 października 2004 r. (załącznik nr 2)	Dokument blisko dwudziestoletni. Od czasu jego opracowania znacząco zmienił się system gromadzenia i odbioru odpadów, a także cele środowiskowe związane m.in. z ograniczaniem produkcji odpadów. Z uwagi na walory przyrodniczo-turystyczne należy zaktualizować dokument. Gmina posiada natomiast - opracowany w roku 2018 - regulamin utrzymania czystości i porządku w gminie przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/334/2018 z 22.03.2018 r.
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Krościenko nad Dunajcem	Uchwała Nr XV/112/2016 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 3 lutego 2016 roku	Dokument nieaktualny. Wydaje się, że w sytuacji opracowania planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz programu ochrony środowiska nie ma obecnie konieczności aktualizacji PGNu.
	Program usuwania azbestu	Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2032	Uchwała Nr XIII/117/2011 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 30 listopada 2011 r.	Program aktualny (przygotowany do roku 2032). Praktyczny wymiar „Program” znajduje w „Zasadach usuwania i utylizacji eternitu na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem”, które zostały przyjęte uchwałą nr XVIII/151/2012 z dnia 29.05.2012 r. w sprawie ustalenia zasad usuwania, utylizacji i unieszkodliwiania eternitu oraz zatwierdzenia opłat za jego usuwanie i utylizację ponoszonych przez właścicieli Nieruchomości.
	Program małej retencji	Nie opracowano. Dokument opcjonalny.	Nie opracowano	Nieznaczące odniesienia do kwestii związanych z małą retencją w kontekście zapobiegania suszom i powodziom znajdują się w „Programie ochrony środowiska dla Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2012–2015 wraz z perspektywą do 2020 roku”. Zważywszy na postępujące zmiany klimatyczne oraz górskie położenie gminy, co ma szczególne znaczenie w

				kontekście coraz częstszych deszczy nawalnych i ich skutków dla gminnej infrastruktury oraz mienia mieszkańców, a także na ograniczoną dostępność własnych ujęć wody w gminie, dostępność środków zewnętrznych na inwestycje retencyjne oraz możliwość wykorzystania ich jako instrument wzbogacania bioróżnorodności np. poprzez działania retencyjne na obszarach nieużytków, rekomenduje się opracowanie założeń do takiego planu. „Strategia” uwzględnia retencję w ramach celu operacyjnego II.9. „Instytucje publiczne zapewniają mieszkańcom gminy wysoki poziom bezpieczeństwa”.
Transport	Strategia rozwoju elektromobilności	Nie opracowano. Dokument opcjonalny.	Nie opracowano	Z uwagi na postępujące zmiany klimatyczne oraz rozwój elektromobilności warto rozważyć opracowanie ramowego planu związanego z rozwojem elektromobilności na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem (ewentualnie w połączeniu z planem zrównoważonej mobilności, co byłoby istotne w kontekście rozwoju komunikacji publicznej na obszarze przygranicznym).
	Plany rozwoju sieci drogowej wraz planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Nie opracowano. Dokument opcjonalny.	Nie opracowano	Opcjonalne opracowanie planu dotyczącego modernizacji najważniejszych ciągów komunikacyjnych oraz tworzącego podstawy pod rozwój transportu zbiorowego, elektromobilności i alternatywnych form komunikacji, m.in. ciągów pieszo-rowerowych.
Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Gmina Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2021-2027	Uchwała Nr XXIII/203/2021 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 25 lutego 2021	Dokument aktualny. Dokument ma rozbudowaną część diagnostyczną, a także część programową oraz część wdrożeniową. Dokument opracowany wcześniej niż obecna strategia, niemniej jednak oba dokumenty identycznie definiują cele w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, przy czym analizowany dokument, z uwagi na swój operacyjny charakter, jest bardziej szczegółowy niż zapisy głównego dokumentu strategicznego. Cele związane z włączeniem społecznym i przeciwdziałaniem wykluczeniu oraz przygotowaniem gminy na wyzwania

				demograficzne w dokumencie głównym zawarto w celach operacyjnych II.4 do II.6.
	Gminny program rewitalizacji	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2016–2023	Uchwała Nr XXVIII/233/2017 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 30 marca 2017	Kończy się czas obowiązywania dokumentu. Warto dokonać ewaluacji efektów „Programu” na lata 2016–2023 wraz ze wstępną analizą sytuacji społeczno-ekonomicznej na obszarze i w oparciu o wynik ewaluacji podjąć decyzję o aktualizacji samego „Programu” lub sporządzeniu nowej delimitacji i opracowaniu nowego GPR lub w przypadku rozwiązania większości problemów społeczno-gospodarczo-przestrzennych na terenie gminy rozważyć zaniechanie jego ponownego opracowania, uwzględniając istotne z punktu widzenia kwestie społeczno-ekonomiczne w innych, właściwych, dokumentach planistycznych.
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w gminie Krościenko nad Dunajcem na lata 2021–2024”	Uchwała Nr LVI/513/2023 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 21 grudnia 2023 roku	Dokument aktualny opracowany w oparciu o dogłębną analizę opisywanych zjawisk na podstawie zarówno danych statystycznych, jak i pochodzących z pracy zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy domowej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, działalności punktów konsultacyjnych, badań ankietowych i prowadzonego wsparcia. Dokument zawiera wnioski i rekomendacje dla dalszej pracy, a także operacjonalizację działań przeciwdziałających zarówno samej przemocy, jak i jej skutkom. Dokument zbieżny z założeniami przyjętymi w Strategii Rozwoju, w szczególności na poziomie celu operacyjnego II.5.
	Gminny program wspierania rodziny	Program wspierania rodziny dla Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2023–2025	Uchwała Nr XLVII/434/2023 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 23 marca 2023	Program aktualizowany w cyklach trzyletnich. Dokument zbieżny z założeniami przyjętymi w Strategii Rozwoju, w szczególności na poziomie celu operacyjnego II.5.
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	Uchwała Nr XLV/404/2022 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 22 grudnia 2022	Program aktualizowany w cyklach dwuletnich. Dokument koreluje z zapisami w ramach kierunków działań zapisanych m.in. w celach operacyjnych II.3. do II.5.

	alkoholowych oraz Gminny program przeciwdziałania narkomanii	na terenie Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2023–2024		
	Program opieki nad zwierzętami	Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt	Uchwała Nr XLVII/432/2023 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 23 marca 2023 r.	Program aktualny, przyjmowany corocznie. Jego celem jest ograniczenie zjawiska bezdomności zwierząt domowych oraz zapewnienie właściwej opieki bezdomnym zwierzętom domowym i gospodarskim oraz wolno żyjącym kotom, przebywającym na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem.
Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Program współpracy Gminy Krościenko nad Dunajcem z organizacjami pozarządowymi oraz z pozostałymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2024.	Uchwała Nr LIV/479/2023 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 26 października 2023	Program przyjmowany corocznie. Rekomenduje się opracowanie programu wieloletniej współpracy z organizacjami pozarządowymi. Rekomenduje się, aby obszary współpracy finansowej i niefinansowej uwzględniały szczególnie te pola, które „Strategia” uznaje za kluczowe, oraz gdzie samorząd nie ma możliwości pełnego zaspokojenia potrzeb społecznych lub gdzie aktywność organizacji może istotnie podnieść poziom usług społecznych dostarczanych społeczności lokalnej, np. w ramach polityki społecznej. Program wieloletni pozwala na wdrożenie umów wieloletnich z organizacjami. Szczegóły postępowania w zakresie tych elementów szczegółowo opisano w kierunkach działania zdefiniowanych w ramach celu operacyjnego II.10. oraz innych celów operacyjnych i kierunków działań w ramach drugiego celu strategicznego.
	Programy odnowy miejscowości	Plan Odnowy Miejscowości Krościenko nad Dunajcem w Gminie Krościenko nad Dunajcem Plany Odnowy Miejscowości na lata 2008–2015	Uchwała Nr XIV/107/2015 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 22 grudnia 2015 Uchwała Nr XVII/116/2008 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 4 lipca 2008	Dokumenty nieaktualne, przy czym nie ma obecnie wymogu opracowania takich programów, są one opcjonalne. W uzasadnionych przypadkach warto jednak rozważyć opracowanie programu jako wyraz szczególnego zainteresowania konkretnym obszarem, np. wtedy, gdy na terenie tej miejscowości wyznacza się obszar strategicznej interwencji, a także tam, gdzie centra lokalne i miejsca integracji nie występują lub wymagają modernizacji oraz wtedy, kiedy opracowanie takiego planu jest oddolną inicjatywą mieszkańców, jako

				wyraz zainteresowania rozwojem własnej miejscowości. W strategii do kwestii tej odniesiono się w ramach kierunków działań zdefiniowanych w ramach Celu operacyjnego II.1.
Oświata	Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę	Ustalenie sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Krościenko nad Dunajcem	Uchwała Nr VI/46/2019 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 4 kwietnia 2019	Dokument aktualny. Przedstawia sieć szkół i granice obwodów szkolnych. „Plan” nie przewiduje restrukturyzacji sieci szkół.
	Program wspierania edukacji dzieci uzdolnionych	Gminny Program Wspierania edukacji uzdolnionych uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem	Uchwała Nr XXXIX/345/2018 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 26 kwietnia 2018	Program aktualny. Określa cel i zasady wspierania uczniów szczególnie uzdolnionych z terenu Gminy Krościenko nad Dunajcem.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Nie opracowano odrębnego planu. Podstawowe informacje znajdują się w zakładce „Bezpieczeństwo” na stronie internetowej UG Krościenko nad Dunajcem	Nie opracowano. Zarządzenie dostępne: http://kroscienko.pl/pieninska-gmina/bezpiecznie-w-pieninach/zarzadzanie-kryzysowe/zasady-zarzadzania-kryzysowego/	Biorąc pod uwagę występowanie na terenie gminy sytuacji kryzysowych, w tym w szczególności związanych z podtopieniami, deszczami nawalnymi, wichurami, a także zagrożeniem pożarowym i komunikacyjnym rekomenduje się opracowanie gminnego planu zarządzania kryzysowego i jego korelację z zapisami strategii, w szczególności w odniesieniu do celu operacyjnego II.9.
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Krościenko nad Dunajcem	Uchwała Nr LVI/504/2023 Rady Gminy Krościenko nad Dunajcem z dnia 21 grudnia 2023	Dokument aktualny. Jego perspektywa sięga roku 2036. Przy kolejnej aktualizacji wymaga wskazania priorytetów wynikających z przyjętej „Strategii”, szczególnie w zakresie interwencji publicznych wskazanych na poziomie celów i kierunków działań.

8.2 Poziom organizacyjny

Poziom organizacyjny obejmuje w głównej mierze, jasne umiejscowienie nadzoru nad wdrażaniem zapisów dokumentu w strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy Krościenko nad Dunajcem. Na poziomie tym określa się także systemy i procedury działań związane z corocznymi przeglądami strategii i wynikającymi z nich rekomendacjami m.in. dla budżetu gminy. Poziom organizacyjny obejmuje również zagadnienia pozyskiwania funduszy na realizację zadań zapisanych w „Strategii”.

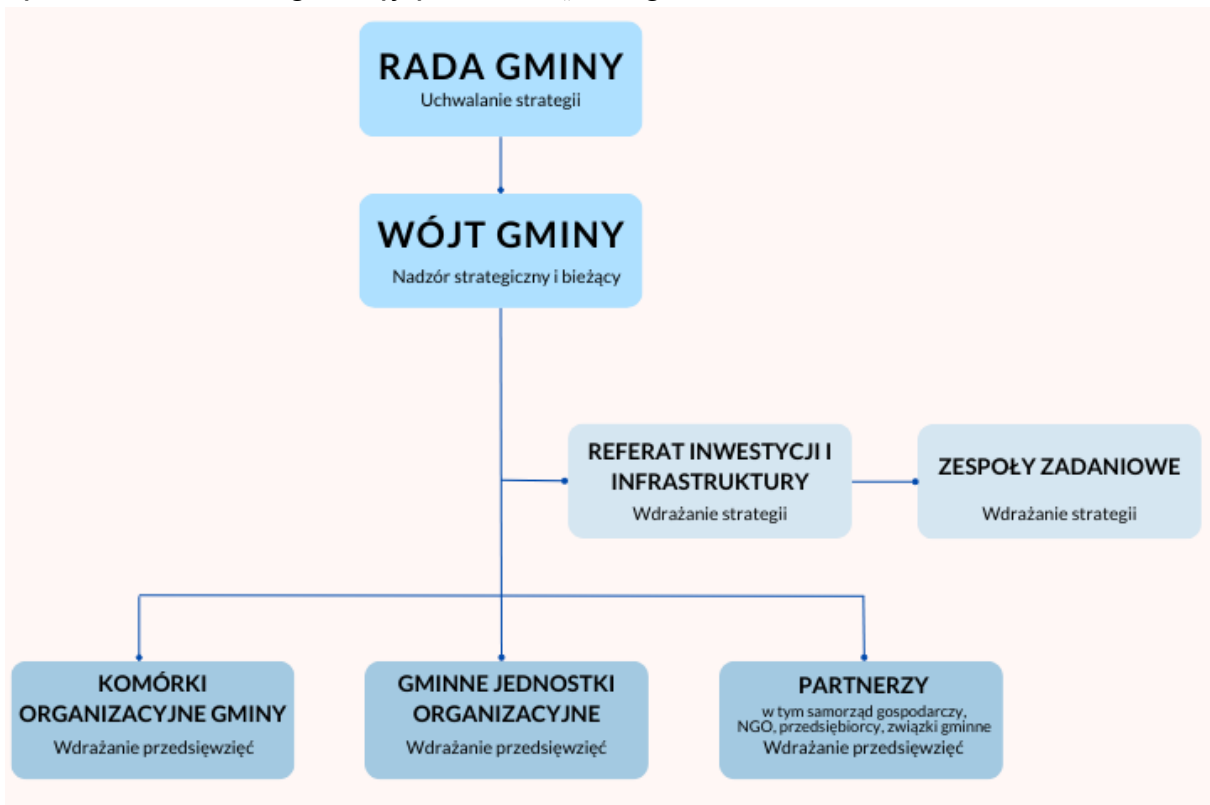
8.2.1 Struktura wdrażania „Strategii”

W realizację „Strategii” będą zaangażowane różne komórki organizacyjne Urzędu Gminy, podległe gminne jednostki organizacyjne, spółki komunalne, a także partnerzy (np. Lokalna Grupa Działania) i interesariusze. Struktura wdrażania „Strategii Rozwoju” składa się z następujących elementów:

- **Rada Gminy** – odpowiada za uchwalanie „Strategii” i jej głównych kierunków oraz opiniowanie zmian i aktualizację „Strategii”;
- **Wójt Gminy** – odpowiada za bieżący nadzór nad realizacją „Strategii”, w tym dbałość o zagwarantowanie (w budżecie i WPF) środków na jej skuteczną realizację oraz pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania, a także podejmowanie decyzji o potrzebie dokonania korekt w „Strategii”;
- **poziom wdrożeniowy** – za koordynację wdrażania „Strategii” odpowiedzialny jest **Referat Inwestycji i Infrastruktury**, który odpowiada za sprawy związane m.in. z koordynacją na poziomie gminy działań dotyczących opracowania i wdrażania Strategii Rozwoju Gminy, nadzór nad jej realizacją oraz podejmowanie decyzji o jej aktualizacji, a także szereg działań związanych z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na realizację projektów związanych z rozwojem gminy oraz szeroko rozumianą współpracę z pracownikami urzędu, podległymi jednostkami, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną w tym zakresie. W celu lepszego przygotowania i wdrażania projektów i działań rozwojowych należy w strukturze i obowiązujących w Urzędzie Gminy w Krościenku nad Dunajcem procedurach silniej uwzględnić powoływanie doraźnych **zespołów zadaniowych (interdyscyplinarnych)**, zajmujących się przygotowywaniem projektów o charakterze strategicznym, często mających wymiar wykraczający poza kompetencje referatu wiodącego;
- **realizatorzy przedsięwzięć** – od strony operacyjnej, w odniesieniu do poszczególnych realizowanych przedsięwzięć, powinny być powoływane zespoły projektowe (zadaniowe), składające się z reprezentantów podmiotów (komórek, jednostek organizacyjnych, spółek komunalnych lub partnerów) zaangażowanych w realizację danego przedsięwzięcia. Każdy członek zespołu projektowego powinien mieć przypisane konkretne zadania. W odniesieniu do każdego zespołu projektowego powinien zostać wyznaczony koordynator. Prace poszczególnych zespołów projektowych powinny być nadzorowane bezpośrednio przez **Zastępcę Wójta** wspieranego przez Referat Inwestycji i Infrastruktury. Przedmiotem nadzoru

będzie przede wszystkim prawidłowość oraz terminowość realizowanych zadań. W celu maksymalizacji efektywności realizacji przedsięwzięć, powinna zostać wdrożona jedna z metodyk zarządzania projektami. W przypadku wystąpienia jakichkolwiek nieprawidłowości umożliwi to podejmowane natychmiastowych działań naprawczych. W celu wczesnego zapobiegania wystąpieniu czynników zagrażających prawidłowej realizacji, w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia, należy także – na bieżąco – prowadzić i aktualizować analizę ryzyka.

Rysunek 28. Schemat organizacyjny wdrażania „Strategii”

Źródło: opracowanie własne

8.2.2 Procedura modyfikacji „Strategii”

Punktem wyjścia do podjęcia ewentualnej decyzji o modyfikacji „Strategii” będzie analiza otrzymywanych informacji, których źródłem będą dane monitoringowe, a także dane pochodzące z prowadzonych badań opinii, badań ewaluacyjnych, konsultacji społecznych oraz sprawozdania z przebiegu realizacji przedsięwzięć, wyniki analizy ryzyka, wniosków i propozycji usprawnień zgłaszanych przez osoby zaangażowane w realizację i koordynację przedsięwzięć, wnioski zgłaszane przez członków Rady Gminy i Wójta Gminy.

Poniżej przedstawiono schemat procedury modyfikacji „Strategii” z uwzględnieniem logiki cyklu życia projektu. Zgodnie z przyjętą logiką punkt wyjścia stanowi analiza danych pochodzących z monitoringu, ewaluacji *on-going* lub z innych źródeł. Na podstawie analizy danych wyprowadzane są wnioski, które z kolei stanowią podstawę do sformułowania rekomendacji. Na podstawie opracowanych rekomendacji projektowane są modyfikacje, które przed wdrożeniem są poddawane ewaluacji *ex ante*. Po uzyskaniu pozytywnego wyniku ewaluacji *ex ante* lub po wprowadzeniu kolejnych modyfikacji wynikających z ewaluacji *ex*

ante następuje wdrożenie zmian. Ostatnim etapem cyklu, stanowiącym zarazem początkowy etap cyklu kolejnego, jest analiza danych pozwalających ocenić trafność, skuteczność i efektywność wprowadzonych zmian.

Rysunek 29. Procedura modyfikacji „Strategii”

Źródło: opracowanie własne

8.2.3 Coroczne przeglądy strategiczne (monitoring)

Corocznie, wraz z przygotowaniem rocznego „Raportu o stanie gminy”, Referat Inwestycji i Infrastruktury powinien **przygotować informacje z realizacji celów operacyjnych i kierunków działań** zapisanych w „Strategii”. W sprawozdaniu przedstawianym Radzie Gminy w Krościenku nad Dunajcem określa się przedsięwzięcia zrealizowane, przedsięwzięcia będące w toku realizacji oraz przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji, lecz nie rozpoczęte. Wójt Gminy przedstawia również radnym zakres wydatkowanych środków na zrealizowane przedsięwzięcia wraz ze wskazaniem źródeł finansowania i przedstawia pod ocenę jakość ich realizacji.

Kolejne kroki cyklicznego, corocznego procesu związanego także z opracowaniem „Raportu o stanie gminy” powinny przebiegać według następującego klucza:

- spotkanie Wójta Gminy z przedstawicielami Referatu Inwestycji i Infrastruktury oraz, w razie potrzeby, utworzonymi zespołami zadaniowymi – przegląd przedsięwzięć zrealizowanych w ramach poszczególnych celów operacyjnych i kierunków działań, wstępna ocena osiągniętych wskaźników na poziomie strategicznego rezultatu;
- przygotowanie przez Referat Inwestycji i Infrastruktury danych do „Rocznego raportu o stanie gminy” za mijający rok;
- ocena zrealizowanych i niezrealizowanych przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów operacyjnych i kierunków działań oraz nakreślenie priorytetów na kolejny rok, z uwzględnieniem zmieniających się czynników środowiska zewnętrznego, np.

nowych uregulowań prawnych, nowych możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych;

- przekazanie ustaleń Wójtowi Gminy Krościenko nad Dunajcem, a w kolejnym kroku Radzie Gminy;
- implementacja przyjętych priorytetów w dokumentach finansowych gminy (budżet na kolejny rok, WPF).

8.3 Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów „Strategii Rozwoju Gminy” wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji kierunków i przedsięwzięć o charakterze strategicznym. Działania w tym zakresie będą leżeć w gestii Wójta Gminy Krościenko nad Dunajcem, który odpowiada za nadzór nad wdrażaniem zapisów dokumentu.

W celu pozyskania akceptacji społecznej dla proponowanych projektów i działań niezbędna jest:

- ścisła współpraca władz gminy z sektorem pozarządowym – organizacjami społecznymi: kontraktowanie usług publicznych, partnerstwo w realizacji zadań i pozyskiwaniu środków zewnętrznych;
- ścisła współpraca władz gminy z sektorem gospodarczym: przedsięwzięcia publiczno-prywatne, wspólna promocja samorządu i przedsiębiorców, monitorowanie potrzeb lokalnych pracodawców;
- ścisła współpraca władz gminy z działającymi na jej terenie instytucjami m.in.: sektora turystycznego, kulturalnego, związanymi z ochroną przyrody i edukacją ekologiczną i ochroną powietrza, promocją produktu lokalnego;
- budowanie konsensusu wokół projektów rozwojowych, także poza obszarem gminy, zarówno z władzami sąsiednich gmin (również słowackimi), jak i gestorami bazy turystycznej i lokalnymi liderami;
- systematyczne zamieszczanie informacji w mediach: lokalnych, regionalnych, Internecie, o podejmowanych zadaniach strategicznych i promocyjnych – tradycyjne konferencje prasowe, przygotowywanie notatek prasowych z realizowanych zadań, zapraszanie na imprezy lokalne i ponadlokalne;
- spotkania publiczne z mieszkańcami Gminy Krościenko nad Dunajcem – przekazywanie obiektywnej informacji mieszkańcom oraz pozyskiwanie informacji zwrotnej: pomysły, sugestie mieszkańców, monitorowanie potrzeb mieszkańców i przybywających gości.

Ważnym elementem budowania społecznego zaangażowania w procesy rozwojowe, ale też identyfikacji z tymi procesami, będzie wprowadzenie i jak najszersze rozpropagowanie nowych zasad organizacji konkursów grantowych dla NGO oraz znalezienie jeszcze efektywniejszej formuły funkcjonowania budżetów sołectkich.

Niezwykle istotne dla dynamicznego wdrażania zapisów „Strategii” jest także pozyskanie zewnętrznego wsparcia dla podejmowanych działań, w tym m.in.:

- efektywne kontakty z władzami powiatu nowotarskiego oraz władzami regionalnymi, a także lobbying w instytucjach rządowych na rzecz przedsięwzięć,

które mogą być lokowane na terenie gminy lub w jej sąsiedztwie, wpływających na rozwój Gminy Krościenko nad Dunajcem;

- budowanie konsensusu wokół projektów rozwojowych także poza obszarem gminy, zarówno z władzami sąsiednich gmin (w tym słowackich), jak i gestorami bazy turystycznej i lokalnymi liderami;
- efektywne kontakty z partnerami zewnętrznymi, np. zarządcy dróg publicznych, dyrekcje Pienińskiego Parku Narodowego i Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego itp.;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi regionu;
- pogłębianie kontaktów międzynarodowych w celu realizacji zadań wynikających ze „Strategii” (gminy partnerskie, instytucje międzynarodowe);
- kontakty z mediami (regionalne, krajowe) dotyczące podejmowanych zadań strategicznych i promocyjnych – nagłaśnianie sukcesów gminy Krościenko nad Dunajcem, instytucji i przedsiębiorstw działających na terenie gminy, a także partnerskich samorządów.

9. Zgodność „Strategii” z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

„Strategia Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030” jest spójna z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego, krajowego, w tym m.in.: celami tematycznymi UE dla perspektywy finansowej 2021–2027, Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

Powiązania przedstawiono w formie graficznej w poniższym zestawieniu.

Tabela 13. Zgodność „Strategii” z dokumentami strategicznymi szczebla europejskiego, krajowego i regionalnego

Cele strategiczne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”	CS I	CS II											CS III				
Cele operacyjne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”	I.1.	II.1.	II.2.	II.3.	II.4.	II.5.	II.6.	II.7.	II.8.	II.9.	II.10.	II.11.	III.1.	III.2.	III.3.	III.4.	III.5.
Cele i priorytety nadrzędnych dokumentów strategicznych																	
Priorytety UE 2021–2027																	
Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa	X									X	X	X					
Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa	X													X	X	X	
Lepiej połączona Europa											X		X				
Europa o silniejszym wymiarze społecznym			X	X	X	X	X	X	X	X							
Europa bliżej obywateli										X							
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju																	
I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	X											X	X				
II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony			X	X	X	X	X	X	X	X							
III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030																	
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo	X	X														
	1.2 Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.																
	1.3 Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska.																
	1.4 Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.																
	1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług			X	X	X	X	X	X	X	X						

Cele strategiczne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”		CS I	CS II											CS III				
Cele operacyjne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”		I.1.	II.1.	II.2.	II.3.	II.4.	II.5.	II.6.	II.7.	II.8.	II.9.	II.10.	II.11.	III.1.	III.2.	III.3.	III.4.	III.5.
	publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów																	
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego			X					X	X	X							X
	2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	X											X					
	2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach	X											X					
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	3.1 Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem										X							
	3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym	X									X							
	3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.			X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
	3.4 Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej																	
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”																		
Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie	Kierunek działań 1: Małopolskie rodziny			X	X	X	X	X										X
	Kierunek działań 2: Opieka zdrowotna				X	X	X	X										
	Kierunek działań 3: Bezpieczeństwo										X			X				
	Kierunek działań 4: Sport i rekreacja	X								X								
	Kierunek działań 5: Kultura i dziedzictwo	X								X								

Cele strategiczne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”		CS I	CS II											CS III				
Cele operacyjne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”		I.1.	II.1.	II.2.	II.3.	II.4.	II.5.	II.6.	II.7.	II.8.	II.9.	II.10.	II.11.	III.1.	III.2.	III.3.	III.4.	III.5.
	Kierunek działań 6: Edukacja			X														
	Kierunek działań 7: Rynek pracy			X									X					
Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Kierunek działań 1: Innowacyjność												X					
	Kierunek działań 2: Konkurencyjność i przedsiębiorczość	X											X					
	Kierunek działań 3: Turystyka	X																
	Kierunek działań 4: Transport													X				
	Kierunek działań 5: Cyfrowa Małopolska										X							
	Kierunek działań 6: Gospodarka o obiegu zamkniętym															X		
Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej	Kierunek działań 1 Ograniczanie zmian klimatycznych															X		
	Kierunek działań 2: Gospodarowanie wodą														X			
	Kierunek działań 3: Bioróżnorodność i krajobraz	X													X		X	
	Kierunek działań 4: Edukacja ekologiczna	X												X	X		X	
System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030	Kierunek działań 1: System zarządzania strategicznego rozwojem										X							
	Kierunek działań 2: Współpraca i partnerstwo										X							
	Kierunek działań 3: Promocja Małopolski	X																
Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach	Kierunek działań 1: Ład przestrzenny																X	
	Kierunek działań 2: Wsparcie miast																	
	Kierunek działań 3: Rozwój obszarów wiejskich	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Cele strategiczne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”		CS I	CS II											CS III				
Cele operacyjne „Strategii Rozwoju G. Krościenko n/D”		I.1.	II.1.	II.2.	II.3.	II.4.	II.5.	II.6.	II.7.	II.8.	II.9.	II.10.	II.11.	III.1.	III.2.	III.3.	III.4.	III.5.
	Kierunek działań 4: Spójność wewnątrzregionalna i dostępność	X							X		X							

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy dokumentów strategicznych

10. Ramy finansowe „Strategii” i źródła finansowania

10.1 Ramy finansowe

Ramy finansowe wskazują wielkości środków finansowych szacowanych na realizację strategii, a jednocześnie potwierdzają możliwość realizacji przez gminę zaplanowanych działań. Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i horyzontu czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, w tym założeń długofalowej polityki finansowej i inwestycyjnej. Przy opracowaniu tego elementu wykorzystano doświadczenia zebrane w wyniku działań podejmowanych w ostatnich latach, w tym przede wszystkim związanych z wdrażaniem poprzedniej strategii na lata 2015–2022, a także dostępności potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania. Finansowanie działań rozwojowych określonych w „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem do roku 2030” będzie się odbywać przy wykorzystaniu środków, które pozostają w dyspozycji samorządu lub o które gmina może skutecznie zabiegać. Wśród nich najistotniejsze są środki publiczne wspomagane funduszami prywatnymi w ramach zawiązywanych partnerstw. Środki pochodzące z budżetu gminy będą zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów w ramach programów operacyjnych i innych programów finansowanych ze źródeł krajowych i międzynarodowych.

Analizując zdolność gminy Krościenko nad Dunajcem do realizacji zadań wynikających z zapisów „Strategii”, należy odnieść się do danych historycznych przedstawiających stan finansów gminnych, a także dokonać próby określenia potencjału inwestycyjnego gminy w perspektywie objętej „Strategią”, opierając się przy tym na danych prognostycznych. W tym kontekście na potrzeby określenia ram finansowych „Strategii” dokonano analizy historycznej wraz z prognozą w perspektywie roku 2030 zarówno dochodów, jak i wydatków gminy, a także dokonano analizy poziomu zadłużenia gminy.

Przeprowadzając analizę **dochodów**, wzięto pod uwagę zarówno źródła dochodów, jak i problematykę samodzielności dochodowej oraz stopień uzależnienia budżetu gminy Krościenko nad Dunajcem od środków pochodzących z innych budżetów. Na podstawie przeprowadzonej analizy **dla lat 2016–2030** należy zwrócić uwagę m.in. na:

- **wskaźnik marży operacyjnej netto**, który charakteryzuje się zmiennym poziomem. Marża operacyjna netto oznacza relację wyniku operacyjnego netto² w stosunku do dochodów bieżących. Im większa część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji JST po spłacie długu, tym więcej środków może być przeznaczonych na wydatki majątkowe. Pożądany zatem jest wzrost wskaźnika. W latach 2023–2025 odnotowano ujemne wartości wskaźnika, co oznacza, że osiągnięty wynik bieżący nie pokrywa w całości planowanych rozchodów z tytułu spłaty zadłużenia. Ujemna wartość dotyczy bowiem bieżącego roku i lat planowanych. Sytuacja ta wskazuje na ryzyko związane z koniecznością angażowania dochodów własnych majątkowych lub przychodów (w tym zwrotnych) na przyszłe spłaty długu. Dodatnia wartość

² Różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu.

- wskaźnika, która jest widoczna w szczególności w latach historycznych, jest równoznaczna z przeznaczeniem środków własnych (innych niż przychody z tytułu kredytów pożyczek i emisji obligacji) na realizację zadań inwestycyjnych. Tym samym ta część środków stanowiła wkład własny na wydatki majątkowe i pochodziła ze źródeł bezzwrotnych. W pozostałych latach objętych analizą środki z nadwyżki bieżącej stanowią w części źródło spłaty zobowiązań gminy oraz finansowania planowanych inwestycji. Na przyszłe wartości wskaźnika będzie miała wpływ polityka dochodowa, w tym podatkowa, oraz ewentualne zmiany w systemie dochodów, które należy wziąć pod uwagę. W relacji do grupy porównawczej widoczne jest zróżnicowanie w zakresie sposobu planowania finansowego. Średnia wartość wskaźnika w grupie porównawczej w latach 2024+ osiąga wartości dodatnie, podczas gdy w 2023 roku odnotowano wartości ujemne (więcej na temat analiz w odniesieniu do grupy porównawczej: „gminy wiejskie o funkcjach pozarolniczych” w dokumencie „Diagnoza stanu społeczno-gospodarczego Gminy Krościenko Nad Dunajcem”, która stanowi odrębny dokument poprzedzający opracowanie Strategii³). Tym samym można wnioskować o ostrożnościowym scenariuszu planowania finansowego w Gminie Krościenko nad Dunajcem;
- wskaźnik **samodzielności dochodowej** informuje o możliwości realizacji zadań własnych (w tym oświatowych) finansowanych wyłącznie dochodami własnymi i subwencją i jest obliczany w relacji do dochodów ogółem. Wzrost wartości wskaźnika w 2023 roku jest związany z wyłączeniem zadań dotyczących systemu świadczenia wychowawczego pn. „Rodzina 500+” (obecnie „800+”) z gminy. Środki te znacząco zmieniły strukturę dochodów budżetu w latach 2016–2022. W przypadku analizowanej gminy odnotowano incydentalny spadek wartości wskaźnika w 2020 roku, co jest konsekwencją zrealizowanego wysokiego poziomu dochodów majątkowych (w tym 7,1 mln zł z pozyskanych dotacji i 6,8 mln zł z tytułu środków na inwestycje). W latach objętych WPF (poza 2024 roku) poziom samodzielności dochodowej jest wyższy niż w przypadku średniej dla grupy porównawczej. Wskazuje to na finansowy potencjał gminy do realizacji zadań własnych i jest to sytuacja lepsza niż w grupie porównawczej. Natomiast znacznie wyższy wskaźnik dla roku 2025 może wskazywać na ryzyko związane z przyszłym wykonaniem założonego poziomu dochodów. Rekomenduje się zatem uwzględnienie tego ryzyka zarówno w przyszłych prognozach, jak również w planowaniu przepływów finansowych. W przypadku dochodów własnych zaleca się dalsze prowadzenie działań związaną aktywną polityką dochodową. Warto jednak zauważyć, że w przypadku gminy Krościenko nad Dunajcem relacja kwoty skutków finansowych do potencjalnych dochodów podatkowych jest najwyższa względem porównywanych gmin. Przykładowo w 2022 roku wskaźnik dla gminy osiągnął poziom 31,1%, podczas gdy średnia w grupie porównawczej wyniosła 11,3%. Tym samym gmina ma potencjał do wzrostu dochodów własnych, w takiej sytuacji jednak

³ Diagnoza stan społeczno-gospodarcza Gminy Krościenko Nad Dunajcem, <http://kroscienko.pl/category/opracowanie-strategii-rozwoju-gminy/>

należy mieć na uwadze aktywność ekonomiczną mieszkańców i osób prawnych, a w szczególności rozwój gospodarki lokalnej. Posiadanie potencjału dochodowego jest istotne dla poszukiwania rozwiązań mających na celu poprawę wyniku operacyjnego netto;

- wskaźnik poziomu **centralizacji finansów lokalnych** informuje o stopniu uzależnienia budżetu gminy od środków zewnętrznych (dotacji i środków o charakterze podobnym do dotacji). Począwszy od roku 2021, należy zaobserwować spadek wartości wskaźnika, co jest związane ze spadkiem dotacji i środków (w tym na zadania bieżące i majątkowe). Stabilizacja następuje od roku 2023, a sytuacja nie odbiega znacząco od sytuacji w grupie porównawczej. Niższy poziom wskaźnika w latach prognozowanych w gminie Krościenko nad Dunajcem można ocenić pozytywnie w związku z wyższą samodzielnością dochodową gminy. Natomiast istotne będzie monitorowanie ryzyka związanego z realizacją założonych dochodów w latach kolejnych, jak również z aktywnością gminy w pozyskiwaniu dotacji i środków, zwłaszcza na inwestycje;
- analiza **dochodów podatkowych na 1 mieszkańca** obejmuje informację o wpływach z tytułu udziału gminy w PIT i CIT oraz wybranych dochodów podatkowych. W przypadku dochodów z tytułu udziału w PIT sytuacja względem grupy porównawczej jest analogiczna i w latach 2021–2022 nastąpił najwyższy wzrost wartości wpływów z tego tytułu. W przypadku wpływów z CIT w latach 2019–2021 zaobserwowano spadek wartości, podczas gdy w grupie porównawczej dochody wzrastały. Sytuacja ta wskazuje na potrzebę analizy założeń i podejmowanych działań w obszarze polityki gospodarczej gminy Krościenko nad Dunajcem.

Powyższe dane mogą świadczyć o zmianie w zakresie struktury gospodarki lokalnej i zwiększonej aktywności osób prawnych. Wyższe dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych w połączeniu z ciągłym wzrostem dochodów podatkowych od osób prawnych pozwalają wnioskować, że nastąpiły zmiany w szeroko rozumianej polityce gospodarczej gminy Krościenko nad Dunajcem. Przykładowo w roku 2019 dochody podatkowe od osób prawnych wyniosły 1,08 mln zł, podczas gdy w roku 2020 było to już 1,24 mln zł. Poziom ten utrzymuje się w kolejnych latach, przy czym w roku 2022 dochody te wyniosły 1,42 mln zł. W przypadku grupy porównawczej wpływy od osób prawnych są znacznie wyższe, jednak nie charakteryzowały się tak znaczącą dynamiką do końca roku 2021. Sytuacja ta może również wskazywać na atrakcyjność gminy Krościenko nad Dunajcem w zakresie procesów inwestycyjnych. W przypadku poszczególnych źródeł dochodów podatkowych wartości w grupie porównawczej są znacznie wyższe, jednak tendencja jest podobna. W przypadku gminy Krościenko nad Dunajcem istotny przyrost dochodów z tytułu podatku od nieruchomości (na 1 mieszkańca) można zauważyć w roku 2020 i następnie w roku 2022. Rekomenduje się kontynuowanie polityki podatkowej związanej ze stawkami poszczególnych źródeł podatków i opłat lokalnych. Pożądanym jest systematyczny wzrost stawek ze względu na rosnące koszty realizacji zadań bieżących. Zapewni to stabilne wpływy do budżetu gminy, a także zminimalizuje wzrost wydatków związanych z sytuacją gospodarczą kraju (np. w warunkach wysokiej inflacji).

Na potrzeby analizy **wydatków budżetu w latach 2016–2030** zestawiono ze sobą wydatki w podziale na grupy, a także przeprowadzono analizę stopnia finansowania

wydatków środkami zewnętrznymi. Przeprowadzona analiza umożliwiła sformułowanie następujących wniosków:

- analiza poziomu **zmian wydatków bieżących** wskazuje na ich istotny spadek w roku 2023. Sytuacja jest analogiczna w grupie porównawczej, a co za tym idzie, jest następstwem wyłącznie zadań związanych z Programem „500+” z zadań gminy. Natomiast w roku 2022 odnotowano znaczące zwiększenie wydatków bieżących, które było spowodowane m.in. wzrostem kosztów związanych z realizacją zadań statutowych (2021 r. – 5,4 mln zł, 2022 r. – 8,8 mln zł), jak również wzrostem kosztów obsługi długu (2021 r. – 189 tys. zł, 2022 r. – 625 tys. zł). Nadmienić należy, że spadek wydatków bieżących w roku 2023 jest związany w szczególności ze wspomnianą zmianą dotyczącą obsługi programu „500+”. Natomiast wątpliwość może wzbudzać kwestia niższych wydatków bieżących w roku 2024 względem roku 2023. Na podstawie danych z WPF należy stwierdzić, że zmniejszenie to jest konsekwencją niższej planowanej kwoty dochodów z tytułu dotacji i środków na zadania bieżące. Pomimo to zaleca się weryfikację przyjętych danych WPF w zakresie wydatków bieżących, a także podjęcie działań zwiększających potencjał dochodowy (w tym podatkowy) JST. Powyższe stwierdzenie jest zbieżne z wnioskiem wskazującym na wysokie uzależnienie realizacji inwestycji od kwoty dochodów majątkowych (zwłaszcza pozyskanych dotacji i środków zewnętrznych). Z tego względu należy wskazać na istotne ryzyko związane z przyjętymi założeniami w WPF, a co za tym idzie, strategią finansową na kolejne lata;
- udział **wydatków stałych na wynagrodzenia i składki od nich naliczane w wydatkach bieżących** kształtuje się na stabilnym poziomie. Pomimo że w roku 2023 wzrost wydatków w tej grupie wynosi 14,7 pkt. proc. w stosunku do roku 2022, należy zauważyć, iż jest to związane ze zmianą struktury wydatków bieżących w związku z wyłączeniem z zadań gminy obsługi programu „500+” (obecnie „800+”). Zmiana wartości nominalnych w przypadku gminy Krościenko nad Dunajcem kształtuje się na zbliżonym poziomie jak w przypadku okresu 2022/2021 i wynosi 13%. W przypadku zaś grupy porównawczej wzrost jest znacznie niższy i wskazuje na, co do zasady, niższe obciążenie budżetu niniejszymi wydatkami. W przypadku gminy Krościenko nad Dunajcem obciążenie wydatków bieżących z tytułu wynagrodzeń i składek w 2023 r. wynosi bowiem 53%, a w grupie porównawczej jest to 46,1%. Z tego względu należy wskazać na istotne ryzyko związane z przyjętymi założeniami w WPF w zakresie struktury wydatków bieżących;
- analizując **udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem**, należy zwrócić uwagę, że w roku 2020 gmina Krościenko nad Dunajcem osiągnęła najwyższy poziom wskaźnika, tj. 34%. Jest to związane z realizacją w 2020 roku zadań inwestycyjnych współfinansowanych dochodami majątkowymi z tytułu dotacji. Znaczącą część źródeł finansowania wydatków majątkowych w latach 2021–2022 stanowią środki zewnętrzne (dochody majątkowe). W okresie 2023–2024 planuje się, że łączne dochody majątkowe z tytułu dotacji i środków na inwestycje mają wynieść blisko 15,5 mln zł. W tym samym okresie planowana kwota wydatków majątkowych wyniesie blisko 22,9 mln zł. Zatem planowany wkład własny na inwestycje wynosi 7,4 mln zł i składają się na niego przychody zwrotne i

bezzwrotne. Niezbędnym warunkiem jest jednak zrealizowanie założonego planu. Na możliwości inwestycyjne korzystnie wpływa zrównoważony harmonogram spłat długu w latach kolejnych. Jako ryzyko należy wskazać wartość wskaźnika w latach 2023–2024 (odpowiednio 28% i 26%). Przy ujemnej nadwyżce operacyjnej netto niezbędne jest zapewnienie bezzwrotnego finansowania na możliwie najwyższym poziomie. Dzięki temu zostanie zminimalizowane ewentualne ryzyko związane ze spłatą i obsługą długu w tych latach;

- wartość wskaźnika prezentującego **poziom finansowania wydatków majątkowych środkami zewnętrznymi** jest zróżnicowana w latach historycznych 2016–2022. Przewidując wydatki majątkowe w WPF w latach przyszłych, warto mieć na uwadze, że gmina zaplanowała pozyskanie dochodów i środków na inwestycje, co znacząco wpływa na poziom prognozowanych wydatków majątkowych (zwłaszcza w latach 2023–2024). Realizacja założonych planów jest obarczona ryzykiem ze względu na ujemny wynik operacyjny netto oraz ewentualne zmniejszenie wartości dofinansowania przy utrzymaniu zakładanego poziomu inwestycji i innych środków własnych, co będzie zwiększało ryzyko finansowe gminy.

Analizując możliwości finansowania zadań własnych oraz inwestycyjnych i spłaty zadłużenia, wzięto pod uwagę kształtowanie się wyniku operacyjnego budżetu netto (różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi, pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu), poziom źródeł bezzwrotnych oraz poziom zadłużenia. W ramach analizy finansowania budżetu i zadłużenia gminy Krościenko nad Dunajcem sformułowano następujące wnioski:

- wskaźnik **finansowania budżetu źródłami bezzwrotnymi** określa zdolność do regulowania wydatków bieżących oraz spłaty zadłużenia (czyli najbardziej strategicznych pozycji budżetu), która jest determinowana poziomem źródeł finansowania o charakterze bezzwrotnym (tj. dochodów bieżących i pozostałych przychodów innych niż kredyt, pożyczka lub emisja obligacji). Pożądane jest, aby wartości wskaźnika utrzymywały się na poziomie wyższym niż 100% i kształtowały się na możliwie najwyższym poziomie. W przypadku gminy Krościenko nad Dunajcem zaobserwowano niekorzystną sytuację w latach 2024–2025, co jest związane z bardzo niskim poziomem nadwyżki operacyjnej brutto, która nie jest zwiększona o wartość przychodów bezzwrotnych, jak ma to miejsce w 2023 roku. Zatem w latach 2024–2025 występuje wyższe ryzyko związane z obciążeniem środków własnych wydatkami bieżącymi i spłatą długu. W okresie prognozowanym 2023–2030 średnia wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie 103%. Zatem wg danych WPF gmina będzie posiadała środki własne na realizację planowanych wydatków bieżących i spłatę długu. Okresowe trudności mogą jednak wystąpić w latach 2024–2025, kiedy to sytuacja nie jest korzystna. W przypadku grupy porównawczej wartości wskaźnika są korzystniejsze. Reasumując, ryzyko związane z realizacją wydatków bieżących i spłatą długu w gminie Krościenko nad Dunajcem jest nieznacznie wyższe niż w przypadku grupy porównawczej;
- relacja **zadłużenia do dochodów ogółem** kształtuje się w sposób zróżnicowany i jest następstwem zobowiązań zaciąganych w związku z realizacją zadań inwestycyjnych. Dawny wskaźnik ustawowy obowiązujący do końca 2013 roku limitował poziom

długu względem dochodów maksymalnie do 60%. Najwyższy poziom długu w stosunku do dochodów ogółem w latach historycznych wyniósł 35,7% (2016 r.), a w latach planowanych jest to 29,6% (2025 r.). W przypadku zaś grupy porównawczej wartości są zdecydowanie niższe i nie przekraczają 20%. Tym samym istotne jest dążenie do poprawy relacji wyniku operacyjnego i wyasygnowania większej kwoty środków własnych bieżących na finansowania inwestycji.

Na podstawie analizowanego WPF stwierdzono, że w latach przyszłych roczne kwoty spłat zaciągniętego długu będą się kształtowały w sposób zrównoważony. W latach 2016–2022 spłacono zobowiązania w łącznej kwocie 8,9 mln zł, natomiast w okresie 2023–2030 planowana łączna kwota spłaty wyniesie 8,3 mln zł. W 2023 roku planuje się spłatę długu na poziomie 1,3 mln zł. Należy zauważyć, że prognozowana w latach 2023–2025 nadwyżka operacyjna nie pokryje spłaty długu wraz z kosztami jego obsługi. Oznacza to, że gmina będzie musiała zaangażować przychody bezzwrotne lub własne dochody majątkowe oraz zaciągnąć nowe zobowiązania (w 2023 r.) na spłatę długu. Analizując margines bezpieczeństwa spłaty długu gminy Krościenko nad Dunajcem, należy zauważyć, że sytuacja kształtuje się w sposób korzystny. Bezpieczeństwo jest mierzone na podstawie danych zawartych w WPF pomiędzy bieżącą spłatą długu a maksymalnym limitem spłaty i obsługi zadłużenia. Najniższy poziom wskaźnika został zidentyfikowany w latach 2028–2030. Jednak są to lata odległe, zatem sytuacja w tym zakresie ulegnie zmianie. Należy pamiętać, że na poziom bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu będzie miało wpływ wykonanie budżetów lat wcześniejszych. W trakcie roku budżetowego mogą zaistnieć zdarzenia, które w sposób długotrwały będą wywierały skutki dla zdolności gminy do spłaty i obsługi długu. Z tego względu zaleca się zachowanie planowanych relacji w tej materii, a w przypadku wzrostu lub zmaterializowania się ryzyka gmina będzie musiała dokonać rewizji polityki dochodowej i wydatkowej.

Na podstawie powyższych danych rekomenduje się:

▪ **w zakresie dochodów:**

- weryfikację przyjętej w WPF struktury dochodów bieżących, w szczególności w kontekście finansowania zadań z zakresu administracji rządowej i zadań własnych,
- efektywne wykorzystanie posiadanego majątku w wyniku zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej,
- podjęcie próby optymalizacji polityki podatkowej poprzez dostosowanie stawek podatków i opłat lokalnych do bieżących potrzeb budżetu. Ma to na celu poprawę wyniku operacyjnego, który stanowi o potencjale do realizacji inwestycji ze środków własnych. Zaleca się ustabilizowanie lub zmniejszenie wartości skutków podatkowych z tytułu obniżenia górnych stawek podatków lokalnych. Kształtując politykę podatkową (jedno z głównych źródeł dochodów własnych), zaleca się dokonanie analizy stanu przedsiębiorczości i konkurencyjności lokalnej gospodarki z uwzględnieniem konkurencji podatkowej z sąsiadującymi gminami. Nie jest zalecane dalsze zwiększanie wartości skutków podatkowych z tytułu obniżenia maksymalnych stawek podatków i opłat lokalnych w relacji do kwoty potencjalnych dochodów podatkowych,

- zachęcenie mieszkańców do rozliczania PIT w gminie, a także promowanie zachowań związanych z kupnem produktów/usług u lokalnych przedsiębiorców celem wzrostu zwiększenia bazy dochodowej mieszkańców i gminy;
- **w zakresie wydatków:**
 - kontynuację polityki w zakresie optymalizacji wydatków bieżących,
 - utrzymanie stabilizacji stałych wydatków na wynagrodzenia, co będzie miało istotny wpływ na ogólny poziom wydatków bieżących,
 - weryfikację poziomu wydatków bieżących, w szczególności w latach prognozowanych 2024+ (historyczne wartości wskazują na znacznie wyższy wzrost wydatków bieżących w ujęciu rok do roku niż zaprojektowany w WPF),
 - utrzymanie zrównoważonego harmonogramu spłat zaciągniętego długu,
 - w przypadku nowych inwestycji zaleca się planowanie skutków dla budżetów lat przyszłych (dochodów i wydatków) wynikających z konkretnych zamierzeń inwestycyjnych;
- **w zakresie finansowania budżetu i zadłużenia:**
 - kontynuację polityki zrównoważonej spłaty długu w latach przyszłych,
 - ukierunkowanie polityki budżetowej (zwłaszcza w średnim okresie) na poprawę wyniku operacyjnego celem zwiększenia puli środków własnych bieżących na realizację inwestycji,
 - zmniejszenie relacji skutków finansowych polityki podatkowej do kwoty potencjalnych dochodów podatkowych celem poprawy wyniku operacyjnego oraz utrzymania planowanego poziomu bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu w latach prognozowanych 2024+,
 - weryfikację poziomu wydatków bieżących w latach prognozowanych 2024+.

Tworząc ramy finansowe planowanej działalności związanej z realizacją projektów ujętych w „Strategii”, należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2024–2036, prognozy dotyczące stanu finansów publicznych, kluczowe wskaźniki makroekonomiczne, przy uwzględnieniu sytuacji, w jakiej będzie się znajdować budżet gminy Krościenko nad Dunajcem w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- wieloletniego planowania finansowego, w szczególności powiązania „Strategii” z: Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Krościenko nad Dunajcem na lata 2024–2037, Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” i Programem Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027, Wieloletnim Planem Finansowym Państwa, Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) itp.;
- utrzymującej się nadal dużej liczby podmiotów publicznych, których środki mogą być wykorzystywane dla realizacji celów zapisanych w „Strategii” w sposób bezpośredni – np. jako element kontraktów terytorialnych, środków w ramach Funduszy Europejskich dla Małopolski lub pośredni – jako element programów sektorowych, których instrumenty są koordynowane dla osiągnięcia celów rozwoju wyznaczonych w odniesieniu do określonego terytorium, co oznacza w konsekwencji możliwość

skorzystania z dużej liczby rozproszonych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w „Strategii”;

- rosnącej roli środków prywatnych, za pomocą których można realizować cele rozwojowe ujęte w „Strategii”, w tym funduszy pożyczkowych, gwarancji i poręczeń kredytowych, bankowych usług finansowych i mechanizmów oraz form partnerstwa publiczno-prywatnego;
- dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.

„Strategia” określa kierunki działań realizowanych w perspektywie roku 2030, w tym szereg kluczowych inwestycji gminnych, które dotyczą w przeważającej mierze inwestycji i działań związanych z tworzeniem warunków do rozwoju produktu turystyczno-rekreacyjnego opartego o zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, poprawą jakości i dostępności usług publicznych, dbałości o dziedzictwo materialne i niematerialne, rozwojem społeczeństwa obywatelskiego, poprawą dostępności komunikacyjnej, ochroną środowiska i poprawą jego jakości, wyzwaniem klimatycznymi. Horyzont czasowy założonych działań obejmuje rok 2030, a ich wymiar finansowy jest w tej chwili trudny do określenia – jest bowiem wypadkową rozwoju sytuacji społeczno-ekonomicznej w kraju, dostępności zewnętrznych środków na rozwój, zbudowania realnego partnerstwa na rzecz realizacji zapisów „Strategii” i wreszcie kondycji finansowej polskich samorządów, w tym samorządu Krościenka nad Dunajcem.

Podsumowując część dotyczącą ram finansowych niniejszej „Strategii”, uzasadnione jest dokonanie oceny potencjału inwestycyjnego oraz zdolności gminy Krościenko nad Dunajcem do spłaty i obsługi długu w latach 2024–2030. Jest to założenie istotne, bowiem na tej podstawie określona zostanie zdolność do absorpcji środków zewnętrznych, która jest ściśle związana z możliwościami w zakresie zaciągnięcia nowego długu i, co najważniejsze, poziomu środków możliwych do zaangażowania na współfinansowanie nowych projektów. W poniższej tabeli zestawiono wartości wskazujące na potencjał inwestycyjny oraz zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia w latach planowanych 2024–2030.

Tabela 14. Potencjał inwestycyjny oraz zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia gminy Krościenko nad Dunajcem w latach planowanych 2024–2030

Wyszczególnienie	2024–2030
Nadwyżka operacyjna brutto	11,6 mln zł
Nadwyżka operacyjna netto	4,2 mln zł
Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	5,1 mln zł
Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	11,4 mln zł
Łączny potencjał finansowy	16,5 mln zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie WPF

Na podstawie danych zawartych w WPF należy stwierdzić, że gmina Krościenko nad Dunajcem posiada możliwości w zakresie zaangażowania nadwyżki operacyjnej netto. Skumulowana wartość prognozowanych środków własnych, które mogą zostać przeznaczone

na realizację zadań inwestycyjnych (nadwyżka operacyjna netto) w okresie 2024–2030, wynosi 4,2 mln zł. Dane z WPF wskazują na ujemny wynik operacyjny netto (rozchody z tytułu spłaty długu przewyższają nadwyżkę operacyjną) w latach 2024–2025 oraz bardzo niską nadwyżkę operacyjną netto w roku 2026. W tym okresie realizacja inwestycji będzie uzależniona od poziomu dochodów majątkowych i przychodów budżetu.

Z kolei skumulowana maksymalna wartość w zakresie możliwości spłaty i obsługi nowego (nieuwzględnionego w WPF) długu wynosi 11,4 mln zł. Jest to kwota, która może zostać wprowadzona do budżetu w poszczególnych latach bez naruszenia reguły spłaty długu z art. 243 ustawy o finansach publicznych (przy analizowanych założeniach WPF). Przeciętny roczny zapas w latach 2023–2030 w zakresie spłaty i obsługi długu (różnica między planowaną spłatą zobowiązań a maksymalnym limitem spłaty) kształtuje się na poziomie 1,6 mln zł. Najniższy poziom bezpieczeństwa spłaty długu został zidentyfikowany w latach 2028–2030 i wynosi 1,1 mln zł (2028 r.), 800 tys. zł (2029 r.) oraz 565 tys. zł (2030 r.). W przypadku ewentualnej decyzji o zaplanowaniu nowych zobowiązań należy zatem mieć na uwadze ograniczone możliwości spłaty długu wraz z odsetkami w latach 2028–2030.

Zarówno wartość nadwyżki operacyjnej netto, jak i poziom bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu są zróżnicowane w analizowanym okresie, jednak możliwość finansowania nowych inwestycji środkami własnymi istotnie zwiększy się w kolejnych latach prognozy. Nadmienić należy, że średni poziom wydatków majątkowych w wydatkach ogółem kształtuje się na poziomie 5,8% w latach 2024–2030. Z kolei średnioroczny poziom wydatków majątkowych finansowanych środkami własnymi (bez uwzględnienia nieplanowanego dotychczas długu) w okresie 2024–2030 wynosi 730 tys. zł.

Zatem przy zrealizowaniu planowanych kwot ujętych w WPF należy stwierdzić, że gmina Krościenko nad Dunajcem posiada zdolność do absorpcji środków zewnętrznych oraz do spłaty i obsługi ewentualnego nowego długu w związku z realizacją nowych inwestycji. Natomiast zdolność ta jest silnie determinowana poziomem nadwyżki operacyjnej netto (środków pozostających po spłacie długu). Należy tym samym rozważyć możliwość zmniejszenia skutków prowadzonej polityki podatkowej, jednak z uwzględnieniem zapewnienia dalszego rozwoju gospodarki lokalnej. Skutki prowadzonej polityki podatkowej stanowią potencjalne dochody, które gmina mogłaby pozyskać. Z tego względu ewentualna korekta założeń prowadzonej polityki podatkowej powinna zostać poprzedzona wnikliwą analizą stanu gospodarki lokalnej oraz sytuacją materialną mieszkańców. Jednak wskazane potencjalne dochody mogą stanowić źródło finansowania przyszłych wydatków budżetowych (w tym majątkowych).

W momencie pojawienia się zewnętrznych źródeł finansowania (np. dofinansowania środkami UE, EOG lub innymi krajowymi) wskazane powyżej wielkości (nadwyżka operacyjna netto i możliwość zaciągnięcia nowego długu) mogą stanowić zapewnienie wkładu własnego. Łączny potencjał finansowy na zapewnienie wkładu własnego w okresie 2024–2030 wynosi 16,5 mln zł. Z kolei średnioroczne możliwości finansowania wkładem własnym (z uwzględnieniem nieplanowanego dotychczas długu) wynoszą przy obecnych założeniach 2,4 mln zł. Przez łączny potencjał finansowy rozumie się zdolność do spłaty i obsługi nowego długu oraz wielkość wydatków majątkowych (z wyłączeniem środków zewnętrznych), które nie zostały rozdysponowane na zadania wieloletnie.

Przyjmując założenie średniego poziomu dofinansowania na poziomie 75% w połączeniu z zapewnieniem wkładu własnego przez gminę (rozumianego jako równowartość łącznego potencjału finansowego w latach 2024–2030) w wysokości 16,5 mln zł, szacowany potencjał inwestycyjny, który nie wymaga zaciągania nowych zobowiązań, kształtuje się na poziomie 110 mln zł (w tym 93,5 mln zł dotyczy dofinansowania zewnętrznego). Warunkiem jest realizacja przyjętych kwot wg WPF w zakresie wydatków majątkowych niepodzielonych na zadania majątkowe i środków zwrotnych (dotychczas nieplanowanych w WPF), które mogą stanowić istotne źródło finansowania planowanych działań rozwojowych.

10.2 Potencjalne źródła finansowania

„Strategia” określa cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działania Gminy Krościenko nad Dunajcem w perspektywie roku 2030. Chcąc zrealizować konkretne zamierzenia wynikające ze „Strategii”, oprócz niezbędnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, niezbędne jest posiadanie odpowiednich środków finansowych.

Wyzwaniem dla samorządu będzie zatem zabezpieczenie i pozyskiwanie odpowiednich środków na realizację zaplanowanych we wskazanym czasie przedsięwzięć. Budżet lokalny jest ograniczony względem potrzeb oraz stale rosnącej liczby zadań gminy. W związku z tym koniecznością staje się sięganie do innych, zewnętrznych źródeł finansowania. Dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem będą wykorzystywane wszystkie dostępne środki finansowe. Biorąc pod uwagę to, a także zakładany okres obowiązywania „Strategii”, należy wyszczególnić następujące potencjalne źródła finansowania:

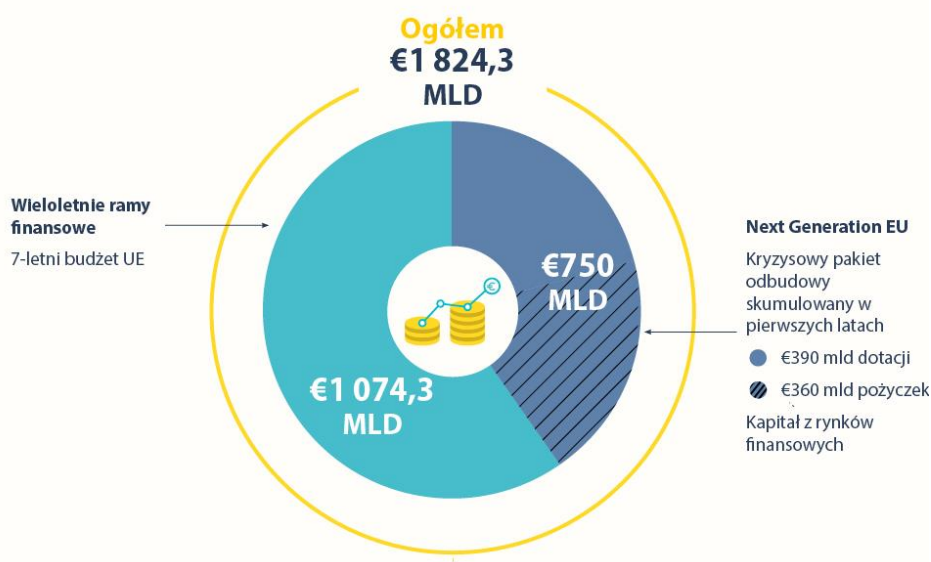
- środki własne gminy;
- środki budżetu innych jednostek samorządu terytorialnego: województwa i powiatu;
- środki pochodzące z budżetu państwa;
- środki funduszy celowych, np. pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- fundusze europejskie dostępne w ramach: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej;
- inne fundusze ze źródeł europejskich, jak np. środki Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Europejskiego Funduszu Sąsiedztwa (Interreg), fundusze norweskie i fundusze EOG;
- środki sektora prywatnego, w tym możliwość realizowania przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze pochodzące z sektora pozarządowego;
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”, czyli projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, są fundusze europejskie. Mając na względzie okres obowiązywania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko nad Dunajcem” do roku 2030, należy przyjąć, iż finansowanie działań w niej określonych będzie obejmowało okres

Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021–2027 oraz wsparcie w ramach nowego Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU).

Rysunek 30. Budżet UE 2021–2027

Wydatki UE 2021–2027

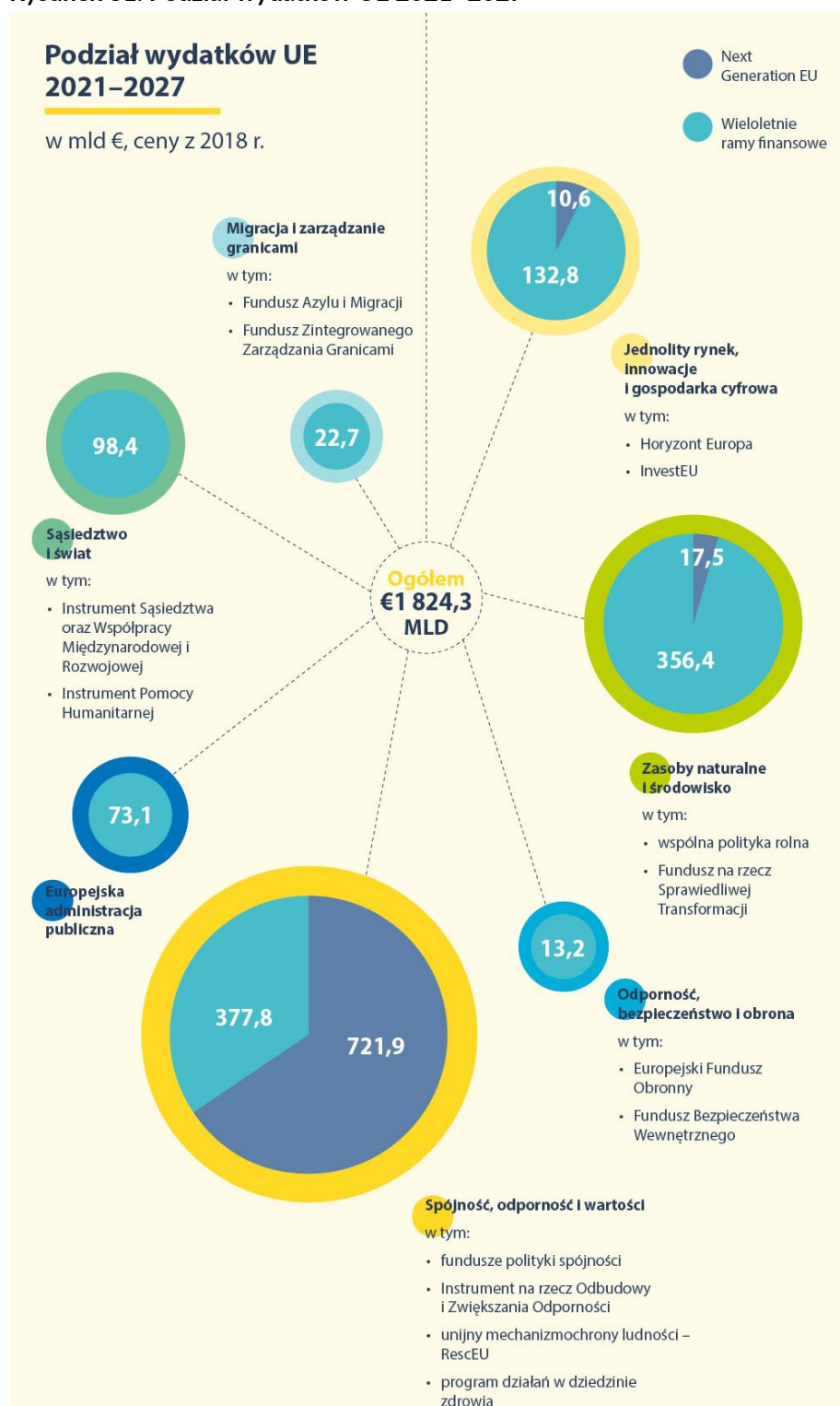
Źródło: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/#>

Nowy, siedmioletni budżet Unii Europejskiej (wieloletnie ramy finansowe) zaplanowano na 1 074,3 mld euro, a antykryzysowy pakiet odbudowy skumulowany w pierwszych latach ma wynieść 750 mld euro, w tym 390 mld euro w formie dotacji. Łącznie oznacza to kwotę 1 824,3 mld euro. Środki te mają wspierać odbudowę państw po pandemii COVID-19 oraz inwestycje w transformację ekologiczną i cyfrową. Tematyczne kierunki wydatkowania środków określono następująco:

- jednolity rynek, innowacje i gospodarka cyfrowa: 143,4 mld euro (z tego 10,6 mld euro w ramach Next Generation EU), w tym: Horyzont Europa i Fundusz InvestEU;
- spójność, odporność i wartości: 1 099,7 mld euro (721,9 mld euro – fundusz odbudowy), w tym: fundusze polityki spójności, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Unijny Mechanizm Ochrony Ludności – RescEU, program działań w dziedzinie zdrowia;
- zasoby naturalne i środowisko: 373,9 mld euro (17,5 mld euro – fundusz odbudowy), w tym: wspólna polityka rolna, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji;
- migracja i zarządzanie granicami: 22,7 mld euro, w tym: Fundusz Azylu i Migracji oraz Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami;
- bezpieczeństwo i obrona: 13,2 mld euro, w tym: Europejski Fundusz Obrony i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- sąsiedztwo i świat: 98,4 mld euro, w tym Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej i Instrument Pomocy Humanitarnej;
- Europejska administracja publiczna: 73,1 mld euro.

Zgodnie z określonymi priorytetami rosną inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową. Zakłada się, że kwestie klimatyczne będą uwzględniane przekrojowo, a łączne wydatki na ten cel osiągną 30% łącznych wydatków ze wszystkich programów. Podobnie cyfryzacja ma być traktowana przekrojowo – wydatki na transformację cyfrową znajdują się we wszystkich programach.

Rysunek 31. Podział wydatków UE 2021–2027

Źródło: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/#>

Większe inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową

Klimat uwzględniany przekrojowo

cel: 30% łącznych wydatków ze wszystkich programów

Cyfryzacja uwzględniana przekrojowo

wydatki na transformację cyfrową we wszystkich programach

wzrasta budżet na:

- program „Cyfrowa Europa”
- instrument „Łącząc Europę” (aspekt cyfrowy)

Filarem unijnego planu odbudowy jest **Instrument na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności** zapewniający krajom europejskim wsparcie finansowe, by złagodzić społeczno-gospodarcze skutki pandemii COVID-19. Jego budżet ogółem to 672,5 mld euro (z 750 mld euro w ramach Europejskiego Funduszu Odbudowy), z czego 312,5 mld euro przewidziano w formie dotacji. Środki są wypłacane państwom członkowskim na podstawie krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności, w których znajdują się projekty reform i inwestycji publicznych. Plany muszą odzwierciedlać wyzwania krajowe, a jednocześnie być zgodne z priorytetami Unii: wspierać wzrost i zatrudnienie oraz odporność społeczno-gospodarczą, przyczyniać się do ochrony klimatu i równowagi ekologicznej, sprzyjać transformacji cyfrowej. Przykłady dziedzin, których mogą dotyczyć projekty, obejmują:

- czyste technologie;
- efektywność energetyczną;
- inteligentny transport;
- łączność elektroniczną;
- usługi cyfrowe;
- badania i innowacje;
- edukację, umiejętności i pracę;

- zdrowie⁴.

Środki na odbudowę i zwiększanie odporności mogą zostać rozdysponowane do końca 2023 roku, a reformy i inwestycje muszą zostać wykonane do 2026 roku.

Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej, to dla Polski około 170 mld euro (w cenach bieżących), w tym:

- 72,2 mld euro na politykę spójności;
- 3,8 mld euro z funduszu sprawiedliwej transformacji;
- 24,9 mld euro dotacji z Funduszu Odbudowy;
- 34,2 mld euro pożyczek z Funduszu Odbudowy;
- 21,6 mld euro na płatności bezpośrednio dla rolników;
- 10,6 mld euro na rozwój obszarów wiejskich;
- około 2 mld euro w ramach instrumentu React EU (instrument na rzecz walki z negatywnymi skutkami COVID-19)⁵.

W czerwcu 2022 roku ostatecznie podpisano Umowę Partnerstwa, która określa strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego, i efektywnego korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. W świetle jej zapisów około 60% funduszy z polityki spójności trafi do **programów realizowanych na poziomie krajowym**, a pozostałe 40% otrzymają **programy regionalne**, zarządzane przez marszałków województw. Programy będą funkcjonowały w podobnym układzie, jak w ramach perspektywy na lata 2014–2020.

W konsekwencji gmina Krościenko nad Dunajcem będzie mogła korzystać z instrumentów wdrażanych już w ramach nowej perspektywy finansowej 2021–2027, a w przypadku PROW z dodatkowej puli wynikającej z wydłużenia horyzontu realizacji tego programu. Na nową perspektywę finansową przygotowano następujące programy operacyjne: **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)** – następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet z UE to z ponad 25,1 mld euro; **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)** – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014–2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in.: przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Planowany budżet UE to ok 8 mld euro;

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/20201006-recovery-resilience-rrf/>

⁵ <https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/jak-beda-inwestowane-fundusze-ue-z-nowej-perspektywy-jest-plan-podzialu>

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS) – następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Planowany budżet UE to ok 4,3 mld euro;

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie się koncentrował przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług, pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców. Planowany budżet z UE dla FERC to ok. 2 mld euro;

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej z takim priorytetami jak:

1. Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze. Zakres tematyczny: wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.
2. Lepiej połączone Pogranicze. Zakres tematyczny: rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze. Zakres tematyczny: wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.
4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza. Zakres tematyczny: zwiększenie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium i zainteresowanych stron, budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie.

Budżet programu: 129 284 462 euro.

Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 – ramowe obszary wsparcia w ramach programu obejmą:

- 1) oś priorytetowa: Inteligentny region (EFRR),
- 2) oś priorytetowa: Energetyka i środowisko (EFRR),
- 3) oś priorytetowa: Mobilna Małopolska (EFRR),
- 4) oś priorytetowa: Społeczna Małopolska (EFS+/EFRR),

- 5) oś priorytetowa: Rynek pracy i edukacja (EFS+/EFRR),
- 6) oś priorytetowa: Małopolska bliżej mieszkańców (EFRR).

W konsekwencji interwencja z poziomu regionalnego będzie dotyczyć m.in. następujących obszarów tematycznych:

- nauki w zakresie B+R;
- kompleksowych projektów przedsiębiorstw, które łączą prowadzenie prac B+R oraz wdrożenia ich wyników;
- gospodarki o obiegu zamkniętym;
- cyfryzacji;
- opieki nad dziećmi do lat 3;
- dotacji na zakładanie działalności gospodarczej przez podmioty inne niż PUP;
- działań przypisanych ROPS dotyczących koordynacji działań w obszarze włączenia społecznego.

Program został podzielony na strategiczne obszary, w które będą inwestowane środki z programu Fundusze Europejskie dla Małopolski, i tak:

- ok. 312 mln euro przeznaczonych będzie na badania i rozwój oraz przedsiębiorczość;
- ok. 510 mln euro przeznaczonych będzie dla środowiska;
- ok. 337 mln euro przeznaczonych będzie dla transportu miejskiego i regionalnego;
- ok. 960 mln euro przeznaczonych będzie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego oraz infrastruktury społecznej;
- ok. 211 mln euro przeznaczonych będzie dla wspólnot lokalnych;
- ok. 254 mln euro dla Sprawiedliwej transformacji Małopolski Zachodniej.

Łączna alokacja na realizację Program Regionalny wyniesie 2,7 mld euro.

Program dedykowany obszarom wiejskim – Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023–2027, który zgodnie z założeniami Wspólnej Polityki Rolnej będzie koncentrował się na wspieraniu rozwoju sektora rolno-spożywczego, w szczególności w sektorze owoców i warzyw oraz działaniach związanych z oddziaływaniem rolnictwa na klimat i środowisko. Proponowane środki dla Polski w ramach WPR na lata 2021–2027 to 30,6 mld euro (w cenach bieżących);

Krajowy Plan Odbudowy (KPO) przygotowywany na podstawie Europejskiego Planu Odbudowy – przeznaczony na zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach;

Inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego (np. Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

Instrumenty finansowane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych

Poza środkami wsparcia UE partnerstwo będzie mogło ubiegać się o dofinansowanie działań w ramach dostępnych instrumentów krajowych. Do najważniejszych należą:

- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg** – w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;

- **Program Rozwoju Elektromobilności** – w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
- **Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych** – instrument wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
- **Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych** – w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce, m.in. na inwestycje ważne dla społeczności lokalnych;
- **pozostałe programy** finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska – realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także Program Senior+, Program „Aktywni+” na lata 2021–2025; w zakresie kultury itp.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom z uwagi na zmiany wprowadzane w wyniku wyborów parlamentarnych z jesieni roku 2023. Należy więc zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne programy lub modele wspierania działań rozwojowych w polskich samorządach.

Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne cele, kierunki działań i konkretne przedsięwzięcia w ramach „Strategii” wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym jednym z elementów bieżącego zarządzania „Strategią” – po ustaleniu rocznych i okresowych priorytetów – winno być bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez Wójta Gminy Krościenko nad Dunajcem i zespół zaangażowany we wdrażanie Strategii, co daje gwarancję ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych kierunków działań i konkretnych przedsięwzięć.